

SFÂNTUL
NICOLAE VELIMIROVICI

Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi

Scrisori misionare

vol. 1

Icoana Sfântului Nicolae Velimirovici

SFÂNTUL
NICOLAE VELIMIROVICI

Răspunsuri
la întrebări
ale lumii de
astăzi

Scrisori misionare
vol. 1

ediția a treia

Traducere din limba sârbă de
Adrian Tănăsescu-Vlas

editura
Σοφία

București

Redactor: Diana-Cristina Vlad

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Traducerea a fost făcută după originalul din limba sârbă: Sveti Vladika Nikolai Velimirovici, *Misionarska Pisma*, Beograd, 1998.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NICOLAE VELIMIROVICI, sfânt

Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi: scrisori misionare /
Sfântul Nicolae Velimirovici; trad. din limba sârbă de Adrian Tănăsescu-Vlas –
ed. a 3-a, rev. – București: Editura Sophia, 2015
2 vol.

ISBN 978-973-136-508-4

Vol. 1 – ISBN 978-973-136-507-7

I. Tănăsescu-Vlas, Adrian (trad.)

Scrisoarea 1

UNUI MUNCITOR CARE ÎNTREABĂ: „CE ESTE VIAȚA DUHOVNICEASCĂ?”

Viața duhovnicească este viața adevărată. Tot restul e materie.

Materie este și trupul nostru; pământ luat din pământ. Pământ, apă, foc și aer – din aceste patru materii este alcătuit trupul omenesc. El este construit în chip atât de iscusit și de minunat, că nu se poate arăta, nici descrie – și totuși, trupul este în sine un lucru, nu este viață; este vehicul, nu este călător; este colivie, nu este pasăre.

Ce este, atunci, viața? Sfânta Scriptură a lui Dumnezeu explică limpede acest lucru pe cea dintâi filă a sa: *Și a zidit Domnul Dumnezeu pe om luând țărână din pământ, și a suflat în fața lui suflare de viață, și s-a făcut omul suflet viu.*

Oare știi ce înseamnă cuvintele „mijlocit” și „nemijlocit”? Ei bine, din pământ a zidit Dumnezeu, în chip mijlocit, trupul, iar nemijlocit, de la Sine, a suflat în el duh de viață. Astfel, omul a devenit suflet viu. Așadar, omul este în aparență materie – însă materie cu duh de viață în sine, duh care este nemijlocit de la Făcătorul.

Prin acest duh de viață, omul ține legătura cu Însuși Făcătorul său și cu toată lumina duhovnicească cerească ce e în jurul Făcătorului. O flăcăruie ce seamănă cu veșnica flacăra a dumnezeirii. Deși cu trupul ne târâm pe pământ, prin această flăcăruie suntem legați cu cele mai înalte ceruri și cu veșnicia.

Sufletul trăiește în trup, primind necontenit sprijin și viață de la acest duh de viață dumnezeiesc, care și este viața omului.

Vorbind la modul practic: viața duhovnicească este neconținută noastră osteneală de a ne învrednici acestui duh dumnezeiesc din noi. De ce să ne ostenim a ne învrednici? Fiindcă Făcătorul ni l-a dăruit de la Sine. Nimeni dintre noi nu l-a cumpărat, nici nu l-a plătit, ci Dragostea veșnică ni l-a dăruit. Într-adevăr, darul nu se plătește cu nimic. De asta-i darul dar. Însă cel ce primește darul, și încă unul așa de prețios cum este viața, poate măcar să se arate vrednic de acest dar.

Cum să-I răspundem lui Dumnezeu cu dragoste pentru dragoste, și cum să ne arătăm vrednici de acest dar dumnezeiesc? Pentru aceasta există o știință, care se cheamă știința duhovnicească. Aceasta este știința mai presus de toate celelalte științe, așa cum duhul de viață al lui Dumnezeu este mai presus de toate făpturile. Această știință nu este de la om trupesc, ci de la Însuși Sfântul Duh al lui Dumnezeu. Însuși Dăruitorul celui mai de preț dar i-a învățat pe oameni cum să se învrednicească de acest dar.

Dacă dorești să pătrunzi această luminoasă și dulce știință, binecuvântată fie dorința ta!

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 2-a

**UNUI OM CARE SPUNE CĂ
ARE CREDINȚĂ ÎN DUMNEZEU,
ÎNSĂ NU I SE ROAGĂ**

Ostenește-te să întărești credința din tine. Cu vremea, vei simți nevoia să te rogi. Credința ta nu-i tare, de aceea încă nu te mână la rugăciune.

Am văzut odată cum pe o roată de moară cădea puțină apă. Și roata rămânea nemișcată. Apoi a venit apă multă, și roata s-a pus în mișcare.

Credința e putere duhovnicească. Puțina credință nu mișcă nici mintea spre cugetarea la Dumnezeu, nici inima spre rugăciune către Domnul. Credința mare mișcă și mintea, și inima, și tot sufletul omului. Cât dăinuiește în om o credință mare, ea îi mișcă sufletul, prin puterea ei, către Dumnezeu.

Ai citit, spui tu, cuvintele Mântuitorului: *știe Tatăl vostru de ce aveți trebuință mai înainte de rugăciunea voastră*, și din ele ai tras concluzia că rugăciunea nu folosește, îndeobște, la nimic. Într-adevăr, știe Dumnezeu dinainte tot ce ne trebuie, și totuși El vrea să ne rugăm Lui.

Lucrul acesta e mai ușor de explicat unor părinți decât ție, om necăsătorit. Uite, și părinții știu dinainte ce le trebuie copiilor, și totuși așteaptă că aceștia să-i roage – fiindcă părinții știu că ruga înmoaie și înnobilează inima copiilor, că îi face mai supuși, smeriți, blânzi, ascultători, milostivi și nobili. Vezi câte scânteii cerești iscă rugăciunea în inima omenească?

Am citit că un oarecare călător s-a oprit în apropierea unei case de lângă drum. În acea casă muncitorii țineau o întrunire. Pe dată se făcu liniște în casă. Muncitorii îngenuncheară la rugăciune – iar unul dintre ei ieși și începu să umble prin fața casei. Călătorul îl întreabă ce se face înăuntru.

– Păi, se roagă lui Dumnezeu. Iar mie mi-e rușine, așa că am ieșit.

Călătorul tăcu și așteaptă.

– Pe cine aștepți? – îl întreabă muncitorul.

– Aștept să iasă cineva ca să-l întreb de drum.

– Dar de ce nu mă întrebi pe mine? Și eu pot să-ți arăt!

Călătorul dădu din cap și îi răspunse:

– Cum ar putea să arate calea dreaptă cel ce se rușinează de Dumnezeu și de frații săi?

– Eu cred că la tine nu este rușine de rugăciune, ci pur și simplu credință slabă. Îngrijește, așadar, pruncul din tine. Când va crește și va ajunge viteaz, îți va răsplăti însutit osteneala. Credința

vitejească va pune în mișcare roata lăuntrică a ființei tale, și vei dobândi o viață nouă.

Pace ție de la Dumnezeu și binecuvântare!

Scrisoarea a 3-a

**UNEI FEMEII CULTIVATE
PE CARE LUMEA O BATJOCOREȘTE
FIINDCĂ MERGE LA BISERICĂ**

La batjocură să răspunzi prin zâmbet. Batjocura lor vine din răutatea inimii; zâmbetul tău să fie lipsit de răutate. Neștiinței i se potrivește batjocura, iar cunoașterii, zâmbetul. Prin zeflemeaua lor, ei fac să crească prețul rugăciunii tale înaintea Veșnicului Judecător: fiindcă lui Dumnezeu cea mai dragă Îi este rugăciunea sufletului curajos care-i înconjurat de săgețile răutății, urii, ticăloșiei și batjocurii. Toate săgețile acestea sunt boante la vârful și ascuțite la coadă, așa încât, sărind înapoi din tine, pricinuiesc răni înșși săgetătorilor.

Soția împăratului David, Mihala, și-a bătut joc de o rugăciune însuflețită a bărbatului ei. De această batjocură Dumnezeu S-a simțit mai jignit decât împăratul David. Drept aceea, Cel Preaînalt a pedepsit-o pe Mihala, *și Mihala, fica lui Saul, nu a avut copii până la moartea sa*. Cine urmărește cu luare-aminte destinele și întâmplările omenești, acela se poate încredința că și în zilele noastre Dumnezeu pedepsește cu asprime pe cei ce își bat joc de lucrurile sfinte.

Iar tu să spui batjocoritorilor tăi – asta dacă socoți că vreun cuvânt este pentru ei leac mai tare decât tăcerea –, să le spui: „Mă mint cumva ochii mei, sau văd eu bine că voi în fiecare zi vă rugați de negustori și de judecători și de polițiști ba pentru una, ba pentru alta? Și atunci, de ce vă bateți joc de mine când

mă rog Veșnicului nostru Ziditor? Oare nu e mai caraghios să te rogi unui neputincios decât Celui Atotputernic? Oare nu e mai nebunesc lucru să te închini prafului decât Făcătorului de viață și Domnului?

Este la un proroc o spusă: *blestemat omul care nădăjduiește în om*. Cine își pune nădejdea într-un om muritor, într-o bășică vremelnică de spumă, și nu și-o pune în Dumnezeu Atotțiitorul, este – e limpede – blestemat. Și acest blestem asupra lui și asupra casei lui poate fi confirmat de experiența vieții de zi cu zi. Este limpede că la fel de blestemat este și omul care se roagă numai omului, și nu se roagă Celui ce ține toate și poate toate”. Însă – ia seama! – uneori tăcerea e mai folositoare și decât vorbele acestea.

Prima batjocură tulbură sufletul rugător. Tu însă i-ai supraviețuit deja, și de la rugăciune nu ai încetat – iar batjocura repetată e un imbold. Și tu, îmi spui, ai făcut experiența acestui lucru. Acum, într-un anume fel Dumnezeu ți-e mai apropiat, și biserica mai dragă, și rugăciunea mai dulce. Să știi că va veni vremea când batjocura aceasta va înceta, iar în locul ei vor veni încuviințarea și admirația și lauda – și atunci sufletul tău va fi într-o primejdie mai mare decât acum. Acum te înveți cu smerenia, iar atunci vei fi luptată de trufie. Aceasta însă este altă problemă, altă ispită.

Să știi că cei ce ne chinuie prin batjocură, tocmai aceștia sunt vrăjmașii noștri. Și la ei s-a gândit Domnul când a poruncit: *iubiți pe vrăjmașii voștri*. Ei ne fac binele neștiind ce fac. Amărându-ne și strămtorându-ne, ei aprind în noi torța înflăcărării dumnezeiești. Bârfindu-ne pe la spate atunci când mergem la biserică, ei ne mână mai aproape de Dumnezeu. Făcându-ne pământul supărător, ei ne fac cerul drag. Gerul și vântul nu vor binele copăcelului, însă și fără să vrea îi aduc binele. Așa și vrăjmașii tăi, ție.

Drept aceea, iartă-le lor, și binecuvântează-i, și roagă-te lui Dumnezeu pentru ei, și – ceea ce e culmea a toate – iubește-i ca pe cei mai mari binefăcători ai tăi după Dumnezeu.

Dar dacă sufletul tău nu va răbda acest nimicnic şuielat de şarpe al prafului pământesc şi se va ruşina de Hristos, atunci vor râde de tine nu numai oamenii, ci şi dracii.

Mergi cât mai des în casele plângerii¹. Mergi cât mai des şi în cimitir. Gândeşte-te la crucea lui Hristos şi sărut-o cât mai des. Şi la sfârşitul vieţii să te gândeşti. Toate acestea te vor ajuta să te întăreşti în aşezarea rugătoare a fiinţei tale şi să ajungi la biruinţă desăvârşită.

Pace şi milă de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 4-a

UNUI TEOLOG CARE SE PLÂNGE DE NECREDINŢA UNOR OAMENI

Sunt multe adevăruri amare în scrisoarea ta. Departe de noi însă deznădejdea! Deznădejdea e zestrea morţii, pe care necredincioşii o primesc cununându-se cu moartea.

Au fost şi vremuri grele pentru Biserica lui Hristos, însă nici luptătorii nu s-au plecat, nici lupta nu a fost pierdută. Numai să citeşti la Sfântul Vasile cel Mare imaginea stării de atunci din Biserică şi din lume, imagine întunecată ca o noapte neagră pe o mare înviforată. Părea că e aproape sfârşitul lumii şi că Judecata de Apoi este pe cale să vină; dar iată că de atunci au trecut în zbor vreo şaisprezece veacuri. Credinţa lui Hristos nu doar că nu s-a stins, ci a cuprins tot globul pământesc şi a luminat toate marginile lumii. Şi, cu toate că nu le-a luminat pe toate deopotrivă, razele ei au ajuns totuşi pretutindeni fie de-a dreptul, fie pieziş.

Acum câteva zile m-a vizitat profesorul Manning din New York. Suflet bogat, plin de cunoaştere pământească şi totoda-

¹ Vezi Ecclesiastul 7:5 (*n.trad.*).

tă plin de credință. L-am întrebat despre credința la studenții americani.

„Eu – zice – știu că credința lui Hristos e o putere nebiruită. Precum mercurul în barometru, această putere se ridică și se coboară, însă nu se împruținează. Oamenii superficiali și neștiutori se înșală crunt atunci când prorocesc pieirea creștinismului. Cu o sută de ani în urmă, când științele naturii începuseră să ia mare avânt, în universitatea P. s-au înscris numai cinci studenți la facultatea de teologie. Numai cinci, auziți? Și când s-au înscris aceștia cinci, ceilalți studenți râdeau de ei, zicând: «Voi nu vedeți că s-a terminat cu credința?» Iar acum, după o sută de ani, în aceeași universitate la științe teologice sunt înscriși câteva sute de studenți.”

Uite ce zice un american despre americani. Iar tu, sârbule, uită-te câte sute de teologi sunt doar în facultatea voastră de teologie! Peste două sute. Oare necredința, sau credința celor două sute de tați și două sute de mame ale voastre v-au adus în școala duhovnicească? Credința, fără îndoială!

Iar faptul că unii dintre creștini au căzut din credință, pentru cine e o nefericire decât pentru ei înșiși? *Oare necredința lor va face netrebnică credința lui Dumnezeu?* Așa întreba eroicul apostol al lui Hristos în cele dintâi zile ale istoriei noastre, care acum a împlinit nouăsprezece veacuri. Aceste numeroase veacuri au dat dreptate perspectivei lui luminoase asupra viitorului. Însușește-ți și tu această luminoasă perspectivă apostolică asupra viitorului creștinismului. Încearcă să scrii despre Biserica o lucrare cu titlul: „Carul triumfal al lui Hristos”.

Durerea ta pentru necredința unora arată dragostea ta față de Hristos. Știi și tu că durerea este una dintre expresiile cele mai des întâlnite ale dragostei.

Să te păzești bine însă, ca nu cumva să îi urăști pe cei care nu cred. Acest lucru ar fi pentru tine vătămător, iar pentru ei, nefolositor. Tu să te uiți la ei cu compătimire, ca la niște călă-

tori care au fost atacați la drumul mare de tâlhari ascunși și au fost jefuiți. Să îi compătimești precum compătimești săracii de pe stradă.

Și să te rogi lui Dumnezeu pentru ei. Vei fi misionar. Prima regulă a misionarismului să îți fie: trebuie să te rogi lui Dumnezeu pentru cei căzuți din credință.

Harul lui Dumnezeu să fie cu tine!

Scrisoarea a 5-a

UNEI MAME CARE NU A PUTUT SĂ AFLE MORMÂNTUL FIULUI CĂZUT ÎN LUPTĂ

L-ai căutat, zici, prin toate cimitirele militare. Ai mers de la Zlatibor până la Corfu, până la Salonic. Te-ai suit la Kaimakcealan, la Macikov Kamen. Te-ai coborât în valea morților. De fiecare dată când ai aflat de un cimitir militar, te-ai grăbit să te duci acolo. Te-ai rugat să ți se citească listele celor înmormântați colo și colo. Ai silabisit și numele de pe cruci. Nimic și nimic.

Nu te întrista, mamă dragă! Întristarea grea e un păcat. *Al lui Dumnezeu este pământul și toate câte sunt într-însul.* Oriunde ar fi mormântul fiului tău, e pe pământul lui Dumnezeu. Când atingi pământul negru dinaintea pragului casei, ai atins o margine a mormântului fiului tău. Iar ochiul atotvăzător al lui Dumnezeu umblă pe pământ și vede pe cei morți la fel ca pe cei vii. Dacă fiul tău s-a ascuns de tine, de Dumnezeu nu s-a ascuns. Însuși Dumnezeu l-a ascuns de tine ca să curețe prin întristare inima ta și să îți pregătească o surpriză: întâlnirea plină de bucurie cu fiul tău în veșnicele Lui curți.

Nu se cunosc mormintele multor oameni mari și sfinți. Necunoscut a rămas mormântul Prorocului Moise, și mormintele

multor apostoli și mucenici ai lui Hristos, și mormintele multor pustnici și nevoitori. Numele lor sunt cu litere roșii în calendar. Slăvim pomenirea lor, le zidim biserici, le înălțăm rugăciuni; dar de mormintele lor nu știm. Deci nu se cade să te întristezi că și mormântul fiului tău va rămâne știut numai de Ochiul atotvăzător, la fel ca mormintele atâtor sfinți și sfinite.

Unei mame din Debar i-a fost îngropat fiul ostaș în pământ îndepărtat. Din pricina bătrâneții, ea nu putea să meargă la mormânt – și a găsit bătrâna un mijloc ca să facă parastas, dar nu la mormântul fiului ei. În fiecare sâmbătă, ea mergea la cimitirul militar din Debar. Acolo zac ostași morți, ale căror necăjite mame vin la mormintele lor. Și la aceste morminte ea aprinde lumânări și spune în șoaptă rugăciuni. Și îi roagă pe preoți să facă parastas și să pomenească numele scris pe cruce, și totodată numele lui Atanas al ei.

Și tu poți face așa, iar durerea ta se va alina.

Și mai însemnat este însă faptul că trebuie să te gândești la sufletul copilului tău mai degrabă decât la mormântul lui. Iată, sufletul lui nu este în nici un mormânt de pe pământ. El este mai aproape de tine ca de mormânt. A fost o altă mamă care în vremea războiului a mers pe câmpul de luptă la mormântul fiului. Mormântul era pe linia frontului, și n-au lăsat-o. S-a întors nemângâiată la casa ei. Deodată, din Purtarea de grijă a lui Dumnezeu, i s-a arătat fiul ei în odaie. Mama a sărit și a strigat:

– Unde ești, fiul meu?

– Am mers împreună cu tine, mamă! – și s-a întors.

Și i-a mai spus că îi e bine și că ea trebuie să înceteze cu plânsul.

Încetează și tu cu plânsul și începe să faci milostenie pentru odihna sufletului fiului tău. Ai înmuiat destul cu lacrimi pământul inimii, acum e vremea să-l lași să rodească – iar rodul cel mai scump care odrăștește din lacrimi este rugăciunea, milostenia și încredințarea în voia lui Dumnezeu. Rugăciunea

să-ți fie una dintre scândurile crucii, iar milostenia, cealaltă. Din ele să faci cruce fiului tău. Rugăciunea se ridică la înălțime, iar milostenia se întinde în largime. Și blânda încredințare în voia lui Dumnezeu să-ți fie precum cuiele în care se prind scândurile crucii.

Să nu desparți rugăciunea de milostenie – și mângâierea cea bună se va lăsa pe inima ta lin, ca roua pe iarba însetată.

Pace ție de la Dumnezeu și binecuvântare!

Scrisoarea a 6-a

UNUI COMERCIANT AFLAT ÎN SUFERINȚĂ, PE CARE TOȚI L-AU PĂRĂSIT

Imi scrii că ești pierdut. Prietenii te-au părăsit. Unii își întorc capul când te văd, alții râd de tine. Numai credința în Dumnezeu te ține să nu înnebunești ori să îți faci ceva rău. Așa îmi scrii.

E pierdută averea, nu ești pierdut tu. E pierdut comerciantul: asta nu înseamnă deocamdată că e pierdut omul. Bogăția nu s-a născut cu tine; s-a lipit de tine pe calea vieții; la sfârșitul vieții ea trebuie să se dezlipească de oricine. Ea s-a dezlipit de tine însă mai înainte de sfârșitul vieții tale, și acest lucru te amărăște – dar el tocmai că multora le-a slujit spre cea mai mare fericire: fiindcă, dezlipindu-se de bogăția putredă a pământului, au avut mai multă vreme să își îmbogățească sufletul cu Dumnezeu. Iar pentru cei ce leapădă povara bogăției tocmai în ceasul când leapădă și povara trupului, poate să fie prea târziu pentru tot și să fie totul pierdut.

Ai muncit cinstit, îmi scrii. Păi, cinstei i s-a făgăduit răsplată veșnică, nu vremelnică. Din munca cinstită omul se poate îmbogăți, poate și săraci; dar precum bogăția nu-l face pe

cel cinstit mai om, nici sărăcia nu-l face mai puțin om. Cine gândește altfel nu trăiește în era creștină, ci în cea veche, păgână, în care valoarea omului se măsoara pe cântar cu greutatea de aur. De asta S-a și dat Hristos să fie răstignit pe Golgota: ca să desfințeze dintre oameni acest etalon barbar și să-l înlocuiască prin altul, duhovnicesc și moral.

După etalonul lui Hristos, ceea ce face valoarea trainică în om nu afluează din bogăție, nici nu refluează din sărăcie, ci din dragostea mai puternică sau mai slabă față de legea lui Dumnezeu depind fluxul și refluxul acestei valori trainice, care nu se pogoară în mormânt împreună cu trupul.

Iar cât privește faptul că prietenii te-au părăsit în restriște, iar acum fie că îți întorc capul când te văd, fie că te batjocoresc pe față, el este într-adevăr dureros, dar e o nouă mărturie a unei experiențe omenești străvechi. Când L-au răstignit pe Domnul Hristos pe cruce, unde erau cei ce voiau mai înainte să-L facă împărat și cei care strigau: „Osana!”? Nici unul, nicăieri. Sub cruce stăteau numai nepăsătorii și batjocoritorii. Caporalii romani căscau a plictiseală, iar câinii lătrau cu bucurie răutăcioasă. Și sub crucea ta stă fie căscatul nepăsător, fie lătratul răutăcios. Fii bucuros că picătura amărăciunii tale seamănă cu marea amărăciunii Domnului răstignit.

E bine că ții credința în Dumnezeu. Și ea te va ține în aceste zile grele, care vor trece precum pâcla. Iată, un om ține în mână un baston, iar bastonul îl ține pe el când are de urcat coasta. Unii oameni poartă bastonul de podoabă, alții, ca să le fie de ajutor în drumuri grele. Credința în Dumnezeu îl și împodobește pe om, îl și ajută. Câtă vreme ai fost avut, o țineai mai mult ca pe o podoabă; acum ți-a devenit o cârjă de care nu te poți lipsi. Ea are față mai luminoasă când slujește și ajută decât când numai împodobește.

Să nu înnebunești, zici. Nu te teme: puțini au înnebunit de sărăcie, iar mulți, foarte mulți, de bogăție.

Să nu îți faci ceva rău, scrii. La sinucidere te gândești? Dar ea este banchetul diavolului. Sinuciderea înseamnă să nu mergi după voia lui Dumnezeu, nici după voia ta, ci după voia Satanei. O funie de gât – și viața veșnică e pierdută. Și într-adevăr, în neașteptata și neprielnică întorsătură din viața ta nimic nu-l poate ține pe om afară de credința vie în Viul Dumnezeu, Care dă și ia, și ia și dă, punând la încercare prin aceasta credința și dragostea noastră.

Necredincioșii se coboară împreună cu Iuda la pârau¹ ca să se spânzure, iar sufletele cu credință vitejească se urcă pe Golgota să bea paharul pătimirii – și învie.

Dumnezeu să-ți fie într-ajutor!

Scrisoarea a 7-a

UNEI FETE CARE NU POATE SĂ SE HOTĂRASCĂ ÎNTRE CĂSĂTORIE ȘI MĂNĂSTIRE

Dacă șovăi, fiică, să știi că ești mai degrabă pentru căsătorie decât pentru mănăstire. Pentru viața monahală sunt cei la care nu e șovăială. Sfântul Sava nu avea mintea îndoită. Nici Sfânta Teodora, nici Xenia, nici Eufimia, nici atâtea altele, care au fost adevărate artiste ale vieții monahale: fiindcă aceasta *nu toți o pot primi, ci numai cei cărora le este dat*.

Tu spui că deseori ștezi seara cu mama ta lângă vatră și cântăriți motivele pro și contra. Iar eu îți spun: oricâte motive ar fi, nu motivele vor hotărî partea în care o vei apuca, ci înclinarea. Dragostea este mai presus de toate motivele. Și dacă dragostea de Hristos nu te va duce în liniștea însingurată a

¹ Este probabil vorba de pârauul Kedron, aflat între Ierusalim și Muntele Măslinilor (vezi Ioan 18, 1) (*n.trad.*).

mănăstirii, dragostea față de lume te va ține în lume și te va îndrepta spre căsătorie. Dar și în acest al doilea caz poți să fii binecuvântată cu binecuvântarea Sarrei și a Rahilei, și de altfel a mamei tale.

Dragostea mare de Dumnezeu nu suferă lumea, nu iubește tovărășia, caută însingurarea. Această dragoste a mânat mii de suflete să se depărteze de la calea cea largă a lumii în adâncul pustiei. Ca să se vadă singuri cu Domnul lor iubit. Ca să aibă întâlnire de taină cu Făcătorul lor, Care este întreg dragoste și după nume, și după ființă. Dar, mai înainte de toate, ca să se învrednicească de această vedere și de această întâlnire. Monahii și monahiile iau asupra-le și postirea și osteneala și înjosirea și privegherea și sărăcia și ascultarea și toate celelalte făgăduințe numai și numai pentru a se învrednici de această întâlnire cu Domnul lor. Iar pe această cale strâmtă sufletul se învrednicește de această întâlnire atunci când se slobozește, se curățește și se împodobește. De ce are a se slobozi sufletul însingurat? De toate legăturile și împătimirile pământești. De ce are a se curăți? De așa-numita dragoste trupească și pământească, de dragostea față de trup, față de rude și prieteni, față de satul sau orașul său, față de avere, îmbrăcăminte, hrană, podoabă ș.a.m.d. Prin ce are a se împodobi sufletul? Numai și numai prin dragostea de Hristos, ce cuprinde în sine toate celelalte podoabe, tot mărgăritarul credinței, tot argintul nădejzii și toate pietrele scumpe ale tuturor celorlalte virtuți. Trupul uscat de postiri al monahului slujește drept acoperământ tocit și ușor al acestei nemăsurate bunătăți cerești.

Îți scriu așa nu ca să te atrag la viața monahală, ci ca să te abat de la ea: căci dacă te vei depărta de lume cu duh șovăitor, năzuința după lume se va întări în tine și va pune, mă tem, stăpânire pe tine. Și vei fi cu trupul în mănăstire, dar cu duhul în lume. Iar lumea chinuie mai mult în oglinda sufletului decât în realitatea ei nemișlocită.

Mulțumește lui Dumnezeu că, pe lângă calea strâmtă a călugăriei, a mai arătat și o altă cale, ceva mai largă, spre mântuire și viață veșnică. Și mergi, fiică, pe această cale mai largă, care răspunde mai bine înclinării tale. Mergi pe această cale, însă cu frică de Dumnezeu și cu încredere deplină în El; fiindcă, să știi, și această cale mai ușoară e de neîndurat fără Dumnezeu.

Binecuvântarea lui Dumnezeu să fie cu tine!

Scrisoarea a 8-a

PREOTULUI KARAN, DESPRE CRIZA MONDIALĂ

Mă întrebi, omule al lui Dumnezeu, de unde vine criza actuală și ce înseamnă ea.

Cine sunt eu ca să mă întrebi despre o taină atât de însemnată? „Vorbește când ai ceva mai bun decât tăcerea”, spune Sfântul Grigorie Teologul. Și deși socot că tăcerea este acum mai bună decât orice vorbire, totuși, din dragoste față de tine, îți voi înfățișa ceea ce cred eu despre problema pe care ai ridicat-o.

„Criză” e un cuvânt grecesc, și înseamnă „judecată”. În Sfânta Scriptură acest cuvânt este întrebuințat des. Astfel, Psalmistul spune: *pentru aceasta, nu vor învia necredincioșii la judecată* (Psalmi 1, 5), și în alt loc: *milă și judecată voi cânta* (Psalmi 100, 1). Înțeleptul Solomon scrie că *de la Domnul se face judecată omului* (Pilde 29, 27). Însuși Mântuitorul a zis că *Tatăl toată judecata a dat-o Fiului*, iar ceva mai încolo că *acum este judecata lumii acesteia* (Ioan 5, 22; 12, 31). Și Apostolul Petru scrie: *că vremea este să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu* (I Petru 4, 17).

Înlocuiește cuvântul *judecată* cu cel de *criză*, și citește: *pentru aceasta, nu vor învia necredincioșii la criză; milă și criză voi*

cânta; Tatăl toată criza a dat-o Fiului; acum este criza lumii acesteia; că vremea este să înceapă criza de la casa lui Dumnezeu.

Până să vină vremurile de acum, popoarele europene întrebuințau cuvântul „judecată” în loc de „criză” de câte ori se abătea asupra lor vreo nenorocire. Acum a fost doar înlocuit cuvântul vechi cu unul nou și cel pe înțeles cu unul de neînțeles. Când era secetă, se spunea: „Judecata lui Dumnezeu!” Când era inundație: „Judecata lui Dumnezeu!” Când era război sau moli-mă: „Judecata lui Dumnezeu!” Când erau grindină, cutremure, omizi, șoareci, iarăși și totdeauna: „Judecata lui Dumnezeu!” Iar asta înseamnă: criză prin secetă, criză prin inundații, criză prin războaie, molimi și așa mai departe. Și actuala restriște financiar-economică este privită de popor ca o judecată a lui Dumnezeu, dar nu este numită „judecată”, ci „criză”. Ca restriștea să fie sporită prin neînțelegere! Fiindcă atunci când se rostește un cuvânt pe înțeles, cum este „judecată”, se știe și pricina pentru care a venit restriștea, se știe și Judecătorul care a îngăduit-o, se știe, în fine, și scopul pentru care a fost îngăduită ea. Iar când e folosit cuvântul „criză”, cuvânt neînțeles de toți și de oricine, nimeni nu știe să lămurească nici de ce, nici de la cine, nici pentru ce. Aceasta este singura deosebire dintre criza actuală și criza care este de la secetă sau inundație sau război sau molimă sau omizi sau vreo altă năpastă.

Mă întrebi de cauza crizei actuale, sau de cauza actualei judecăți a lui Dumnezeu? Cauza este întotdeauna aceeași. Cauza secetelor, inundațiilor, foametei și a celorlalte flageluri ale neamului omenesc este și cauza crizei actuale: apostazia oamenilor. Prin păcatul apostaziei au provocat oamenii această criză, și Dumnezeu a îngăduit-o ca să-i trezească, să le deștepte conștiința, să-i înduhovnicească și să-i întoarcă la Sine. La păcate moderne, criză modernă. Și, cu adevărat, Dumnezeu S-a slujit de mijloace moderne pentru a-i cuminți pe oamenii moderni: i-a lovit prin bănci, prin burse, prin finanțe, prin valu-

tă. A răsturnat casele de schimb valutar din întreaga lume, ca oarecând mesele schimbătorilor de bani în templul din Ierusalim. A pricinuit o panică nemaipomenită între comercianți și schimbătorii de bani. Înălță, coboară, schimbă, tulbură, înspăimântă: face totul ca trufașele căpșoare ale înțelepților europeni și americani să se trezească, să li se deștepte conștiința și să se înduhovnicească. Ca cei ancorați în limanul siguranței materiale să își aducă aminte de sufletul lor, să își recunoască fărădelegile și să se închine Dumnezeului Preaînalt, Dumnezeului Celui viu.

Cât va ține criza? Atâta timp cât duhul oamenilor va rămâne neschimbat. Atâta timp cât trufașii pricinuitori ai acestei crize nu vor capitula în fața Celui Atotputernic. Atâta timp cât oamenii și popoarele nu se vor gândi să traducă neînțelesul cuvânt „criză” pe limba lor și să strige cu suspinare și pocăință: „Judecata lui Dumnezeu!”

Spune și tu, cinstite părinte, „judecata lui Dumnezeu” în loc de „criză”, și totul o să-ți fie limpede.

Sănătate ție și pace!

Scrisoarea a 9-a

**FIERARULUI KOSTA, DESPRE
ÎNȚELESUL CUVINTELOR LUI HRISTOS:
*NU AM VENIT SĂ ADUC PACE, CI SABIE***

Oare un om atât de drept și milostiv să nu cunoască adâncul înțeles al acestor cuvinte? Eu cred că știi, însă cauți doar o întărire. Celor dreپți și milostivi Dumnezeu Însuși le descoperă tainele prin Duhul Său. Dacă ai fi fost singurul fierar din Ierusalim atunci când evreii L-au răstignit pe Domnul, nu ar fi avut cine să facă piroanele.

Nu socotiți că pace am venit să aduc pe pământ; nu am venit să aduc pace, ci sabie. Așa a grăit Domnul. A se citi: „Nu am venit să împac adevărul și minciuna, înțelepciunea și prostia, binele și răul, dreptatea și silnicia, dobitocia și omenia, nevinovăția și desfrânarea, pe Dumnezeu și pe mamona: ci am adus sabie ca să tai și să le despart, încât să nu se amestece.”

Cu ce să le tai și să le desparți, Doamne? Cu sabia adevărului. Ori cu sabia cuvântului lui Dumnezeu, ceea ce e totuna: fiindcă adevărul este cuvântul lui Dumnezeu, și cuvântul lui Dumnezeu este adevărul. Apostolul Pavel sfătuiește: *luați sabia duhovnicească, care este cuvântul lui Dumnezeu*. Iar Sfântul Ioan a văzut în vedenie pe *Fiul lui Dumnezeu în mijlocul a șapte sfeșnice, și din gura Lui ieșea o sabie ascuțită de amândouă părțile*. Sabia care iese din gură ce altceva poate fi decât cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul adevărului? Această sabie este mântuitoare pentru lume, nu pacea binelui cu răul. Și atunci, și acum, și din veac și până în veac.

Că această înțelegere este dreaptă se vede și din ce spune Hristos în continuare: *că am venit să despart pe om de tatăl său, și pe fiică de mama sa, și pe noră de soacra sa*. Căci dacă fiul merge după Hristos, iar tatăl rămâne în întunericul minciunii, sabia adevărului lui Hristos îi va desparți. Adevărul este mai vrednic de iubit decât tatăl. Și dacă fiica merge după Hristos, iar mama rămâne îndărătnică în tăgăduirea lui Hristos, ce unire poate fi acolo? Oare nu este Hristos mai dulce decât mama? La fel și cu nora și soacra ei.

Dar să nu înțelegi strâmb – că cel ce Îl cunoaște și-L îndrăgește pe Hristos trebuie deodată să se despartă trupește de rudele sale. Așa ceva nu scrie. Este destul a fi despărțit cu sufletul și a nu primi în el nimic din gândurile și faptele necredinței; căci dacă credincioșii s-ar desparți și trupește de necredincioși, s-ar face în lume două tabere potrivnice. Cine i-ar învăța și îndrepta atunci pe necredincioși? Și Domnul Însuși l-a răbdat lângă Sine pe necre-

dinciosul Iuda trei ani în cap. Înțeleptul Pavel scrie: *că se sfințește bărbatul necredincios prin femeia credincioasă, și se sfințește femeia necredincioasă prin bărbatul credincios.*

În fine, pot să-ți aduc la cunoștință felul în care tâlcuiește duhovnicește aceste cuvinte ale lui Hristos slăvitul Teofilact al Ohridei: „Prin tată și mamă și soacră înțelege tot ce este vechi, iar prin fiu și fiică tot ce este nou. Așadar, Dumnezeu voiește ca noile și dumnezeieștile Lui porunci și învățături să biruiască toate vechile noastre obiceiuri și deprinderi păcătoase.”

Așadar, cuvintele despre aducerea sabiei pe pământ sunt pe deplin potrivite cu Hristos – Făcătorul de pace și Dătătorul de pace. El dă cereasca Sa pace, ca pe un balsam ceresc, celor ce cred în El fără fățarnicie. Însă nu a venit ca să facă pace între fiii lumii și fiii întunericului.

Sănătate ție și copiilor. Pacea și binecuvântarea lui Dumnezeu să fie asupra voastră!

Scrisoarea a 10-a

UNUI TÂNĂR ÎNVĂȚĂTOR CARE ÎNTREABĂ: „OARE MAI EXISTĂ ASTĂZI ADEVĂRAȚI CREȘTINI?”

Sunt, sunt destui. Dacă n-ar fi, s-ar stinge mândrul soare: fiindcă la ce să lumineze o candelă așa de scumpă unei simple menajerii?

Mi-ar trebui multă hârtie ca să aștern în scris pildele minunate de adevărați creștini pe care i-am întâlnit eu însumi în viața mea – iar ție, multă vreme ca să le citești și să-ți îndulcești sufletul. Deocamdată, cercetează-te pe tine însuși în oglinda acestei singure pilde:

Eram anul trecut în Maciva. Așteptam trenul într-o stație mică, când am văzut o țărană bătrână lângă șine. Față bătrânească ofilită, dar luminată cu acea minunată strălucire de taină ce se vede adeseori pe fețele oamenilor duhovnicești. Am întrebat:

– Pe cine aștepți, soro?

– Păăăi, pe cine mi-a trimite Domnul, zise ea.

Continuând discuția, am aflat următorul lucru: ea vine zilnic în stație să vadă de nu se află vreun călător sărac, care să aibă trebuință de hrană și de gazdă – și când se află vreunul de acest fel, îl primește cu bucurie ca pe un trimis al Domnului și îl duce la casa ei, ce se află la un kilometru mai departe.

Am mai înțeles din discuție că citește Sfânta Scriptură, și merge la biserică la slujbe, și postește, și ține toată legea lui Dumnezeu. Mai apoi, vecinii ei ne-au spus că femeia e o adevărată sfântă.

În cele din urmă, am încercat să laud evanghelia ei dragoste de străini – însă mai înainte de a-mi termina cuvântul, a suspinat zicând:

– Oare nu suntem noi oaspeții Lui în fiecare zi, întreaga viață?

Și lacrimi prinseră a-i străluci în ochi.

O, milostiv și dulce suflet al poporului! Tânărul meu prieten, dacă te numești învățător al poporului, poți rămâne deseori de rușine; dar de te vei numi ucenic al poporului, nu vei rămâne de rușine niciodată.

Sfânta milă dumnezeiască să te lumineze!

Scrisoarea a 11-a

**ȚĂRANULUI ZDRAVKO T., CARE ÎNTREABĂ
CE ÎNSEAMNĂ CUVINTELE LUI HRISTOS:
*FOC AM VENIT SĂ ARUNC PE PĂMÂNT***

Adeseori vorbim de focul invidiei, focul mâniei, focul urii, și focul poftii, și focul oricărei patimi rele. Firește, acest foc nu a fost adus pe pământ de către Împăratul adevărului și al dragostei, Hristos. Depart de asta! Acest foc necurat vine din viforul focului iadului, care lovește și pământul.

Hristos a adus acel foc sfânt cu care El din veșnicie și în veșnicie a fost înflăcărat și a luminat: focul adevărului și al dragostei, foc curat, dumnezeiesc, din vatra veșnică ce se numește Sfânta Treime. Flacăra adevărului din care se revarsă căldura dragostei.

Acesta este focul cu care creștinul arde fără se se mistuie, așa cum rugul din pustie ardea și nu se mistuia.

Acesta este focul pe care l-a simțit Prorocul Ieremia în oașele sale și care îl mâna în chip nebiruit să arate adevărul lui Dumnezeu (v. Ieremia 23, 29).

Acesta este focul care s-a pogorât asupra apostolilor în chipul limbilor de foc, care i-a înțelepțit și i-a luminat pe pescarii simpli și i-a făcut cei mai mari dintre înțelepți.

Acesta este focul de care lumina fața arhidiaconului Ștefan și îl făcea asemenea îngerilor lui Dumnezeu.

Acesta este focul duhovnicesc al adevărului și al dragostei, prin care apostolii și misionarii creștini au renăscut lumea, au înviat hoitul omenirii păgâne, l-au curățit, l-au luminat și l-au înțelepțit. Tot ce e bun în lume este din acest foc ceresc, pe care Domnul l-a aruncat pe pământ.

Acesta este focul ceresc, prin care sufletul e curățit așa cum e curățit aurul prin focul pământesc. La lumina acestui foc

recunoaştem calea, ne dăm seama de unde venim şi încotro mergem, cunoaştem pe Tatăl nostru Cel ceresc şi patria cea veşnică. De la acest foc inima noastră se încălzeşte cu negrăită dragoste faţă de Hristos, aşa cum au simţit şi cei doi apostoli la Emaus şi au descris: *au nu ardea în noi inima noastră când ne vorbea?*

Acest foc L-a mânat pe Hristos să Se pogoare din ceruri pe pământ şi ne mână pe noi să ne înălţăm la ceruri.

Toţi am fost botezaţi cu acest foc sfânt, după cuvântul lui Ioan: *eu vă botez cu apă, iar El (Hristos) vă va boteza cu Duhul Sfânt şi cu foc.*

Acest foc lucrează în inima omenească o râvnă nedescrisă pentru tot binele. El bucură pe cel drept şi chinuie pe cel păcătos. Şi pe noi ne chinuie deseori, până ce ne vom curăţi deplin de toată nedreptatea şi necurăţia, fiindcă scris este: *Dumnezeu este foc care arde pe păcătoşi.*

Pace ție şi bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 12-a

UNEI DOAMNE, DESPRE RĂZBUNAREA MORŢILOR

Imi scrii că ceva te nelinişteşte în vis. Trei copii ți se arată, cum închizi ochii, şi te batjocoresc, te ocărăsc, te ameninţă şi te îngrozesc. Ai mers, zici, la oameni inteligenţi şi ai căutat leac. Ei ți-au spus: „Nu e nimic!” Tu le-ai spus: „Dacă nu e nimic, alungați de la mine acest nimic! Cum poate fi nimic ceva ce nu-mi dă pace de şase luni?” Iar ei o țineau pe-a lor: „Schimbă aerul, mergi în locuri vesele, hrăneşte-te mai bine; e o banală ipohondrie.”

Îi ştiu eu, soro, pe aceşti deştepti. Ei şi-au pus o placă ce cuprinde câteva cuvinte: „ipohondrie”, „telepatie”, „autosugestie”,

prin care trec pe lângă o realitate duhovnicească de netăgăduit la rutina zilnică, adică la aer, distracție, carne, apă minerală și vin.

Iar eu îți spun: cei trei copii care ți se arată sunt chiar cei trei copii pe care tu, precum singură recunoști, i-ai omorât mai înainte să-i sărute mândrul soare. Și ei se răzbună acum pe tine. Iar răzbunarea morților este cumplită și preacumplită. De vreme ce te numești femeie cu carte, din cărți am să-ți și vorbesc. Îți aduci aminte din cărți de Macbeth, cum pe un rege englez l-a omorât duhul unui om ucis. Ai citit, negreșit, cum craiul Vladislav, ucigașul craiului Vladimir, a fost omorât de duhul lui Vladimir.

Dar poate n-ai citit de următoarea întâmplare. Împăratul bizantin Constans avea un frate, Teodosie, pe care nu-l iubea fiindcă se temea că acesta îl va da jos de pe tron. Din pricina aceasta, Constans l-a silit pe Teodosie să primească cinul diaconesc. Teamă însă nu l-a părăsit pe împărat nici după aceea. În cele din urmă, împăratul s-a hotărât la o fărădelege. A făcut ca Teodosie să fie ucis în chinuri, după care a răsuflat ușurat, crezând că a scăpat pe veci de rivalul său. Neștiutorul însă nu bănuia că morții sunt mai puternici decât cei vii și că cel ce ucide un om nevinovat de fapt nu îl ucide, ci depune armele înaintea celui ucis. După aceea, într-o noapte, diaconul ucis, Teodosie, s-a arătat fratelui său, împăratul, cu un pahar de sânge fumegând și a strigat cu glas înfricoșător: „Bea, frate!” Împăratul a sărit, a sculat toată curtea, dar nimeni nu știa nimic să-i spună. Într-o altă noapte s-a repetat aceeași scenă: diaconul cu paharul de sânge și strigătul cumplit: „Bea, frate!” Împăratul a sculat tot Constantinopolul, însă toți s-au uitat la el cu gura căscată, cum se uită la tine acei deștepți care te trimit la aer și la mâncare mai bună. Lucrul s-a repetat în altă noapte. În cele din urmă, împăratul Constans, care mai înainte era deplin sănătos, a fost găsit într-o dimineață mort în patul său.

Citești Sfânta Scriptură? Acolo este spus totul, explicat totul: cum și de ce se răzbună morții pe cei vii. Citește încă o dată despre Cain, care pentru uciderea fratelui său nu a avut pace niciunde și niciodată. Și cum duhul jignitului Samuel s-a răzbunat pe Saul. Și cum sârmanul David a pătimit groaznic, ani și ani, pentru uciderea lui Urie, căpetenia sa de oaste. Și mai citește, dacă poți, mii și mii de întâmplări asemănătoare cunoscute ce au avut loc de la Cain până la tine. Și vei înțelege ce te chinuie și pentru ce. Vei înțelege că lumea celor uciși este mai puternică decât lumea ucigașilor lor, și că ei se răzbună crunt.

Mai întâi înțelege și bagă la cap lucrul acesta. După aceea, fă tot ce poți pentru copiii tăi omorâți. Și Milostivul Dumnezeu, la Care nu sunt morți, te va ierta și îți va dărui pace. Iar cu privire la ce trebuie să faci, întreabă Biserica. Preoții știu.

Dumnezeu să te miluiască!

Scrisoarea a 13-a

UNUI FUNCȚIONAR CARE CREDE CĂ POPORUL ȚINE PREA MULTE SĂRBĂTORI

Poporul crede că praznicele îl ajută, iar dumneavoastră credeți că praznicele îl încurcă. Cine poate împăca înțelegerea dumneavoastră. cu înțelegerea poporului, afară de dumneavoastră înșivă? Dați-vă osteneala să cercetați această problemă mai adânc și pe toate fețele, și atunci vă veți închina înțelegerii poporului.

Să vedem, în primul rând, cum stau lucrurile din punctul de vedere al muncii. Dumneavoastră credeți că poporul nostru muncește prea puțin, și ați vrea ca el să muncească mai mult. Dar de ce să lucreze mai mult? Vreți, cumva, să creați o pătură de un milion de șomeri? Sunteți un mult prea bun iubitor de

neam ca să doriți lucrul acesta. Și atunci, nu este mai bine ca poporul să lucreze cu măsură, cum a lucrat și până acum, ca să se evite răul șomajului, care este primul flagel pentru marile imperii apusene? Ori de câte ori dați într-o extremă dorită, scoate coarnele altă extremă, nedorită. Poate că are poporul sârb alte neajunsuri, însă lenevia nu este viciul sârbilor. Prin goana exagerată după muncă este pricinuită lenevia.

Din punctul de vedere al bucuriei în muncă. Poporul nostru simte bucurie în muncă. De asta cântă el din gură, ba chiar și din instrumente, în timpul lucrului. Unde se mai pomenește așa ceva? Ați auzit, oare, cântec și muzică în timpul lucrului pe undeva în țările care au adoptat extrema în privința muncii? În țările industrializate, munca este privită ca o povară, ca un blestem și ca o nefericire. De aici, ura față de muncă și dragostea de lenevie. De aici, năzuința de a lucra mai puțin. Mai înainte se făcea agitație pentru ziua de lucru de zece ore, apoi pentru cea de opt ore, iar acum se face agitație pentru cea de cinci ore. Ei, și atunci, câte zile nelucrătoare nu s-ar aduna în an! În pofida acestui curent modern, dumneavoastră vreți să constrângeți poporul nostru ca să lucreze și mai mult decât a lucrat vreodată în trecut! Și, cu toate astea, vreți să vă dați nume de om modern! De când s-a întins această neagră agitație a dumneavoastră, ca poporul să țină mai puține sărbători și să muncească mai mult, cântecul s-a împuținat în satele și pe țarinile sârbești.

Din punctul de vedere al odihnei. Gândiți în mod greșit că poporul ține multe sărbători ca să se odihnească mai mult. Chiar dacă poporul ar gândi așa, nu ar gândi greșit. Voi, funcționarii, vă odihniți cu mult mai mult decât țărani. Socotiți, dragul meu, câte zile sărbătorește poporul și câte zile nu lucrați dumneavoastră pe an ca funcționar. Adunați concediul dumneavoastră de vară, care ține 30 de zile, și jumătatea pe care o aveți liberă din toate sămbetele de peste an, și orele nelucrătoare din fiecare zi în care poporul lucrează. Ziua dumneavoastră de lu-

cru de-abia ar depăși o jumătate din ziua de lucru a poporului. Așadar, dacă veți aduna toate sărbătorile dumneavoastră domnești și le veți compara cu sărbătorile poporului, vă veți rușina și veți tăcea din gură – fiindcă veți vedea că sărbătoriți mult mai multe zile pe an decât poporul.

Și apoi, mai este un lucru foarte important. Dumneavoastră țineți zilele nelucrătoare ca să vă odihniți, dar poporul nu ține sărbătorile pentru odihnă. Odihna e un lucru de însemnătate a doua. Prin ținerea sărbătorii, poporul cheamă pe sfinți în ajutor, întovărășește cerul cu pământul, roagă pe Dumnezeu să binecuvânteze ceea ce a lucrat: fiindcă poporul știe, știe din mii de dovezi date de experiență, că munca lui este în zadar – oricât de multă ar fi – dacă Milostivul Dumnezeu nu dă rouă pământului, nu luminează cu soarele, nu păzește de grindină, de dăunători și de alte nenorociri.

Ca atare, vă rog să încetați a mai strica sufletul poporului. Tăceți și luați învățătură de la popor, așa cum poporul învață de la Dumnezeu și din experiența de veacuri.

Pace dumneavoastră și sănătate!

Scrisoarea a 14-a

PELERINULUI IOVAN, CARE ÎNTREABĂ CE LUCRU ESTE MAI IMPORTANT PENTRU MÂNTUIREA SUFLETULUI

Iar eu o să te întreb ceva, dragul meu tovarăș de drum, și răspunsul pe care mi-l dai mie ți l-ai dat în același timp și ție. Ce este, așadar, mai important pentru nou-născut? Hrana, sau încălzirea, sau baia, sau ocrotirea? Poți spune că una dintre ele este mai importantă decât alta, dar trebuie să recunoști că toate patru sunt foarte importante pentru dezvoltarea armonioasă a copilului.

Sufletul unui om care s-a deșteptat și s-a pocăit e ca un nou-născut. Adu-ți aminte cum i-a vorbit Hristos lui Nicodim despre nașterea din nou a omului. Sufletul nou-născut are nevoie și să fie hrănit cu învățătura lui Hristos, și să se curățească prin post și rugăciune, și să se încălzească prin dragostea față de Ziditorul său, și să se păzească cu luare-aminte prin controlul gândurilor și al dorințelor de toate săgețile și pieirile.

Nu ne-a vestit, oare, Mântuitorul prin apostolii Săi: *dacă Mă iubiți, păziți poruncile Mele*? Nu a zis: păziți o poruncă, ci: *păziți poruncile*, adică pe toate. Iar poruncile lui Hristos privesc ostenelele noastre pentru propriul suflet. Nu o singură osteneală, ci multe ostenele.

Tu ești pomicultor cunoscut. Câte ostenele nu îți dai pentru un singur pom? Și pe nici unul nu îl lăsăm. Și atunci, cum să lăsăm noi fie și o singură osteneală pentru sufletul nostru, singura noastră avere pe care mormântul nesătul nu o înghite?

Iată, tu ai găsit de cuviință că pentru sufletul tău era de trebuință și un pelerinaj la Ierusalim. Aceasta nu este o poruncă răspicată a lui Dumnezeu, și totuși tu, din dragoste față de Domnul tău și pentru sufletul tău, ai luat asupra-ți și osteneala aceasta. Și atunci, cum să trecem peste o poruncă răspicată a Mântuitorului nostru ca peste un lucru de mică însemnătate?

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 15-a

**UNUI PATRIOT CARE SPUNE
CĂ ESTE SUFICIENT SĂ FII BUN SÂRB,
IAR CREDINȚA ESTE UN LUCRU SECUNDAR**

Iar eu zic: e de ajuns să fii bun sârb, însă după modelul celor mai buni și mai slăviți sârbi care s-au arătat la expoziția oa-

menilor în miile de ani trecute; însă nu îndrăznesc să spun ca tine: credința e un lucru secundar – fiindcă toți sârbii m-ar vădi de mincinos!

Ești bun sârb dacă ai gingășia suflatească a craiului Vladislav, dârzenia lui Nemanja, iubirea de Hristos a lui Sava, râvna lui Milutin, blândețea lui Decianski, smerenia lui Uroș¹, jertfelnicia lui Lazăr², vitejia lui Strahinia, iubirea de dreptate a lui Marcu, inima mamei Iugovicilor³, nădejdea Miliței⁴, bunătatea Ievrosimiei, milostivirea fetei din Kosovo, răbdarea poporului în robie, clarviziunea guslarilor orbi, înțelepciunea preoților și călugărilor sârbi, sfula fetelor din popor, insufierea cântăreților din popor, talentul meșteșugarilor din popor, rafinamentul țesătoarelor și cusătoarelor din popor, limpezimea zicalelor poporului, cumpătarea și chibzuința țăranilor sârbi, strălucirea *slavei* tuturor sârbilor botezați.

Acestea toate însă nu din credință vin? Cu adevărat, temeiul tuturor celor înșirate este credința lui Hristos. Dacă nu ai în tine nici una din virtuțile sus-înșirate ale slăviților tăi strămoși, și totuși te numești sârb, să știi că nu ești altceva decât o firmă glorioasă pe o dugheană goală. Iar asta, cred eu, nu o dorim nici eu pentru tine, nici tu pentru sine.

A-i spune cuiva: „Fii bun sârb, iar credința este un lucru secundar” e ca și cum i-ai spune unei oi: „Tu doar fii grasă, iar pășcutul este un lucru secundar”!

Nimeni nu poate fi bun sârb dacă nu este mai înainte de toate un bun om. În lume nu a fost și nici nu este vreo putere care să-l poată face pe om bun cu desăvârșire, afară de puterea credinței lui Hristos.

¹ Vladislav, Milutin, Decianski, Uroș – crai ai Serbiei, cunoscuți atât pentru talentul de conducători, cât și pentru sfințenia vieții lor (*n.trad.*).

² Lazăr – cneazul mucenic de la Kosovo (*n.trad.*).

³ Stahinia, Marcu, mama Iugovicilor, fata din Kosovo – personaje ale eposului sârbesc (*n.trad.*).

⁴ Milița – soția cneazului Lazăr (*n.trad.*).

Nu-ți dori, așadar, un sârbism fără conținut.

Să nu-ți fie omul lipsit de minte călăuză, nici sârbul fără credință tovarăș.

Aceasta îți doresc și îți urez sănătate.

Scrisoarea a 16-a

**UNUI TÂNĂR CARE SUFERĂ
ȘI ÎNTR-UN FEL, ȘI ÎN ALTUL**

Scrisoarea ta m-a mișcat mult. N-am să-ți ascund: am plâns asupra ei, citind-o și recitind-o de mai multe ori. În ea este înscrisă întreaga dramă a vieții omenеști.

Îmi scrii că ai crescut cu totul în ticăloșie. Mai ales furtul îți stătea în obicei – dar te păzeai cu îndemănare, și toți te laudau ca pe un tânăr de treabă. Odată însă ai fost prins furând și fugărit. Ai fugit și ți-ai rupt piciorul. Nimeni nu a aflat taina ta. Au chemat doctorul. Doctorul ți-a zis că s-a terminat cu piciorul. Au chemat preotul să citească rugăciune. Rugăciunea, spui tu, nu a ajutat piciorului tău rupt, dar ți-a cutremurat sufletul. Ți-ai amintit de Dumnezeu, și ți s-a făcut silă de viața ta ticăloasă. Te-ai pocăit cu sufletul și ai făgăduit că vei trăi după legea Domnului. Și atunci, cum spui că rugăciunea nu ți-a ajutat? Te-a deșteptat; a înviat sufletul tău. Și asta este principalul. Ai plătit sufletul cu un picior. Ieftin l-ai plătit. Fii liniștit!

Dar asta nu e totul. După ce te-ai înzdrăvenit, ai început să te rogi lui Dumnezeu cu osârdie. Atunci, unii te-au reclamat ca vrăjitor și descântător. Și ai fost pedepsit de autorități. Acest lucru te-a tulburat mult, și de aceea scrii întrebând ce înseamnă asta.

Înseamnă că este strâmt drumul ce duce în Împărăția lui Dumnezeu. Mântuitorul i-a preîntâmpinat cu privire la acest lucru pe cei ce merg în urma Lui. Și aici nu trebuie să încapă

mirarea. Faci răul, te va pedepsi Dumnezeu; faci binele, te pot pedepsi oamenii. Dacă faci răul, oamenii pot să te și laude, însă Dumnezeu te va pedepsi. Dacă faci binele, oamenii pot să te și pedepsească, însă Dumnezeu te va răsplăti. Hristos a făcut doar binele, și totuși oamenii L-au răstignit.

Nu te uita la oameni. Trebuie să tinzi către Dumnezeu. Ai dat un picior pentru suflet. Dacă trebuie, dă-ți pentru suflet trupul tot. Și totuși, ai plătit ieftin pentru sufletul tău. Fiindcă ai dat putreziciune pentru un mărgăritar de mult preț.

Nu te teme. Tu doar să propășești pe calea pe care ai apucat-o. Dumnezeu să îți fie într-ajutor!

Scrisoarea a 17-a

UNEI FEMEI PE CARE O CHINUIE O TRISTEȚE APĂSĂTOARE

Scrii că te chinuie o tristețe de neînvins și inexplicabilă. Trupește ești sănătoasă, casa ți-e plină, dar inima îți e pustie. De fapt, inima ți-este plină de întristare întunecată. Te duci, din obligație, la distracții și spectacole, dar asta îți mărește și mai mult întristarea.

Păzește-te bine, aceasta este o boală primejdioasă a sufletului. Ea poate să omoare sufletul cu totul. Biserica privește o asemenea întristare ca pe un păcat de moarte – fiindcă, potrivit spuselor apostolului, sunt două feluri de întristare: o întristare după Dumnezeu, care aduce pocăință spre mântuire, și întristarea acestei lumi, care aduce moarte. La tine este – e limpede – al doilea fel de întristare.

Întristarea după Dumnezeu vine asupra omului când acesta își aduce aminte de păcatele sale, și se căiește, și strigă către Dumnezeu. Sau când cineva se întristează pentru păcatele altor

oameni. Sau când cineva are râvnă pentru credința lui Dumnezeu, și vede cu întristare cum oamenii cad de la credință. Dumnezeu întoarce această întristare în bucurie. Așa cum îi descrie Pavel pe apostoli și pe toate adevăratele slugi ale lui Hristos, spunând că sunt ca niște întristați, dar care deopotrivă se veselesc. Se veselesc, fiindcă simt puterea și apropierea lui Dumnezeu. Și primesc mângâiere de la Dumnezeu. Așa grăiește și Psalmistul: *adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am veselit*.

Întristarea sfinților seamănă cu niște nori prin care strălucește soarele mângâierii – iar întristarea ta seamănă cu o eclipsă de soare. Trebuie să fi avut multe ticăloșii și păcate mai mărunte, pe care le-ai privit ca fiind lipsite de însemnătate, și nu le-ai mărturisit și pocăit. Ca un păienjeniș vechi, ele s-au îndesit în jurul sufletului tău, și s-au făcut ca un cuib pentru marea întristare pe care puterea cea rea drăcească o întreține cu răutăcioasă bucurie în tine. Drept aceea, cercetează-ți întreaga viață, fă-ți un examen necruțător, și mărturisește totul la spovedanie. Prin spovedanie vei curăța și aerisi casa sufletului tău. Și va intra în tine aerul proaspăt și sănătos de la Duhul lui Dumnezeu. După aceea, începe să faci cu vitejie tot ce este bine. Începe, să zicem, cu milostenia în numele lui Hristos. Adu-ți aminte: în numele lui Hristos. Hristos va vedea și va simți asta, și degrabă îți va dărui bucurie. Îți va dărui bucurie negrăită, bucurie pe care numai El o dă și pe care nici o mâhnire ori chin ori putere drăcească nu o poate întuneca.

Citește *Psaltirea*. Aceasta este cartea pentru sufletele întristate, cartea mângâierii.

Domnul să te bucure în curând!

*Scrisoarea a 18-a***DOMNULUI P.J., CARE ÎNTREABĂ
DE CE SE APRINDE CANDELĂ
ÎNAINTEA ICOANELOR**

În primul rând, deoarece credința noastră e lumină. Hristos a zis: *Eu sunt lumina lumii*. Lumina candelă ne aduce aminte de lumina cu care Hristos luminează sufletele noastre.

În al doilea rând, ca să ne aducă aminte de caracterul luminos al sfântului în fața căruia aprindem candelă – fiindcă sfinții sunt numiți *fi ai luminii*.

În al treilea rând, ca să ne slujească drept mustrare pentru faptele noastre întunecate și pentru gândurile și dorințele noastre rele, și să ne cheme la calea sfințeniei evanghelice, ca astfel să ne ostenim cu râvnă pentru a împlini porunca Mântuitorului: *așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre cele bune*.

În al patrulea rând, ca să aducem o mică jertfă lui Dumnezeu, Care a jertfit totul pentru noi. Un mic semn al mării noastre recunoștințe și luminoasei noastre iubiri pentru Cel de la Care cerem în rugăciune și viață și sănătate și mântuire și tot ce ne poate da numai nemărginita dragoste crească.

În al cincilea rând, ca să fie o sperietoare pentru puterile cele rele, care năvălesc uneori asupra noastră și la rugăciune și ne abat gândurile de la Făcătorul nostru – fiindcă puterile cele rele iubesc întunericul și fug de orice lumină, mai ales de cea care este închinată lui Dumnezeu și sfinților Lui.

În al șaselea rând, ca să ne dea imbold la ardere de sine. Precum untdelemnul și fitilul ard în candelă, supuse voi noastre, așa să ardă și sufletele noastre cu flacăra dragostei în toate pătimirile, supuse totdeauna voi lui Dumnezeu.

În al șaptelea rând, ca să ne învețe că după cum candelă nu poate să se aprindă fără mâna noastră, nici inima noastră, această candelă lăuntrică a noastră, nu poate să se aprindă fără sfântul foc al harului dumnezeiesc, chiar dacă ar fi plină cu toate virtuțile – fiindcă toate virtuțile noastre sunt ca un combustibil, iar de la Dumnezeu este focul ce le aprinde.

Scrisoarea a 19-a

UNUI FIU CARE A CĂZUT SUB BLESTEMUL PĂRINTESC

Imi scrii că te-ai certat cu tatăl tău și că te-ai despărțit de el, iar el la despărțire te-a blestemat. Și acum întrebi dacă acest blestem are vreo însemnătate.

Neîndoielnic că are. Cum să nu aibă însemnătate blestemul părintesc? Și de lucruri mai mici, chiar și de gânduri obișnuite, se zguduie lumea duhovnicească; cu atât mai mult de blestemul părintesc rostit pe dreptate.

Dreptul Noc a blestemat pe urmașii lui Ham din pricină că Ham își bătuse joc de tatăl său, Noe; și acest blestem se întinde în chip vădit până în ziua de astăzi asupra neamurilor negre, a hamiților.

În țara noastră s-a împlinit nu de mult un cumplit blestem de mamă. O mamă își certa fiul dezmațat. Mâniindu-se, fiul a injurat-o. Mama l-a muștrat și pentru acest lucru. Atunci el a lovit-o pe mama sa cu bățul. Mama a început să plângă și să se tânguiască, și în durerea sa a rostit acest blestem asupra fiului său: „Fiule născuț ce-mi ești, cum am plâns eu azi să plângi și tu în ziua ta cea mai de bucurie!” După o vreme, mama a murit, iar fiul a rămas neîndreptat și neiertat; însă blestemul mamei s-a împlinit. În ziua nunții fiului – în ziua lui cea mai de bucurie

–, nuntașii trăgeau cu pușca. Un glonte „rătăcit” a nimerit-o pe tânăra mireasă, și el a început să plângă, însă moartea a pus sfârșit plângerii lui – și vieții lui.

Hristos a întărit străvechea poruncă privitoare la cinstirea părinților zicând cu preacurata Sa gură: *să cinstești pe tatăl și pe mama ta*. Deci, nici să nu se gândească cineva că aceasta e poruncă a lui Moise, nu a lui Hristos.

Dar dacă vreun părinte păgân sau necredincios ar rosti blestem asupra fiului său fiindcă acesta e creștin, un astfel de blestem ar cădea pe capul părintelui, nu pe al fiului. În cazul tău însă, tu ești cel vinovat, și blestemul rămâne asupra-ți. Ca atare, grăbește-te și roagă-l pe tatăl tău, cât este viu, să ridice blestemul de peste tine și să te binecuvânteze, ca să fii viu și să ai viață lungă pe pământ.

Domnul să-ți fie într-ajutor!

Scrisoarea a 20-a

UNUI STUDENT CARE ÎNTREABĂ CINE SUNT CEI SĂRACI CU DUHUL

Fericiți cei săraci cu duhul, fiindcă a lor este Împărăția cerurilor, a zis Domnul Hristos. Pe tine te descumpănește acest lucru. Descumpănirea ta vine din faptul că încurci debilitatea mintală a unor oameni cu sărăcia pe care o laudă Hristos.

Sărăcia duhovnicească, altfel spus frângerea inimii, este o însușire a celor mai bune minți pe care le-a avut lumea. Este conștiința nimicniciei proprii înaintea măririi lui Dumnezeu, conștiința murdăriei proprii înaintea curăției lui Dumnezeu, conștiința deplinei atârănări proprii de nemărginita putere a Domnului.

Împăratul David a grăit despre sine: *eu vierme sunt, și nu om* – iar împăratul David nu era debil mintal, ci a fost o min-

te bogată și genială. Fiul lui, preaînțeleptul Solomon, a scris: *nădăjduiește către Domnul cu toată inima ta, și pe înțelegerea ta să nu te bizui.* Asta înseamnă a fi sărac cu duhul, și anume a te încredința întreg lui Dumnezeu, iar în sine a nu crede.

Fericit este cel care e în stare a mărturisi fără fățărnice: „Puterea mea este neputincioasă, înțelegerea mea nevolnică, voința mea șovăielnică – Doamne, ajută-mi!”

Sărac cu duhul este sfântul care, precum Apostolul Pavel, poate să spună: *eu de nimic nu știu, fără numai de Hristos!*

Sărac cu duhul e savantul care, precum Newton, recunoaște că neștiința sa este nemărginit mai mare decât știința sa.

Sărăcia cu duhul este antipodul desăvârșit al trufiei și laudei de sine. De prostearca, foarte prostearca trufie și de pierzătoreala laudă de sine a vrut Hristos să ne păzească atunci când i-a lădat pe cei săraci cu duhul.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 21-a

UNEI VĂDUVE CARE SE MÂHNEȘTE ȘI ÎȘI FACE GRIJI

Te mâhnești pentru soțul mort. Îți faci griji pentru copii. Plângi zi și noapte. În sufletul tău e tulburare și întuneric. Înaintea ochilor – ceață și necunoscut.

Îmbărbătează-te. Nu te teme. Spune-ți: Bărbatul meu era în primul rând al lui Dumnezeu, și apoi al meu; și copiii mei sunt în primul rând ai lui Dumnezeu, și apoi ai mei. Dacă grădinarul iscusit smulge o floare, să știi că așa trebuia să facă. El știe pricinile pentru care a făcut asta. Iar una dintre pricini este și aceea ca florile din jur să propășească mai bine. Gândurile tale se vor înălța de la pământesc la ceresc. Sufletul ți se va li-pi mai tare de Dumnezeu. Duhul va triumfa asupra trupului.

Moartea nu-ți va mai fi înfricoșătoare. Deșertăciunea dinainte ți se va părea vrednică de răs. Felul în care vedeai această lume – ca pe patria adevăratei și trainice fericiri – se va schimba. Așadar, câștig duhovnicesc din mai multe părți. Să știi că Dumnezeu zidește și când dărâmă.

Pentru copii să nu-ți faci griji. Fă doar ce stă în puterea ta. În ce întrece puterea ta, încredințează-i Făcătorului lor și al tău. Scris este: *aruncă spre Domnul grijile tale*, și vei simți că este ușoară crucea ta. Au fost și sunt multe cruci grele asupra mamei lor rămasă văduve. Îți voi descrie una deosebit de grea. La începutul războiului mondial, nemții l-au omorât pe un cunoscut al meu înaintea casei sale de lângă Drina, la casă au pus foc, iar pe nevastă au alungat-o de acolo, împreună cu cei șase copii mici. Au trecut de atunci doisprezece ani. Într-o zi, pe neașteptate, mi se arată în Skoplje un tânăr funcționar de la căile ferate și mi se prezintă drept fiul aceluși prieten al meu care pierise. M-am bucurat mult și l-am întrebat cu frică dacă a mai rămas cineva în viață dintre ei șapte – la care el mi-a răspuns vesel:

– Suntem vii și sănătoși, slavă lui Dumnezeu! Doi suntem slujbași de stat, doi în comerț, sora mai mare măritată, iar cea mai mică împreună cu mama în B.

Atunci a început să îmi facă o descriere vie a chinurilor și grozăviilor îndurate. Mersul pe jos, de-a dreptul pribegie prin toată țara, de la Drina la Bitolia. Și foamete, boală, frig, închiisoare, nopți petrecute în gări, prin birturi, pe lângă drumuri. Pe lângă asta, frica, necunoscutul, străinătatea. În cele din urmă însă, biruința și slava. A fost păstrat și chipul, și înțelegerea, și viața, și credința. Ce să ți-o mai lungesc? Eu cred că luptele și biruințele acelei mame cu șase orfani sunt mai slăvite și mai frumoase ca ale lui Napoleon.

Și ție îți va ajuta Dumnezeu. Nu Îl uita, și nu te va lăsa. Și vei birui, și vei avea parte de biruință dulce în veacul veacului.

Pace ție și binecuvântare dumnezeiască!

*Scrisoarea a 22-a***PENSIONARULUI S.P., CARE
INTERPRETEAZĂ DUPĂ O METODĂ
PROPRIE RĂZBOIUL CHINO-JAPONEZ**

Trebuie să recunosc: m-a uimit interpretarea dumneavoastră la actualul război dintre chinezi și japonezi. Spuneți: „A fost abătut pericolul războiului de la Europa. Războiul a fost mutat de cealaltă parte a pământului, acolo unde este noaptea când la noi e ziua.” Și dumneavoastră, jubilând, preziceți pacea Europei.

Oare puteți gusta dulceața păcii atunci când auziți că e război între oameni într-un colț al lumii, oricare ar fi acesta? Oare vă priesc mâncarea și băutura, și distracțiile și cinematograful, atunci când zburăți cu gândul pe câmpiile Manciei și priviți oamenii degerați, însângerați, flămânzi, deveniți fiare, ce sunt urmașii aceluiași strămoș din care se trage poporul dumneavoastră și dumneavoastră înșivă? Ascultați în fiecare seară ce vă trănăne radioul în urechi, și credeți că așa veți deveni mai înțelepți! Cel mai important lucru pe care ar putea să vi-l comunice în zilele noastre radioul ar fi gemetele miilor de răniți și horcăielile miilor de muribunzi, precum și tânguirea mamelor, văduvelor și orfanilor din cele două mari împărății omenești. Toți acești oameni sunt, ca și dumneavoastră, suflete vii, însetate de viață și de fericire. Și deasupra lor atârnă același soare ca și deasupra dumneavoastră. Și pe ei îi privește înlăcrimat ochiul lui Dumnezeu, la fel ca și pe noi.

Nu este, deci, vreme de jubilar, ci de jale – și jale nu pentru un om sau doi, ci pentru popoare și neamuri și state. Când conducătorii europeni declară doliu național pentru moartea nu știu cărui prinț de Bourbon sau de Savoia, cum pot uita să declare doliu pentru moartea silnică a mii de fințe omenești, ca-

re în ochii Făcătorului sunt prinți? Dacă popoarele Europei ar fi mai luminate, ele ar introduce doliu de stat și național pentru orice război de pe orice parte a globului. Ar închide cafenelele și tripourile și cinematografele, și ar interzice toate distracțiile ne-roade între frați și vecini; totul din jale și din compătimire. Cum s-ar bucura cerurile dacă slavii ar face primii lucrul acesta!

Poate că veți râde cu poftă de ceea ce vă scriu. Și Pilat ar fi râs. Știu însă că Hristos nu ar fi râs.

Iar în ce privește prorocia dumneavoastră că Europei îi e asigurată pacea prin faptul că focul războiului s-a arătat departe de ea, să fiți foarte prudent. Nu vă încredeți în dumneavoastră, nici în prorocia dumneavoastră. Când pădurea arde la un capăt, oare vântul nu poate să aducă o scânteie și la capătul celălalt?

Pace dumneavoastră și milă de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 23-a

MILITARULUI IOVIȚA N., CARE POVEȘTEȘTE DESPRE FELUL ÎN CARE A AJUNS LA CREDINȚA LUI DUMNEZEU

Imi scrii despre minunatul lucru care ți s-a întâmplat în război. Cineva împărțea ostașilor pe câmpul de luptă Noul Testament. Cărți mici, bine legate. Ai luat și tu. Și ai remarcat cu ironie: „Aici au căutare oțelul și plumbul, nu cărțile; și dacă oțelul nu ne mântuiește, cartea chiar că nu ne va mântui!” Asemenea remarcă ai făcut – căci până în acea zi nu pusesei nici un temei pe credința lui Dumnezeu. O priveai ca pe o manta veche, pe care caravana omenească o târaie după sine de când lumea fără nici un folos.

Ai primit, totuși, cârticica și ai băgat-o în buzunar, în stân-ga. Ce s-a întâmplat? Tu spui: „O minune a lui Dumnezeu”, și

eu subscriu. Chiar în acea zi s-a pornit o înțeleștare crâncenă. În jurul tău cădeau răniții. Dintr-odată, și tu cazii. Te-a lovit un glonte. Te-ai apucat cu mâna de partea stângă. Te așteptai să curgă sângele. Când te-ai dezbrăcat, ai aflat glonte în cărticica aceea, chiar în dreptul inimii. Te-ai cutremurat tot, ca de friguri. Degetul lui Dumnezeu! Cartea sfântă ți-a scăpat viața de oțel și de plumb. Tu socoți acea zi drept nașterea ta duhovnicească. Din acea zi, ai început să te temi de Dumnezeu și să înveți cu luare-aminte credința. Și totuși, nu este o manta veche! Și nu o poartă în zadar caravana omenească.

Dumnezeu ți-a deschis ochii cu mila Sa. Stă scris: *Dumnezeu pe dreptii iubește și pe păcătoși miluiește*. Unii oameni și-au pierdut în război trupul, iar alții, sufletul. Primii au pierdut mai puțin. Iar unii și-au dobândit sufletul. Aceștia sunt adevărații învingători. Au fost unii care au plecat la război ca niște lupi și s-au întors din război ca niște miei. Cunosci destui dintr-aceștia. Sunt cei care, ca și tine, au simțit printr-o întâmplare minunată că Nevăzutul Dumnezeu pășește lângă ei. Precum a zis Psalmistul: *mai-nainte am văzut pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin*. Citești *Psaltirea*?

Și dacă tu, fiind pe atunci necredincios, ai simțit cum pătrunde Cel Preaînalt în viața omenească, cu cât mai mult acum, când ești credincios și evlavios?!

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 24-a

UNEI FAMILII EVLAVIOASE, CARE ÎNTREABĂ CUM A ÎNVIAT HRISTOS

Oare nu este îndeajuns a ști că Hristos a înviat? La ce bun să se chinuie cineva cu întrebarea: „Cum a înviat?” Întreba-

rea voastră vine însă din dragoste și entuziasm, iar nu, nicidecum, din îndoială; ca atare, îmi este dragă și această întrebare a voastră, dragii mei.

Așa cum soarele răsare în Asia dintr-odată, și ziua ia locul nopții. Așa cum apăsați întrerupătorul electric într-o cameră cufundată în întuneric, și dintr-odată s-a făcut lumină. Într-un chip asemănător a fost și învierea Domnului din moarte la viață. Pe tăcute și într-o clipă.

Sau tot mai întrebați plini de curiozitate: „Cum?” Cred că așa cum la începutul facerii lumii s-a arătat lumina în întunericul de obște. Oamenii groși la minte gândesc: „Cum o fi fost fabrica aceea grozavă care a făcut lumină în lume? Și ce mașini or fi fost în fabrica aia? Și câte milioane de cai-putere și elefanți-putere au trebuit pentru a pune în mișcare mașinile acelea?” Nici o fabrică, nici o mașină, nici un fel de puteri, nici milioane de ani; în general, nici o efortare, ci numai un cuvânt puternic, și lumina s-a arătat și a umplut întreaga lume. *Și a zis Dumnezeu: „Să fie lumină”; și a fost lumină.* Nici nu a fost spus un cuvânt care să se audă, ci a fost doar gândit: fiindcă gândul lui Dumnezeu și cuvântul Lui sunt totuna. Și a gândit Dumnezeu: *„Să fie lumină”; și a fost lumina.* Deci, pe tăcute și într-o clipă.

Așa a fost și învierea lui Hristos. Așa s-a arătat această nouă lumină, care a făcut să strălucească oamenilor cu judecată lumina duhovnicească. Așa cum acea lumină cosmică universală a descoperit tuturor ochilor lumea aceasta, fizică, și lumina învierii Domnului a descoperit oamenilor cu judecată lumea cealaltă, duhovnicească, sălașul duhurilor nemuritoare. Ca atare, această lumină nu este câtuși de puțin mai mică decât cea dintâi. Atât una, cât și cealaltă s-au arătat pe tăcute și într-o clipă, după atotputernica voie a Făcătorului, după atotînțeleptul Lui plan, după negrita Lui milă și dragoste.

Ați auzit că oamenii dăruți fac lucruri mari și geniale cu o ușurință și repeziciune minunate. Cu atât mai mult Dătătorul

tuturor darurilor, Făcătorul tuturor geniilor! Oare nu ați citit cu ce ușurință și repeziciune i-a înviat Domnul pe fiica lui Iair și pe fiul văduvei din Nain? Și pe Lazăr în Betania? A zis un cuvânt – și s-a făcut! Fiindcă la Dumnezeu are putere tot ce spune, chiar și ce gândește. Așa S-a înviat Hristos și pe Sine. Ba încă mai ușor și mai repede. Și fără cuvinte.

Iar acum vă rog, dragi copii, de vreme ce știți că Domnul a înviat, îndeletniciți-vă mai mult cu întrebarea cum veți face și voi să meritați învierea. Ca El să vă învie și pe voi.

Fiindcă El S-a înviat pe Sine pentru voi, ca să dea încredințare că și voi o să înviați prin El și să fiți asemenea Lui în slavă și frumusețe veșnică.

Închinați-vă, așadar, Domnului înviat, și cântați-I cântarea de dimineață:

„Învierea Ta, Hristoase Mântuitorule,
Îngerii o laudă în ceruri,
Și pe noi pe pământ ne învrednicește
Cu inimă curată să Te slăvim!”

Scrisoarea a 25-a

UNUI VETERAN RUS CARE ÎȘI PLÂNGE PATRIA RĂSTIGNITĂ

Alină-te, frățioare dragă. Hristos a înviat! Și noi plângem împreună cu tine; alină-te. Pentru sfânta lui Hristos Rusie plângem și noi, toți ortodocșii. În primul rând slavii ortodocși. Însă nu numai slavii. Și toți ceilalți ortodocși. Acum doi ani, se aflau închinători sârbi la Liturghia pascală din Nazaret. Preotul, un arab, a slujit, după care a și vorbit. A vorbit despre învierea Domnului și despre pătimirea poporului rus. Au plâns arabii, au plâns și sârbii. Vărsând lacrimi, în cele din

urmă preotul a tras aer în piept și a strigat: „Dar noi, arabii, credem cu tărie că vom fi martorii unei noi învieri a lui Hristos prin Rusia!” S-a înfățișat privirilor o priveliște minunată. Întreg poporul striga plângând: „Amin! Amin! Amin!”, bătând din mâini și din picioare.

Alină-te, frățioare dragă! Hristos a înviat! Nu întreba de ce Dumnezeu chinuie Rusia. Stă scris: *pe cine iubește Dumnezeu, îl și pedepsește, și-l bate*. Chiar așa scrie, că Milostivul Dumnezeu pe cine iubește bate. Îl bate în împărăția pământească pentru a-l proslăvi mai tare în cea cerească. Îl bate ca să nu se lipească de putregaiul pământesc, de idolii lumești, de idolii amăgitori ai puterii și iscusinței și bogăției omenești, de umbre trecătoare și ispite morbide.

Fără bătaï mari, Ortodoxia nu ar fi reușit să ducă adevărul lui Dumnezeu prin atâtea gropi și bezne de veacuri și veacuri, și nu ar fi reușit să străbată o cursă cu obstacole atât de lungă, păstrând adevărul și sfințenia și curăția. Fără pătimiri, Ortodoxia nu ar fi dăinuit nici o sută de ani în curăția sa. În 19 veacuri, ea n-a avut nici un veac întreg de pace și libertate, fără prigoană, fără bătaie, fără robie, foc, spaimă și groază. Acest lucru nu îl înțeleg celelalte credințe. Acest lucru nu îl pricepe ereticii. Nici unul dintre popoarele ce au ales împărăția pământească drept ideal de fericire nu înțelege și nu pricepe ce se face astăzi cu Rusia ortodoxă. Acest lucru îl înțeleg numai clarvăzătorii, care văd împărăția cea veșnică și fără moarte a lui Hristos ca pe o realitate. Însă și clarviziunea e fică a suferinței.

Alină-te, frățioare dragă, alină-te cu învierea lui Hristos! Nu cârți împotriva ateilor ce prigonesc poporul rus. Ei sau mongolii totuna sunt. Închinători la idoli și unii, și ceilalți. Mongolii se închină idolilor din materie. Împilatorii de astăzi ai Rusiei se închină idolului materiei. Ei se închină materiei ca unui dumnezeu, industriei ca unui dumnezeu, statului ca unui dumnezeu. Ei se numesc pe sine ateï (oameni fără Dumnezeu), și ade-

văr grăiesc. Și dacă s-ar numi pe sine închinători la idoli, tot adevăr ar grăi. Tu însă, când vorbești despre nefericirea rușilor, nu uita că împilatorii, nu împilații sunt astăzi cele mai nefericite ființe de pe pământul rusesc. Să-ți pară rău de ei; să nu îi osândești. Că precum iarba se vor usca. Unul după altul își vor ieși din minți și de la putere. Slugi ale lui Dumnezeu sunt, chiar dacă nu văd asta. Toată apa o dau tot la moara lui Hristos. Prin urletele lor împotriva lui Hristos, ei lucrează pentru Hristos. Nu le e dat acum să vadă asta. Dar când vor trece ca niște umbre, atunci vor vedea. Și se vor tângui amar, fiindcă nu vor avea să primească nimic mai mult decât blestem – fiindcă plata lor le-a fost plătită pe de-a-ntregul aici, pe pământ, în chipul acestei puteri și stăpâniri trecătoare. Iar tu nu plânge, ci să te bucuri. S-a pârguit recoltă mare de suflete în Rusia. În aceste zile, poporul rus pătimitor umple Raiul mai mult decât oricare alt popor creștin din lume.

Bucură-te: Hristos a înviat!

Scrisoarea a 26-a

MODESTULUI FUNCȚIONAR T., CARE SE PLÂNGE DE PRIETENUL ÎNGÂMFAT

Imi scrii ce plină de amar ți-a fost Învierea din acest an. Ce s-a întâmplat? Prietenul tău cel mai apropiat a dobândit o poziție înaltă. De acest lucru te-ai bucurat la început. N-au trecut însă nici câteva săptămâni, că prietenul a început să se înstrăineze de tine. Nu îți răspunde la scrisori, e rece și scurt în discuții, te lasă multă vreme să aștepti în fața cancelariei, iar în spatele rău vorbește despre tine cu dispreț. Nu poți să-l recunoști. Ce s-a întâmplat cu acest om drag? Arabii ar spune: „L-a înghițit scaunul!”

Dacă vrei, citește-i ceea ce îți voi scrie acum. Erau în Arabia doi prieteni. În fiecare seară ei ședeau lângă vatră pe niște scăunele mici cu trei picioare și stăteau de vorbă. S-a întâmplat însă ca unul dintre ei să ajungă șeic. S-a mutat, așadar, într-un palat de piatră și a șezut pe un scaun înalt din sidef. A venit și vechiul lui prieten, plin de bucurie, bucuros nevoie mare, să îl felicite – însă șeicul îngâmfat nu l-a primit îndată, ci l-a lăsat să aștepte la poartă mai multe zile. În cele din urmă, porunci să fie adus. Prietenul cel umil intră, iar șeicul se întinse cu și mai multă trufie în scaunul din sidef. Prietenul pricepu dintr-odată totul, și începu dinadins să dea roată cu privirea ca și cum nu l-ar fi văzut pe șeic. Șeicul îi tăie vorba mândru și-l întreabă ce cută cu privirea.

„Pe tine te caut, omule, unde ești?” – a răspuns prietenul. Și adăugă cu necaz: „Câtă vreme ai stat pe scaun mic, nu se vedea scaunul de om, iar acum uite că nu se vede omul de scaun!”

Cu adevărat, același lucru s-a întâmplat și cu prietenul tău. S-a pierdut omul în scaunul mare! Însă acesta e un fenomen așa de obișnuit în lume, încât supărarea ta pare caraghioasă. Oamenii se țin mai greu sus decât jos.

O, omule! O, pulbere! Pentru ce te îngâmfă? Pentru care din două nimicnicii: pentru cea din viață sau pentru cea din moarte?

Despre un om de stat elin se povestește că avea obiceiul ca în fiecare dimineață să facă plecăciune în două părți opuse. Întrebat cui se închină în două părți, el a răspuns: „Dumnezeirii și poporului – fiindcă tot ce am este fie de la Dumnezeuire, fie de la popor.”

O, omule! O, secundă în timp și milimetru în spațiu! Pentru ce te îngâmfă? Spus este despre tine în Sfânta Scriptură: *tot cel trufaș cu inima urâciune este înaintea Domnului*. Și încă: *Dumnezeu stă împotriva celor mândri*. Și, dacă mai vrei, încă: *trufia merge înaintea pierzării*. Prin trufia ta, ai declarat război Ce-

lui Atotputernic și Veșnic. Atomul s-a răsculat împotriva Celui Nemărginit. Secunda s-a răzvrătit împotriva Celui Fără de moarte. Înfrângerea ta nu este, oare, limpede chiar și pentru furnici? Fără de veste va veni asupra ta pierzarea și rușinea. Drept aceea, întoarce-te, pocăiește-te, vino-ți în fire, dezmeticește-te, înomenește-te. Fii om! Aceasta e mai mult decât a fi împărat. Fii om! Acesta e un lucru mai strălucit decât toate coroanele și mai însemnat decât toate scaunele.

Aceasta e învățătura pentru prietenul tău. Iar ție sănătate și pace de la Dumnezeu, și Înviere cu fericire!

Scrisoarea a 27-a

PRIETENILOR DINTR-UN SPITAL, CARE ÎNTREABĂ: „CINE ÎMI DĂ MĂRTURIE CĂ A ÎNVIAT HRISTOS?”

Mai întâi de toate, îmi dă mărturie conștiința mea. Apoi, rațiunea și voința. – Conștiința îmi spune: „Pătimirile cele atât de mari ale lui Hristos pentru binele și mântuirea oamenilor nu puteau fi răsplătite prin nimic altceva decât prin înviere și slavă nepământească. Pătimirile negrăite ale Dreptului au fost încununate cu negrăită slavă. Acest fapt îmi dă mulțumire și pace.” – Rațiunea îmi spune: „Fără strălucita biruință a învierii, întreaga lucrare a Fiului lui Dumnezeu ar fi rămas în mormânt, întreaga Lui misiune ar fi fost o nereușită.” – Voința îmi spune: „Învierea lui Hristos mă mântuiește de șovăitoarea împleticire între bine și rău, și mă îndreaptă în chip hotărâtor pe calea binelui. Și, pe deasupra, îmi luminează în această cale, și îmi dă avânt și putere.”

În afara acestor trei glasuri care îmi mărturisesc din mine unul și același lucru, mai sunt aici și martori de încredere din

afara mea: sunt aici slăvitele femei mironosițe, sunt aici cei doisprezece mari apostoli, sunt aici și ceilalți cinci sute de martori – toți care L-au văzut și L-au auzit după înviere, nu în vis, ci aievea, și nu vreme de un minut, ci patruzeci de zile în cap. Îmi dă mărturie și acel înflăcărat Saul, cel mai mare prigonitor evreu al creștinilor; îmi dă mărturie că a văzut lumina Domnului înviat ziua în amiaza mare, și că a auzit glasul Lui, și că a ascultat porunca Lui. De această mărturie Pavel nu a vrut să se lepede nici după 30 de ani, și nici în ceasul morții, când sabia lui Nero s-a coborât peste capul lui la Roma. Îmi dă mărturie și Sfântul Procopie, comandant de oști roman, care plecase să-i nimicească pe creștinii din ținuturile răsăritene și căruia în cale i S-a arătat pe neașteptate Hristos viu și l-a întors la Sine. Și în loc ca Procopie să-i taie pe creștini, s-a dat pe sine de bunăvoie să fie tăiat pentru Hristos. Îmi mai dau mărturie mii de mucenici ai lui Hristos în temnițe, pe eșafoduri, de-a lungul a veacuri și veacuri, de la mucenicii Ierusalimului până la mucenicii Balcanilor și până în zilele noastre, la cei mai noi mucenici, ai Moscovei.

Îmi dau mărturie și toate sufletele drepte și bune, pe care le întâlnesc ades în viață și care se bucură când aud de învierea lui Hristos din morți. Acest lucru răspunde conștiinței lor, le cutremură sufletul, le bucură inima.

Primesc mărturie și de la păcătoși, și de la urătorii lui Hristos. Prin însuși faptul că ei, păcătoși și plini de răutate fiind, tăgăduiesc învierea lui Hristos, eu dobândesc încredințare că lucrurile stau tocmai dimpotrivă. La orice judecată se cercetează purtările martorului, și după aceasta se măsoară cât prețuiește mărturia lui. Atunci când martorii trezvitori, cinstiți și sfinți afirmă: „Noi știm că Hristos a înviat”, eu primesc bucuros mărturia lor ca adevărată; iar când cei necurați, nedrepti și nesfinți tăgăduiesc învierea lui Hristos, prin aceasta ei dau putere mărturiei celor dintâi și mai mult mă încredințează de adevărul în-

vierii Domnului meu: fiindcă ceea ce tăgăduiesc, din răutate tăgăduiesc, nu din cunoștință.

Îmi mai dau mărturie numeroasele popoare și seminții care prin credința în Hristos Cel înviat au înviat ele însele din sălbăticie întru cultură, din robie întru libertate, din mocirla imoralității și întunecării minții întru lumina fiilor lui Dumnezeu. Și învierea poporului sârb îmi dă mărturie despre învierea lui Hristos.

Până și cuvântul însuși de „înviere” îmi dă mărturie despre același lucru: căci fără învierea lui Hristos nu ar fi existat nici cuvântul de „înviere” pe limba omenească. Când Pavel a rostit pentru prima dată acest cuvânt în Atena cea cultivată, atenienii au fost uimiți și tulburați.

Și așa, fiilor ai lui Dumnezeu, vă heretisesc: cu adevărat, Hristos a înviat!

Scrisoarea a 28-a

UNEI ASOCIAȚII DE FEMEI ORTODOXE, DESPRE CELE ȘAPTE SPUSE ALE LUI HRISTOS DE PE CRUCE

Ați vrut să știți înțelesul celor șapte spuse pe care Domnul le-a rostit de pe cruce. Dar nu sunt limpezi?

Prima: *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac.* Prin aceste cuvinte, Domnul a arătat în primul rând mila Sa față de ucigași, a căror răutate nu L-a lăsat nici în chinurile de pe cruce; iar în al doilea rând a proclamat de pe vârful stâncii Golgotei un adevăr dovedit, dar niciodată băgat la cap – și anume: că făcătorii de rele nu știu niciodată ce fac. Omorându-l pe cel drept, ei se omoară în fapt pe sine, în vreme ce pe drept îl proslăvesc. Călcând legea lui Dumnezeu, ei nu văd piatra de moară ce se

pogoară nevăzut asupra lor ca să îi macine. Batjocorindu-L pe Dumnezeu, ei nu văd cum își preschimbă propria față în bot de animal. Îmbătați de rău, ei niciodată nu știu ce fac.

A doua: *Adevărat zic ție: astăzi vei fi cu Mine în Rai*. Această spusă a fost îndreptată către tâlharul care s-a pocăit pe cruce. Foarte mângâietor cuvânt pentru păcătoșii care se pocăiesc fie și în ultima clipă... Milostivirea lui Dumnezeu e negrăit de mare. Domnul Își săvârșește misiunea și pe cruce. Până la ultima suflare, El mântuiește pe cei care arată fie și cea mai mică voință de a se mântui.

A treia: *Femeie, iată fiul tău*. Așa i-a zis Domnul sfintei Sale Maici, care stătea sub crucea iubitului ei Fiu răstignit. Iar Apostolului Ioan i-a zis: *iată mama ta*. Cuvintele acestea arată grija de fiu, pe care oricine o datorează părinților. Iată, Cel ce a dat porunca: *să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta* împlinește El Însuși porunca Sa până în ultima clipă.

A patra: *Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?* Cuvintele acestea arată pe câtă neputință a firii omenești, pe atâta clarviziune – fiindcă omul este cel care pătimește. Aici însă, sub suferința omenească se ascunde o taină. Iată, fie și doar cuvintele acestea puteau zdrobi erezia ce avea să cutremure mai târziu Biserica și care învăța greșit că dumnezeirea a pățimit pe cruce. Însă Veșnicul Fiu al lui Dumnezeu S-a întrupat ca om tocmai pentru a putea ca om, cu trupul și cu sufletul, în clipa rânduită să pătimească pentru om și să moară pentru om; căci dacă în Hristos a pățimit dumnezeirea, înseamnă că dumnezeirea a murit în El – iar acest lucru e de neconceput. Adânciți-vă cât mai mult în aceste mari și înfricoșătoare cuvinte: *Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?*

A cincea: *Mi-e sete*. I se scursese sângele. De aici setea. Soarele care apunea Îi bătea în față, și una peste alta cu celelalte chinuri Îl ardea cumplit. Firește că Îi era sete. Dar – o, Doamne! – oare chiar Ți-e sete de apă sau ești, cumva, însetat de dragoste?

Ești însetat ca om sau ca Dumnezeu? Sau și una, și alta? Iată, legionarul roman Îți dă buretele înmuiat în oțet. O singură picătură de milă pe care ai simțit-o de la oameni în trei ceasuri, cât ai fost atârnat pe cruce! Soldatul roman micșorează păcatul lui Pilat – păcatul împărăției romane – față de Tine, fie și cu oțet. De aceea, Tu vei strica împărăția Romei, însă în locul ei vei zidi o împărăție nouă.

A șasea: *Părinte, în mâinile Tale Îmi dau duhul.* Fiul Își dă duhul în mâinile Tatălui Său. Ca să se știe că de la Tatăl a venit, nu cu de la Sine putere, cum Îl învinuiau evreii. Cuvintele acestea au fost rostite, însă, și ca să audă și să priceapă budiștii, pitagoreii, ocultiștii și toți acei filosofi care băsmuiesc despre sălășluirea sufletelor celor morți în alți oameni, sau în animale, sau în plante, sau în stele și minerale. Lepădați toate aceste fan-tezii și priviți încotro se îndreaptă duhul Dreptului mort: *Părinte, în mâinile Tale Îmi dau duhul!*

A șaptea: *Săvârșitu-s-a.* Aceasta nu înseamnă: „S-a săvârșit viața.” Nu; ci înseamnă: „S-a săvârșit misiunea răscumpărării și mântuirii neamului omenesc.” Săvârșitu-s-a, și s-a pecetluit cu sânge și moarte pe pământ, lucrarea cea dumnezeiască a singurului Mesia adevărat al oamenilor. Săvârșitu-s-a chinul, dar viața de-abia apare. Săvârșitu-s-a tragedia, însă nu drama. Urmează ultimul, mărețul act: biruința asupra morții, învierea, slava!

Scrisoarea a 29-a

UNEI FETE ȘCOLITE, DESPRE CELE CINCI RĂNI ALE LUI IISUS

Îmi scrii că ai auzit de la femeile bătrâne un „basm” despre cele cinci răni ale lui Iisus, și întrebi cum a luat naștere acest basm.

Vai, fiică, citește Noul Testament! Vai, sârbilor, nu vă faceți de rușine înaintea cerului și pământului prin necunoașterea credinței voastre! Lăsați deoparte toate celelalte învățături și lecturi până ce veți învăța mai întâi ceea ce e mai important și mai mântuitor. Mai întâi vine cunoașterea credinței, și după aceea toate celelalte învățături. În Anglia toată lumea citește Sfânta Scriptură a lui Dumnezeu. Și oamenii de stat și politicienii și cărturarii și muncitorii obișnuți își dau osteneala ca întotdeauna să își săreze cuvintele, discursurile, articolele, cărțile prin cuvinte din Sfânta Scriptură, să dea tărie și podoabă cuvintelor omenești prin cuvintele dumnezeiești, cum s-ar împodobi niște coliere de sticlă cu diamante.

Iar cele cinci răni ale lui Iisus nu sunt vorbe, ci o realitate înfricoșătoare. Ca atare, ele trebuie cunoscute chiar mai bine decât cuvintele. Două răni în mâini, două răni în picioare, una în coastă. Toate cinci rănilile de la cuie negre, ca și de la mai negrul încă păcat omenesc. Străpunse mâinile, cu care binecuvânta. Străpunse picioarele, cu care umbla și călăuzea pe singura cale dreaptă. Străpuns pieptul, ce revărsa din sine focul iubirii cerești în piepturile omenești răcite.

Fiul lui Dumnezeu a îngăduit să I se străpungă cu fier mâinile pentru păcatul multelor mâini – al unei păduri de mâini – care au ucis, au furat, au dat foc, au jefuit, au întins curse, au făcut silnicii; și să I se străpungă picioarele pentru păcatul multor picioare – al unei păduri de picioare – care au umblat spre rău, au rătăcit nevinovăția, au prigonit dreptatea, au pângărit sfințenia, au călcat bunătatea; și să I se străpungă pieptul pentru multele inimi împietrite – un munte de inimi – în care s-au născut toată răutatea și toată lipsa de Dumnezeu, și gândurile hulitoare, și poftele dobitocești, și în care de-a lungul tuturor veacurilor au fost făurite planurile de iad ale fratelui împotriva fratelui, ale vecinului împotriva vecinului, ale oamenilor împotriva lui Dumnezeu.

Străpunse au fost mâinile lui Iisus – ca mâinile fiecăruia să se curățească de faptele păcătoase. Străpunse au fost picioarele lui Iisus – ca picioarele fiecăruia să se abată de la căile păcătoase. Străpuns a fost pieptul lui Iisus – ca inima fiecăruia să se curețe de poftele și de gândurile păcătoase.

Când cumplitul Cromwell, dictatorul Angliei, a început să ia mănăstirilor averea și să le închidă, pe pământul Angliei a luat naștere o procesiune zgomotoasă, alcătuită din câteva sute de mii de ființe omeneste, ca semn al nemulțumirii poporului. Înainte erau purtate steaguri cu înscrisul: **Cele cinci răni ale lui Iisus**, și se cântau cântece duhovnicești și se slujeau slujbe dumnezeiești pe câmpuri. Cumplitul dictator s-a înspăimântat foarte, și s-a temut mai mult de acele steaguri decât de orice altceva, și a murit în silnicia sa.

Cele cinci răni ale lui Iisus să te învețe, fato, să-ți pironești cele cinci simțuri de Dumnezeu Cel viu.

Cele cinci răni ale lui Iisus sunt cele cinci izvoare ale sângelui preacurat prin care a fost spălat neamul omenesc, prin care a fost sfințit pământul. Prin aceste cinci izvoare a curs tot sângele Dreptului, până la ultima picătură. Domnul Cel făcător de minuni, Care a știut a înmulți pâinea și a hrăni cu cinci pâini 5000 de flămânzi, înmulțește neîncetat acest preacurat sânge al Său, și prin el hrănește și adapă din mii de altare multe milioane de credincioși. Aceasta este Sfânta Împărtășanie, fică a lui Iisus.

În Vinerea Mare lipește-te cu sufletul de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu sub cruce, ca și pe tine să te spele sângele de viață făcător din cele cinci răni ale lui Iisus. Ca sufletele curățite și înviate să poată duminica, dimpreună cu Mironosițele, striga cu veselie: Hristos a înviat!

*Scrisoarea a 30-a***DIN IERUSALIM, ÎN VINEREA MARE**

S-au ivit zorii zilei de pomenire a celei mai mari fărădelegi pe care a văzut-o soarele pe pământ. Zi de groază și de rușine pentru conștiința omenească până la sfârșitul vremurilor. Este obiceiul ca închinătorii să străbată în această zi cu picioarele și cu gândurile Calea Durerii. Aceasta este calea pe care Domnul a mers sub cruce spre Golgota. Am plecat din Ghetsimani în sus. Am trecut pe la casa lui Ioachim și a Anei, părinții Născătoarei. Ne-am gândit la ea, Maica marii dureri. Ea a fost, oare, în acel cumplit alai? Nu. Vom vedea mai târziu.

Palatul lui Pilat. Ca și cum am privi la cenușa unui vulcan stins – dar focul patimii și putoarea nedreptății încă se simt. Aici a fost judecat și osândit Învățătorul dreptății. Aici a fost biciuit de cei fără de lege Omul nevinovăției. Nu a rămas pe El nici o fâșie de piele întreagă. Evreii s-au ostenit noaptea trecută ca să nu fie. Și soldații romani cu bicele lor nu au făcut decât să adâncească aceleași răni în același trup. Cei care studiază dreptul roman și legile romane ar trebui să vină în acest loc ca să se îngreșeze pentru totdeauna de această putreziciune lipșită de omenie.

Locul în care Domnul a căzut sub cruce. Cum să nu cadă? Greu I-a fost să poarte și tăcerea de-a lungul întregii nopți pline de învinuiri mincinoase, de cleveriri și de martori mincinoși – cu atât mai mult întreaga putoare a scuipăturilor în față și a tot atâtor răni pe câte lucruri bune le făcuse El oamenilor. O, Doamne, de ce nu am fost noi atunci aici ca să luăm crucea Ta, și pe Tine să Te ridicăm pe mâini și să Te purtăm? Așa am gândit toți, vărsând lacrimi pe această Cale a Durerii, ce s-ar fi prefăcut în Râu al Durerii dacă toate lacrimile vărsate de creștini ar fi țâșnit din el. Ferice de Simon Cirineanul, pe care judecata

cea bună a lui Dumnezeu l-a adus aici în acea zi ca să ia crucea Domnului asupra sa și să ușureze chinurile Celui care S-a chinuit pentru toți oamenii!

În fața casei Sfintei Veronica. De la fereastra casei sale, Veronica a văzut cumplitul alai. Fața desfigurată a lui Hristos a stârnit compătimire în inima ei de fată – ea nu mai semăna a față omenească, ci mai degrabă cu o bucată de pânză murdărită de amestecul sângelui cu scuipatul, sudoarea și praful. I s-a făcut milă de El fetei; a alergat înaintea Osânditului și cu o maramă curată l-a șters fața. Mucenicul tăcut nu a putut să-i spună „mulțumesc”, însă i-a răsplătit slujirea într-un alt chip: pe acea maramă a rămas zugrăvit chipul lui Hristos.

Iată-ne acum în locul unde s-a întâlnit Născătoarea de Dumnezeu cu Fiul. Căutându-L încolo și încoace, ea a apărut dintr-o ulicioară și deodată s-a aflat față în față cu El. De-abia l-a mai recunoscut. Oare ea a născut ASTA? Această mare rană, de mărimea omului? Din această Rană s-a vindecat însă otrăvitul neam omenesc. El nu i-a zis nimic. Ea nu l-a zis nimic. Dar sufletele lor s-au înțeleș și s-au salutat. „Fiul meu”, s-a tânguit sufletul mamei, „primăvara mea dulce, cum a pierit frumusețea Ta!”

În fine, suntem aici. Înaintea stâncii însângerate. Înaintea Golgotei. Este vremea amiezei. Întocmai vremea când a fost înălțat pe cruce. Bătaia ciocanului stârnește ecouri în sufletele noastre. Aici am stat până la ceasul al treilea al după-amiezii, sufletele noastre la picioarele crucii Lui; ah, fie ca să le spele sângele Lui! La ceasul al treilea, El Și-a dat duhul. În ceasul acela, natura s-a răzvrătit împotriva fărădelegii omenești: pământul s-a cutremurat, pietrele au crăpat, soarele și-a acoperit cu maramă cernită fața sa.

Doar învierea putea să răsplătească atâta pătimire. Numai prin învierea lui Hristos pot natura și conștiința noastră să se împace.

*Scrisoarea a 31-a***DIN IERUSALIM, ÎN SÂMBĂTA MARE**

Iată-ne acum în Ierusalim, cel mai mare câmp deătălie din istoria neamului omenesc. Acesta este Kosovopolje al omenirii. Multe băătălii s-au dat aici între oștirile Împărăției cerurilor și oștirile împărăției pământești. Oștirile Împărăției cerurilor întotdeauna au părut mai slabe, și întotdeauna au părut înfrânte înainte de biruință. Căpetenia oștirii Împărăției cerurilor, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, a dat băătălia-cheie în acest loc, și a câștigat biruința-cheie. Toate băătăliile pe care le-au dat înainte de El luminoasele Lui oștiri seamănă cu băătălia Lui atât prin chinuri, cât și prin biruințe.

Sunt de-acum șase zile de când trăim pătimirile Domnului nostru. Am străbătut toate locurile chinurilor Lui, și pe toate le-am udat cu lacrimile noastre. Sufletele noastre se simt chinuite până la istovire. Trupește însă, ne simțim minunat de bine. Dormim puțin, postim mult, stăm cu ceasurile la slujbe, întreaga zi, de pe colină pe colină, prin Sfânta Cetate. Și nimeni nu e obosit, nimeni nu e bolnav, nimeni nu se plânge! Sufletul însă e apăsător ca de o piatră de mormânt. Nimic în lume afară de învierea Domnului nostru chinuit nu poate să ridice această piatră de mormânt și să aducă înviere sufletelor noastre. De-abia așteptăm ca sâmbăta aceasta să plece de la noi și să ne întâlnim cu duminica preaslăvită.

Unde sunt adventiștii din Bacika să vină la Ierusalim și să trăiască aceste pătimiri sufletești câte am trăit noi în aceste șase zile? Atunci nu le-ar mai da prin minte să prăznuiască sâmbăta în locul duminicii. Iată, sâmbăta nouă nu ne-a adus nici o ușurare. În această zi doar însumăm toate pătimirile Domnului nostru, adunăm toate chinurile Lui. Și așteptăm duminica: ușurare, odihnă și izbăvire.

„Ce s-a întâmplat azi cu Domnul?” – întreabă funcționarul Ilia.

„S-a pogorât la iad ca să Se arate pe Sine și Evanghelia Sa și celor ce au răposat mai înainte de venirea Lui, așa încât să ia sub stăpânirea Sa toate generațiile omenești trecute, prezente și viitoare, să le arate tuturor adevărul și să-i îmbie pe toți cu mântuirea.”

„Dar ce, adventiștii prăznuiesc pogorârea lui Hristos la iad, nu învierea Domnului?”

Astăzi am mers de câteva ori în Biserica Mormântului Domnului. Am fi vrut să fim acolo neconținut – ca și cum nevăzutul nostru Stăpân ne cheamă la Sine pe Golgota, ca prin rănile Sale trupești să vindece rănilor noastre sufletești. Biserica aceasta se mai numește și Biserica Învierii. S-ar putea numi fără împiedicare și Biserica Înviață – fiindcă într-adevăr a înviat de câteva ori. Împăratul păgân Adrian a dărâmat-o din temelie și în locul acela a pus idoli de nebuni: pe Jupiter și pe Venera, urâciunile romane. Iulian Apostatul, și Omar Arabul, și Hosroe Persanul au prădat-o și au stricat-o pe rând. Această biserică însă a înviat neîncetat după moartea ruinărilor ei, în nouă și mai mare slavă și frumusețe. Oare aceasta nu e înviere? Oare n-a fost și crucea lui Hristos îngropată sub pământ și a înviat?

O, Mare Doamne Iisuse, Unule Nebiruite, Atotputernice! Și lucrurile legate de numele Tău învie, cu atât mai mult oamenii și popoarele. Și cu atât mai mult Tu, Adevărul Veșnic și Viață Veșnică!

Scrisoarea a 32-a

DESPRE SLUJBA DE ÎNVIERE LA IERUSALIM

Am ajuns la capătul așteptărilor! Când bătrânul patriarh a început să cânte: „Hristos a înviat!”, s-a luat piatra

cea grea de pe sufletele noastre. Ne-am simțit ca niște duhuri nepământești. Ca niște înviați! Dintr-odată a răsunat strigarea zgomotoasă a popoarelor și neamurilor, asemenea unui sunet de ape multe, jos în jurul Mormântului, sus pe Golgota, prin galerii, între coloane, pe grinzile iconostasului, la ferestre. Oriunde era loc pentru un cap de om, se înghesuia un om. Prin această strigare, frații noștri din Asia și Africa își arată bucuria. Ceva neobișnuit pentru europeni, însă așa sunt oamenii din Răsărit. Suferință până la extaz, și bucurie până la extaz. În Săptămâna Patimilor, ei plângeau în hohote la Mormântul Domnului, sărutau Mormântul, îl mângâiau cu fețele și mâinile, se băteau în piept, boceau. Iar dimineața, iată – zarvă și strigăte de bucurie. Ca niște copii: sinceri și neînfrânați. Nu copiilor le-a făgăduit Domnul Împărăția cerurilor? Am auzit de la un copt despre europeni următoarea vorbă: „Știu să rădă, dar nu știu să se bucure!” Bucuria răsăriteanului este fără răs, o bucurie duhovnicească deosebit de înaltă.

Să învie Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui, grăiește patriarhul. „Hristos anesti!”, cântă grecii. Mormântul s-a prefăcut în Rai, locul de chinuire, în palat al veseliei. Ținem lumânări în mâini, dar sufletele ne sunt mai luminoase decât lumânările.

„Hristos voskrese!”, cântă rușii. Minunat și umilicios și moale ca mătasea, cum numai rușii știu. Însă în acest ceas și în acest loc, și cântarea cea mai urâtă sună frumos. Da, și cea mai urâtă față este frumoasă. Lumina și bucuria învierii prefac totul, schimbă la față totul: și glasurile, și fețele, și lucrurile.

Totul este frumos în jurul nostru, totul este curat, totul este sfânt, totul este paradisac.

„Hristos a înviat!”, cântă arabii, bătând din picioare și din palme. Lacrimile le curg pe obraz și luminează de la miile de raze de la candelile și lumânările care sunt peste tot. Expresia întristării este pusă în slujba bucuriei. Ce mare este sufletul ome-

nesc în sinceritatea sa! Nimic nu este mai mare, afară de Dumnezeu și de îngerii lui Dumnezeu!

„Hristos a înviat!”, cântă sârbii, coptzii, armenii, bulgarii, abisinienii, negrii, pe rând, fiecare în limba și după melodia sa. Toți însă cântă frumos. Vă spun: toți oamenii din jurul nostru arată frumoși și buni. Și fiii negri, și ficele negre ale Africii – toți arată frumoși și buni ca niște îngeri. Aceasta este o minune pe care numai Hristos Cel înviat poate să o facă. Acesta și este singurul temei adevărat al frățietății între oameni: a-i vedea frumoși și buni pe toți oamenii.

După ce s-a cântat troparul Învierii pe toate limbile, s-a pus în mișcare procesiunea în jurul mormântului Domnului. Asiaticii sub fesuri și africanii sub cealmale cântau un cântec de-al lor, bătând tactul cu palmele:

„Singura credință dreaptă
E credința ortodoxă!”

După aceea, canonul și Liturghia – însă toate citirile și cântările sunt acoperite de o singură cântare biruitoare: „Hristos a înviat din morți!”

În zorii zilei de Înviere, slujba s-a terminat în biserică, însă a continuat în sufletele noastre. Am început să vedem totul în lumina slavei Învierii lui Hristos, și totul ne-a părut altfel decât dimineața – totul mai frumos, mai rațional, mai slăvit. Numai în această lumină a Învierii capătă sens viața.

La amiază s-a slujit Antipasha: o măreață procesiune prin Sfânta Cetate, și citirea Evangheliei în multe limbi. După aceea, am privit cum dansează arabii cu săbiile și cum îl poartă pe patriarh pe brațe.

Unii dintre noi au vrut să se pogoare la biserica rusă a Sfinței Magdalena din Ghetsimani. De altfel am și fost poftiți de prietenoasele surori rusoaice. Am mers, așadar, din nou pe Calea Durerii. Dar iată, totul este acum altfel – mai frumos, mai luminos! Este mai ușor pentru suflet. Biruința a înghițit moar-

tea și, împreună cu ea, și chinurile și pătimirile. Nimic nu se vede de lumina strălucitoare a Învierii.

Adevărat, adevărat a înviat Hristos!

Scrisoarea a 33-a

**PROFESORULUI M.M.,
CARE NU ÎȚI SĂRBĂTOREȘTE SLAVA¹
DIN PRICINA DOLIULUI**

Am primit scrisoarea ta. Îmi confirmi prin ea anunțul trimis la ziare că nu îți vei sărbători *slava* din pricina doliului din casă. Îți împărtășesc doliul din toată inima, și iarăși zic: Dumnezeu să-l ierte pe bunul tău fiu. Tu rămâi și în continuare cu această jale, în vreme ce pe mine m-ai împovărat cu două noi: una, că nu sărbătorești *slava*; doi, că anunți în ziare lucrul acesta. Cincizeci de mii de oameni vor citi: cutare și cutare profesor sârb nu își va prăznui *slava*. Oare nu va fi pentru mulți spre sminteală lucrul acesta? Măcar să-l fi trecut sub tăcere, ori să-l fi anunțat numai prietenilor ce te-ar fi vizitat cu prilejul *slavei*. De ce întreaga lume ortodoxă trebuie să se poticnească de piatra nesăvârșirii de către tine a unei datorii religios-morale? Oare nu vezi că Sfântul Gheorghe al tău te-a pedepsit? El te-a îndemnat să vestești întregii lumi păcatul față de el – fiindcă orice păcat vrea să se arate.

Dar, mai întâi de toate, pentru ce nu sărbătorești? Din pricina doliului! Strămoșii noștri ne dădeau altfel de exemplu. Țarul Lazăr și-a prăznuit ziua de nume în ajunul înfrângerii de

¹ Slava este o minunată tradiție creștină sârbească de sărbătorire a numelui sfântului ocrotitor al familiei. Pe lângă această slavă de familie, mai există krsna slava, care este sărbătorirea zilei de nume, precum și slava bisericii, echivalentă cu praznicul nostru de hram (*n.trad.*).

la Kosovo. Voievodul¹ Todor și-a prăznuit al său Sfânt Gheorghe în temniță, între închiși. Soția lui era în jale cruntă, și totuși a sărbătorit și a primit oaspeți. Un astfel de exemplu ne dă și în vremea de acum poporul nostru. În timpul războiului mondial, ostașii sârbi își sărbătoreau *slava* prin tranșee pline cu apă și cadavre. Ceea ce îți voi istorisi seamănă a poveste, dar este adevărul curat:

În ziua numelui său de botez, un ostaș a aprins în tranșee o lumânare și a lipit-o de fruntea unui prieten mort de lângă el. Pe pieptul acestuia a pus pâine și vin – iar el, cu capul gol, a continuat să tragă, după ordin. „Ce înseamnă toate astea?” – îl întreabă comandantul. „Este *slava* mea, domnule!... și am zis să fie totodată și pomană pentru consăteanul meu; iată, el îmi ține loc de masă în mocirla asta.”

Lumânare, pâine, vin și capul gol! Înțelegi? Patru simboluri: lumina credinței, atârănarea de Dumnezeu, dragostea de Dumnezeu și rugăciunea către Dumnezeu. Tocmai acesta este esențialul în proslăvirea *slavelor*, a sfinților lui Dumnezeu, a fiilor lui Dumnezeu. Oare tu nu ești în stare să arăți aceste patru lucruri în ziua *slavei* tale? Sau crezi că locuința ta, din care cu câteva săptămâni în urmă a fost scos un mort, este locaș de întristare în mai mare măsură decât o tranșee plină de mulți morți cu sângele încă neînchegat?

Este cu totul illogic să nu sărbătorești *slava* luându-ți drept scuză doliul. Tocmai când e jale și chin trebuie să prăznuiești *slava* și să cazi la sfinții lui Dumnezeu cu mai mare osârdie. Atunci și sfinții, adică Dumnezeu prin sfinți, ajută mai mult și mai degrabă. Iar atunci când toate ne sunt la locul lor și după voia noastră, se simte mai puțin ajutor de la *slavă* – fiindcă avem deja ceea ce vrem.

Eu cred fără umbră de îndoială că Sfântul Gheorghe s-a arătat voievodului Todor în închisoare și l-a scos de acolo. Sunt

¹ La popoarele slave, titlu de conducător militar (*n.trad.*).

multe, multe pilde care arată că mai repede s-au mântuit din necaz cei care în necaz au slăvit pe Dumnezeu și pe sfinții Lui. Și Sfânta Scriptură afirmă lucrul acesta. Să citești cum au slăvit pe Dumnezeu Apostolii Pavel și Sila când erau înlănțuiți în temniță, și cum în ceasul acela pământul s-a cutremurat, temnița s-a deschis și lanțurile au căzut de la picioarele celor întemnițați (v. Fapte 16, 25).

Cred că refuzul de a sărbători *slava* vine dintr-o confuzie. Nu își sărbătoresc *slava* numai cei care văd în ea, la fel ca și în nuntă, doar un prilej de veselie. Tu însă, ca om învățat, trebuie să știi și să îi înveți și pe alții: dacă în doliu nu se fac nunți, *slava* se sărbătorește și în doliu. Cu atât mai mult în doliu.

Pace ție și mângâiere de la Domnul!

Scrisoarea a 34-a

CĂPITANULUI PETAR I., CARE ÎNTREABĂ CE DATOREAZĂ SÂRBII LUI HRISTOS

Bună e întrebarea ta. Englezii se ocupă deseori cu problema: „Ce-I datorează englezii lui Hristos?” Și răspund printr-o lungă listă de lucruri bune primite de la Hristos. Acum tu întrebi cu privire la poporul tău: „Ce-I datorează sârbii lui Hristos?” Adevăr zic ție: mai mult decât englezii. Fiindcă englezii datorează câte ceva și vechii Rome, pe când sârbii pentru tot și toate sunt datori numai și numai lui Hristos.

Întâi de toate, sârbii Îi datorează lui Hristos pe cei mai mari oameni ai lor. Numai bărbații sfinți și femeile sfinte s-au ridicat la sârbi la o mărime care se vede din vremuri și generații îndepărtate. Iar sfințenia este de la Hristos Domnul, de la sfânta Lui credință. Dacă s-ar spune că sârbii Îi datorează lui Hristos numai pe Sfântul Sava, cneazul și cărmuitorul duhovnicesc al

vieții poporului sârb până în ziua de astăzi, și această datorie a fi de neplătit. Iar Sfântul Sava nu e o stea însingurată, luminat de Soarele Hristos – în jurul lui Sava stă un întreg roi de stel strălucitoare, sfinții strălucitori ai sârbilor.

Mai datorează sârbii lui Hristos principiile de temelie ale vieții și purtării lor. Îi datorează credința într-Unul Dumnezeu Cel viu, în judecata lui Dumnezeu, în Pronie, în dreptatea și milostivirea dumnezeiască, în viața cea fără de moarte din ceruri. Mai datorează lui Hristos și înțelegerea naturii nu prin natură, ci prin Dumnezeu; și înțelegerea destinului oamenilor și popoarelor nu prin cauzele materiale, ci prin cele morale și duhovnicești. Într-un cuvânt: tot adevărul despre această lume și cealaltă îl datorează sârbii lui Hristos. Iar în privința purtării, datorează totuși învățăturii lui Hristos. Cinstea, cumpătarea, curăția, iubirea de frați, smerenia, milostivirea, iubirea de pace, iubirea de muncă, limpezimea duhului, vitejia în apărarea dreptății, jertfelnicia și toate celelalte virtuți înalte ale sufletului – totul le-a venit sârbilor de la credința lui Hristos.

Mai datorează sârbii lui Hristos bunele și frumoasele lor obiceiuri. Toate aceste obiceiuri sunt în esență și prin simbolistică lor evanghelice – fiindcă aceste obiceiuri nu sunt doar o podină bună a vieții, ci prima și cea mai însemnată rânduială morală, care păzește viața poporului sârb de descompunere, haos și putrezire.

Mai datorează sârbii lui Hristos însuflarea expresiilor artistice ale sufletului lor și idealurilor lor în cântece, proverbe, povești, în creațiile minții lor și mâinilor lor.

Mai datorează sârbii lui Hristos epopeea primei lor împărății și epopeea robiei, și epopeea eliberării – adică datorează statelor lor dintâi și de mai apoi, înțelepciunea în făurirea statului, răbdarea eroică și nădejdea vizionară în vremea robiei, precum și dârzenia și jertfelnicia eroică în vremea eliberării.

Le-am înșirat pe toate? Nici pe departe – ci doar am început

un indiciu după care vei putea și singur să socotești toate datoriile poporului tău față de Mântuitorul Hristos. Și când vei reuși să socotești toate datoriile sârbești față de Hristos, întoarce pe cealaltă față lista și socotește toate cerințele lui Hristos față de sârbi. Cugere și întreabă-te: „Ce cere Hristos de la sârbi?”

Pace și bucurie ție de la Domnul!

Scrisoarea a 35-a

ȚĂRANULUI STANOIE I., CARE SE PLÂNGE CĂ NĂVĂLEȘTE ASUPRA LUI DUHUL FRICII

Duh rău e cel ce năvălește asupra ta. Unul dintre numeroasele duhuri rele care lucrează spre pierzania oamenilor. Îmi scrii că atunci când năvălește asupra ta duhul fricii ți se pare că toată lumea te urmărește, că toți oamenii ți-s dușmani, că și Dumnezeu te urăște. I-ai întrebat pe cunoscuți, și ei ți-au zis: „Este un fel de nebunie.” Nebunie și este; bine ți-au zis. Și Biserica îți va spune același lucru – numai că Biserica îți va spune mai mult, potrivit experienței și cunoașterii sale. Ea îți va spune și de la cine, și pentru ce ți-a venit această nebunie. De la duhul rău, și pentru oarecare păcat al tău. Biserica îți va prescrie și medicamentul: mărturisește-ți și pocăiește-ți păcatul, și duhul rău se va depărta de la tine. Niciodată nu s-ar depărta de voia sa, dar Dumnezeu îl va înlătura de la tine. Știi cum a izgonit Atotputernicul Hristos duhurile din oameni. Cum a avut deplină stăpânire asupra lor. Cum duhurile rele I se supuneau necondiționat.

Stăpânirea lui Dumnezeu asupra duhurilor rele nu privește însă doar izgonirea duhurilor rele din oameni, ci și îngăduirea acestor câini nevăzuți asupra sufletului. De aceea duhul rău și este numit *al lui Dumnezeu* în Sfânta Scriptură. Nu citim, oa-

re, în Vechiul Testament: *Și a căzut duh rău de la Dumnezeu asupra lui Saul* (I Regi 18, 10)? El nu este numit *al lui Dumnezeu* fiindcă e înrudit cu Dumnezeu ori fiindcă iese de la Dumnezeu – departe de asta –, ci fiindcă e legat sub stăpânirea lui Dumnezeu. Citește primul capitol al cărții despre Iov, și te vei încredința că duhul rău nu poate năvăli asupra omului dacă nu-i îngăduie Dumnezeu.

De vreme ce știi asta, deznădejdea să se depărteze de la tine. Dumnezeu e și Atotputernic, și Atotmilostiv. El poate și vrea să izgonească de la tine duhul cel rău al fricii care te chinuie groaznic câteodată. Numai să recunoști puterea și milostivirea lui Dumnezeu. Și atunci, mărturisește-ți păcatul, pocăiește-te și roagă-te cu osârdie Preaînaltului Dumnezeu. Spune în rugăciune: „Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, Atotputernice și Atotmilostive, iartă-mă pe mine, păcătosul, miluiește-mă și mă mântuiește pentru chinurile de pe cruce ale Fiului Tău și Mântuitorului nostru Iisus Hristos!” Și nu te îndoi câtuși de puțin. Dumnezeu Se va milostivi și va alunga de la tine sperietoarea neputincioasă.

Dumnezeu să-ți fie într-ajutor!

Scrisoarea a 36-a

**TEOLOGULUI B.R., CARE ÎNTREABĂ
CUM TREBUIE ÎNȚELESE CUVINTELE:
*EU SUNT ÎN TATĂL ȘI TATĂL ESTE ÎN MINE***

De ce ispitești înaltele taine cerești, pe care nici heruvimii nu le pricep deplin? Trebuie doar să crezi că așa este – Domnul a zis așa –, și credința îți va aduce răsplată: fiindcă bienele veșnic, viața și împărățirea fără de moarte nu sunt făgăduite cunoașterii, ci credinței. Dumnezeu a dat omului puțință

destulă pentru a crede, însă neîndestulătoare spre a putea cunoaște. Nu a recunoscut lucrul acesta și filosoful Kant, criticul rațiunii omenești?

Rostindu-și ultimele cuvinte, Hristos le-a adresat credinței, nu cunoașterii. I-a spus Apostolului Filip: *au nu crezi că Eu sunt în Tatăl și Tatăl este în Mine?* Vezi cum descoperă taina credinței, nu a cunoașterii? Nu spune: *au nu știi că Eu sunt în Tatăl și Tatăl este în Mine?*

La urma urmei, ajută-te puțin și de comparații. Nu este orice fiu în tatăl său înainte de a se naște, și orice tată în fiu după ce s-a născut acesta? Nu este focul în flacără și flacără în foc? Nu este dorința nobilă în gândul înalt, și gândul înalt în dorința nobilă?

Noi ne împiedicăm mereu de trup când ne gândim la lucrurile duhovnicești. Cine biruie această piedică se apropie de înțelegerea realităților duhovnicești. Oare poate iubi cineva pe pământ mai mult decât mama pe fiul ei unul născut și fiul unul născut pe mama sa? Gândește-te la sufletele lor – numai la suflete. Sufletul mamei e plin în întregime de fiu, și sufletul fiului de mamă. Mai ales atunci când sunt departe unul de celălalt. Mama este în chip real cu sufletul în fiu și fiul este în chip real cu sufletul său în mamă, și asta precum în minte, așa și în inimă. Și fiecare om care ne iubește ne poartă în minte și în inimă, și cel pe care îl iubim trăiește în noi. Arzând de dragoste dumnezeiască față de Hristos, Pavel a zis: *nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine.*

În Creștinism, dragostea este metoda de cunoaștere. Așadar, dacă vrei să cunoști tainele cerești, să Îl iubești pe Dumnezeu din toată inima ta și din tot sufletul tău și din tot cugetul tău. Și Dumnezeu Se va sălășlui în tine, și astfel vei fi în Dumnezeu și Dumnezeu în tine. Și vei simți ca adevărate unele lucruri care stau mai presus de toate orizonturile cunoașterii și rațiunii omenești.

Dragostea cerească să te lumineze!

*Scrisoarea a 37-a***UNEI SURORI PE CARE O MÂHNEȘTE
DEZMĂȚUL FRATELUI**

Pricep mahnirea ta. Ca soră mai mare, i-ai fost, după moartea mamei, ca o altă mamă. Te-ai chinuit să-l ții în școală. Din pricina lui ai întârziat cu măritișul, și în cele din urmă te-ai hotărât să nu te măriți. Ți-ai sărăcit viața ca s-o îmbogățești pe-a lui. Mai înainte te asculta și te iubea. În ultimii doi ani însă, el s-a schimbat cu totul. Mai întâi s-a declarat necredincios, apoi a început să-și bată joc de evlavie ta, de rugăciunea ta, de Biserică, de icoane. După aceea – știu și fără să-mi spui – s-a datad vieții dezvățate. Urmarea inevitabilă a necredinței! E mânios, mohorât, dezordonat, leneș, obraznic. Cere ceea ce nu poți să îi dai. Face datorii în stânga și în dreapta. Turbează când îl povățuiești. Te-ar omori! Nici o asemănare cu omul de mai înainte. Parcă ar fi intrat un duh rău în el.

Soră necăjită! Păi chiar și este un duh rău în el. Un fel de nebunie ce îl apucă negreșit pe apostat – fiindcă nu poate omul să Îi întoarcă spatele lui Dumnezeu fără să se prăvălească în bezna deasă. Nu poate să se lepede de Dumnezeu și să nu înnebunească. Exemplele din trecut și din prezent sunt câtă frunză și iarbă.

Hai să-ți povestesc cele întâmplate unei mame care și-a mântuit fiul asemănător cu fratele tău. După ce toate sfaturile mamei se duseseră ca apa trecută prin sită, mama dintr-odată a tăcut. Nu i-a mai zis fiului nimic. Și a început să se roage lui Dumnezeu ca Domnul să-i trimită fiului o boală. Vei spune: „Aspră mamă!” Ascultă însă până la sfârșit. Chiar mama aceea mi-a povestit. „Am văzut singură, zice, că nimeni de sub cer nu-l poate mântui, afară numai de Dumnezeu, și asta prin ceva suferințe.

De asta m-am și rugat ca Dumnezeu să-i trimită vreo suferință grea. Și multă vreme m-am rugat așa. Și, într-adevăr, fiul s-a îmbolnăvit. A zăcut la pat trei luni. Eu i-am slujit. Și mă rugam lui Dumnezeu în fața lui. El credea că mă rog pentru înzdrăvenirea lui trupească. De fapt, eu mă rugam să i se însănătoșească sufletul. Mai bine chiar mort cu trupul decât mort cu sufletul. El a băgat de seamă slujirea, dragostea și rugăciunea mea. Și, puțin câte puțin, s-a înmuiat la inimă. Când doctorii ridicau deja din umeri și el ajunsese ca o umbră, într-o zi a început să plângă și a rostit în șoaptă: «Mămică dulce, roagă-te lui Dumnezeu ca să nu mor!» La care eu: «Să promiți, fiule, că îți vei aduce aminte totdeauna de Dumnezeu și Îi vei fi recunoscător, și că îți vei îndrepta purtarea.» «Promit, mămică, promit. Promit!» – a șoptit el în agonie. Eu am simțit cumva că n-o să moară. Și, slavă Domnului, s-a făcut sănătos. Acum e sănătos cu trupul și cu sufletul. Moale ca ceara, evlavios ca un înger, cu rânduială și ascultător ca soarele.”

Și tu, soro, trebuie să încetezi a-i mai da sfaturi fratelui. Taci și nu-l mai întăra. El e ca în delir. Mai bine să începi a te ruga lui Dumnezeu pentru el, zicând: „Doamne, Bunule, Tu ești bogat în mijloace și căi. Pe ce cale și prin ce mijloc știi, vindecă sufletul fratelui meu, fie și boală, și suferință grea. Te rog!”

Pe deasupra, să-ți mai alegi încă o zi din săptămână în care să postești pentru el. Și fă milostenie în numele lui. Iar Dumnezeu, la vremea Sa și prin mijlocul Său, îi va dărui duh bun. Și ți-l va da în mâini sănătos și în toate mințile, turnând în inima ta acele spuse evanghelice: *acest frate al tău mort era, și a inviat*. Cu adevărat, soro, jertfa și dragostea ta uriașă nu vor rămâne nerăsplătite.

Pace ție și ajutor de la Domnul!

*Scrisoarea a 38-a***CĂTRE DOI PRIETENI CARE SE CONTRAZIC
CU PRIVIRE LA NECESITATEA
ÎMPĂRTĂȘIRII BOLNAVILOR**

Unul din voi spune: „Nu trebuie împărtășiți.” „Nu trebuie împărtășiți, zice el, fiindcă există credința că bolnavul va muri dacă se împărtășește.” Celălalt spune: „Ba trebuie, fiindcă este păcat să plece creștinul neîmpărtășit din această lume.”

Eu țin partea celui de-al doilea, fiindcă Biserica poruncește lucrul acesta. Mulți pustnici, care au trăit departe de biserici și de preoți, se temeau să nu moară neîmpărtășiți, și se rugau fierbinte lui Dumnezeu să le trimită înainte de moarte un preot cu Sfânta Împărtășanie. Pronia bună a lui Dumnezeu împlinea cererea acestor bineplăcuți ai Săi și le trimitea un slujitor al altarului pentru a-i împărtăși cu Sfintele Taine. Odată împărtășiți, ei se luminau de bucurie și se despărțeau de această lume mulțumiți și liniștiți. Erau cazuri când bolnavul însuși a dorit să se împărtășească, dar a murit mai înainte de a ajunge preotul, iar apoi s-a întors, a primit Împărtășania și a murit din nou. Un asemenea caz s-a întâmplat nu demult în apropiere de Kralievo. Asemenea cazuri arată limpede care este voia lui Dumnezeu.

Este o prostie credința că bolnavul trebuie să moară dacă se împărtășește. Multe exemple vii arată că se întâmplă tocmai pe dos. Eu însumi am fost de față la împărtășirea câtorva oameni grav bolnavi, despre care se credea că vor muri sigur. Ei bine, sunt vii și azi. Dacă bolnavii mor de la împărtășire, ar fi logic să credem că și sănătoșii se îmbolnăvesc de la ea – iar asta este o prostie și o hulă. Dacă s-a întâmplat ca vreun bolnav să moară după împărtășire, n-a murit de la împărtășire, ci de la boală.

Așa i-a fost soarta de la Dumnezeu – dar a murit cu sufletul curățit și iertat, împăcat cu Dumnezeu și cu oamenii.

Omul întreg la minte se gândește la moarte și când e sănătos, darmită când este bolnav! În această împărăție a muririi, nimic nu este mai credibil decât moartea. Dumnezeu i-a zis bogătaşului sănătos, care își făcea planuri cu bătaie lungă în privința averii sale: *nebunule, în noaptea asta vor lua de la tine sufletul tău – iar cele pe care le-ai strâns, ale cui vor fi?*

Când bolnavul moare, cel ce l-a lipsit de împărțășire se căiește amar. Într-un oraș s-a îmbolnăvit un om. Faptul a ajuns la urechile preotului, care a venit și i-a propus să se spovedească și împărțășească. Soția i-a tăiat vorba, zicând: „Nu e pe moarte, părinte, nu e pe moarte!” Preotul a plecat. În noaptea aceea, bolnavul a murit. Atunci, femeia a început să se tânguiască: „Vai de mine, de ce nu l-am lăsat să se împărțășească?”

Or, nu știți, fraților, că Împărțășania prețuiește pentru om cât toate pomenile?

Pace vouă de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 39-a

UNUI JUDECĂTOR CARE ÎNTREABĂ CUM SĂ ÎȘI RĂSPLĂTEASCĂ BINEFĂCĂTORUL

Am primit lunga dumneavoastră scrisoare, în care îmi descrieți viața dumneavoastră. Ați rămas orfan, fără un capăt de ață. Un vecin mărinimos v-a luat la el. Și ați crescut împreună cu copiii lui. V-a dat la școală și v-a însurat. Dintr-odată, treaba a început să-i meargă din ce în ce mai prost. A căzut sub sechestrul. De rușine și de amărăciune, s-a stins fulgerător. L-ați înmormântat pe cheltuiala dumneavoastră și i-ați ridicat monument funerar. Nu după multă vreme a murit și soția lui,

mama dumneavoastră de suflet. Ați înmormântat-o și pe ea, și i-ați ridicat monument funerar. Când casa lor a fost vândută la licitație, dumneavoastră ați răscumpărat-o și ați dat-o în stăpânire copiilor lor. Unuia dintre fii i-ați ajutat să-și deschidă o prăvălie ca să-i hrănească pe ceilalți. Pe celălalt fiu îl țineți în școală pe banii dumneavoastră. Pe una dintre fiice ați măritat-o, dându-i toată zestrea cuvenită. Celei mai tinere i-ați găsit o slujbă potrivită. Sărbătoriți ziua de nume a părinților de suflet deopotrivă cu a dumneavoastră. În fiecare an mergeți în orașul lor, vă duceți la mormântul lor și faceți pomenire. Toate acestea le-am aflat din ultima dumneavoastră scrisoare.

La sfârșit mă întrebați ce să mai faceți ca să vă răsplătiți binefăcătorul. Să zidiți biserică spre pomenirea lui? Târgușorul lui nu are biserică.

Om nobil! V-ați răsplătit cu vârf și îndesat binefăcătorul. Și ați zidit biserică înaintea Domnului cerului și pământului, nu din pietre și lemne, ci din fapte bune. Dar dacă vreți, zidiți și biserica din pietre și lemne. Și eu v-aș sfătui să o zidiți. Fie ca lucrarea recunoștinței dumneavoastră să fie încununată și cu un asemenea semn văzut. Fie ca oamenii să vadă și să se minuneze. Fie ca numeroșii fii nerecunoscători să vadă și să se rușineze. Dacă fiul de suflet își arată astfel recunoștința, cum ar trebui să și-o arate fiul de sânge?

Zidiți, așadar, biserică. Și numiți-o biserica Recunoștinței. Acest lucru este de trebuință vremii noastre și generației noastre bolnave de lepra nerecunoștinței. Și tuturor vremurilor și generațiilor, până la Judecata lui Dumnezeu.

Pace dumneavoastră și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 40-a

MONAHULUI AVACUM DESPRE PĂCATELE CU GÂNDUL

Mă întrebi dacă sunt primejdioase păcatele cu gândul. Ca monah, tu o știi cel mai bine. Știi că oarecare dintre bărbații sfinți a zis că esența monahismului stă în curățirea minții de gândurile rele. Știi și că Biserica numără trei feluri de păcate: cu lucrul, cu cuvântul, cu gândul. De aceea ne și rugăm Părintelui luminilor pentru cei răposați, ca să le ierte toate păcatele, fie cu lucrul, fie cu cuvântul, fie cu gândul. Iar că Dumnezeu dă în vileag și gândurile păcătoase, citești în Evanghelie: *Și văzând Iisus gândurile lor, a zis: Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?* Satana nici nu a păcătuit altfel decât cu gândurile trufașe. De aceea a și fost lepădat dinaintea feței lui Dumnezeu și prăvălit în iad.

Gândurile rele sunt sămânța a tot răul. Din această sămânță cresc cuvintele păcătoase, dorițele păcătoase și faptele păcătoase. Adu-ți aminte de altă pildă a lui Hristos, despre semănător: *Un om a ieșit să semene în țarina sa. Iar când oamenii dormeau, a venit vrăjmașul lor și a semănat neghină printre grâu.* Dumnezeu seamănă gânduri bune în sufletul fiecărui om. Dacă cineva se lenevește și nu străjuiește asupra sufletului său ca asupra unei țarine semănate, este ca adormit. Și în timp ce el doarme astfel, vine duhul rău, vrăjmașul lui Dumnezeu și al omului, și seamănă în suflet neghină, adică gânduri rele. Iar de la gândurile rele până la cuvintele rele și faptele rele nu e mai mare depărtare ca de la sămânță până la rădăcină. Adică nu e nici o depărtare între ele, ci toate stau într-o legătură organică unele cu celelalte.

Ca atare, să străjuiești asupra ta. Închide-ți mai des ochii și, precum spune Sfântul Nichita Stithatul, „cearcă gândurile care plutesc pe marea minții”.

În regulile monahismului, nevoința cea mai însemnată este dezhădăcinarea gândurilor rele până ce nu cresc, și se fac mari, și pun stăpânire pe suflet, și trec până la urmă și în faptă. Strivește-le de piatră. Precum spune Psalmistul: *Fiica Babilonului, ticăloasă, fericit cel ce va apuca și va zdrobi pe pruncii tăi de piatră!* Pricepi înțelesul duhovnicesc al acestor spuse? Babilonul este împărăția diavolului, iar copiii lui sunt gândurile rele. Piatra este Hristos. Fericit, așadar, cel ce va zdrobi de la început răul în sine și îl va sfărâma de piatra veșnică, Hristos!

De vreme ce cunoaștem lucrul acesta și tu și eu, nu ne rămâne decât să facem întocmai.

Bucură-te în Domnul!

Scrisoarea a 41-a

GREFIERULUI VESELIN G., CARE SE MIRĂ DE CE NU A SCRIS SFÂNTUL SAVA CĂRȚI

Nu cumva, spui, fiindcă nu era hârtie?” Era hârtie și atunci, „chiar mai bună decât acum – hârtie din piele. Și cerneală era, care se decolorează mai greu decât cea de astăzi. Dacă te vei duce la Hilandar, vei vedea manuscrise din acel timp, ale împăraților și sfinților, care sunt mai puțin decolorate ca testamentul bunicului tău.

Sfântul Sava a scris, dar a scris puțin. Într-adevăr, puțin a scris cu cerneală pe hârtie, însă mult, foarte mult printr-un alt mijloc: prin mijlocul folosit de apostolii lui Hristos. Citește ce le scrie Pavel corintenilor: *cartea noastră voi sunteți... slujită de noi, scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului Celui Viu* (II Corinteni 3, 2-3). Prin acest mijloc a scris Sava foarte multe cărți, cu milioanele. Câți sârbi de Doamne-ajută, atâtea cărți are Sava. El scrie și în ziua de astăzi. Toți acei copii care cântă

în fiecare dalb ianuarie: „Să strigăm cu dragoste Sfântului Sava...” sunt cele mai noi cărți ale lui Sava. El nu le scrie cu cerneală, ci cu *Duhul Dumnezeului Celui Viu*. Și nu scrie pe hârtie, ci pe inimi. Nu scrie cuvinte trecătoare, ci veșnice; nu cuvinte ale morții, ci cuvinte ale vieții; nu cuvinte ale acestei lumi, ci cuvinte ale lumii celeilalte. Cel mai mare și mai minunat cărturar sârb, neasemuit, neîntrecut! Biblioteca lui vie este mutată în parte la ceruri; operele lui complete nu se pot arăta acum, ci se vor arăta la sfârșitul lumii și al vremurilor, la Judecata de Apoi a lui Dumnezeu. Atunci se vor putea vedea toate operele lui Sava Nemanidul, scrise cu Duhul lui Hristos, slove vii, suflete omenești vii, cetățeni ai Împărăției cerurilor. Cu adevărat, sfântul sârb este doar un condei ales, iar scriitorul este Însuși Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, după cuvântul împăratului David: *eu sunt condei de scriitor iscusit* (Psalmul 44, 1). Acest scriitor iscusit nu este nimeni altul decât Duhul Sfânt, Care a scris prin proroci, apostoli și sfinți.

Sfântul Sava a scris și prin mortar și cărămidă, și prin legi de stat, și prin biserici și școli. Hilandarul și Jicea sunt scrieri ale lui. Și prima împărăție sârbească, în măsura în care este fără de prihană și sfântă, e scriere a lui. Toate acestea însă nu sunt decât mijloace ajutătoare ale nemuritoarelor lui opere, ale sufletelor omenești, între care el dorește să numere și sufletul tău.

Dacă vreunul dintre sârbi e carte mângălită (*pokrmacena*), vinovat nu este Sfântul Sava, ci el însuși. Fiecare se mângălește (*krmaci*) singur, dar nimeni nu se poate curăți și îndrepta fără Duhul Sfânt. Dar știi tu ce este porcul (*krmacea*)? Este animalul înaintea căruia nu trebuie, potrivit poruncii Celui Preaînalt, să arunci mărgăritarul.

Pace și bucurie de la Duhul Sfânt!

Scrisoarea a 42-a

**UNUI CITITOR PLIN DE RÂVNĂ AL
SFINTEI SCRIPTURI, CARE ÎNTREABĂ
DE CE S-A ARĂTAT DUHUL SFÂNT
ÎN CHIP DE FOC**

Când Domnul S-a botezat la Iordan, Duhul Sfânt S-a arătat în chip de porumbel. S-a arătat nu ca să-I dea ceva, ci ca să arate în chip simbolic ceea ce este în Hristos, adică nerăutatea, curăția și blândețea. Asta și înseamnă porumbelul. Iar atunci când apostolii erau adunați într-a cincizecea zi după Înviere, Duhul S-a arătat în chipul limbilor de foc. S-a arătat în chip de foc ca să le ia și să le dea ceva – și anume să ia de la ei tot păcatul, toată neputința și teama și necurăția sufletească, și să le dăruiască putere, lumină și căldură. Focul simbolizează aceste trei lucruri: puterea, lumina și căldura. Știi cât este focul de puternic, știi cât este de luminos și cum încălzește. Când vorbești despre Duhul Sfânt însă, ia seama să nu cugeți trupește, ci duhovnicește. E vorba, așadar, despre puterea duhovnicească, despre lumina duhovnicească și despre căldura duhovnicească – iar acestea sunt tăria voinței, luminarea înțelegerii și căldura dragostei. Cu aceste trei arme duhovnicești i-a înarmat Duhul Sfânt împotriva lumii pe ostașii lui Hristos, pe care Învățătorul îi oprișe de la a purta, dintre toate armele fizice, chiar și toiag.

De ce s-a arătat focul în chip de limbi asupra capetelor apostolilor? Fiindcă trebuia ca apostolii, prin limbă, să vestească popoarelor Vestea de Bucurie, Evanghelia adevărului și vieții, Învățătura pocăinței și a iertării. Prin cuvânt trebuiau să învețe, prin cuvânt să tămăduiască, prin cuvânt să mângâie, prin cuvânt să sfătuiască și să călăuzească, prin cuvânt să rânduiască Biserica. În cele din urmă, prin cuvânt să se și apere – fiindcă

Dumnezeu le zisese și prezisese să nu se teamă de prigonitori și să nu se îngrijească în ce chip le vor răspunde când vor fi trași la judecată – ei, oameni simpli. *Nu voi veți vorbi, spune, ci Duhul Tatălui vostru va vorbi din voi.* Oare se putea vorbi cu obișnuita limbă omenească despre cea mai mare și mai veselitoare noutate ce a ajuns vreodată la urechile omenești: că Dumnezeu S-a arătat pe pământ și le-a deschis oamenilor poarta vieții celei fără de moarte? Oare se putea vărsa de la om și de la obișnuita fire muritoare acest balsam de viață făcător pe hoitul Imperiului Roman și până la marginile lumii? Nicicum și niciodată – ci numai de la Duhul Cel de foc al lui Dumnezeu, Care prin gurile Sfinților Apostoli a împrăștiat scânteii cerești în întunericul pământului.

Dar, fiu al omului, oare nu ai simțit nici măcar o dată Duhul lui Dumnezeu în tine? Iată, și tu ai fost botezat cu Duhul, cu apă și cu Duhul. Oare nici măcar o dată n-a strălucit fără de veste în tine un gând mare și luminos, cuvânt tăcut al Duhului Celui Sfânt? Oare nici măcar o dată nu s-a stărnit, precum un vânt iscat pe neașteptate, dragostea către Făcătorul, și din aceasta, lacrimi în ochii tăi?

Încredințează-te voii lui Dumnezeu și străjuiește asupra a ceea ce se întâmplă în sufletul tău, și vei cunoaște minunea Cincizecimii care s-a săvârșit asupra apostolilor.

Pace ție și mângâiere de la Duhul Sfânt!

Scrisoarea a 43-a

PARACLISERULUI DRAGHICI M., CARE SE SIMTE UNEORI CU TOTUL ALT OM

Îmi scrii că uneori te simți cu totul alt om, renăscut și transfigurat – asta ți se întâmplă de obicei la vremea rugăciunii în

liniștea nopții: cum piere atunci pentru tine această lume; cum încetează toate gândurile la lume, la oameni, la lucruri, la trupuri; cum se revarsă în sufletul tău o neobișnuită pace; cum vezi o oarecare lumină în tine însuși și simți o negrăită bucurie. Pe lângă asta, mai vine și o oarecare mireasmă minunată, care nu se poate asemui cu nici o mireasmă de pe pământ. O mireasmă dulce și de viață făcătoare. Simți că ești în afară de tine. Iar când toate se curmă și pier, încet și treptat, așa cum piere o nălucă dinaintea ochilor, asupra ta vine mâhnirea că nu a mai ținut încă și încă, îndelung și îndelung, fără curmare și încetare, ani și veacuri și toată veșnicia. Și întrebi: „Ce poate fi aceasta?”

Eu cred că Duhul lui Dumnezeu S-a atins de sufletul tău, frațele meu. Tocmai aceasta este ceea ce a zis Domnul: *Împărăția lui Dumnezeu înăuntrul vostru este* – fiindcă atunci când Duhul lui Dumnezeu S-a împărțit în sufletele noastre, încetează tot ce este al nostru în noi și vine tot ce este al lui Dumnezeu. Până ce împărățesc în noi gândurile noastre robite simțurilor, dorințele pământești și voința egoistă, înăuntrul nostru nu este împărăția lui Dumnezeu, ci împărăția întunericului și friicii și durerii și neștiinței. Iar îndată ce Duhul Sfânt vine și Se înstăpânește, totul e altfel, tocmai dimpotrivă. Eu te sfătuiesc: umilește-te până în țărână înaintea mării lui Dumnezeu Celui Preaînalt, Care ți-a arătat taina aceasta după mare mila Sa. Și nu împărtăși lucrurile acestea multora, celor nesfințiți – mai ales restul, pe care nu-l mai pomenesc nici eu aici. Să nu fie supus pângăririi cel mai sfânt lucru (citește Matei 7, 6) și inima ta să nu se suie pe înălțimile trufiei, din care se cade în prăpastia iadului. Ascultă cum îți amintește apostolul: *cine crede că stă, să ia seama să nu cadă!*

Nu ți se întâmplă nimic nemaipomenit și Bisericii necunoscut. Mulți drepti și bineplăcuți ai lui Dumnezeu au simțit această dulce taină și au împărtășit-o întrucâtva sufletelor credincioase. Au împărtășit-o nu ca să se laude, ci ca să împartă bucurie

și încurajare prietenilor lor, spre mai tare credință în făgăduințele Mântuitorului și înveselitoarea proslăvire a Domnului.

Într-o noapte de iarnă, eram în gazdă la un oarecare. După ce ai casei s-au dus la culcare, el mi-a împărtășit „cea mai mare taină a vieții sale”. „Am cerut, zice, vreme de ani de zile să văd o minune de la Dumnezeu. Și nu mi s-a dat. Într-o dimineață, mă scol și încep să mă rog lui Dumnezeu. Dintr-odată, se arată o oarecare lumină înăuntrul meu, și am simțit pace, bucurie și mireasmă (întocmai cum s-a întâmplat cu tine). De atunci, zice, am încetat să cer minune de la Dumnezeu, fiindcă am văzut cea mai mare minune, pe care nu o auzisem, nici nu o bănuisem.”

Oare nu e aceasta o întărire din zilele noastre a spusei apostolului: *ceea ce ochiul n-a văzut, și urechea nu a auzit, și la inima omului nu s-a suit?*

Pace ție și sănătate de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 44-a

MISIONARULUI PETAR S., CARE ÎNTREABĂ CE ESTE HULA ÎMPOTRIVA DUHULUI SFÂNT

Ai citit în Evanghelie aceste spuse ale lui Hristos: *tot păcatul și toată hula se va ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului Sfânt nu li se va ierta oamenilor nici în lumea aceasta, nici în cealaltă. Și întrebi: ce este hula împotriva Duhului Sfânt?*

Este hula împotriva adevărului și vieții care este de la Dumnezeu-Duhul Sfânt. Necredinciosul, care urăște și prigonește adevărul lui Dumnezeu, hulește împotriva Duhului. Sinucigașul, care urăște și ucide viața din sine, hulește împotriva Duhului. Fiindcă Duhul este numit *Duhul adevărului și Dătătorul de viață*. În Evanghelia după Ioan scrie că Domnul Hristos L-a

numit de trei ori pe Duhul Sfânt *Duhul Adevărului* (14, 26; 15, 26; 16, 13). Deci cine tăgăduiește și batjocorește adevărul tăgăduiește și batjocorește pe Duhul Sfânt, tăgăduiește și batjocorește pe Dumnezeu, Care e *dub și adevăr*. „De ce nu poate fi iertat acest păcat, întrebi, în vreme ce orice alt păcat poate fi iertat? Iată, lui Zahau i s-a iertat iubirea de averi, femeii păcătoase i s-au iertat păcatele trupești, tâlharului de pe cruce i s-au iertat tâlhăriile și multor altora li s-au iertat multe alte păcate. Și atunci, de ce să nu fie iertată și tăgăduirea adevărului, necredința, batjocorirea lui Dumnezeu-Duhul?” Fiindcă la cei mai întâi pomeniți este rușine și pocăință, pe când la ceilalți, nu. Cei dintâi, chiar dacă păcătuiesc, reinnoadă legătura cu Dumnezeu prin rușine și pocăință – dar la cei din urmă toate legăturile cu Dumnezeu sunt rupte, și omul necredincios s-a depărtat nemărginit și deplin de Dumnezeu. La cei dintâi este slăbiciune, la cei din urmă, îndărătnicie. La cei dintâi, sufletul călătorește prin întuneric, însă măcar dorește lumina. La cei din urmă, sufletul călătorește prin întuneric și numește întunericul lumină. Când omul nu are nici cea mai mică voință să se mântuiască, Dumnezeu nu vrea să-l mântuiască cu de-a sila.

O altă hulă împotriva Duhului Sfânt este urărea vieții proprii și răpirea vieții proprii. Duhul Sfânt Se numește *Dăătorul de viață*, Dăruitorul vieții. Când omul primește viața de la Dăătorul de viață, însă din neștiința obârșiei acestui dar nu este recunoscător față de Dumnezeu, i se poate ierta. Chiar și când cineva primește viața de la Duhul vieții, și știe de unde a primit acest lucru de mare preț, și totuși nu e recunoscător, i se poate ierta. Dar când cineva primește viața de la Duhul vieții și o leapădă cu dispreț, aceluia nu i se poate ierta *nici în lumea aceasta, nici în cealaltă*. Pentru a înțelege acest lucru trebuie să înțelegem mai întâi ce înseamnă a ierta. A ierta pe păcătos înseamnă a-i reda viața deplină, a-i dăruia din nou viața: însă când cineva nu dorește viața, ba o mai și urăște și o disprețuiește,

Dumnezeu nu are altceva să-i dea. De asta este șters din *Cartea celor vii*.

Roagă-te lui Dumnezeu să te păzească pe tine și pe ai tăi de aceste păcate de neiertat, care înseamnă o nebunească răzvrătire a fapturii împotriva Făcătorului.

De la Dumnezeu, sănătate ție și milă! Nicolaiții învățau că trebuie să păcătuim din ce în ce mai mult, până ce păcatul ajunge în om la saturație și se atrofiază.

Scrisoarea a 45-a

MECANICULUI DE LOCOMOTIVĂ STAMEN I., CARE SE PLÂNGE CĂ OCUPAȚIA LUI ESTE PLECTICOASĂ

Te plângi că te-ai plictisit de ocupația ta. Toate celelalte ocupații ți se par mai bune. Și ești tulburat și mâhnit că nu poți să-ți găsești o ocupație mai bună. Multă vreme am stat pe gânduri până ce am luat condeiul ca să-ți răspund. M-am pus cu gândurile în situația ta și în ocupația ta. M-am așezat cu închipuirea pe locul tău, în locomotivă, în duduie și zarvă. Murdar și transpirat tot, priveam cu însuflețire înaintea. În spațele meu, un întreg popor în miniatură: bătrâni, părinți, copii, prinți, diplomați, funcționari, țărani, muncitori, zilieri. Toți sunt apropiați în virtutea împrejurărilor, și toți depind de mine. Stau de vorbă între ei sau cu gândurile lor. Fiecare își îndreaptă gândurile și năzuințele către stația ultimă, spre care a pornit. Dar dacă va ajunge sau nu la stația sa, asta depinde de mine, iar eu depind numai de Dumnezeu. Ei nici nu își dau seama ce mult depind de mine. La mine nici nu se gândesc; și nu mă cunosc. Și tocmai asta mă bucură. Când am plecat din prima stație, nimeni nu a venit să mă vadă și să mă cunoască. Ni-

meni nu s-a întrebat: „Omul ăsta nu e cumva nebun, sau orb, sau beat? Iată, toți ne-am încredințat lui viețile! El este omul cel mai important în acest oraș agitat, ai cărui locuitori devenim pentru o vreme.” Nimeni nu a ajuns la un asemenea gând; și pe mine tocmai aceasta mă bucură nespus. Mă bucură că atâta popor și-a încredințat viața mie fără vreo cercetare – mie, celui ascuns în locomotivă, nevăzut, necunoscut. Și, cutremurat de bucurie, încep să Ți dau slavă lui Dumnezeu:

O, Doamne Mare și Minunate! Slavă Ție și mulțumită că mi-ai dat viață și minte și o meserie atât de importantă! Mi-ai dat o meserie care seamănă foarte mult cu meseria Ta, Dumnezeule: fiindcă și Tu, Doamne al meu, ascuns, nevăzut și necunoscut, conduci un tren prin Duhul Tău Cel Sfânt! Trenul Tău este uriaș; nenumărați sunt călătorii Tăi. Tu ești Mecanicul de locomotivă al întregii lumi. Mulți, mulți călători nu se gândesc la Tine, nu cercetează taina ființei Tale, ci cu încredere se urcă în trenul Tău și tot călătoresc. Și asta trebuie să Te bucure, să Te bucure negrăit. Tu știi unde vei da odihnă călătorilor Tăi, unde îi vei hrăni și unde îi vei coborî din tren. Într-adevăr, ei nu știu mai nimic despre prima și ultima stație a minunatului Tău tren, dar se urcă plini de încredere și cu încredere coboară – cu încredere în Tine, Cel ascuns, nevăzut, necunoscut. De mii și mii de ori Te slăvesc și Ți mulțumesc, și mă închin Ție, Atoatevăzătorule și Atotputernice Făcător al meu și Mecanic de locomotivă al meu! Numai pe Tine mă bizui în toate primejdiile prin fața cărora plutește acest tren al meu. Tu mă vei ajuta să-l duc până la ultima stație fără se se piardă nici un călător.

Tânărul meu prieten, ce ocupație mai bună vrei? Oare este vreo ocupație mai bună decât a ta? Apostolul Petru prindea pește, iar Pavel împletea corturi. Gândește-te cât de mare și importantă este ocupația ta față de a lor, și închină-te Proniei, care ți-a încredințat tocmai această ocupație.

Sănătate ție și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 46-a

**DOMNULUI SCOTT, UNITARIAN
AMERICAN, CARE SE RĂZVRĂTEȘTE
ÎMPOTRIVA SFINTEI TREIMI**

Pe calea ambiguă a politicii, pe care vă aflați, nu este de mirare că sunteți nemulțumit de învățătura creștină despre Sfânta Treime. Secta dumneavoastră unitariană nu e întemeiată pe năzuința spre adevărul curat, ci pe năzuința spre împăcarea tuturor credințelor din lume. Dar întrucât e greu să pui muntele pe plan de egalitate cu valea, dumneavoastră vă supărați pe munte: fiindcă vi se pare – în chip cu totul greșit – că este mai mântuitor lucru a coborî muntele decât a înălța valea. Și, cu toate acestea, afirmați că secta dumneavoastră crede în Iisus Hristos.

Dacă credeți în Iisus Hristos, cum puteți năzui să împăcați și să puneți pe plan de egalitate adevărul cu neadevărul? Oare această cale v-a arătat-o Hristos? Oare El a împăcat învățătura Sa cu idolatria romană, cu fetișismul negru, nihilismul indian și fariseismul mort iudaic? Evident, nu! Și apostolul lui Hristos se ridică hotărât împotriva dumneavoastră, grăind: *Ce uni-re are lumina cu întunericul? Ce învoire este între Hristos și Veli-ar (diavolul)?* Să știți că lumea nu îl răstignește pe cel care împacă adevărul cu neadevărul, și lumina cu întunericul, și binele cu răul. Iar pe Hristos lumea L-a răstignit pe cruce fiindcă n-a făcut nivelare, nici amestecare, nici politică cu adevărul. Este limpede, așadar, că dumneavoastră nu credeți în Iisus Hristos.

Încercați numai ca în oricare domeniu al științei, la alegere, să împăcați și să puneți pe plan de egalitate adevărul cu semia-devărurile sau neadevărurile, și veți vedea ce rezistență veți întâlni. Să zicem că puneți lumina electrică pe picior de egalitate cu lumina lumânării de seu, ori sfericitatea planetei Pământ

cu teoria după care aceasta este întinsă ca o farfurie. Sau luați o întâmplare obișnuită din experiența de zi cu zi. Să zicem că doi oameni se contrazic: un om cu ochii sănătoși spune că vede trei vulturi sub nori, iar celălalt, cu vederea mai slabă, spune că el nu a văzut nici un vultur. Dacă sunteți înțelept, veți controla vederea fiecăruia dintre ei și îl veți crede pe cel cu ochi mai buni. Dar întrucât sectei dumneavoastră nu-i este de adevăr, ci de împăcare și nivelare, veți spune celor doi: „Dat fiind că eu, în general, nu vreau să îmi ridic privirea spre înălțime și să cercetez, cel mai bine este ca voi doi să vă împăcați, să faceți concesii reciproce și să spuneți de comun acord că ați văzut un singur vultur sub nori!”

Aceasta este calea dumneavoastră, învățătura dumneavoastră, politica dumneavoastră. Lumea nu a urmat sectei dumneavoastră, așa cum au crezut fondatorii ei. Ați rămas până în ziua de astăzi o sectă puțin numeroasă și necunoscută în lumea creștină, ca o stâncă în mare. De ce? Fiindcă, deși oamenii vor mult pacea, totuși vor și mai mult adevărul.

Iar adevărul despre Dumnezeu Unul în Trei Fețe a venit în lume prin descoperire de la Vizionarul vizionarilor, de la Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos. Trei Fețe fără dos. Trei Persoane, o singură personalitate. Această subtilă și elevată Realitate nu se lasă nicidecum împăcată și pusă pe picior de egalitate cu nălucile grosolane și josnice.

Duhul adevărului să vă lumineze!

*Scrisoarea a 47-a***UNUI FRATE DIN SARAIEVO CARE
ÎNTREABĂ DESPRE PAȘTILE BLAJINILOR¹**

Intrebi de ce femeile merg la cimitir în prima luni de după Săptămâna Luminată.

Pentru a împlini un obicei plin de tâlc și de frumusețe. După proslăvirea de opt zile a învierii lui Hristos din morți, creștinele merg a noua zi la mormintele rudeniilor lor: ca să le pomenească în rugăciuni, ca să le vestească învierea Învietorului și ca să le reînnoiască verdeața de pe morminte. Mai întâi se săvârșesc rugăciuni pentru răposați. Prin aceasta ne arătăm iubirea față de cei dragi și scumpi care s-au despărțit de noi cu trupul și în chip vremelnic. Să știi: te iubește cu adevărat cel ce se roagă pentru tine în taină lui Dumnezeu. După săvârșirea rugăciunii, se ciocnește oul roșu de cruce și se strigă: „Hristos a înviat!” Prin aceasta îi salutăm pe răposați cu salutul cel mai îmbucurător, și disprețuind moartea îi încredințăm că și pentru ei va răsări ziua învierii din mormânt. În cele din urmă, curățăm mormântul de buruieni și sădim verdeață nouă. Prin aceasta ne arătăm nădejdea că în ziua învierii celei de obște trupurile putrezite ale celor răposați se vor preschimba în trupuri noi, trupuri cerești: fiindcă, potrivit mărturiei nemincinoase a martorului învierii lui Hristos, *sunt trupuri cerești și trupuri pământești*. Și încă: *trebuie ca stricăciosul acesta să se îmbrace într-o nestrăicăciune, și muritorul acesta să se îmbrace într-o nemurire*. După ce săvârșesc toate acestea, creștinele se mai roagă o dată lui Dumnezeu, se închină spre răsărit și pleacă.

¹ *Pobusani Ponedeonik* (în traducere literală, *Lunea curățirii mormintelor*) nu are un echivalent exact în tradiția românească. Am adoptat echivalența cea mai apropiată (*n.trad.*).

Și astfel, prin rugăciune ele arată dragostea, prin oul roșu și prin salutul pascal arată credința, iar prin înnoirea verdeții de pe mormânt arată nădejdea. Dragostea, credința, nădejdea – și iarăși dragostea. Acesta este înțelesul și tâlcul Paștilor Blajinilor.

Ai întrebat, în continuare, de ce în această zi merg doar femeile la cimitir, nu și bărbații, ca la celelalte pomeniri. Această luni este începutul săptămânii femeilor Mironosițe – iar Mironosițele au mers primele la mormântul Domnului în apropiere de Golgota și au vestit primele oamenilor că Domnul a înviat. Bine este de mamele, surorile și văduvele ce seamănă cu femeile Mironosițe în dragostea față de răposați! Răposății simt prezența noastră la mormintele lor, simt – și încă cum! – rugăciunile și jertfele noastre pentru ei, dragostea noastră față de ei. Și noi – și eu, și tu – le vom simți curând de dincolo de mormânt, și vom fi recunoscători celor ce își vor aminti de noi și se vor ruga lui Dumnezeu pentru noi.

Fratele meu, ce slabe sunt cuvintele omenești pentru a grăi taina vieții și morții, taină minunată și înfricoșătoare, despre care îngerii vorbesc în șoaptă cu răposății! Bine că ne-au venit obiceiurile creștinești în ajutorul cuvintelor. Obiceiuri pline de tâlc și frumusețe – ca să ajute cuvintelor noastre slabe!

De la Dumnezeu binecuvântare și pace ție!

Scrisoarea a 48-a

UNUI SAVANT ORTODOX CARE ÎNTREABĂ DE CE ORTODOXIA NU ARE ȘI EA UN PAPĂ

Păi, are. Ortodoxia are și ea un papă, mai vechi decât toți papii și patriarhii din lume. L-a avut dintru început, și-l va avea până la sfârșitul vremurilor. Este același papă pe care l-au chemat și toți apostolii lui Hristos. Duhul Sfânt, Du-

hul înțelepciunii și înțelegerii, Duhul mângâierii și puterii lui Dumnezeu – El e adevăratul papă al Bisericii lui Hristos din veac și până în veac, neînlocuit și neschimbat, nevotat și necontestat, fără înaintaș și fără urmaș. Iar în ce privește faptul că apostolii L-au recunoscut pe Duhul Sfânt ca verhovnic și papă al lor, există din fericire un document scris – scris chiar de mâna lor. La primul lor sinod, din Ierusalim, apostolii au scris vestitele cuvinte: *Păruțu-s-a Duhului Sfânt și nouă* să fie așa și pe dincolo (Fapte 15, 28). Evident, apostolii L-au pus pe Duhul Sfânt înainte și mai presus de sine. Înainte de acea întrunire și de oricare alta, Lui I se rugau, pe El Îl chemau, Lui I se supuneau necondiționat. Oare nu fac astfel până în ziua de astăzi mai-marii Bisericii Ortodoxe? De câte ori se adună în sinod, ei își aduc aminte în primul rând să-L cheme pe infailibilul lor papă, pe Duhul Sfânt; pe Acesta Îl cheamă *cu frică și cutremur* înainte de începerea a tot lucrul, și Lui I se supun necondiționat. Dar nu numai mai-marii bisericești, ci și mai-marii lumești din țările ortodoxe, miniștrii și aleșii poporului, dintotdeauna au purces mai întâi la chemarea Sfântului Duh, și cu asta au început lucrarea lor sinodală sau parlamentară. Același lucru l-au făcut și-l fac mai-marii din învățământ. Știți că la începutul anului școlar ei merg cu elevii lor să Îl cheme pe Duhul Sfânt. Și Atotbunul, Atotputernicul și Atotînțeleptul Duh Sfânt toate le îndrumă, toate le întărește, toate le însuflă: și Biserica, și statul, și educația. Și stăpânește tot și toate, nu prin forță, ca un dictator pământesc, ci ca un tată – prin înțelepciune și dragoste. El ne și este tată prin botezul cu care suntem botezați. Iar dumneavoastră știți că în grecește cuvântul „papă” înseamnă părinte, tată. Așadar, în înțelesul corect din punct de vedere istoric și moral Duhul Sfânt este tatăl nostru, este papă al nostru. Și la ce i-ar mai trebui Bisericii Ortodoxe încă un tată, altfel spus papă? Oare nu ne-a preîntâmpinat și Însuși Domnul Hristos să ne ferim de papii – tații – pământești? El ne-a poruncit acum 19

veacuri: *Și tată* (a se citi: papă) *să nu chemați vouă pe pământ, că Unul este Tatăl vostru Cel din ceruri* (Matei 23, 9).

Pace dumneavoastră și sănătate de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 49-a

ZIARISTULUI I.T., CARE ÎNTREABĂ CU PRIVIRE LA INCINERAREA MORTILOR

Mă întrebați de ce Biserica creștină nu permite incinerarea morților. În primul rând, fiindcă ea consideră acest lucru drept o silnicie. Sârbii se îngrozesc și astăzi înaintea nelegiurii lui Sinan pașa, care a ars la Vraccar trupul mort al Sfântului Sava. Dar ce, oamenii incinerează caii și câinii și pisicile și maimuțele moarte? Nu am auzit de așa ceva. Am auzit și am văzut că le îngroapă. Și atunci, de ce să se facă silnicie asupra trupurilor moarte ale oamenilor, care sunt stăpânii tuturor animalelor de pe pământ? Oare un crematoriu pentru animalele moarte nu ar fi, mai ales în orașele mari, mult mai justificat decât crematoriul pentru oameni?

Pe urmă, și fiindcă acesta este un obicei păgân și barbar, izgonit din Europa de cultura creștină cu aproape două mii de ani în urmă. Cine dorește să-l înnoiască nu dorește vreun lucru cult, sau modern, sau nou, ci o vechitură de multă vreme răsuflată. În Anglia, care cu greu poate fi numită necultivată, această formă de neopăgânism este foarte nepopulară. Să vă povestesc o întâmplare. În vremea Războiului și-a ieșit din minți un iugoslav cunoscut. Întrebat înainte să moară, el a declarat că singura sa dorință este să fie incinerat. În ziua stabilită, mica noastră colonie iugoslavă s-a aflat reunită la crematoriul de pe Golders Green. Când trupul mort a fost împins în cuptorul aprins, ne-am cutremurat de groază. După aceea,

am fost chemați de cealaltă parte a cuptorului să așteptăm „un sfert de ceas” și să-l vedem pe compatriotul nostru sub formă de cenușă. Am așteptat mai mult de un ceas. Ne-am mirat de ce se chinuie focul atât cu trupul răposatului nostru. Și l-am luat la întrebări pe fochist. Acesta se dezvinovăța prin aceea că cuptorul era răcit de tot. „Nu este aprins în fiecare zi, spunea el, fiindcă rar se lasă cineva ars de bunăvoie.” Auzind aceasta, ne-am împrăștiat, nemaiputând aștepta să se sfârșească de tot cu compatriotul nostru. Și trebuie să știți că la Londra mor zilnic mai mult de o mie de oameni. – În America am văzut morimintele marilor președinți – Wilson, Roosevelt, Lincoln – și ale multor altor personalități. Nici unul dintre ei nu a fost ars. Cu atât mai mult m-ar mira ca între urmașii Sfântului Sava să fie vreunii de un cuget cu Sinan pașa!

Mi-a povestit un avocat persan modul cum procedează ei cu morții, „cel mai rațional din lume”, și anume: ei, închinătorii la foc persani¹, măcar că se închină focului ca unui dumnezeu, nu își ard morții, ci îi pun pe pământ ca pe o masă păsărilor. Cimitirul este îngrădit la ei cu ziduri înalte, pe care așteaptă picotind stoluri de vulturi. Groparii duc morții goi în cimitir, acoperiți doar cu o bucată de pânză, lasă trupul pe pământ și pleacă repede. Atunci, vulturii se apucă de treabă cu agerime: și în câteva ceasuri, din trupul mort omenesc rămân numai oasele goale, pe care nu le ia, nici nu le îngroapă nimeni. Logica persană e, după avocatul cu pricina, următoarea: „Cât suntem vii, ne hrănim cu animale: așadar, este drept ca odată morți să fim hrană animalelor.” Ne-am mirat, dar nu am putut spune că logica aceasta este mai slabă decât logica celor care vor să nimicească prin foc trupurile omenești.

Dar pentru ce să facem iar probleme din probleme deja rezolvate? Dacă ne vom face griji de prisos, într-o bună zi vom putea începe să ne chinuim și cu problema: „Să omorâm sau

¹ Probabil este vorba de parșii zoroastrieni din India (*n.trad.*).

nu bărbații și femeile care au ajuns la adânci bătrâneți, așa cum fac unele neamuri primitive? Să facem o societate și să propagăm această «idee»?”

Și, în fine, care este rațiunea pentru care să luptăm împotriva înmormântării tocmai în această țară în care mormintele slujesc drept mândrie a poporului, drept izvor de insuflare și, dacă vreți, drept proprietăți de stat?

Pace dumneavoastră și sănătate de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 50-a

CAFEGIULUI S.B., CARE A AVUT DE ALES ÎNTRE SINUCIDERE ȘI CERȘIT

Îmi scrii că toată averea ți-a fost vândută pentru datorii. Când te-ai văzut în stradă fără un capăt de ață, te-ai îndreptat spre cimitir ca să-ți pui capăt zilelor. Ai început să șovăi, să te răzgândești. Zdrobit de chinul lăuntric, te-ai întins pe mormântul părinților tăi și ai adormit. În vis ți s-a arătat mama ta, care te-a preîntâmpinat zicând că în Împărăția lui Dumnezeu e plin de oameni care au fost cerșetori pe pământ, dar că acolo nu se află nimeni care și-a luat viața cu bună știință. Acest vis te-a scăpat de la sinucidere. Cu adevărat, iubita ta mamă te-a scăpat, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Ai început să ceri, și trăiești din cerșit. Și întrebi dacă prin aceasta calci legea lui Dumnezeu.

Îmbărbătează-te, fiu al omului! Dumnezeu a poruncit: *să nu furi*, dar nu a poruncit: *să nu ceri*! Cerșitul fără mare nevoie este furt, dar în situația ta nu este furt. Căpetenia de oști a împăratului Iustinian, slăvitul Belizarie, a rămas la bătrânețe fără avere, fără prieteni și fără ochi. S-a așezat, orb cum era, la poarta cetății de scaun și a cerut pâine. Creștin fiind, nu a cutezat nici să se

gândească la sinucidere: – fiindcă pe cât este viața mai bună decât moartea, pe atât este și cerșetorul mai bun decât sinucigașul.

Spui că rușinea te-a ros și mâhnirea ți-a uscat oasele. Stai noaptea în fața cafenelei care era cândva a ta și ceri milostenie de la cei care ies și intră. Îți amintești că nu demult erai stăpânul acelei cafenele, iar acum nu cutezi să calci în ea nici măcar drept client. Și ochii ți s-au înroșit de tânguire și de plâns. Om bun, alină-te! Îngerii lui Dumnezeu nu sunt departe de tine. De ce plângi pentru cafenea? N-ai auzit de o cafenea de la marginea Belgradului ce se numea „A cui n-am fost, a cui n-oi fi?” Cu adevărat, mare filosof a fost cel ce a scris cuvintele acestea – fiindcă ele sunt valabile pentru toate cafenelele, și casele, și vilele, și palatele din lume. Ale cui n-au fost, ale cui n-or fi?

Ce ai pierdut? Ceea ce nu era al tău când te-ai născut nu este nici acum al tău. Ai fost avut, acum ești nevoiaș. Asta nu e o pierdere. Pierdere este când cineva a fost om și a devenit fiară. Iar tu ai fost om și ai rămas om. Ai girat polițe unor clienți „de vază”, și drept urmare cafenea ta a ajuns în mâini străine. Acum privești pe fereastră cum cei care te-au sărăcit râd în cafenea ca și mai înainte, în timp ce tu pe stradă verși lacrimi și ești acoperit de rușine. Nu te teme, există o dreptate a lui Dumnezeu. Ei vor răspunde pentru ticăloșia lor. Când se vor duce să se sinucidă, cine știe dacă Dreptul Dumnezeu va îngădui mamei lor să li se arate de pe lumea cealaltă și să-i oprească de la fărâdelege?! Nu pizmui fericirea nimănui, fiindcă nu le cunoști sfârșitul. Un înțelept grec din vechime a zis: „Nu numi fericit pe nici un om mai înainte de a-i vedea sfârșitul.”

Ți-e greu să fii cerșetor? Dar nu suntem cerșetori cu toții? Nu depindem cu toții în fiecare zi și în fiecare clipă de mila Celui care ne dă viață pentru viață? Tu ai și acum o misiune importantă în lume: aduci aminte oamenilor de Dumnezeu și de suflet, și le aduci aminte să fie milostivi. Silit să trăiești în tăcere, adâncește-te în sufletul tău și stai de vorbă prin rugăciune cu

Dumnezeu. Viața de cerșetor cere mai multă vitejie decât viața de om avut: *Aurul și argintul se cearcă în foc, iar omul, în cup-torul smereniei* (Sirah 2, 5). Tu însă te-ai arătat deja viteaz prin faptul că ai biruit gândul cel negru al sinuciderii. Aceasta este biruința asupra duhului deznădejdie. După această biruință, oricare alta îți va fi mai ușoară. Domnul este aproape de tine.

Pace ție și mângâiere de la Domnul!

Scrisoarea a 51-a

MESERIAȘULUI SIMA M., PE CARE ÎL ROADE BĂNUIALA CĂ JUDECATA LUI DUMNEZEU ESTE ACEASTĂ VIAȚĂ

Ai auzit de la cineva că viața aceasta este deja judecata lui Dumnezeu, și că altă judecată nu va mai fi. Gândul acesta te-a apăsător ca o povară pe care nu poți nici să o duci, nici să o lepezi.

Gândește-te la un om rău, ale cărui răutăți sunt cunoscute întregului oraș. Vecinii îl ocolesc, și între ei înfierează ticăloșiile lui. Nimeni nu-l vizitează, nici nu-l primește în casă. Astfel oamenii îl judecă, și prin aceasta îl pedepsesc. În cele din urmă însă, omul cu pricina ajunge să fie judecat, iar judecata îl condamnă și îl pedepsește cu închisoarea. Așadar, vezi două judecăți: una relativă și de fiecare zi, cealaltă după lege și definitivă. Sau, și mai limpede, ia exemplul unui elev dezordonat pe care dascălul îl pedepsește de mai multe ori în cursul anului ca să îl îndrepte, iar la sfârșitul anului îl exmatriculează ca pe un neîndreptat.

Așa e și cu cele două judecăți ale lui Dumnezeu. Una este relativă și vremelnică. O numim judecată pedagogică a lui Dumnezeu asupra oamenilor în școala acestei vieți. Iar cealaltă judecată va fi dreaptă și definitivă. Lucrul acesta reiese limpede din multe pilde ale Sfintei Scripturi. Pe dreptul Moise Dum-

nezeu l-a pedepsit pentru un singur păcat prin aceea că nu i-a îngăduit să intre în pământul făgăduinței, spre care el își călăuzise poporul vreme de patruzeci de ani în cap. Aceasta este judecata vremelnică și pedagogică a lui Dumnezeu – ca păcătoșii să vadă și să spună înfricoșați: „Dacă Dumnezeu nu-i iartă un singur păcat unui asemenea drept, cum va face cu noi, care suntem încărcăți cu multe și grele păcate?” Pedepsirea lui Moise nu înseamnă însă judecata ultimă și definitivă asupra lui. Nici nu înseamnă că Moise nu a intrat în Împărăția cerurilor. Știi că acest mare slujitor al lui Dumnezeu s-a arătat împreună cu Sfântul Ilie cu prilejul schimbării la față a Domnului. Acest fapt dă mărturie că, deși el a fost pedepsit pentru un păcat, nu a fost lepădat de Dumnezeu, nici nu a fost lipsit de viața veșnică. Pedepsele pedagogice, altfel spus judecățile pedagogice ale lui Dumnezeu, slujesc tocmai spre a-i îndrepta pe oameni și a-i face în stare de intrarea în Împărăția cerurilor. Sau uită-te la bolnavul de la Vitezda, care a zăcut 38 de ani. Că boala lui era din pricina păcatului, a zis-o limpede Domnul când l-a tămăduit: *Iată, te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie fie ceva mai rău*. Și ce lucru mai rău putea să i se întâmple decât ca din pricina păcatelor să fie la Înfricoșătoarea Judecată a lui Dumnezeu lepădat și lipsit de împărăția vieții?

Iar cu privire la judecata de pe urmă, la Înfricoșătoarea Judecată a lui Dumnezeu, la ziua care *va arde precum cuptorul*, Mântuitorul nostru a vorbit limpede. Când soarele și luna se vor întuneca, și stelele se vor clătina și vor începe să cadă, și în întunericul de obște se va arăta strălucitorul *semn al Fiului Omului*, atunci Se va arăta Domnul Iisus într-o putere și slavă să judece după dreptate toți viii și morții.

Ține-te de această învățătură sănătoasă, care nu este de la om, și leapădă de pe tine povara pe care ți-a aruncat-o pe suflet acel om eretic.

Dumnezeu să te binecuvânteze cu pace și cu sănătate!

Scrisoarea a 52-a

IARĂȘI MILITARULUI IOVIȚA: ÎNTĂRIREA TRĂIRII LUI

Când tu, ca fost necredincios, ai simțit cum intră Cel Prea-înalt în viața omenească, cu cât mai mult o simți acum, când ești credincios și evlavios!

Îmi povestea un belgrădean cunoscut cum l-a mântuit Dumnezeu de la internarea în lagăr. „Ne-au mănănat la poliție și ne-au aliniat în curte. Soldații împăratului se răstesc, înjură, pălmuiesc. Pe cine? Pe fiii Kosovei! Pe copiii lui Lazăr¹! Pe cei pe care vor să îi interneze îi împing într-o parte și strigă: „Înăuntru!” Iar celorlalți, cărora le dau drumul, le strigă: „În stradă!” Aceștia din urmă însă erau rari. Eu stau și tremur. Și mă tot rog în sinea mea: „Doamne, mântuiește-mă!” Mi-a venit rândul. – „Ce ocupație ai?” – mă întreabă răuvoitor soldatul. „Doamne, mântuiește-mă!” – am șoptit pentru o ultimă oară și, fără să mă gândesc, am deschis gura și am zis: „Domnule, eu țin un magazin ca să-mi hrănesc copiii.” El mă smucește în stânga și în dreapta, parcă nehotărându-se ce să facă cu mine, și în cele din urmă strigă: „În stradă!”

Multe mijloace are Atotînțeleptului Dumnezeu. El apără și mântuiește prin mii și mii de mijloace pe cei ce Îl se roagă. Ori-cum am lua-o, și în zilele noastre se adevăresc cuvintele împăratului Solomon: *Turn tare este numele Domnului; la el va aler-ga dreptul, și va fi în adăpost înalt* (Pilde 18, 10). Oare numai o singură dată s-a întâmplat ca vrăjmașului să-i orbească ochii încât să nu-l poată vedea pe omul pe care îl prigonește și îl caută? Omul este acolo, înaintea lui, și el nu-l vede. Ori să treacă pe lângă casa pe care cu cea mai mare plăcere ar fi prădat-o și pus-

¹ Este vorba de cneazul Lazăr, mucenicul de la Kosovo (*n.trad.*).

tiit-o? Soția unui ofițer sârb din Belgrad a trăit tocmai această din urmă situație. Vedeă soldații dușmani cum merg din casă în casă, fac percheziție, pradă și duc poporul în robie. Iată-i deja în curtea vecină. Ce să facă? Își cheamă soacra și copiii și dă în genunchi la icoana Sfântului Arhanghel. S-au rugat cu plâns și cu suspine. Iar soldații își băteau joc de vecin și înjurau. Au ieșit. Acum, în casa ei... Iată... iată! Dar nu. Nu lasă Dumnezeu! Rugăciunea nu a fost în zadar. Ieșind din casa vecină, soldații au trecut pe lângă casa ofițerului sârb și au intrat în alta. Pur și simplu nu le-a fost dat să vadă nici poarta, nici casa legată de cer prin rugăciune.

Pe tine a trebuit să te lovească un glonte ca, rămânând în viață, să simți prezența lui Dumnezeu. Marii sfinți și drepti simțeau prezența lui Dumnezeu până și în mișcările gândurilor lor și ale inimii lor. Dă-ți și tu osteneala să te înalți la această înălțime duhovnicească. La acest subtil discernământ al căilor lui Dumnezeu. La această fină simțire a lui Dumnezeu.

Pace ție și sănătate!

Scrisoarea a 53-a

FECIOAREI MARIA J., CARE CAUTĂ ÎNȚELESUL PILDEI EVANGHELICE DESPRE CELE ZECE FECIOARE

Cinci fecioare înțelepte și cinci nebune. A se citi: cinci suflete omenești înțelepte și cinci nebune. Cele înțelepte aveau candelă curată și ulei, iar cele nebune, doar candelă curată. Candelă înseamnă în primul rând trupurile, iar uleiul – mila. „Milă” se spune pe grecește „eleu” (*eleos*). De aici și cuvântul „polieleu”, adică „multă milă”. Polieleul se aprinde la Utrănie, atunci când se cântă psalmii despre multa milostivire a lui

Dumnezeu față de poporul ales, cu refrenul: *că în veac este mila Lui, aliluia!*¹ Fecioarele cele înțelepte aveau, așadar, trup feciorelnic cu suflet feciorelnic, dar aveau totodată și milă mare: milă față de cele mai slabe ca ele, care nu s-au slobozit încă de păcat. Cele nebune țineau cu asprime fecioria trupească, însă priveau fără milă și cu dispreț la cele mai slabe ca ele, le judecau cu trufie și se fereau de ele cu dispreț. „Pe bună dreptate sunt numite păcătoase, spune Sfântul Nil Sinaitul, fiindcă sporind într-un lucru foarte anevoios și aproape cu neputință – în feciorie –, au trecut cu vederea ceea ce era lucru mic și lesnicios.” Au trecut cu vederea mila, împreună-pătimirea, iertarea! Candele curate, dar goale și întunecate! Când vine moartea și trupurile se îngroapă sub pământ, iar sufletul ia calea veșnicei sale patrii, eleul milostivirii trebuie să lumineze și să călăuzească. Cine va fi fără acest eleu, îl va cuprinde întunericul. Trecătoare din întuneric curat! Cum se va putea trece prin această trecătoare anevoioasă? Sufletul este cuprins de frică și de cutremur: în jurul lui, groază de la năluci și umbre. Ca niște vise urâte care chinuie pe cel cufundat în somn. Cine va milui? Cine va întinde măcar un capăt de rază luminoasă? Milui-va Dumnezeu, dar pe cei milostivi. Fiindcă spus este: *fericiți cei milostivi, că aceia vor fi miluiți*. Cei care au avut milă față de făpturi fi-vor miluiți de către Făcător. Nu este acest lucru adevărat și mângâietor? Da – și înfricoșător pentru nemilostivi?

În vecinătatea noastră viețuia o fecioară bătrână. Se știa despre ea că toată viața fusese și rămăsese fecioară cinstită. Și până aici, toate bune și toate vrednice de laudă. Însă din zi în zi arunca cu limba săgeți otrăvite împotriva celor ce trăiesc în căsătorie și păcătuiesc. De dimineața până seara se lăuda cu fecioria ei și prihănea pe cei ce i se păreau mai prihăniți ca ea. Ne-a zis, vorbind despre ea, un preot: „Dacă nu știți cine este fecioa-

¹ „Polieleu” se cheamă și candelabrul respectiv, și psalmii care se cântă (*n.trad.*).

ra ne bună din pilda evanghelică, iat-o!” Și, cu adevărat, nebunia pare cumva mai grea atunci când omul are numai o singură virtute, iar pe toate celelalte nu. Așa cum călătorului pe timp de noapte întunericul i se pare mai gros când vede o lumină și apoi privește la stânga și la dreapta ei. Înțelepciunea nu este într-o singură virtute, ci în adunarea tuturor virtuților. Precum a zis Înțeleptul: *înțelepciunea și-a zidit sieși casă pe șapte stâlpi* (Pilde 9, 1). Înțelept este sufletul ce are măcar cele șapte virtuți de căpetenie.

Această pildă a lui Hristos mai are și un înțeles duhovnicesc adânc. Prin cele cinci fecioare bune se înțeleg cele cinci simțuri iraționale. Cine trăiește numai prin ceea ce se vede și se aude, fără nici un control lăuntric al rațiunii, are suflet nebun. Când moartea trage cortina peste această lume simțită, un asemenea suflet rămâne în întuneric deplin. Iar prin cele cinci fecioare înțelepte se înțeleg cele cinci simțuri lăuntrice, ce controlează rațional simțurile dinafară și stăpânesc asupra lor. Aceste simțuri lăuntrice strâng în această viață lumină, care rămâne în suflet și luminează și după ce moartea trage cortina peste simțurile dinafară. Însă vei putea înțelege tu asta la vârsta ta? Cu timpul, fără doar și poate.

Pace ție și sănătate de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 54-a

**FRAȚILOR RADOSAV ȘI MILOSAV,
CARE ÎNTREABĂ
DESPRE PIETRELE CARE STRIGĂ**

Când Domnul a intrat pentru ultima oară în Ierusalim, poporul I-a ieșit în întâmpinare. Ochi fără număr priveau la El cu minunare, și guri fără număr strigau cu bucurie: *Osa-*

na! Osana, Fiul lui David! Bine este cuvântat Împăratul lui Israel! Auzit-au lucrul acesta fariseii și, verzi de pizmă, l-au spus să oprească poporul ca să nu mai strige. Le-a răspuns Blandul Domn: *De vor tăcea aceștia, pietrele vor striga.* Acum, după 19 veacuri de la acest eveniment, voi întrebați care sunt aceste pietre și cum pot pietrele să strige.

Nu ați citit cum evreii, după cinci zile, au tăcut, într-adevăr, și cum pietrele au strigat că Hristos este Fiul lui Dumnezeu? Când El a strigat pe cruce în Vinerea Mare, *pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat.* Pietrele au pocnit și s-au despicat cu trosnet. Aceasta este limba pietrelor, acesta e strigătul pietrelor. Poate fi vreo limbă mai grăitoare și strigăt mai cumplit și mărturie mai limpede cu privire la Împăratul cel Binecuvântat, Care S-a pogorât între oameni și pe Care cei lipsiți de minte L-au lepădat și L-au omorât?

Al doilea fel de pietre. Când evreii au tăcut, păgânii au strigat: *osana!* Evreii îi priveau pe păgâni ca pe niște pietre moarte. În înțeles duhovnicesc, chiar și erau pietre, fără cunoașterea Singurului Dumnezeu Viu, acei închinători ai idolilor din piatră. Deci, când evreii au tăcut cu privire la Fiul lui Dumnezeu, apostolii au mers în lume să boteze popoarele păgâne. Și aceste popoare au devenit ca niște pietre însuflețite, după cuvântul Apostolului Petru: *și voi, ca niște pietre vii, zidiți-vă întru casă duhovnicească* (I Petru 2, 5). Ca niște pietre vii, păgânii au început a-L slăvi pe Domnul, în vreme ce evreii s-au împietrit și au tăcut.

Al treilea fel de pietre. Când gurile evreilor au tăcut, au strigat pietrele din templu. Și astăzi strigă. Fiindcă s-a împlinit prorocia privitoare la acel templu (*hram*): *nu va rămânea piatră peste piatră.* Mândria și slava lui Israel, templul, astăzi nu mai există. Există un zid din acel templu, îndeajuns pentru ca fiii și ficele poporului israelitean să se poată da în fiecare sâmbătă cu capul de ele, de acel „Zid al plângerii”, cu plângere și cu

tânguire. Aceste pietre rămase strigă prin tăcerea lor așa cum vestește trimisul de pe câmpul de luptă o bătălie pierdută.

Al patrulea fel de pietre. Evreii au tăcut demult cu privire la Hristos. Nici nu se mai bucură de El, nici nu Îl mai slăvesc, nici nu-I mai cântă: *osana!* Fiindcă Dumnezeu, jignit, a disprețuit singurul lor templu și jertfele din el. L-a dat pustiirii. Dar sutele de mii de biserici (*hram* – în limba sârbă „templu” și „biserică” sunt echivalate printr-un singur cuvânt) din piatră au fost înălțate în toată lumea spre slava lui Hristos. Și aceste pietre mărturisesc și strigă ceea ce evreii trec sub tăcere.

Al cincilea fel de pietre. Este cel care de acum nu mai strigă, dar va striga înainte de sfârșitul lumii, înainte de a Doua Venire a Domnului. Despre sfârșitul lumii, Prorocul prorocilor a prezis: *și pământul se va cutremura, și soarele se va întuneca, și luna va pierde lumina sa, și stelele vor cădea din cer.* Ce altceva sunt pământul și soarele și luna și stelele, decât pietre? Așadar, cu limba lor și în felul lor aceste pietre aprinse vor striga la vremea rânduită. Și anume, în vremea când vor ieși mulți proroci mincinoși, și fărădelegea se va înmulți, și dragostea de Dumnezeu a multora se va răci. Într-un cuvânt: atunci când alături de evrei vor tăcea și mulți dintre creștini. Atunci corpurile cerești, aceste pietre aprinse ale lui Dumnezeu, vor striga cu limba lor și în felul lor. Și vor vesti venirea Judecătorului, așa cum steaua de la răsărit a vestit oarecând nașterea Mântuitorului.

Pace dumneavoastră și sănătate de la Dumnezeu!

*Scrisoarea a 55-a***UNUI OM CU STUDII CARE A AJUNS
LA CONVINGEREA CĂ „EXISTĂ CEVA”**

Imi scrii că trebuie să existe ceva la urma urmelor. Ai citit despre stele, spui, la un mare astronom, și ți-a căzut sub ochi afirmația acestui vestit savant: „Fără Dumnezeu, nimic nu se poate înțelege, nici explica în lume.” De aici ai ajuns la concluzia că există ceva.

Spune, fiule al lui Lazăr: „Există Dumnezeu!” Și bucură-te! „Există ceva” – așa spun numeroși oameni cu studii. Dar dacă vei rămâne până la sfârșitul vieții doar la această spusă: „există ceva (*neșto*)”, întreaga ta viață va fi nimic (*nișta*).

O senzație trecătoare că există o uriașă putere tainică a lumii văzute nu este nici pe departe acea credință, de viață făcătoare și roditoare, ce luminează viața noastră și ne arată calea.

A te mărgini să spui că „există ceva” nu înseamnă a ieși la lumina zilei. Asta înseamnă de-abia că drumețul a străbătut întunericul nopții și a întrezărit, cu pupilele dilatate, zorii spre răsărit. Dar de acolo până la soarele mare deasupra creștetului mai este cale lungă. Dacă ai ști să spui măcar: „Există Cineva”, zorii ar răsări mai repede peste viața ta.

Cunoaște-L pe Făcătorul tău, frate dragă! Lucrul acesta e mai important decât cunoașterea fapturilor Lui. Nu fi în tovărășia celor asupra cărora se tânuie apostolul zicând: *au cinstit și au slujit făpturii în locul Făcătorului* (Romani 1, 25). Iată, Artistul Preaînalt stă alături de lucrurile Sale. Tu ai ațintit prea mult cu privirea creațiile Lui artistice, care până la un punct îți deschid ochii, iar după aceea te orbesc. De ce nu vii la Artist, și nu faci cunoștință cu El, și nu te prezinți Lui? Hristos de aceea a și venit pe pământ: ca să-ți întindă mâna și să te aducă la Sine. Cine nu se apropie de Artist în această lume, în minunatul Lui ateli-

er, nu L-a cunoscut, nu I s-a prezentat și nu I s-a închinat, acela nu va fi primit nici în curtea Lui cea din ceruri.

Asta ți-o scriu după ce m-am întors de la o înmormântare. A murit un tânăr de treabă din Ohrida. Pe patul de moarte, fața îi era luminoasă – mai luminoasă ca în timpul vieții. A trăit după îndreptarul credinței și a răposat în credință deplină. Foarte tânăr, dar înțelept. Iar tu ești deja un domn mai în vârstă.

Pace ție și milă de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 56-a

VÂNZĂTORULUI DE CĂRȚI SVETOLIK M., DESPRE CEI MAI NOI ERETICI

Ai auzit, zici, niște oameni, acolo lângă Dunăre, că spun poporului o învățătură nouă și neobișnuită. Conținutul acestei învățături glăsuiește: „Cu cât mai rău, cu atât mai bine!” Acei oameni susțin că suntem în pragul sfârșitului lumii. Ei spun că semnele prevestitoare ale celei de-a Doua Veniri a lui Hristos s-au arătat deja în lume: cutremure, războaie, ateism, neorânduială în fire, neorânduială între oameni și multe altele. Și, pe temeiul acestora, îi învață pe oameni să nu se lupte sub nici un motiv împotriva vreunui rău din lume, ca răul să se acumuleze cât mai mult și să grăbească astfel venirea lui Hristos. Așadar, spun ei, trebuie să ne bucurăm de răzmerițe, războaie, crize, inundații, secete, foamete, certuri între vecini, ateism, fărădelegi, neorânduieli, distrugerea familiei, clătinarea Bisericii, decăderea statului. Nu trebuie să îndreptăm această viață, nu trebuie să o dregem, ci să îngăduim să se descompună, să se strice, să se învenineze pe de-a-ntregul, și astfel să se facă neputincioasă. Și toate astea, ca Hristos să Se vadă îndemnat a veni mai repede și a pune capăt la toate. Într-un cuvânt: trebuie

să ne bucurăm din plin de decăderea lumii; prin aceasta Îl silim negreșit pe Hristos să vină iarăși. Și repetă neîncetat: „Cu cât mai rău, cu atât mai bine!”

Aceasta este o învățătură nouă, ai cărei dascăli se numesc pe sine „noii adventiști”.

Pe mine nu mă miră nicidecum că unii oameni au ajuns la astfel de păreri, ci mă miră cu ce drept se leagă ei pe sine cu Hristos și cu Evanghelia. Fiindcă atunci când cineva se rupe de Biserică și începe să dea de capul său frâu liber imaginației, ajunge la gânduri dintre cele mai caraghioase și mai nebunești, ce seamănă cu visele unui bețiv. Atunci când cineva iese din corabia al cărei cârmaci este Hristos, se află în barca pe care o conduce Satana.

Această „învățătură nouă” seamănă destul de mult cu eresul nicolaiților, apărut în vremea apostolilor (v. Apocalipsa 2, 6). Nicolaiții învățau că trebuie să păcătuiam din ce în ce mai mult, ca păcatul să ajungă în om la saturație și să se atrofieze. Când omul ajunge să se cufunde în păcate până peste cap, devine sfânt! Și la fel cum acei nebuni credeau că se sfințesc cu ajutorul păcatului, și acești „noi adventiști” cred că prin înmulțirea răului în lume Îl silesc pe Dumnezeu să pună capăt lumii. Ca și cum Cel Preaînalt ar putea fi silit la ceva! Sau ca și cum El din neputință și neștiință întârzie amânând sfârșitul lumii! Ascultă ce scrie Apostolul Petru despre asta: *nu va zăbovi Domnul fâgăduința, precum oarecare zăbavă o socotesc, ci îndelung rabdă pentru noi, nevrând să piară cineva, ci toți să vină întru pocăință. Dar va veni ziua Domnului ca un fur noaptea* (II Petru 3, 9-10). Adică sfârșitul lumii va veni la vremea rânduiri, pe care Dumnezeu o are întru a Sa stăpânire. Și dacă cineva dorește să vină sfârșitul lumii cât mai repede, tot nu are dreptul să facă răul, să înmulțească răul, ca să vină binele. Apostolul Pavel îi poruncește lui Timotei: *să păzești porunca nespurcată și nevinovată, până la arătarea Domnului nostru Iisus Hristos*

(I Timotei 6, 14). Noi suntem, aşadar, datori să păzim până la capăt poruncile lui Hristos, orice vremuri ar fi. Iar una dintre poruncile de căpetenie ale Lui este dragostea. Ce dragoste plină de milă faţă de oameni au cei ce doresc ca oamenii să păcătuiască mai mult, să se pângărească mai mult şi să apostazieze mai mult? Şi să se înmulţească ateii, nelegiuiţii, răzvrătiţii, pustiitorii, făcătorii de rele, fiarele? Nu vezi îndată că aceşti de sine proclamaţi dascăli au intrat în barca Satanei?

Vedem şi noi multe semne care au fost prezise de către Domnul Iisus; nu suntem orbi. Asta însă nu ne dă dreptul să hotărâm ziua sfârşitului lumii, şi cu atât mai puţin să dorim înmulţirea răului din lume. Căci odată cu înmulţirea răului se înmulţeşte şi numărul nedreptilor ce îşi pierd sufletul. Iar noi, ca fii ai lui Dumnezeu, trebuie să dorim ceea ce doreşte şi Tatăl nostru Ceresc, şi anume *ca toţi oamenii să se mântuiască*. Marea n-are decât să se clatine, şi pământul să se cutremure, şi stelele să cadă; noi trebuie să stăm netulburaţi, încredinţându-ne voii celei bune a Făcătorului şi dorind binele tuturor făpturilor omeneşti.

Pace şi bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 57-a

**NOTARULUI BRANISLAV N.,
CARE ÎNTREABĂ DACĂ ESTE BUNĂ
MOARTEA NĂPRASNICĂ**

Ai auzit, îmi scrii, cum vorbesc unii că îşi doresc moartea năprasnică: „Când trebuie să vină moartea, să vină pe neaşteptate şi să pună capăt acestei vieţi. Mai bine aşa decât să ne chinuim prin boală şi să îi chinuim şi pe alţii. Moartea aşteptată e temută, moartea neaşteptată nu.” În satul vos-

tru, un automobil a călcat o femeie și a omorât-o. Acest fapt a dat naștere la felurite discuții. Unii susțineau că această moarte e cea mai bună. Unul s-a exprimat cu privire la moarte astfel: „N-ar' decât să vină, dacă-i fără chin!” Ca atare, îmi scrii cerând lămurire.

Nu trebuie să dorești moarte năprasnică, ci să fii pregătit pentru moarte în orice vreme. Așa ne învață Biserica. Există rugăciuni anume către Dumnezeu ca să ne ferească de feluritele necazuri, între care este numărată și „moartea năprasnică”. În-să Cel în a Căruia stăpânire sunt viața și moartea lucrează toate, prin sfânta Sa Purtare de grijă, spre folosul sufletelor omenești, atât al celor pe care le ia, cât și al celor pe care încă le mai lasă în lume. El îi lovește cu moarte neașteptată câteodată pe păcătoși, câteodată – deși arareori – pe drepți. Nu citim, oare, în Vechiul Testament cum i-a pedepsit Dumnezeu cu moarte năprasnică pe fiii lui Aaron pentru că tămâiaseră cu de la sine putere, ca și pe cei răzvrătiți împotriva lui Moise (Ieșirea 10, Leviticul 16)? Anania și Safira au căzut dintr-odată morți atunci când au mințit apostolilor. Mulți chinuitori ai creștinilor au fost omorâți cu moarte năprasnică, precum citim în Viețile mucenicilor lui Hristos. S-a întâmplat însă uneori și ca dreptul să moară de moarte neașteptată – deși asta foarte rar. Așa i s-a întâmplat Sfântului Atanasie Athonitul: în vreme ce clădea ceva, zidul a căzut peste el și l-a omorât dimpreună cu câțiva monahi care erau cu el.

Trimițând moarte năprasnică asupra păcătoșilor, Dumnezeu atinge două scopuri: prin aceasta îi pedepsește pe păcătoșii omorâți, iar pe ceilalți îi sperie ca să nu mai păcătuiască. Așa s-a întâmplat și cu moartea năprasnică a lui Anania și a Safirei: *a intrat frică mare în Biserică și în toți câți auziseră cele întâmplate*. Iar când oamenii se biziue prea mult pe un drept și încep, puțin câte puțin, să-l divinizeze, așa cum au stat lucrurile și cu Sfântul Atanasie, Domnul ia sufletul dreptului în chip năpras-

nic, ca să arate oamenilor că numai El este Dumnezeu, și că nu este Dumnezeu afară de Dânsul. Oricum, în toate cazurile de morți năprasnice, învățătura pentru cei rămași în trup este limpede, și anume: toți trebuie să cugete la moartea lor și să își pregătească sufletul fără încetare prin pocăință, rugăciune și milostenie, pentru ieșirea grabnică din această lume.

Se povestește despre vestitul stareț Nichita de la Valaam (†1907) că se temea mult de moartea năprasnică și se ruga mereu lui Dumnezeu ca înainte de moarte să îi trimită boală cât mai grea și îndelungată, așa încât, după spusele lui, „prin răbdarea bolii să Îl plec măcar puțin spre milostivire pe Dreptul Judecător, Care dacă vrea îmi poate socoti aceasta în locul faptelor bune, pe care nu le am”. Un altul, zăcând pe patul de moarte, își mângâia prietenii zicând: „Nouă luni de zile m-am chinuit ca să vin în această lume: oare sunt mult nouă luni de chin ca să ies din ea?”

Și, cu adevărat, boala dinainte de moarte are o mare însemnătate. Ea le-a adus multor păcătoși veșnica mântuire. Mii de păcătoși au luat cunoștință de Dumnezeu și de sufletul lor de-abia în vremea bolii dinainte de moarte. Și luând cunoștință de aceste două mari realități, pe care le uitaseră toată viața, s-au pocăit cu amar, și-au plâns viața cheltuită nebunește, s-au împărtășit; și astfel, curățiți prin lacrimile lor și prin sângele lui Hristos, s-au învrednicit să intre în luminatele curți cerești. Este limpede, așadar, că boala dinainte de moarte vine din milostivirea lui Dumnezeu. Nu face nimic dacă rudele și prietenii noștri se chinuie în jurul nostru în vremea bolii noastre dinainte de moarte. Lucrul acesta e tot spre binele lor. Prin această slujbă, ei Îl îndatorează pe Făcătorul oamenilor, Care le va plăti înșutit.

Pace ție de la Dumnezeu și binecuvântare!

*Scrisoarea a 58-a***MONAHIEI VARVARA DE LA IERUSALIM,
DESPRE CELE TREI HAINE ALE LUI IISUS**

M-ai întrebat, cinstită soră, despre cele trei haine în care Domnul a fost îmbrăcat și răsîmbrăcat în Vinerea Mare în răstimpul a câteva ceasuri. De ce L-a îmbrăcat Pilat în haină de purpură? De ce L-a îmbrăcat Irod în haină albă? Și de ce, în fine, împlinatorii osândeii la moarte L-au îmbrăcat în haina Lui?

Tot ce s-a întîmplat în viața pămîntească a lui Hristos – totul e plin de tâlc, totul ne descoperă un adevăr, și totul slujește spre învățătură oamenilor. Unele învățături sunt nemijlocite și apar limpezi fără întîrziere, iar altele sunt mijlocite și prin simboluri, avînd nevoie de tâlcuire. Schimbarea Domnului în cele trei felurite haine intră în acest al doilea fel de învățaturi.

Haina purpurie e haina împăraților romani. Când Domnul a vorbit înaintea lui Pilat despre împărăția Sa care *nu este din această lume*, lucrul acesta a părut duhului materialist al funcționarului roman ca o nebunie și ca o batjocorire a vredniciei imperial împărătești. Ca atare, ostașii lui Pilat L-au îmbrăcat pe Hristos în purpură – se înțelege, cea mai ieftină ce se putea găsi – ca, dîndu-I numele de împărat, să-L expună batjocurii. Dar însăși această împărătească culoare purpurie de pe Domnul mărturisea că Hristos este într-adevăr Împărat. Ostașii lui Pilat L-au proclamat, așadar, în răs pe Domnul ceea ce El era de fapt. Nici nu putea să-i treacă prin cap vreunui dintre ei că împărăția lui Hristos avea să moștenească împărăția romană și toate celelalte împărății de pe pămînt.

Mizerabilul împărat Irod aștepta ca Hristos să facă vreo minune înaintea lui. Nu dorea o minune folositoare și de oameni iubitoare, ci o minune de bălci, din cele care sunt doar pentru cu-

rizitatea ochilor. Și totuși, înaintea lui stătea cea mai mare minune din lume: un Om curat și fără de păcat. Drept în fața lui, a pângăritorului de rudenie și ucigașului Sfântului Ioan. Eu cred că acest necurat urmaș al lui Esau¹ putea crede în toate minunile de pe lume, numai nu – nicicum și niciodată – în minunea curăției și nepăcătoșeniei unui om. Și tocmai această minune, cea mai mare și mai de necrezut, stătea înaintea lui. Dar mizerabilul lipsit de suflet nu avea cum să vadă acest lucru. Precum Pilat, împotmolit în minciuna idolatriei, privind în fața Adevărului nu putea vedea Adevărul, nici Irod, orbit de bubele negre ale păcatului, privind în fața Nevinovăției nu putea vedea Nevinovăția. Dezamăgit în așteptarea sa, Irod L-a îmbrăcat pe Hristos în haină albă. Iar culoarea albă închipuie curăția și nevinovăția. Ai citit cum îngerii lui Dumnezeu, cei curați și neprihăniți, se arătau în haine albe (v. Ioan 20, 12)? Și astfel deci, necuratul Irod, care credea că Hristos este necurat ca și el, ca și toți ceilalți, L-a îmbrăcat în haină albă, simbol al curăției și nevinovăției. Și precum ostașii lui Pilat, deși în răs, L-au recunoscut pe Domnul drept Împărat, și Irod L-a recunoscut drept om al nevinovăției. Adică în amândouă cazurile Hristos a fost recunoscut și vestit de către neprietenii Săi – chiar dacă fără voia și știința lor – ceea ce El era de fapt.

În fine, chiar înainte de răstignire Domnul a fost îmbrăcat din nou în haina Sa. Era haina pe care I-o ținuse Sfânta Lui Mamă, Născătoarea de Dumnezeu. Aceeași haină în care umblase pe pământ și pentru care ostașii au aruncat sorți pe Golgota.

Dar nu vezi în toate acestea o mare învățătură pentru noi? Oamenii bănuiesc despre noi de bine sau de rău, și după bănuielile lor ne și prețuiesc – ne laudă sau ne osândesc. Feluritele judecăți cu privire la noi ale oamenilor nu semănă, oare, cu niște haine de culori felurite? Ba ne îmbracă în haina înțeleptului, ba în cămașa de forță a nebunului. Ba ne împodobesc cu mantia eroului, ba ne acoperă cu zdrențele ticălosului. Dar toate aces-

¹ Irod era de fapt edomit de neam, urmaș al lui Esau (*n.trad.*).

te haine sunt grabnic date jos și schimbate, potrivit șovăielii și nestatorniciei judecăților omenești. Și în cele din urmă, în ceasul morții, fiecare dintre noi se arată în culoarea sa adevărată, în propria sa haină.

Pace ție, cinstită soră, și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 59-a

UNUI AMERICAN, JOHN DAVIS, PE CARE ÎL SPERIE ÎNMULȚIREA NEAMULUI OMENESC

Sunteți îngrijorat cu ce se vor hrăni oamenii când se vor ...înmulți din cale-afară pe pământ. Ce grijă ciudată și ne-folositoare! Oare această grijă ne-a învățat s-o avem Hristos? Dimpotrivă, El ne-a slobozit de această grijă. El ne-a poruncit să nu ne îngrijim nici de ziua de mâine, cu atât mai puțin de secolul viitor. *Nu vă îngrijiți, spune, pentru ziua de mâine, că ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei necazul ei.*

Fără îndoială, cine uită de Dumnezeu ia asupra sa grijile lui Dumnezeu. Iar grijile lui Dumnezeu nu-s pentru slabi umeri omenești. Ați citit legenda grecească despre Atlas, care s-a răzvrătit împotriva zeilor și a vrut să poarte pământul pe umerii săi, și cum, după ce greutatea pământului a început să îl zdrobească, s-a pocăit și a înapoiat pământul zeilor? Doriți să fiți un nou Atlas și să repetați greșeala celui vechi?

Cine vă sperie că neamul omenească se va înmulți cândva atât de mult încât pământul nu îl va mai putea hrăni? Asta se putea întâmpla și până acum. De la facerea lumii și până astăzi, se putea întâmpla de mai multe ori, dacă Făcătorul nu ar fi avut grijă de asta și nu ar fi vegheat asupra lumii. De vreme ce aveți atâtă încredere în condeiul și în socoteala dumneavoastră, scrieți și socotiți, și vă veți încredința repede că de la Adam și până la

primii faraoni ai Egiptului puteau fi pe pământ tot atâția oameni câți greieri sunt pe câmp. Încă de atunci ar fi putut oamenii să acopere toate continentele și toate insulele de pe planeta noastră. Dar asta nu s-a întâmplat. Și acest fapt dă mărturie că lumea merge după o logică ce nu se conduce după condeiul nostru și după socoteala noastră.

Spuneți singur că Brazilia, dacă ar fi cultivată, ar putea hrăni întreaga Europă și Americă. Adăugați însă: „Dar ce va fi când și brazilienii se vor înmulți peste măsură, și nu vor mai avea grâu pentru export?” O, ciudatele purtător de grijă, cine va plăti grijele dumneavoastră de acum dacă Brazilia nu se va înmulți niciodată peste măsură, și nici Europa, și nici America? Pe mine mă îngrijorează acum următorul lucru: cine va plăti grijele dumneavoastră de acum pentru ceva care se poate întâmpla abia peste o sută de ani și nu se va întâmpla, probabil, niciodată? Liniștiți-vă, vă rog, și nu vă faceți griji cu ce se vor hrăni strănepoții noștri. Nici străbunicul dumneavoastră nu și-a făcut griji cu ce vă veți hrăni dumneavoastră, nici tatăl dumneavoastră nu v-a lăsat vreo avuție, și totuși faceți cumva rost de pâine pentru dumneavoastră și copiii dumneavoastră. Ajunge fiecărei zile și fiecărei generații necazul ei.

Scriveți că grija dumneavoastră pentru viitorul îndepărtat a fost stârnită de foametea care deja există în unele țări, și vă întrebați: „Dar ce va fi după o sută de ani? Foametea nu a venit, oare, de la înmulțirea peste măsură a oamenilor?” Oare nu ați citit în Biblie cum a fost, de-a lungul celor șapte ani de nerodire, foamete în Egipt pe timpul dreptului Iosif? Foametea era de la nerodire, nu de la înmulțirea peste măsură a oamenilor. Iar nerodirea a îngăduit-o asupra roditorului Egipt Cel în a Cărui stăpânire este a da sau a nu da, potrivit dreptății sau nedreptății oamenilor. Și a fost foamete în Palestina în vremea strămoșului evreilor, Iacov: nici acolo de la suprapopulare, fiindcă Iacov stăpânea singur câmpia Palestinei, împreună cu fiii săi.

Ca atare, fiți liniștit și nu vă chinuiți cu grija pentru pâinea celor care nu s-au născut încă. Și dacă vreți, totuși, să vă îngrijiți de grijile îndepărtate ale omenirii, nu vă îngrijorați de ce vor avea oamenii, ci de ce vor fi ei în viitor. Vă jur pe sfânta învățătură a lui Hristos că, dacă urmașii noștri vor căuta mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, nu vor fi nici o zi lipsiți de pâine, de-ar fi ei pe pământ ca nisipul mării.

Pace dumneavoastră și sănătate!

Scrisoarea a 60-a

**PREOTULUI PETAR DJ.,
CARE SE SUPĂRĂ FIINDCĂ NU ȘTIE
DE CE POPORUL PRĂZNUIEȘTE VINEREA**

Vă supărați, cinstite părinte, fiindcă nu „înțelegeți de ce poporul ortodox prăznuiește vinerea, când vinerea este sârbatoare turcească”. În zadar v-ați ostenit să dezrădăcinați acest obicei. Ați spus poporului că este o rămășiță din vremea robiei sub turci. Însă poporul v-a ascultat în tăcere și a continuat să prăznuiască vinerea. Fericit acest minunat popor, ce are un instinct inexprimabil, dar rațional, mai puternic decât orișice dialectică! El nu se pricepe să vă răspundă, deși simte că nu aveți dreptate.

Aici, în Macedonia, încă mai este generația de creștini ortodocși ce a trăit sub turci, și de la ei putem să ne dăm seama limpede ce este primit de la turci și ce nu. Creștinii au primit de la turci ceva din limbă, ceva din port, ceva din etichetă, ceva din drept, ceva din cântece. Însă nimic din credința turcă. În această privință, ei au fost din cale-afară de precauți și de sensibili. Credința și-au păzit-o ca pe lumina ochilor. Și cu cât a fost mai mare presiunea, cu atât și-au păstrat mai curată credința.

Prăznuirea vinerii fiindcă vinerea este sărbătoare turcească e de neconceput. „Prăznuirea vinerii fiindcă poruncesc turcii – asta nu o vom face pentru nimic în lume: poftim capul nostru, a lor e sabia!” Așa se gândea și se vorbea.

Și totuși, vinerea se prăznuia între creștinii de atunci: se prăznuia sub turci, se prăznuiește și astăzi. De ce? Oare din pricina fugii lui Mohamed de la Mecca la Medina din fața oștirii vrăjmașe – pricina pentru care prăznuiesc sâmbăta musulmanii? Doamne, ferește! A spune creștinilor acest lucru înseamnă să îi jignești amarnic. Trebuie, așadar, să fie la mijloc altă pricină. Trebuie ca în istoria creștină să se fi întâmplat vinerea un lucru însemnat, cu mult mai însemnat decât fuga lui Mohamed. Poporul îl cunoaște – și-l va cunoaște, chiar dacă dumneavoastră ați uitat-o. Poporul știe că într-o înfricoșătoare zi de vineri Mântuitorul lumii a primit pătimire pentru neamul omenesc. Ar fi putut și El să fugă; ar fi putut să Se apere cu ajutorul legiunilor de îngeri. Și dacă El ar fi fugit atunci – credeți-mă, cinstite părinte! –, nicicând suflet viu creștinesc n-ar mai fi prăznuit vreo vinere. Însă Mântuitorul lumii nu a fugit, nici nu S-a apărut. De bunăvoie a primit pătimirea, a purtat crucea pe umerii Săi supti de postire și răniți, a dus-o pe Golgota și a fost răstignit pe acea cruce. Se știe exact când s-a întâmplat asta, în ce loc, sub a cui stăpânire, în care veac, în care lună, în care săptămână, în care zi și în care ceas. Această zi se numește în Serbia Vinerea Mare, iar în Macedonia, Vinerea Înfricoșătoare. Și această Vinere Mare sau Înfricoșătoare este pricina pentru care poporul creștinesc postește și prăznuiește vinerea. Aceeași pentru care prima duminică, a Învierii, în care Mântuitorul a înviat din morți, este pricina prăznuirii celor cincizeci și două de duminici de peste an.

Iar dacă știm pricina prăznuirii, tot restul e ușor. Ne e ușor, mai întâi de toate, să lămurim de ce poporul postește în fiecare sâmbătă, iar după aceea de ce prăznuiește vinerile dinaintea

marilor sărbători. De ce, să zicem, prăznuiește poporul vinerea dinainte de Nașterea Domnului? Ca să nu uite că în această zi S-a născut Cel ce avea să primească înfricoșata cruce pentru mântuirea oamenilor. De ce prăznuiește vinerea dinainte de veselitoarea Înălțare? Ca să nu uite că Cel ce S-a înălțat în slavă la ceruri a meritat această slavă prin pătimirile din Vinerea Înfricoșătoare. De ce prăznuiește vinerea dinainte de Sfântul Gheorghe? Ca să nu uite că primul mucenic este Însuși Domnul Mântuitorul, fără de Care nici Sfântul Gheorghe nu s-ar fi hotărât să pătimească pentru adevăr. Dar vinerea dinainte de Adormirea Maicii Domnului? Ca să nu uite lacrimile, durerile și sângele Celui pe Care L-a născut Sfânta Născătoare de Dumnezeu. Într-un cuvânt: fiecare praznic creștin reprezintă o desăvârșire, iar vinerea – ca zi a pătimirii –, calea spre acea desăvârșire. Poporul nu are când să prăznuiască toate vinerile, afară de cele dinaintea marilor sărbători. Prin asta, poporul vrea să arate că nici aceste praznice n-ar fi fost dacă nu era acea unică zi de Vineri care e temelie și explicația tuturor praznicelor de peste an. Fără Vinerea Mare nu ar fi fost nici Învierea, nici Înălțarea, nici Cincizecimea, nici Biserica, nici sfinții – nimic și nimeni.

Toate acestea sunt adânc întipărite în sufletul și în conștiința poporul ortodox din Balcani. De aici, și postirea în zi de vineri și prăznuirea vinerii. Așadar, tot ce face poporul ortodox este lucru cu înțeles și îndreptățit. Neîndreptățită este numai legarea vinerii creștinești de fuga „prorocului” arab de la Meca la Medina. Și încă mai neîndreptățită este, cinstite părinte, supărarea dumneavoastră pe poporul ortodox.

Dumnezeu să vă fie într-ajutor!

Scrisoarea a 61-a

**PRECUPEȚULUI MELENTIE DJ.,
CARE ÎNTREABĂ CE ÎNSEAMNĂ:
„VEȘNICĂ POMENIRE”**

Te roade faptul că nu știi care este înțelesul acestor cuvinte, pe care de-atâtea ori le-ai auzit și le-ai rostit asupra celor răposați. Și bine faci că întrebi. Cu cât cunoaște omul mai bine vechea și buna noastră credință ortodoxă, cu atât o îndrăgește mai mult.

Am auzit odată cum cineva, într-o cuvântare funebă, a strigat: „Veșnică să-ți fie pomenirea pe pământ!” Am fost mirat de această greșită interpretare a credinței noastre. Oare poate fi ceva veșnic pe pământ, unde totul trece grabnic ca o nuntă? Cu adevărat, de tot nimicnic bine dorim noi răposatului când îi dorim să-i fie pomenirea veșnică în această lume, care va lua sfârșit ea însăși. Să zicem însă că numele cuiva se pomenește pe pământ până la sfârșitul vremurilor: ce folos are din asta omul, dacă pomenirea lui este uitată în ceruri?

Drept este să credem că îi dorim răposatului să i se pome-nească numele veșnic în veșnicie, în viața veșnică și în Împărăția lui Dumnezeu. Acesta e tâlcul cuvintelor: „Veșnică pomenire”.

Ucenicii lui Hristos s-au lăudat odată Învățătorului lor zi-când: *Doamne, și dracii se supun nouă în numele Tău!* Iar Dom-nul le-a răspuns să nu se bucure de asta, ci le-a zis: *bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri*, adică deoarece sunt știute și amintite și pomenite în cereasca Împărăție a luminii și a vieții.

În Sfânta Scriptură se spune adeseori cum vor fi scrise nu-mele dreptilor în Cartea celor vii, în timp ce numele păcătoșilor vor fi șterse și date uitării. Din pilda cu bogatul și Lazăr vedem că Domnul rostește numele lui Lazăr cu preacurata Sa gură, în timp ce trece sub tăcere numele bogatului nedrept. Asta în-

seamnă că Lazăr a intrat în Împărăția cerurilor și a dobândit viață veșnică și veșnică pomenire, iar bogătașul păcătos a pierdut și împărăția, și viața – și numele.

În dumnezeiasca învățătură, numele este uneori identificat cu omul. Într-un loc din Apocalipsă se spune: *și au murit în acel cutremur nume de oameni șapte mii* (11, 13). Prin cutremur trebuie să înțelegem marile ispite la care fiind supuși oamenii, șapte mii dintre ei au căzut de la Hristos și și-au pierdut sufletele. Asta înseamnă că nu au pierit doar trupurile lor – asta are puțină însemnătate –, ci sufletele și numele. Numele lor au fost nimicite în veșnicie și șterse din Cartea celor vii.

Cine dorește pomenire fără de moarte în veșnicie, evanghelic lucru dorește. Dar cine dorește nume fără de moarte pe pământ, deșert lucru dorește. Să știi că mulți sunt care petrecându-și această viață fără să se audă de ei și fără să fie băgați în seamă au dobândit nume fără de moarte în lumea cealaltă, mai presus de moarte și de schimbare. Cugetă la aceasta, frate Melentie, și Dumnezeu îți va descoperi și mai multe. Iar când vei auzi de moartea mea, spune la rugăciune: „Veșnica lui pomenire!”

Pace ție și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 62-a

UNUI MONAH AGHIORIT, DESPRE APĂRĂTOAREA SFÂNTULUI MUNTE

De ce vă plângeți voi, athoniții? Și de ce sunt mahnite sufletele voastre? Vă strâmtorează oamenii? Priviți la pinii de pe Athos, cum sunt înalți și drepti și netezi tocmai acolo unde sunt strâmtorați mai mult!

Voi cunoașteți adevărul, și din adevăr aveți libertate launtrică. Iar din adevăr și libertate vine seninătatea sufletului. Din

seninătate izvorăște bucuria. Voi ați fost purtători de bucurie și semănători de mângâiere în Balcani vreme de multe veacuri. Și acum voi să căutați, oare, mângâiere de la noi, care trăim în mrejele lumii? Întreaga lume nu vă poate da nici o fărâmbă din mângâierea pe care o dă Nemuritoarea voastră Împărăteasă, cea dintâi fică a Împăratului. Toate numirile numeroaselor ei icoane înseamnă bucurie și mângâiere. Știți cum le-a prezis Domnul apostolilor: *în lume necazuri veți avea*. Ce altceva au fost apostolii decât asceți călători? Întreaga lume a fost mănăstirea lor; dar în această mare mănăstire, fiecare dintre ei avea câte o chilie, în care lumea cu smintelile și viforele ei nu avea intrare. Înăuntrul inimilor lor, ca în niște chilii zăvorâte, ei păstrau adevărul și libertatea, seninătatea și bucuria. În aceste chilii ascunse, sufletele lor se întâlneau cu Duhul lui Dumnezeu Cel de viață Făcător. De aceea și puteau să țină piept fără să se teamă pe întunecatul câmp de luptă al lumii, și ca niște raze luminoase să strălucească prin adevăr și prin bucurie. Iar voi sunteți în Sfântul Munte ca într-un liman lin față de lume. Deși nu vă mișcați din acel loc, lumina adevărului vostru și mireasma rugăciunilor voastre se simte în lume. Sunteți țințiți de stânca ce se numește Sfântul Munte ca stâlpnicii de stâlp; cu adevărat, toți sunteți niște stâlpnici. Dacă furtunile lumești lovesc câteodată Stâlpul vostru, oare trebuie să vă temeți? Priviți cum se lovesc cu urlet de Athos talazurile albe, și iarăși fug risipite înapoi. Așijderea și neputincioasele talazuri ale răutății lumești stropesc sfintele voastre mănăstiri, dar se întorc rușinate în albia lor. Cu toiagul ei puternic, le pune pe fugă Odighitria. Când oamenii vă strămtorează și nu vă dau pace, nu vă uitați la oameni, ci la ea – la Preacurata voastră Doamnă Apărătoare. Ea știe să se răfuiească cu toți vrăjmașii stăpânirii sale, ai moștenirii sale. Ați citit cum ea din vremuri străvechi i-a pedepsit cumplit pe toți cei ce au năvălit asupra Sfântului Munte. Vă amintiți cum v-a acoperit cu acoperământul său în vremea războiului

mondial. Cu mai multă grijă decât rânduina pe puii săi. Și oamenii sunt, oare, niște vrăjmași înfricoșători ca să vă temeți de ei? Iarbă și cenușă sunt față de duhurile răutății cele de sub ceruri, cu care voi, bine înarmați, aveți a vă lupta. Și, de vreme ce Stăpâna voastră vă mântuiește de dracii cei cumpliți, care nu dorm nicicând, cum să nu vă mântuiască de nimicnica răutate omenească? Și la voi s-a gândit prorocul când a prezis: *aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei*. Ea este prima fiică a Împăratului, iar sufletele voastre sunt fecioare care urmează ei până înaintea tronului Împăratului împăraților. Mâna ei vă călăuzește, veșmântul ei vă acoperă, ochii ei vă privesc, dragostea ei vă încălzește, pilda ei vă îmbărbătează. Ferice de voi, neobosiți slăvitori ai lui Dumnezeu! Ferice de voi, cetățeni aleși ai statului Născătoarei de Dumnezeu! Ea nu cere de la voi nici un fel de impozit, ci cere în dar trei bani din aur curățit în foc. Primul e curăția feciorelnică. Al doilea e smerenia feciorelnică. Al treilea e ascultarea feciorelnică. Pentru aceste trei daruri feciorelnice, ea vă făgăduiește să vă înalțe de pe acest Sfânt Munte pământesc în Sfântul Munte ceresc.

De ce vă plângeți, așadar, voi, athoniții? Și de ce sunt mahnite sufletele voastre?

De la Dumnezeu pace vouă și binecuvântare!

Scrisoarea a 63-a

UNEI SÂRBOAICE CARE ÎNTREABĂ DE CE O SLĂVESC RUȘII ATÂT PE MAICA DOMNULUI

Dar ce, sârbii nu o slăvesc? Și grecii, și bulgarii, și românii? Cele mai multe dintre ctitoriile noastre împărătești sunt închinat numelui Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Hi-

landarul, model al multor ctitorii și mărgăritar de mare preț între acestea, slăvește Aducerea în biserică. Așadar, Sfântul Sava a închinat Hilandarul numelui Maicii Domnului. Ați fost la Savina în Primorie să vedeți acolo icoana Preasfintei Fecioare acoperită toată de salbe și aur și bijuterii și medalii? Tot pieptul e acoperit cu decorații, ca la un comandant de oaste! Aceasta e recunoașterea de către popor a faptului că ea poartă război împotriva răului și biruie răul din lume. Ai fost, fiică a Serbiei, în Ceainice, care nu este cunoscută prin altceva decât prin Maica lui Dumnezeu? Icoana ei făcătoare de minuni din Ceainice e cunoscută de toată Bosnia și Herțegovina și de ținuturile îndepărtate. Să vezi și cinstirea și minunarea și suspinarea de pocăință și recunoscătoarea măriri de către miile de închinători înaintea Maicii Domnului din Ceainice! Și să auzi minunatele povestiri despre milele și darurile ei, pe care le-a revărsat și le revărsă peste oameni! Însă asemenea povestiri poți să auzi și la Peci, și la Ohrida, și la Prilep, și pe toată întinderea Balcanilor, de la Marea Albastră (Adriatică – *n.trad.*) până la Marea Neagră. Dintre toate rugăciunile din gura sârbilor, nu este cea mai întâlnită aceasta: „Să ajute Dumnezeu și Maica Domnului!”? Cinstirea Născătoarei de Dumnezeu e înrădăcinată și în sufletul celei mai bune intelectualități a poporului. Când cel mai mare cântăreț al nostru de muzică populară, Vladika Rade, era pe moarte, a cerut icoana Preasfintei Născătoare de Dumnezeu din Mănăstirea Țetinie. A început să plângă deasupra ei, a sărutat-o și a strigat: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă!”

Iar cât privește faptul că frații noștri ruși o cinstesc în chip așa deosebit pe Născătoarea de Dumnezeu, cred eu că este și o pricină aparte pe lângă toate cele pe care le avem noi. Și anume: rușii au simțit de multe ori ajutorul ei în evenimentele hotărâtoare din istoria statului și a Bisericii lor. Astfel, când cnejii păgâni Askold și Dir au mers să jefuiască la Constantinopol, de jefuit n-au jefu-

it, însă botezul l-au primit. Când au ajuns pe neașteptate cu corăbiile lor lângă Constantinopol, creștinii s-au speriat foarte tare și au fugit la biserică pentru a chema ajutorul lui Dumnezeu. Atunci Patriarhul Fotie a scos icoana Născătoarei de Dumnezeu, a purtat-o în procesiune până la mare și a băgat-o în mare. Dintr-odată, marea s-a înviforat de s-au scufundat corăbiile rusești. Askold și Dir de-abia au ajuns la țarm. Și dându-și seama de la cine le venise furtuna neașteptată de pe mare și izbăvirea cetății împărătești, s-au botezat amândoi și s-au întors în Rusia botezați. Când a fost clădită Lavra Peșterilor din Kiev, vatra creștinismului rusec, Născătoarea de Dumnezeu a arătat limpede ajutorul său minunat atât la clădire, cât și la zugrăvirea icoanelor pentru mănăstire. Icoana Vladimirskaia a Maicii Domnului este slăvită în Rusia de trei ori pe an. Trei slave, pentru trei mari izbânzi pe care rușii le-au câștigat asupra tătarilor având icoana aceasta ca stindard. Când a fost vremea eliberării definitive a rușilor de tătari, țarul Ioan al III-lea a mers cu această icoană asupra împilatorilor poporului rus. Pe râul Ugra, cele două oștiri au stat față în față pe cele două maluri mai bine de o lună. Stăteau doar, fără să se lupte. În cele din urmă, când rușii au înălțat icoana și au început să cânte un imn către Născătoarea de Dumnezeu, tătarii au dat repede dosul și au fugit. Și astfel, libertatea a fost dobândită de către ruși fără o picătură de sânge, totul cu ajutorul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Aceste faimoase evenimente, precum și altele, în care Maica Domnului a luat parte în chip hotărâtor, sunt înscrise adânc în sufletul poporului rus. Și simțământul de recunoștință s-a transmis din generație în generație.

Pace ție și milă de la Domnul!

*Scrisoarea a 64-a***PICTORULUI PAVLE I., CARE ÎNTREABĂ
DUPĂ CE SE CUNOAȘTE O ICOANĂ
ORTODOXĂ A MAICII DOMNULUI**

Mi-ai pus lângă scrisoare o imagine de femeie care e răspândită în popor sub numele Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Imaginea înfățișează o femeie tânără, veselă, cu părul revărsat pe umeri, cu fața durdulie, cu buzele rumenite, cu hainele pestrițe. Fără prunc în brațe. Ai văzut și singur că este o imagine neortodoxă a Maicii Domnului, și întrebi: „După ce poate omul să recunoască o icoană ortodoxă a ei?”

Icoanele ortodoxe ale Maicii Domnului se recunosc cel mai degrabă după cele trei stele – una pe frunte, a doua pe umărul drept, a treia pe umărul stâng. Aceste trei stele simbolizează fecioria Fecioarei Maria înainte de naștere, în naștere și după naștere.

După aceea, culorile veșmintelor. Ca regulă, veșmântul Maicii Domnului se zugrăvește în trei culori principale: în auriu, roșu și albastru. Haina de dedesubt este albastră, cea de deasupra roșie, amândouă întrepesute, țesute și împodobite cu aur. Culoarea aurie simbolizează nemurirea, cea roșie – slava și domnia, iar cea albastră – cerurile. Ceea ce înseamnă: înveșmântată în slavă nemuritoare în ceruri este ea, cea oarecând pătimitoare și roabă a Domnului pe pământ.

Fața Sfintei Născătoare de Dumnezeu nu este niciodată în icoanele ortodoxe plină și rotundă, ci prelungă și destul de trasă. Ochii, mari și gânditori. Tristețe lină, gata de un surâs mângâietor: tristețe pentru nefericirea lumii, surâs pentru nădejdea în Dumnezeu Mângâietorul. Însă atât tristețea, cât și surâsul sunt reținute, și totul este reținut, totul este supus duhului. Este chipul unei biruitoare, care a trăit toate amărăciunile durerii

și restriștii și poate să ajute celor care se luptă cu durerea și cu restriștea. Părul ei este întotdeauna acoperit cu totul. Chipul Născătoarei de Dumnezeu nu pare nicicând de o frumusețe firească. El e în așa fel, că alungă orice gând trupesc. El este de o frumusețe mai presus de fire, care nu se arată altminteri decât prin sfințenie. El întoarce gândul privitorului către înalta realitate duhovnicească și frumusețe a sufletului.

Capul Maicii Domnului este aplecat lin către Pruncul Hristos, pe care Îl ține la piept. Această lină aplecare arată supunerea în toate față de voia lui Dumnezeu, pe care ea a arătat-o cândva și în cuvinte binevestitorului Gavriil, zicând: *iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău*. Și mai înseamnă recunoașterea faptului că Cel pe Care Îl ține în brațe este mai mare decât ea.

În icoanele ortodoxe, Maica Domnului e zugrăvită foarte rar fără Pruncul Iisus. Iar atunci când e zugrăvită singură, este concepută de către iconar ca Maică a durerii sub cruce, cu mâinile încrucișate și cu capul plecat, câteodată cu săbiile simbolice îndreptate spre inima ei. Dar inima nu este zugrăvită nicio dată, nici nu se vede. Cel mai des întâlnită este icoana ei cu Fiul în brațe. Ea s-a și arătat în lume pentru Fiul. Misiunea ei în lume a fost în Fiul ei. Ca nimeni să nu vadă în ea femeia, ci, totdeauna și pentru totdeauna, mama. Ea reprezintă cea mai înaltă, mai curată și mai sfântă maternitate, de la un capăt la celălalt al timpului. Ea este Maica Domnului nostru Iisus Hristos, dar e și mama noastră, mângâietoarea noastră și grabnica noastră ajutătoare. Ea să-ți fie și ție întotdeauna mângâiere și ajutor!

*Scrisoarea a 65-a***UNEI ÎNVĂȚĂTOARE, DESPRE O ARĂTARE
A MAICII DOMNULUI**

Imi scrieți cu entuziasm cum vi s-a arătat Maica Domnului și cum v-ați îndreptat acum pe calea de nădejde a credinței. Fetița dumneavoastră zăcea cu febră puternică. Ați convocat un consiliu de doctori. Aceștia au examinat-o pe fată și s-au retras ca să se sfătuiască. Dumneavoastră trăgeați cu urechea, înfiorată, la convorbirea lor. Unul dintre ei a spus că ar fi salvator dacă bolnava ar transpira. Ceilalți considerau că este prea târziu. De deznădejde, dumneavoastră vă frângeați mâinile și plângeați. Deasupra patului copilei atârna icoana Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Până atunci priveați acea icoană mai mult ca pe o podoabă decât ca pe ceva de trebuință casei. Însă în acel ceas al deznădejdii ați ingenuncheat dintr-odată înaintea icoanei și, cu glasul sugrumat de plâns, ați strigat către Născătoarea de Dumnezeu: „O, Sfântă Maică a lui Dumnezeu, tu vezi durerea mea! Tu știi, Mamă a mamelor, cum e să ai un singur copil și să îl pierzi. Și tu L-ai văzut pe singurul tău copil pe cruce. Mă rog ție, milostivește-te de mine, păătoasa, și ajută-mi. Numai la tine nădăjduiesc acum. S-a terminat cu nădejdea mea în oameni. Lumea întreagă nu poate să-mi ajute. Numai tu, tu, scumpă Născătoare de Dumnezeu, poți dacă vrei. Oare o singură mamă amărâtă ai mângâiat tu? Mângâie-mă și pe mine, o, Sfântă Precistă!” După îndelungă rugă și suspinare, ați privit la icoană – și ați văzut lacrimi în ochii Născătoarei de Dumnezeu. La scurtă vreme după aceea v-ați dus la fiica dumneavoastră și, iată, era tot o apă de transpirație! În dimineața următoare s-a ridicat și a mâncat, și în scurt timp s-a însănătoșit deplin.

Mulțumiri Sfintei Născătoare de Dumnezeu! Mulțumiri și dumneavoastră pentru această înștiințare. Credința noas-

tră este întemeiată pe experiență, nu pe cugetările și teoriile din capul propriu. Și pentru mine această trăire a dumneavoastră este deosebit de prețioasă. La noi s-a întâmplat iarna trecută următorul lucru. Fetița unei văduve sărace s-a îmbolnăvit grav. O lună de zile nu a știut de ea, nici n-a scos vreun cuvânt. Toată nădejdea era pierdută. Și mama întristată începuse să împrumute bani să cumpere lucruri de înmormântare. Într-o seară, ședea mama lângă patul ficei sale și plângea încetisor. Dintr-odată, fetița, fără să deschidă ochii, a deschis gura și a vorbit: „Nu plânge, mămico, mai bine du-mă mâine la Kaliște, și o să mă fac bine. Asta mi-a spus Mama mea din ceruri, care e aici, lângă mine!” Mama, uimită, s-a cutremurat toată. A doua zi de dimineață a dus-o pe fetiță la mănăstirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu din Kaliște, și a adus-o acasă sănătoasă.

Dar numai două, sau trei, sau zece sunt întâmplările de acest fel? Nu este număr, nici sfârșit arătatilor și facerilor de bine ale Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Sfântul Serafim de Sarov, răposat acum aproape o sută de ani, mărturisea că Născătoarea de Dumnezeu i s-a arătat în persoană de șase ori în viața lui. Și dacă tot acest popor tăcut, care privește toate aceste arătări cerești ca pe o taină scumpă și dulce a sa, ar deschide gura și ar spune ceea ce știe, pământul s-ar umple de mirare. Credeți-mă: când omul ajunge să cunoască lucrările și arătările lumii cerești în viața noastră pământească, simte că a intrat în împărăția necuprinsă și necercetată a realității celei mai minunate. În acest întuneric (pentru ochii noștri trupești) poate intra sufletul nostru doar cu făcliile aprinse ale credinței și dragostei, după minunatul cuvânt al Apostolului Pavel: *ca să locuiască Hristos prin credință în inimile voastre, ca întru dragoste fiind înrădăcinați și întemeiați, să puteți cunoaște împreună cu toți sfinții ce este lățimea și lungimea și adâncul și înălțimea* (Efeseni 3).

Iar dumneavoastră dați mulțumită lui Dumnezeu și Maicii Domnului că v-a deschis vederea pentru împărăția duhovnicească, și n-o orbiți prin păcat și prin nepăsare.

Dumnezeu să vă fie totdeauna într-ajutor!

Scrisoarea a 66-a

FUNCȚIONARULUI IOVAN I., DESPRE CELE MAI MARI TREI LUCRURI DIN VIAȚĂ

Mi-ați pus trei întrebări, și anume:
Care este cel mai mare gând vrednic de om?

Care este cea mai mare grijă vrednică de om?

Și care este cea mai mare așteptare vrednică de om?

A se gândi la Purtarea de grijă a lui Dumnezeu în viața omenească e cel mai mare gând vrednic de om.

A se îngriji de mântuirea sufletului e cea mai mare grijă vrednică de om.

A aștepta moartea e cea mai mare așteptare vrednică de om.

Cum trebuie să vă gândiți la Purtarea de grijă a lui Dumnezeu în viața omenească? Trebuie să luați ca măsură legea morală a lui Dumnezeu. Urmând acestei măsuri, să priviți ce se întâmplă în viața oamenilor pe care îi cunoașteți și cu care sunteți în legătură. Acesta nu este totdeauna lucru ușor, fiindcă pricinile sunt uneori îndepărtate și ascunse în trecutul îndepărtat al unui om, iar alteori se pot afla numai în viața părinților lui. Mărturisirea creștină se întemeiază pe descoperirea acestor pricini. Psalmistul grăiește către Dumnezeu: *La poruncile Tale voi cugeta, și voi cunoaște căile Tale... Cât am iubit legea Ta, Doamne! Pururea cugetarea mea este.* Fiindcă poruncile Domnului sunt la te-

melia a tot ce se întâmplă fiilor lui Adam. Și legea Domnului este lumină ce luminează ceea ce se întâmplă cuiva.

Cum trebuie să vă îngrijiți de mântuirea sufletului? Ca să nu vă mai înșir, citiți Evanghelia și întrebați Biserica. Omul n-are mai mare bun ca sufletul pe această lume. Și tocmai acest cel mai mare bun este singurul pe care îl poate scăpa de pieire și moarte. Tot restul, ce nu e om, ci al omului, dintre cele pe care le prețuiește și le păstrează omul, fără puțință de scăpare pierie și moare. Sufletul omului este în ochii lui Dumnezeu un lucru mai de preț decât întreaga lume materială, după cuvântul lui Hristos: *ce-i va folosi omului dacă va dobândi întreaga lume, iar sufletul său și-l va pierde?* Așadar, nu poate fi mai mare grijă vrednică de om ca grija mântuirii sufletului său.

Cum trebuie așteptată moartea? Ca ostașul în război. Sau ca elevul care se pregătește cu grijă, așteptând în orice clipă ca profesorul să îl cheme la ascultat. De neîncetata pomenire a clipei morții ne-a amintit și Mântuitorul în pilda despre bogatul ușuratic care făcea hambare noi și se pregătea s-o ducă bine multă vreme pe pământ, dar i s-a zis pe neașteptate: *Nebunule, în această noapte vor smulge de la tine sufletul tău, iar cele ce le-ai pregătit ale cui vor fi?*

De ce e gândul la Purtarea de grijă a lui Dumnezeu în viața oamenilor cel mai mare gând vrednic de om? Fiindcă el aduce omului înțelepciunea și fericirea.

De ce e grija pentru mântuirea sufletului cea mai mare grijă vrednică de om? Fiindcă sufletul e cel mai mare bun de pe pământ, și e firesc ca celui mai mare bun să-i trebuiască închinată cea mai mare grijă.

De ce e așteptarea morții cea mai mare așteptare vrednică de om? Fiindcă așteptarea morții curăță conștiința și îi dă omului imbold la toată fapta bună. Când un oarecare om vrednic și bun a fost întrebat ce l-a împins mai mult în viață la osteneală și bună rânduială, a răspuns: „Moartea.”

Aceste trei lucruri nu se pot băga de seamă la animale. Ele sunt proprii numai omului, și încă celui mai înalt tip de om. Tot restul e comun omului și dobitocului.

De la Dumnezeu pace dumneavoastră și binecuvântare!

Scrisoarea a 67-a

UNEI PENSIONARE CARE SE PLÂNGE DE MODA ÎN ÎMBRĂCĂMINTE

Scrieți că ați fi putut trăi, dumneavoastră și cele trei fiice ale dumneavoastră, din pensia modestă pe care o primiți ca văduvă de ofițer superior. Însă „totul se duce pe modă”. Fiicele s-au rupt de sub stăpânirea dumneavoastră cea bună și au trecut sub stăpânirea aspră a modei. În zadar le sfătuiți, le explicați, le rugați – ele o țin una și bună: „Ce știi tu, mamă; e vorba de cultură, de educație, de gust. Ce, să facem noi notă aparte între fete?” Și vorbind astfel, cer în fiecare primăvară și în fiecare toamnă haine noi, după modă. Iar în casă, mizerie și sărăcie. Casa n-a mai fost zugrăvită de multă vreme. Mobila e uzată. Vasele sunt ciobite. Lenjeria de pat – numai zdrențe. Masa sărăcăcioasă: când prânziți, nu cinați. Pentru toate acestea nu sunt bani, dar pentru îmbrăcăminte la modă, pentru stradă, trebuie să fie. Vai: moda și strada v-au răpit întâietatea în casă! Mă întrebați ce să faceți.

În Macedonia v-ar fi spus toți: „Rugați-vă lui Dumnezeu să le dea fiicelor duh bun.” Pe lângă rugăciune, continuați să le sfătuiți. N-au decât să își bată joc; dumneavoastră vorbiți-le. Cuvintele adevărului trebuie odată și odată să zămislească și să aducă rod. Dumnezeu aude și, la vremea Sa, El va repeta învățăturile dumneavoastră fiicelor, numai că într-un fel mai aspru. Fiindcă atât Biblia, cât și experiența noastră ne dau măr-

turie că Dumnezeu rareori pedepsește ceva atât de aspru cum pedepsește necinstirea părinților.

Spuneți-le fiicelor dumneavoastră că îmbrăcămintea la modă din vremea noastră nu este nicidecum vreo cerință a culturii, sau a educației, sau a gustului, ci numai o cerință a comerțului. Cei care inventează moda și o impun lumii credule se gândesc exclusiv la bani. În această munculiță negustorească a lor nu se gândesc la cultură și la educație nici cât broasca la stele. Sunt obișnuții barbari ai marilor orașe, care prin viclenie ajung la bani. Ei au agenții lor: desenatori, fotografi și subtili cunoscători ai patimilor și slăbiciunilor omenești. Pentru bani, aceștia le confecționează noi și noi croieli de îmbrăcămintă feminină. Cu duhul epuizat până la atrofie în inventarea noii mode, ei au început în zilele noastre să impună lumii feminine o croială a hainelor care sfidează cele mai obișnuite concepții de cuviință și rușine, precum și simplele reguli de igienă și de menaj. Dar ce, îi doare pe ei de morala lumii, și de caracterul oamenilor, și de sfiala fecioarelor, și de sănătatea nației, și de pensia mică a mamei? Banii și numai banii: acesta e imboldul și scopul creațiilor de modă ale acestor negustori și al armatei de agenți ai lor.

Mai spuneți-le fiicelor dumneavoastră că acești arhinegustori ai modei își anunță noile invenții sub deviza culturii, a educației, a frumuseții și a gustului, râzând în sinea lor și gândindu-se doar la bani. Aceste mari cuvinte, ce se rosteau cândva în Europa cu respect, le slujesc ca banală marcă comercială pe marfa de vânzare, de pildă ca șarpele de pe sticlele cu otravă, sau ca bulldogul de pe gramofone, sau precum cămila de pe pachetele de ceai.

Cândva, curțile europene dădeau exemplu și model în privința îmbrăcămînții, neavându-se în vedere pe atunci banii, ci tocmai ceea ce acum sună atât de fals în gura fiicelor dumneavoastră. Dar astăzi, din păcate, și curțile s-au supus tiraniei modei, pe care o impun dughenele unde se fac bani. Adevărata îm-

brăcămintе de curte, îmbrăcămintе domnească, se mai vede și astăzi la vrednicul nostru popor, mai ales în Macedonia și în Muntenegru. O americană, profesoară, a fost nu demult în Țetinie, și mi-a povestit cum a organizat un ceai în cinstea ei o societate de femei. Muntenegrencele s-au arătat la ceai în portul lor popular, iar americanca, în hainele ei la modă. „Mi-a fost o rușine grozavă, zice, arătam ca țiganka între împărătese!”

Le mai puteți citi ficelор dumneavoastră amenințarea Pro-rocului Isaia către evreicele iubitoare de modă, amenințare care în timp s-a adevărit (v. Isaia 3, 16-24).

De la Dumnezeu pace și sănătate dumneavoastră!

Scrisoarea a 68-a

FRĂȚIEI „SFÂNTUL ILIE”, DESPRE UN SEMĂNĂTOR DE NEGHINĂ

Imi aduceți la cunoștință că a venit între voi un tânăr cu o nouă credință. Vă spune totul împotriva – împotriva Bisericii, împotriva sfinților, a icoanelor, a crucilor, a *slavelor*, și mai ales s-a înverșunat asupra Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Merge din casă în casă, din prăvălie în prăvălie, și împarte gratis cărți și reviste în care este scris tot ce el spune prin viu grai – aceleași hule împotriva dreptei credințe. A venit, zice, din America și vrea să vă lumineze. Mai zice că toată America crede la fel ca el. Nu vrea să spună de care sectă ține, dar că este sectant și eretic v-ați încredințat singuri.

Să nu vă vorbesc eu, fraților; să vă vorbească apostolul lui Dumnezeu. Iată ce poruncește Apostolul Pavel: *de omul eretic să te depărtezi*, fiindcă, spune el, *unul ca acesta s-a stricat și păcătuiește, fiind singur de sine osândit* (Tit 3, 10-11). Iar Sfântul Petru îi numește pe unii ca aceștia „învățători mincinoși”,

prezicând arătarea lor în lume: *și între voi vor fi învățători mincinoși, care vor băga eresuri de pierzare... grăind cuvinte trufașe și amăgitoare* (II Petru 2). Înaintevăzătorul Evanghelist Ioan amintește: *iubiților, nu credeți orice duh, ci încercați duhurile de sunt de la Dumnezeu; că mulți proroci mincinoși au ieșit în lume* (I Ioan, 4).

Iar din partea mea vă spun, fraților: cuvinte mincinoase rostește acest tânăr când spune că toată America ține credința lui. Minciuna este ca și neghina; și el este semănător de neghină. În America este și Biserica Ortodoxă, cu multe biserică, cu preoți și episcopi. Este poporul nostru ortodox, frații noștri după credință: ruși, sârbi, bulgari, greci, români, albanezi și sirieni. Pretutindeni sub povara chinuitoare a muncii grele, iar acum sub una și mai chinuitoare, a lipsei oricărui loc de muncă, ei își țin minunat credința și își păstrează cu luare-aminte sufletul de semănătorii de neghină. Și de vreme ce acești sectanți nu au izbutit să îi întoarcă de la Ortodoxie pe frații noștri din America, și-au trimis agenții în Balcani, ca prin banii lor nebinecuvântați și prin cărțile lor gratuite să cumpere sufletele noastre. Noi nu ne-am vândut turcilor pentru ranguri și moșii, și o să ne vindem negustorilor americani pe dolari? Nu este obiceiul nostru să dăm credința pe un blid de linte.

Noi cu credința noastră călătorim prin această viață de o mie de ani. Noi am dat pentru ea sânge; ea ne-a dat nouă duh. Noi am încercat-o și am aflat că este adevărată, dulce și aducătoare de mântuire. Sfinții noștri sunt vii, și până în ziua de astăzi se arată vii prin numeroase semne și minuni. Puterea electricității se pogoară prin conductori; puterea lui Dumnezeu se pogoară prin sfinți. Părintelui Îi place să proslăvească pe fiii Săi iubiți arătându-Și prin ei puterea. Puterea și ajutorul bineplăcuților lui Dumnezeu nu am simțit-o numai noi, creștinii, ci și musulmanii noștri.

Ortodoxia se află astăzi între două unilateralități: de o parte sunt musulmanii, ce recunosc puterea credinței noastre, dar nu recunosc Cartea credinței noastre; iar de cealaltă parte sunt scornitorii apuseni de credințe noi, ce recunosc Cartea, însă nu recunosc puterea credinței noastre. Despre aceștia din urmă scrie dumnezeiescul Pavel că *au chipul bunei credințe, însă tăgăduiesc puterea ei*. Și îl sfătuiește pe Timotei: *și de aceștia să te ferești*. Noi am ținut și ținem și Cartea, adică Sfânta Scriptură, și Puterea, adică semnele și minunile lui Dumnezeu prin sfinți, cruce, icoane, prin rugăciuni și prin toate Sfintele Taine.

„Oare și pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu s-o apărăm de hulitor?” Ea se apără destul singură. Pe patul de moarte, hulitorii ei urlă de durere. Între noi era un om, botezat, care a călcat în picioare cu răutate icoana Născătoarei de Dumnezeu. Înainte de moarte a bolit vreme îndelungată. Tot se apăra de cineva lovind văzduhul cu mâinile. Striga ziua și noaptea: „Harapi! Harapi negri! Plecați de la mine!” Când i s-a făcut molitvă către Maica Domnului, s-a liniștit. După aceea a început să plângă, zicând: „Iată, a venit Maica Domnului și cu toiagul ei i-a alungat pe harapi de la mine.” Câteva zile a vărsat lacrimi, tot sărutând și mângâind icoana Maicii Domnului. „Îți mulțumesc, Maica lui Dumnezeu! Tu m-ai iertat”, șoptea neîncetat. Și, cântând lin un cântec, s-a despărțit de noi cu vrednicie și seninătate.

Binecuvântarea lui Dumnezeu să vă întărească, fraților!

Scrisoarea a 69-a

**LINGURARULUI MARINKO,
CARE ÎNTREABĂ DACĂ DOMNUL
A MUSRAT-O PE MAICA SA**

La nunta din Cana nu era vin de ajuns. Născătoarea de Dumnezeu a văzut oaspeții mirați, iar pe stăpânul casei rușinat. Împinsă de milă și împreună-pățimire, ea a cerut sfat sau ajutor de la Fiul său, zicând: *nu mai e vin*. La care Iisus i-a răspuns: *ce este Mie și ție, femeie?* Aceste cuvinte ale lui Iisus și se par ție ca o muștare, și de aceea scrii și mă întrebi.

Nu e muștare, nu. Căci dacă ar fi fost muștare, Născătoarea de Dumnezeu ar fi simțit-o în acel ceas mai tare decât noi astăzi. Și dacă ar fi simțit-o ca pe o muștare, ar fi tăcut și n-ar mai fi rostit nici un cuvânt. Ea însă le-a spus îndată după aceea celor care slujeau: *orice vă va zice, să faceți*.

Ce este Mie și ție, femeie? Acestea sunt cuvinte de luminare, nu de muștare. Domnul vrea s-o lumineze pe Maica Sa, nu să o muștre. Din împreună-pățimire, ea se gândea la trebuința mai joasă, trupească, a celor de față, nu la cea mai înaltă, duhovnicească. Ea dorea ca toate să fie în rânduială și după obicei, și fără ca nimeni să nu fie întristat sau rușinat, iar El dorea să deștepte sufletele omenești adormite și să le vindece, fiind ele bolnave. El S-a pogorât printre oameni ca să prefacă ființa noastră apoasă în vin, cenușă, în foc. Născătoarea de Dumnezeu, ce-i drept, voia ca Fiul ei să facă un lucru bun oamenilor; dar lucrul bun la care se gândește ea este cu totul neîndestulător. El vrea să facă un lucru bun oamenilor – în această privință, inima Lui încuviințează inima Maicii Sale –, însă un lucru foarte mare, potrivit măririi Lui și de folos tuturor generațiilor până la sfârșitul lumii. Pentru trebuința de o clipă a nunții se putea împrumuta vin și din vecini. În cea țară nu e lipsă de vin.

Dar însemnătate are nu vinul, ci minunea. Vinul îl beau oamenii și uită, pe când minunea nu se uită. Vinul, ca trebuință trupească, ține de împărăția pământească, în vreme ce minunea, ca trebuință duhovnicească, ține de Împărăția cerurilor. Născătoarea de Dumnezeu s-a gândit în acea clipă la primul lucru; Domnul S-a gândit la cel de-al doilea. Văzând Clarvăzătorul limpede că gândurile Maicii Sale se depărtaseră de gândurile Lui, vrea să le smulgă din împărăția de jos și să le înalțe în cea de sus. Ca atare, îi spune cu bunătate: *ce este* (de obște) *Mie și ție, femeie?* Ioan Gură de Aur scrie despre aceasta următoarele: „Acestea n-au fost cuvinte de certare a mamei, ci de iconomie”, adică de zidire a Împărăției cerurilor atât în sufletul Maicii Domnului, cât și în sufletele tuturor care vor fi auzit și citit cuvintele acestea. Adu-ți aminte cum i-a vorbit Iisus surorii lui Lazăr: *Marto, Marto, te silești și de multe te grijești, dar un lucru este de trebuință*. Nici aceste cuvinte nu sunt cuvinte de mustrare, ci de luminare. Împărăția cerurilor e mai presus de lume, și toate grijile și ostenelele omenești trebuie îndreptate către această împărăție.

Dar de ce a zis Domnul *femeie*, nu *mamă*? Ca în acea clipă să arate mai deslușit deosebirea dintre gândurile Lui și gândurile ei. Căci dacă zicea *mamă*, nu am fi luat aminte atât de mult la cuvintele de mai sus, nici nu am fi simțit atât deosebirea dintre gândurile lor din acea clipă. Lui Petru a trebuit să-i dea o lecție mult mai tare, zicându-i: *mergi de la Mine, satano! Că nu ale lui Dumnezeu, ci ale oamenilor cugești*. Iar dacă i-ar fi zis: „Mergi de la Mine, Petre (sau: omule)!”, nici Petru nici noi n-am fi băgat de seamă prăpastia care îl despărțea de Domnul.

Oare Născătoarea de Dumnezeu L-a înțeles atunci pe Fiul său și oare a primit învățătura? Pe deplin. Îndată a încetat să Îl mai sfătuiască pe Cel ce sfătuiește și să-L călăuzească pe Călăuzitor, ci s-a întors cu supunere și smerenie la rolul ei: ca la oameni să-I pregătească Lui cale. Drept aceea, ea se întoarce către

cei ce slujeau și le grăiește: *orice vă va spune, să faceți*. Și când cei ce slujeau au făcut tot ce le-a spus El, ea împreună cu toți aștepta cu sufletul cutremurat neașteptatul.

Să o ascultăm și noi pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu, frate! Să facem tot ce ne-a poruncit Fiul ei. Stă în puterea noastră. Iar când vom face ceea ce ni s-a spus, să așteptăm cu cutremur neașteptatul. Și anume, să așteptăm minune de la El: minunea prefacerii omului trupesc în duhovnicesc, a celui pământesc în ceresc – a apei în vin.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 70-a

UNUI PREOT NEORTODOX, CARE ÎNTREABĂ DE CE DUMNEZEU PEDEPSEȘTE RUSIA ORTODOXĂ

Sunteți chiar sigur că pătimirea de acum a poporului rus ortodox este pedeapsă a lui Dumnezeu? Eu nu sunt sigur, mărturisesc. Iată, putem greși dacă socotim orice pătimire a unui individ sau a unui popor ca o pedeapsă a lui Dumnezeu. Cele trei cruci de pe Golgota ne fac prevăzători în prețuirea pătimirii cuiva. Oare Hristos a fost răstignit ca urmare a unei pedepse dumnezeiești? În lungul șir al pătimitorilor vedem și proroci, și apostoli, și mulți drepti strălucitori și drepte strălucitoare. Pătimirea lor, fără îndoială, nu a fost pedeapsă a lui Dumnezeu. Și dacă au pătimit pentru păcate, nu pentru ale lor au pătimit. Și Cel fără de păcat, Care a primit cele mai mari chinuri, a fost chinuit – este adevărat – pentru păcate, însă nu pentru ale Sale, ci pentru cele ale neamului omenesc. Pătimirea Sfintei Rusii este, oricum, pentru păcate – dar pentru ale cui păcate? Asta trebuie să vă întrebați. Vă amintiți, alesule

cunoscător al Sfintei Scripturi, cum le-a tâlcuit Domnul evreilor pieirea celor 18 oameni peste care s-a prăbușit turnul din Siloam. A zis că n-au pierit pentru că erau cei mai păcătoși și cei mai vinovați dintre toți ierusalimitenii, ci pentru ca pieirea lor să-i preîntâmpine pe păcătoșii mai mari ca ei. Nici pe departe nu erau ei cei mai păcătoși: *nu, ci zic vouă: de nu vă veți pocăi, toți veți pieri așa* (Luca 13).

Oare Rusia e cea mai păcătoasă țară ca să fie supusă, dintre toate țările, celei mai grele pătimiri? Pentru întreaga lume sunt limpezi două lucruri: primul, că poporul rus arde în focul chinului ca oarecând cei trei tineri în cuptorul din Babilon; și al doilea, că teoriile materialiste și atee, care au și aprins focul acesta în Rusia, nu au luat naștere în poporul rus ortodox, ci în popoarele neortodoxe. Tot restul este o taină a Proniei lui Dumnezeu. În taina aceasta înfricoșătoare nu putem pătrunde adânc. Putem căuta o comparație pentru chinul Rusiei în dreptul și multpătimitorul Iov, a cărui pătimire a folosit atunci și folosește acum foarte multora. Putem vedea în chinuirea Rusiei un semnal al lui Dumnezeu pentru toate celelalte popoare ca să se păzească de materialism în teorie și în practică, în gândire și în faptă. Toate spiritele nobile ale lumii au arătat de-a lungul întregului veac trecut caracterul nebunesc și pierzător al acestor teorii.

Însă cuvintele nu au putut convinge. Ca atare, a fost îngăduită grozăvia acestor teorii în practică. După cum turnul Siloamului s-a prăbușit cândva peste cei optsprezece, așa și turnul modern al tuturor ideilor și teoriilor mincinoase s-a prăbușit peste marele popor rus. Ca neamul omenesc să vadă și să se dezmeticească din aceste teorii nimicitoare și de suflet pierzătoare. Dar cine s-ar încumeta să spună că acest turn modern al minciunii s-a prăbușit peste Rusia fiindcă Rusia este mai păcătoasă decât toți? Eu parcă aud preîntâmpinarea lui Hristos și în zilele noastre: *nu, ci zic vouă: de nu vă veți pocăi, toți veți pieri așa*, o, po-

poare și neamuri! Pe lângă această preîntâmpinare a Domnului, mai putem lua învățătură și din experiențele trecutului lumii. Nici o revoluție nu se termină cu ce începe. Asta ne învață istoria. Adeseori, ceea ce este nimicit și prigonit la început de către revoluție ajunge în cele din urmă să precumpănească și să triumfe. Lucrul acesta este valabil necondiționat și pentru credința lui Hristos, prigonită dar neizgonită, scuipată dar nemurdărită, bătută dar nu omorâtă. Și este limpede că nici misiunea slavă, nici cea mondială a Rusiei nu stă în ceea ce se face acum în Rusia, ci în ceea ce va veni la sfârșitul revoluției.

În orice caz, lumea poate trage un folos nemăsurat de pe urma chinuirii de acum a poporului rus în foc. Iar poporul rus va ieși, fără îndoială, din acest foc mai sfânt, mai puternic și mai slăvit decât a fost vreodată. Nici fierarul nu bagă fierul în foc pentru a-l pedepsi, ci pentru a face din el ceva mai bun. Socotim și credem că nici Făcătorul poporului rus nu a lăsat acest mare popor în focul pătimirii ca să îl pedepsească și să-l omoare, ci ca prin pilda lui înfricoșătoare să preîntâmpine și să cumințească celelalte popoare, iar pe el – pe poporul rus – să-l proslăvească foarte înaintea cerului și a pământului.

Pace dumneavoastră și sănătate de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 71-a

UNUI OM MODEST CE SE CĂIEȘTE PENTRU UNELE CUVINTE ALE SALE

Bine ai făcut că te-ai pocăit îndată. Dumnezeu a lăsat *pocăința spre mântuire*. Iar dacă n-ar fi fost așa, nici apostolii nu s-ar fi mântuit, ce să mai vorbim de ceilalți oameni?! Cu limba ai păcătuit, cu inima te-ai pocăit. Ai spus o vorbă răutăcioasă împotriva vecinului tău. Parcă ai fi aruncat o scân-

teie în paie. Tot satul a auzit și a râs. Vecinul s-a necăjit și te-a dat în judecată. Ai plătit mult, te-ai supărat încă și mai mult. Pe tine însuși te-ai supărat. Nu-ți cade greu că te-a dat în judecată, ci-ți cade greu că vecinul tău jignit te pedepsește mereu. Nu vrea să mai stea de vorbă cu tine. Tace și îți întoarce spatele. Ce să faci?

Lasă lucrul în seama lui Dumnezeu și a timpului. Roagă-te Atoatevăzătorului Făcător ca să îi dea bună voie vecinului tău. Și oricând se ivește prilejul, spune vorbe bune despre el, vecinul tău – și așteaptă. Dumnezeu, vorba bună și timpul își vor face lucrarea lor. Și într-o bună zi vei merge iarăși la biserică împreună cu vecinul împăcat.

Iar ca învățătură pentru viitor să îți slujească spusa Mântuitorului: *Eu zic vouă că pentru tot cuvântul deșert pe care îl vor spune, oamenii vor da răspuns în ziua înfricoșatei judecăți*. Oare îți dai seama din ea cum lovește orice cuvânt răutăcios și mincinos împotriva ordinii din univers și Îl jignește pe Făcător? Cuvântul bun sau rău pe care îl grăim cuiva fie și în cea mai mare taină este simțit de tot universul și este simțit de Făcătorul simțirii. Sau, dacă o luăm altfel, cum s-ar putea ascunde cuvintele de Cel de Care nici gândurile nu se pot ascunde? Vechii greci spuneau despre lancea eroului lor Ahile că putea cu un vârful să facă rană, iar cu celălalt să vindece rana. Nu știm cum era cu lancea lui Ahile, dar știm neîndoielnic că acesta este un adevăr în ce privește limba omenească. Cu limba se fac răni și cu limba se vindecă răni. *Cu ea binecuvântăm pe Dumnezeu, și cu ea blestemăm pe oameni* (Iacov 3, 9).

Într-un sat de la noi s-a întâmplat următorul lucru cumplit. O mamă avea un singur fiu, elev la școală. Mama s-a supărat pe fiu, și la supărare i-a zis această vorbă nebunească: „Dacă nu te-aș mai vedea niciodată, aș fi fericită!” Copilul s-a tulburat atât de vorbele mamei, încât a luat îndată pușca și s-a omorât. Lângă sine a lăsat tăblița de elev, pe care erau scrise cuvintele acestea:

„Uite, mamă, plec pentru totdeauna dinaintea ochilor tăi, numai să fii fericită!” Jalnică fericire pentru mamă! După aceea, mama rămasă singură ședea în fiecare noapte lângă vatră și stingea focul cu lacrimi, până ce într-o dimineață zorile au aflat-o moartă lângă vatra stinsă.

Vezi ce face un cuvânt necugetat? Dar nu te voi lăsa fără o pildă a ceea ce poate face o vorbă înțeleaptă. În vremea războiului a fost trimis în recunoaștere un soldat fricos. Toți îl știau de fricos. Și toți, auzind unde îl trimite comandantul, au început să râdă de el. Doar un singur soldat nu râdea. El a venit la tovarășul său să-l îmbărbăteze. Dar soldatul fricos i-a zis: „O să pier sigur, vrăjmașul e aproape de tot!” „Nu te teme, frate, Dumnezeu e și mai aproape!” – i-a răspuns acel bun tovarăș. Cuvintele acestea au răsunat ca un mare clopot în sufletul fricosului aceluia. Și au răsunat până la sfârșitul războiului. Și cel ce era cândva fricos s-a întors din război împodobit cu decorații pentru vitejie. În acest fel l-a „schimbat la față” și i-a dat putere acel cuvânt bun: „Nu te teme, Dumnezeu e și mai aproape!”

Pace ție și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 72-a

**UNEI FEMEI EDUCATE,
CARE SE PLÂNGE CĂ NU A FOST DECORATĂ
PENTRU FILANTROPIE**

Vă plângeți că nu ați primit laudă, nici decorația meritată pentru marea osteneală a strângerii de donații pentru o oarecare casă de orfani. Alții, care nu au nici jumătate din meritele dumneavoastră, au primit și laude, și decorație, iar dumneavoastră – nimic.

Dumnezeul meu, pentru ce vă plângeți dumneavoastră! Potrivit Evangheliei, trebuie să vă bucurați. Mai și spuneți că ați făcut totul ca o creștină, în numele lui Hristos. Dar nu știți, oare, că în al cui nume săvârșește omul un lucru, de la acela și așteaptă răsplată? Așa e după Evanghelie. Și anume: răsplata se așteaptă nu de la cel căruia i se face ceva, ci de la cel în al cărui nume se face. Sluga păzește oile în numele stăpânului său, și așteaptă răsplată de la stăpân, nu de la oi. Ostașul luptă în numele împăratului său, și de la el așteaptă laudă și decorație, nu de la cei împotriva cărora luptă. Așa și dumneavoastră: dacă ați făcut oarecare fapte bune ca creștină, în numele lui Hristos, de la Hristos trebuie să așteptați răsplată, nu de la vreun altul. Oare nu Domnul a făgăduit răsplată veșnică tuturor celor care fac binele în numele Lui ori suferă nedreptate în numele Lui? Nu a zis El: *Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri*? Și încă: *Când veți săvârși tot ce vi s-a poruncit, să ziceți: slugi netrebnice suntem, ceea ce eram datori să facem am făcut*? Cineva Nevăzut ne-a trimis în această lume. Cineva Nevăzut ne-a rânduit spre slujire în această lume. Cineva Nevăzut ne scoate din această lume. Acestui Nevăzut avem a ne ruga, spre El avem a căuta, de la El avem a aștepta. Ce ne pot da slugile cele deopotrivă cu noi și cei săraci ca și noi? Și ce avem a căuta de la cei ce în fiecare clipă se pogoară în hăul morții, asemenea lăcustelor ce sar de pe mal în râpă?

De altfel, sunteți chiar sigură că puteți purta slava și lauda de la oameni? Sfântul Ioan Scărarul trebuie să fi cunoscut firea omenească mai bine și decât dumneavoastră, și decât mine când a zis că „nimeni afară de sfinți nu poate auzi despre sine laudă de la oameni fără de vătămare”. Căci doar oamenii sfinți văd prin om de unde izvorăsc cuvintele de laudă. Câteodată și apa cea mai stătută strălucește în soare întocmai ca cea curgătoare. Câteodată dedesubtul unei pânze subțiri de apă se ascunde nămol adânc. Foarte adesea sunt astfel sufletele celor care ne laudă. Drept aceea, bărbații sfinți și femeile sfinte, auzind

laude despre sine, le prețuiesc fie ca pe niște roade ale neștiinței, fie ca pe o minciună spusă într-adins.

Mai mulți oameni și-au pierdut sufletul în urma slavei și laudei lumești decât în urma disprețului și batjocurii. Știți cum îi socotește Hristos pe cei ce caută slavă și laudă de la oameni? Între necredincioși. Citiți disputa Lui cu jidovii, și după aceea gândiți-vă de care parte țineți. El a zis: *Eu nu primesc slavă de la oameni*. Asta spune despre Sine. Iar despre ei spune aceasta: *Cum puteți voi să credeți când primiți slavă unul de la altul, iar slava cea de la Singur Dumnezeu nu o căutați?* (Ioan 5, 44). Cu cine sunteți dumneavoastră, cu Hristos sau cu jidovii? Dacă sunteți de partea lui Hristos – ceea ce vă doresc din inimă –, atunci nu cutezați a căuta slavă de la oameni, ci numai slava care este de la Singur Dumnezeu. Nu-i pizmuiți cătuși de puțin pe cei ce se înghesuie la slava și lauda omenească. Dimpotrivă, să îi jeliți. Precum ei înșiși se vor jeli pe sine când vor rămâne dezamăgiți. Și iar vă zic: să îi jeliți, căci în orbirea lor au dat veșnicul pe vremelnic, dumnezeiescul pe pământesc, adevărul pe minciună.

Domnul să vă lumineze și să vă binecuvânteze!

Scrisoarea a 73-a

UNEI FEMEI SINGURE ȘI BOLNAVE, DESPRE SINUCIDERE

Eu știu că ți-e greu. Acum câțiva ani ți-a murit soțul. L-ai jelit și l-ai răsjelit. Ți-ai însurat singurul fiu – bucuria s-a întors. După aceea, te-a bucurat și mai mult nepoțelul. Dar ceea ce ai iubit tu a iubit și Dumnezeu, și ți-a luat. Îndată ce nepoțelul s-a înălțat în zbor la lumea nevăzută, și s-a îmbolnăvit și nora. Au uscat-o mâhnirea și jalea, și s-a dus în urma fiului. În urma lor a plecat și cel unul-născut al tău. Și ai rămas

singură pe lume. Ai încercat o dată să te otrăvești. Ai rămas în viață. După aceea, ai pregătit un laț ca să te spânzuri. A dat însă peste tine o fată din vecini. Văzându-te sub ștreangul pregătit, ți-a spus cum a auzit ea din bătrâni că sinuciderea este păcat fără iertare în amândouă lumile. Bine ți-a zis. Această fată ți-a mântuit sufletul. Cu adevărat, ea ți-e cel mai mare binefăcător din lume. Doar mulțumită ei poți nădăjdui că te vei vedea pe lumea cealaltă cu fiul, nora, nepotul și soțul.

Biserica lui Hristos dintru început s-a împotrivit cu hotărâre sinuciderii, ca unui foarte greu păcat. Dascălul apusean al Bisericii, Augustin, a zis: „Cine se omoară pe sine, a omorât un om.” Așadar, sinucigașul este pus de către el alături de ucigaș. În Biserica noastră de Răsărit, sinuciderea este însă judecată mai aspru. Potrivit canonului 14 al Patriarhului Timotei al Alexandriei, sinucigașul este lipsit de prohod și de înmormântare bisericească. Biserica Ortodoxă a hotărât pedeapsă aspră chiar și pentru încercarea de sinucidere. Asupra celui ce încearcă să se sinucidă, ea pune o epitimie de 12 ani. Știi ce vei gândi: că această pedeapsă este din cale-afară de aspră. Această asprime vine însă din milă. Adevăr îți spun: Biserica este atât de aspră în privința sinuciderii din curată milă față de oameni. Fiindcă Biserica are în vistieria sa duhovnicească experiența vizionară potrivit căreia sinucigașii nu intră în împărăția vieții fără de moarte și a milei veșnice. Și, prin asprimea sa, Biserica vrea să-i ferească pe oameni de pieirea veșnică. În Sfânta Scriptură sunt amintiți numai doi oameni ce și-au luat viața. Unul este Ahitofel, trădătorul împăratului David, iar celălalt Iuda, trădătorul Domnului Iisus Hristos. Departe să fie de tine și gândul de a te afla în această tovarășie dincolo de mormânt!

Cine va răbda până în sfârșit, se va mântui, a grăit Domnul. Numeroase și felurite sunt cele de răbdat pe care Domnul le îngăduie asupra oamenilor, dar scopul lor este unul și același: prin amărăciune să vindece sufletele omenești de păcat și ast-

fel să le pregătească pentru veșnica mântuire. Oricât ți-ar fi de greu uneori, amintește-ți de două lucruri: primul, că Însuși Tatăl tău Ceresc hotărăște măsura pătimirii; și al doilea, că El știe puterea ta. Dacă îți vine câteodată gândul la sinucidere, leapădă-l ca pe o șoaptă a Satanei.

Mila lui Dumnezeu să te întărească!

Scrisoarea a 74-a

POLITICIANULUI N.N., CARE ÎNTREABĂ CU PRIVIRE LA MORALA POLITICĂ

Din scrisoarea dumneavoastră am înțeles că sunteți înclinat să admiteți o morală aparte pentru politică, deosebită de morala din celelalte treburile și legături omenești. Asta nu poate însemna nimic altceva – oricât de precaut și subtil v-ați exprimat dumneavoastră cu privire la aceasta – decât că ceea ce în treburile omenești de zi cu zi este privit ca lucru necinstit este socotit cinstit în politică, și ceea ce în celelalte legături omenești nu e îngăduit este îngăduit în politică. Tendința aceasta primejdioasă, care a început nu cu dumneavoastră și nu de ieri, a făcut, din păcate, ca poporul să înceapă, într-adevăr, a privi politica drept o morală aparte, adică imoralitate. Oare n-am auzit deseori din gura poporului, atât dumneavoastră, cât și eu, o judecată ca aceasta cu privire la cineva: „Da’ ce, crezi că spune adevărul? Nu; asta e doar politică la el.”?

Vedeți ce prăpastie este între tendința dumneavoastră și judecata poporului? Morala politică aparte a dumneavoastră este numită simplu de popor: minciună și amăgire. Iar dumneavoastră trebuie să țineți seama de judecata poporului, fiindcă politica este, în sensul său cel mai bun, o treabă a poporului, și încă una dintre cele mai mari treburile ale poporului. Eu știu

ce vreți dumneavoastră. Ați vrea să descoperiți o îndemânare aparte, prin care poporul să propășească și statul să dăinuiască. Și această anumită îndemânare aparte, în mod inevitabil asemănătoare cu îndemânarea trișorilor de la jocurile de noroc, ați vrea dumneavoastră să o numiți „morală politică”. Eu nu mă îndoiesc că imboldurile dumneavoastră sunt nobile, dar toate celelalte, câte le spuneți, cad în afara sferei moralei, în afara sferei creștinismului și în afara sferei culturii. Este preistoricul joc și preistorica întrecere dintre cel mai tare și cel mai slab, în care atunci când nu ajută surâsul fals ajută dinții și ghearele, și viceversa. La toate acestea, poporul spune: „Dreptatea ține țara și cetățile.” Dacă dumneavoastră disprețuiți această axiomă de fier a poporului nostru din pricină că îl socotiți „simplu”, ascultați ce afirmă englezii cei cultivați: „Cinstea este cea mai bună politică.” A fost o vreme în îndelunga ucenicie politică a englezilor când se gândea și altfel. Experiența însă i-a învățat că într-adevăr cinstea este cea mai bună politică. Un mare om de stat american spunea: „Dacă americanii ar merge în parlament cu aceleași gânduri și simțăminte cu care merg la biserică, statul nostru ar fi întărit, iar poporul mulțumit.” Chiar și la vechii păgâni din dragii noștri Balcani cei mai proslăviți erau acei oameni de stat care în treburile publice ale poporului respectau aceleași reguli morale ca în treburile lor private. Vă amintiți cum s-a purtat dreptul Aristide când a fost pusă la vot exilarea sa din patrie? Un oarecare fără știință de carte l-a rugat pe Aristide să-i scrie pe un ciob: „Aristide să fie exilat!” Iar Aristide, fără să șovăie, a scris ceea ce era spre paguba sa.

Indivizibilitatea moralei a fost proclamată și întărită de credința creștină mai mult decât de orice altceva vreodată. Una dintre cauzele principale ale actualei dezordini și restriști de pe acest mic continent european este duplicitatea moralei. O morală este postulată pentru viața privată, alta pentru cea publică. Că această duplicitate nu duce popoarele la bine, ne dă mărtu-

rie felul cum s-au purtat mai-marii ierusalimiteni cu Hristos și soarta de mai apoi a poporului lui Israel. Judecând înăuntrul poporului, ei pedepseau martorii mincinoși cu moartea, în vreme ce la judecata lui Hristos au căutat martori mincinoși ei înșiși. Apoi, între ei spuneau că Iisus lucrează în folosul romanilor (v. Ioan 11, 48), iar înaintea romanului Pilat, că Iisus este împotriva romanilor și împotriva cezarului, fiindcă singur pe Sine *S-a făcut împărat* (Ioan 19, 12), adăugând cu fățărnicie: *noi nu avem împărat afară de cezarul.* Aceasta este duplicitate a moralei. Aceasta este morala politică, prin care politicienii iudei au vrut să își salveze poporul, și l-au pierdut. Văzând toată această intrigă, toată această imorală uneltire a fariseilor împotriva Sa, Domnul le-a prevestit: *și se va lăsa casa voastră pustie.* Iată-vă roadele moralei politice. Iată ce lecție cumplită pentru toți conducătorii de popoare ce rup în două morala, depărtându-se de această axiomă de fier a poporului: „Dreptatea ține țara și cetățile.”

Pace dumneavoastră și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 75-a

UNUI RUGĂTOR DE CARE ÎȘI BAT JOC TOȚI CASNICII SĂI

Până ce nu începusei să te rogi lui Dumnezeu, erai tuturor drag. Iar acum, dintr-odată, ești în casa ta ca în mijlocul unei tabere dușmane. Mai înainte vreme te îmbătați, și fumai, și mai furai câte pușin, și înjurai, și trândăveai în zilele lucrătoare, și făceai toate celelalte câte sunt urâte înaintea lui Dumnezeu și a lumii cinstite. Și totuși, atunci erai drag tuturor din casă. Iar acum, când ai apucat-o pe calea dreptății, cinstei și rugăciunii, acum toți au tăbărât asupra ta ca un roi de viespi.

Bucură-te, frate, de o sută de ori bucură-te! Oare nu vezi că în casa voastră se joacă drama Evangheliei? În aceeași casă unde până acum se fleacărea despre impozit și sărăcie și hoți și tăinuitori și judecători, în aceeași casă au început să se împlinească prorociile evanghelice. Casa voastră s-a înălțat până la ceruri, s-a făcut scenă a dramei evanghelice, a făcut legătura cu timpurile apostolilor și mucenicilor. Istoria Bisericii creștine se desfășoară, la scară mică, în casa voastră. Iată prorociile lui Hristos, care s-au împlinit de nenumărate ori pe această planetă pământească și care încep acum a se împlini și în casa voastră:

Veți fi urâți de toți pentru numele Meu, iar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui (Matei 10, 22). Și vrăjmașii omului vor fi casnicii lui (10, 36). Fericiți sunteți care plângeți acum, că veți râde. Fericiți veți fi când vă vor urî pe voi oamenii, și când vă vor despărți pe voi și vă vor ocări, și vor scoate numele vostru ca un rău pentru Fiul Omului (Luca 6, 21). Amin, amin grăiesc vouă că voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura; și voi vă veți întrista, dar întristarea voastră întru bucurie se va întoarce (Ioan 16, 20).

Ce poate fi mai deslușit decât aceste prorocii? Iată, ele se împlinesc și astăzi, lângă căminul tău, asupra ta. Ca atare, primește toate ocările ca pe niște decorații. Să știi că prigonitorii tăi se vor căi; batjocoritorii tăi vor tăcea, și tu te vei bucura. Astăzi ești cel din urmă în casa tatălui tău, însă degrabă vei fi cel dintâi. Iar cei care te prigonesc îți vor sluji. Lucrul acesta e prezis, și s-a adevărit de mii de ori și în mii de locuri.

Pace ție și binecuvântare de la Domnul!

*Scrisoarea a 76-a***UNUI OM CARE SE PLÂNGE
CĂ NU CREDE ÎN DUMNEZEU**

Ce păcat ai făcut de a dat peste tine această nefericire a tuturor nefericirilor: de ai rupt legătura cu Izvorul vieții și Dăătorul înțelegerii; de te-ai lepădat de Cel a Cărui ființă veșnică e mai învederată decât ființa noastră de o clipă și prin a Cărui ființare numai se poate afirma și ființarea noastră?

Dumnezeu nu Se ascunde de om. Omul păcătos se ascunde de Dumnezeu; se tot ascunde până ce Îl pierde cu totul din vedere. Precum stă scris despre strămoșii oamenilor când au păcătuیت: *și s-a ascuns Adam și femeia lui de către fața Domnului Dumnezeu între pomii Raiului*. Precum atunci, așa și acum. De fiecare dată când omul face un păcat greu, el se ascunde de Dumnezeu în spațele naturii. Și se pierde între făpturi, se pierde între pomi și pietre și animale ca între o treime idolească înrudită cu el, se scufundă în umbra naturii. Și după cum se vorbește de eclipsă de soare atunci când luna îl acoperă pe acest luminos împărat al naturii, așa s-ar putea vorbi și despre o „eclipsă de Dumnezeu”, Soarele dreptății, în privința celor ce L-au acoperit de ochii lor cu natura pe Făcătorul naturii. Acesta însă este doar felul nostru, omenesc, de a vorbi: căci eclipsa de soare nu înseamnă că soarele și-a pierdut lumina, ci numai că lumina lui este acoperită prin ceva de ochii noștri. Întocmai la fel, și eclipsa de Dumnezeu nu înseamnă că Dumnezeu S-a pierdut și că El nu mai este, ci că ceva s-a pus între Dumnezeu și om și L-a ascuns pe Dumnezeu de înțelegerea omenească. Acest ceva este păcatul omenesc.

Nu-i natura de vină că ateul o divinizează. Ea se împotrivește toată lepădării de Dumnezeu, și urăște de moarte și alungă pe apostai și pe cei care o divinizează. Toată natura, de la marele soare până la mărunțul atom, dă mărturie într-un glas și în ar-

monie despre ființa și lucrarea Făcătorului său. Vechii egipteni divinizau toate făpturile, și mai presus de toate un bou negru, numit Apis. Spune o legendă că a venit un oarecare faraon ca să-i aducă jertfă lui Apis; dar când s-a închinat înaintea celui așa-zis dumnezeu, bou l-a luat în coarne și l-a alungat departe de sine. „Acum văd că ești bou, și nu dumnezeu!” – a strigat faraonul supărat. La care Apis i-a răspuns: „Asta am vrut și eu să vezi; și de acum să te închini Celui ce ne-a făcut și pe mine, și pe tine.”

Tu spui: „Îmi este greu să cred până nu văd!” Dar cu ce dorești tu să vezi, cu ochiul sau cu duhul? Dacă vrei să vezi cu ochiul trupesc, Cel ce este mai mare ca universul ar trebui să Se micșoreze și să încapă în câmpul tău vizual mărginit. Ce, tu îți vezi rațiunea cu ochii? Și totuși, te-ai supăra dacă cineva ți-ar spune că el nu crede că ai rațiune până n-o vede cu ochii lui. Iar dacă vrei să-L vezi pe Dumnezeu cu duhul, atunci poți să Îl vezi, fiindcă duhul omenesc e mai întins decât universul, și fiindcă și *Dumnezeu duh este*. Numai că duhul tău trebuie să fie curat, fiindcă doar celor curați li s-a făgăduit că-L vor vedea pe Dumnezeu.

Fugi cât mai repede din întunericul acesta ce ți-a pătruns în suflet ca un păianjen! Când Adam a păcătuit, el a fugit de la fața lui Dumnezeu – dar Milostivul Făcător nu a fugit de la făptura Sa, ci S-a apropiat și l-a strigat pe Adam: *Adame, unde ești?* Și pe tine te strigă, de la foarte mare apropiere – oare nu auzi: „Blagoie, unde ești?” Întoarce fața ta către lumină, fule al luminii! Părintele luminilor te cheamă cu dragoste aprinsă. Ascultă și să știi: nimeni din neamul tău și poporul tău nu s-a proslăvit, afară numai de proslăvitorii lui Dumnezeu.

De la Domnul milă ție și sănătate!

*Scrisoarea a 77-a***UNUI OM CARE A AJUNS LA O POZIȚIE
ÎNALTĂ, ÎNSĂ NU ȘI LA FERICIRE**

Din scrisoarea dumneavoastră parcă ar curge lacrimi. V-ați ostenit să ajungeți la o poziție înaltă. Ați crezut că prin aceasta veți ajunge îndată la fericire. Și mulți alții din jurul dumneavoastră au făcut același lucru. Pentru asta a trebuit să vă luptați, să dați din coate, să treceți prin spaime. Ați socotit că fericirea – ba nu numai, chiar și viața – va începe pentru dumneavoastră îndată după dobândirea acelei poziții înalte. Iar până atunci vă priveați ca pe un om nefericit, aproape inexistent. În cele din urmă, ați dobândit ceea ce doreați. Timp de câteva zile v-ați simțit ca născut din nou. După aceea a venit dezamăgirea. Firește, de fericire erați la fel de departe ca și mai înainte. Numai că înainte credeți că fericirea există – undeva, acolo, în pozițiile înalte –, iar acum ați pierdut și această credință. V-ați înălțat până la nori, dar nu și până la stele. Acum vă căiți amar-nic că ați alergat către fericire pe o cale mincinoasă, urmând în această privință multor altora. Ca atare, doriți să vă întoarceți la poziția modestă dinainte, unde povara răspunderii era mai mică, iar ghimpii invidiei mai puțin ascuțiți. Poate că vă va folosi următoarea pildă:

Poveste despre banii calpi poleiți cu aur

Într-un mare parc a fost organizată o serbare populară. Dar fără taxă de intrare nu era nimeni lăsat la serbare. Mulți voiau să intre, însă nu puteau plăti taxa. Atunci un oarecare bogat vru să încerce patimile omenești și aruncă spre grămada de copii adunați un pumn de bani. Erau monede de aur false, bani calpi, iar între ele, un singur dinar din argint curat. Copiii au dat năvală la banii calpi, s-au certat, s-au bătut, s-au zgâriat, până ce i-au strâns pe toți. La dinarul din argint nu s-a uitat ni-

meni, căci fiecare gândea: „Mai de preț este aurul ca argintul.” Cei care înhățaseră banii calpi și îi țineau în mâini se simțeau în acea clipă fericiți cu desăvârșire. Degrabă însă s-a întâmplat un lucru neașteptat și nenorocit pentru ei. Când au ajuns la poarta parcului și li s-a cerut taxa de intrare, s-a arătat că au bani falși și polițiștii i-au dus la închisoare. Înțelept a fost numai unul dintre ei, care a văzut ce se întâmplă cu tovarășii lui, a aruncat repede banii calpi din mână și a alergat de a luat dinarul din argint. Cu acel dinar a plătit taxa și a intrat în parc la serbare.

Tâlcuire

Serbarea este Împărăția cerurilor, altfel spus, împărăția fericirii nemuritoare. Banii calpi sunt dorințele trupești și deșertăciunile și amăgirile de sine pământești, care îi depărtează pe oameni de împărăția adevăratei fericiri și îi duc în împărăția chinului și întunericii. Argintul curat este bunătatea lăuntrică și adevărul lăuntric al dreptului. Copiii ce se lăcomesc la strălucirea amăgitoare a lumii acesteia sunt păcătoșii. Copilul din urmă, care a aruncat aurul mincinos și a pus mâna pe argintul adevărat, e păcătosul pocăit.

Scrisoarea a 78-a

ECONOMISTULUI SPASA S., CARE ÎNTREABĂ DE CE NEDREPTII PROPĂȘESC

Până când propășesc? Și ce li se întâmplă în cele din urmă, lor și urmașilor lor? Ți-ai pus această întrebare? Să nu se poticnească gândurile tale când vezi că cineva se laudă cu puterea sa și uită de Dătătorul puterii. Adu-ți aminte cum trufașul și lăudărosul Goliat a pierit de praștia unui flăcăiandru cum era David. Să nu se tulbure inima ta când vezi că cineva se

îmbogățește pe căi nedrepte. Mânca-va, și nu se va sătura; răpi-va, și nu se va îndestula. Adu-ți aminte de bogații Sodomei, cum într-o clipă au fost potopiți de foc și cenușă cu toată bogăția lor. Tu ești creștin, iar creștinul privește lucrurile cu bătaie lungă, în întregime, nu în parte. Creștinul nu prețuiește propășirea nedreptului ca pe un lucru împlinit, ci așteaptă să vadă ce se întâmplă mai departe. El știe că nedreptul nu propășește nici prin puterea sa, nici prin mintea sa, ci prin faptul că Dumnezeu îi îngăduie să propășească, doar-doar își va aminti vreodată de El: fiindcă negrăit de Milostiv este Dumnezeul nostru, și îngăduie nedreptilor ceea ce nu dorește, doar-doar își vor da seama că de la Dumnezeu este, și se vor rușina de nedreptatea lor, și se vor îndrepta. Lui Dumnezeu Îi sunt dragi cei ce se pocăiesc: foarte dragi Îi sunt cei ce se pocăiesc cu inimă înfrântă pentru faptele lor nedrepte. Nu este Făcătorul precum făptura, ca să pedepsească îndată ce cineva apucă pe o cale strâmbă. El așteaptă ca răătăcitul să se întoarcă singur la calea dreaptă. El privește și tace. Așteaptă și nu întârzie. Minunat e întru înțelepciunea Sa, preaminunat întru milostivirea Sa. Pentru aceasta, străvăzătorul Psalmist grăiește Domnului în răpire: *judecățile Tale – adânc mare*. Cine va cerceta întreg adâncul dumnezeieștii Pronii? Cei fără înțelegere se supără când Dumnezeu nu cârmuiește lumea după a lor înțelegere, iar cei înțelegători se ostenesc neîncetat să pătrundă în înțelegerea lui Dumnezeu. Greu este câteodată și pentru cei mai înțelegători să înțeleagă de ce un om este așa, iar altul altfel; de ce un tânăr doritor de viață moare, în vreme ce un bătrân doritor de moarte trăiește; de ce cucernicul se chinuie, iar cel fără de Dumnezeu o duce bine. Și cele mai sfinte suflete s-au tulburat câteodată înaintea enigmei celor ce se întâmplă în lume. În sfânta Predanie este înscrisă următoarea întâmplare: A murit un oarecare bogătaș păcătos, ale cărui păcate erau învederate fiecăruia, și înmormântarea lui a fost luminată, cu episcop și cu mulți preoți. La scurtă vreme după aceea,

a tăbărât o hienă asupra unui pustnic și l-a sfâșiat. Un oarecare monah, care văzuse atât marea prohodire a păcătosului, cât și rămășițele însângerate ale dreptului, în tulburarea sa a început să plângă și a strigat: „Doamne, cum vine asta și de ce? Cum se poate ca păcătosul acela să aibă și viață bună, și moarte bună, iar acest drept și viață amară, și moarte amară?” La care i s-a arătat îngerul lui Dumnezeu și l-a lămurit: „Acel bogătaș rău avea în viața lui o singură faptă bună, iar acel pustnic avea un singur păcat. Prin prohodirea marea și cu cinste, Cel Preaînalt a vrut să-i răsplătească bogătașului rău singura faptă bună, ca să nu mai aibă nimic de așteptat pe lumea cealaltă; iar prin moartea cumplită a vrut să-i șteargă dreptului și acel singur păcat, ca să-i dea răsplată deplină în ceruri.”

Drept aceea, tu cugetă la judecățile lui Dumnezeu și pune-ți nădejdea în Făcătorul tău. *Nu te râvni celor ce viclenesc, nici urma celor ce fac fărădelege.* Așa scrie înțeleptul împărat David, pe care îndelung și mult l-a chinuit ceea ce te chinuie și pe tine, până ce Dumnezeu i-a descoperit prin înțelegere ca să înțeleagă. Tot el rostește și această mângâietoare trăire a sa: *mai tânăr am fost și am îmbătrânit, și n-am văzut pe dreptul părăsit, nici sămânța lui cerând pâine.* Citește deseori *Psaltirea*, și vei înțelege și te vei mângâia.

Pace ție și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 79-a

UNUI ORTODOX DIN AMERICA PE CARE L-A TULBURAT UN Scriitor

Am primit revista pe care mi-ai trimis-o, în care este tipărită acuzația crâncenă a unui scriitor împotriva credinței creștine. Această acuzație sună pe scurt așa: „Credința creștină

este vinovată pentru actuala criză din America. Ea ne-a învățat să muncim cât mai mult. Am ascultat-o și am muncit cu toții mult. A fost o adevărată manie a muncii. Dar întrucât noi toți am muncit mult, astăzi milioane de oameni au rămas fără loc de muncă. Ca atare, trebuie acum să facem o credință nouă, care să ne învețe să nu muncim. Așa vom scăpa de criză.” Acest nou mântuitor al lumii te-a tulburat, și cauți lămurire.

Să nu te tulbure nimic. Cuvintele spuse la necaz își pierd jumătate din însemnătate. De fiecare dată când copiii neascultători cad în necaz, se supără pe părinții lor. Nu demult mi s-a plâns o mamă cum o sâcăie fiul dezmățat cerându-i bani și iarăși bani. Când îi aduce aminte că banii sunt pentru uz, nu pentru abuz, el turbează și își înjură mama. La fel se întâmplă și cu credința creștină, mama duhovnicească a tuturor popoarelor creștine. Aceasta i s-a întâmplat încă de la ivirea ei pe lume. A fost învinovățită pentru toate de către cei care nu au știut, nici nu au vrut să se învinovățească pe ei înșiși. Încă din veacul al doilea Tertulian scrie despre aceasta: „Dacă se revarsă Tibrul, ori nu se revarsă Nilul, ori cerul nu dă ploaie, ori marea pustiește pământul – îndată răsună strigătul: «Creștinii la lei!»” La fel și astăzi răsună în Rusia strigăt împotriva credinței lui Hristos, din pricina economiei proaste, în Spania, din pricina politicii proaste, iar în America, iată, din pricina șomajului multor milioane de oameni – întotdeauna același strigăt: „Creștinii la lei!”

Iar tu să știi, următorule al lui Hristos, că cei prigoniți vor supraviețui celor neprigoniți. În lume n-a fost nici o credință, niciodată, atât de prigonică ca cea creștină, și ieri și azi și mâine. Pentru creștini nimic nu e neașteptat, fiindcă toate acestea au fost prevăzute și prezise de Mântuitorul nostru, și tuturor acuzațiilor și tuturor prigoanelor El le-a răspuns dinainte credincioșilor: *bucurați-vă și vă veseliți!*

Adevărul este că credința creștină i-a învățat dintotdeauna pe oameni să muncească. Apostolul Pavel scrie: *cine nu*

muncește să nu mănânce. Însă credința noastră ne-a învățat să muncim ceea ce trebuie, nu ceea ce nu trebuie. Iar în ce măsură s-a lucrat în America ceea ce nu trebuie lumii, vezi și singur cu ochii tăi.

Acest excedent de producție nu a venit din mania muncii, ci din mania dolarului. Credința noastră propovăduiește nu numai munca, ci, împreună cu ea, frica de Dumnezeu, și milostivirea, și dragostea frățească. Când munca este despărțită de toate celelalte care o fac nobilă și vrednică de om, și este legată doar de ban, atunci ea, ca orice blestem, aduce lumii pustiire nu mai puțin decât deplina nelucrare. Eu nu pot crede în ruptul capului că munca, oricât de multă ar fi, poate fi primejdioasă pentru oameni dacă este nedespărțit unită cu frica de Dumnezeu, cu milostivirea și cu dragostea frățească. Nu este binecuvântată nici munca dolaromanului, nici milostenia leneșului. Legea lui Hristos în întregul ei – nu poruncile separate – reprezintă desăvârșirea, ca un pom cu multe ramuri și roade, nu o singură ramură tăiată ce se usucă. Să știi că legea lui Hristos e piatră neclintită, stâncă de mântuire. Când oamenii se coboară de pe această piatră, vin mulți dătători de legi și multe legi, care sunt strâmbe și se bat cap în cap. Și tocmai acesta – acești mulți dătători de legi din capul lor, împreună cu legile lor – este nisipul pe care atunci când este construită casa societății omenești este cu neputință, după cuvintele lui Hristos, ca ea să nu se strâmbe și să nu cadă.

Pace și bucurie ție de la Domnul!

*Scrisoarea a 80-a***BOLNAVEI STANIA DJ., CARE ÎNTREABĂ
CE ESTE LEGĂMÂNTUL (ZAVET)**

Este făgăduința pe care cineva o dă lui Dumnezeu din recunoștință sau pentru un păcat. Din satele noastre dinprejurul Bitoliei, mulți tineri merg la lucru în părți îndepărtate ale lumii. Petrecându-i, mamele ori surorile fac în taină Domnului oarecare legământ pentru sănătatea și întoarcerea lor cu bine. Aceste femei se cheamă *zavetnițe* („care s-au legat”). Într-o sâmbătă, am ajuns pe neașteptate într-o bisericuță de țară, și acolo am dat peste o bătrână ce curăța podeaua. Întrebată, a lămurit că erau deja optsprezece luni de când făcea asta în fiecare sâmbătă, ca legământ pentru fiul din America. Și aud că după ce i s-a întors fiul a continuat să facă curat în biserică încă șase luni, din recunoștință față de Dumnezeu.

„M-am legat” (adică „am făcut legământ”), sunt cuvintele obișnuite în părțile noastre la cei ce vin în mănăstire ca să slujească pentru o vreme. Când satul L. a luat foc, tânărul Teodor a ieșit în fugă din casa lui, căci a văzut casa vecină în flăcări. Cuprins de groază, a strigat către Sfântul Naum după ajutor, legându-se să-i slujească un an de zile. În acea clipă a suflat vântul și a împins flăcările în cealaltă parte. După o vreme, Teodor a venit în mănăstirea noastră, a povestit ce se întâmplase și l-a rugat pe egumen să îl primească pentru a-și împlini legământul.

Este un lucru cu totul obișnuit ca mama să facă legământul de a posti în zilele de dulce când copilul îi e bolnav. Acesta este un lucru cu adevărat biblic. Și împăratul David a postit cât i-a fost copilul bolnav.

„M-am legat!” – spune bătrâna Moiseița din împrejurimile Debarului, care de 19 ani slujește în biserică și de 19 ani postește în fiecare zi fără untdelemn. De ce? Cu 19 ani în urmă,

bărbatul ei s-a întovărășit cu un albanez într-o oarecare îndeletnicire. Într-o vineri, a vrut să meargă la Debar ca să încheie socotelile cu tovarășul său. Înainte de plecare, a luat pentru masa de dimineață ouă și brânză. Când femeia l-a văzut pe bărbat că se înfruptă în zi de vineri, i-a strigat supărată: „Dar-ar Dumnezeu să nu te mai întorci, că uite, te-ai făcut tovarăș cu acela și în credință!” În seara acelei zile, la întoarcerea acasă, bărbatul a fost omorât și jefuit. Lucrul acesta a însemnat o lovitură cumplită pentru femeie. Și ea s-a legat să slujească bisericii și să postească mereu, până la sfârșitul vieții.

Sunt legăminte și la englezi. După război, un preot englez a oficiat o cununie care era împotriva legii. Episcopul l-a muștrat aspru pentru aceasta. Muștrat de conștiință, preotul s-a legat să postească în toate zilele de luni (fiindcă în zi de luni făcuse acel păcat) de-a lungul întregii sale vieți.

Când face legământ înaintea lui Dumnezeu, fie pentru sine fie pentru altul, fie pentru vreun păcat, fie din recunoștință, omul trebuie să se păzească a nu întrece măsura și a nu se lega să facă vreun lucru nechibzuit sau mai presus de puterea sa. Este știut din Biblie legământul nesocotit al lui Ieftae. În războiul împotriva amoniților, judecătorul israelitean Ieftae s-a legat ca, dacă Dumnezeu îi dăruiește izbândă, să îi jertfească ceea ce îl va întâmpina mai întâi din casă la întoarcerea din război. Și a biruit Ieftae. Dar când s-a întors acasă, i-a ieșit în întâmpinare fika sa. *Vai, fika mea*, a răcnit tatăl ca un leu rănit, *am fâgăduit Domnului și nu îmi pot lua cuvântul înapoi!*

*Scrisoarea a 81-a***UNUI RENTIER CARE SCRIE
CĂ S-A ASIGURAT PE SINE ȘI PE AI SĂI**

Eu mă tem pentru dumneavoastră. Îmi scrieți că v-ați asigurat pe dumneavoastră și pe copiii dumneavoastră atât de solid, încât acum puteți trăi fără grijă. Lipsa de grijă a izgonit, pare-se, din sufletul dumneavoastră frica de Dumnezeu. Prin ce v-ați asigurat? Prin bani? Oare n-ați auzit în aceste zile cum falimentele neașteptate ale băncilor fac din milionari cerșetori și, mai rău, sinucigași? Prin case și magazine? Oare nu ați citit despre deseale cutremure, care într-o clipă prefac orașele în maldăre de ruine? Ați cumpărat ogoare și livezi? Oare ați uitat recentele secete și inundații, și norii de lăcuste? Dacă ați fi citit Evanghelia, ați fi ținut minte spusa lui Hristos: *înșelăciunea bogăției* (Matei 13, 22). Mă miră că tocmai în aceste zile, când mânia lui Dumnezeu strivește orice scut pământesc cu care oamenii ar vrea să se apere în afara credinței în El, Cel Atotputernic, dumneavoastră vă credeți apărat de un scut atât de neputincios cum este bogăția, mulțimea de pământ. Și îmi semănați mult cu chinezii, care într-un război cu japonezii deschideau umbrele de ploaie deasupra capului ca să se apere de mitralierele inamice.

Pe lângă condamabila lipsă de grijă care vine din bogăție și care este o urâciune înaintea Domnului, mai simt și alt rău la dumneavoastră: și anume că bogăția este amestecată cu nedreptate. Asta înseamnă a mânca pâine cu viermi. Vă otrăviți pe dumneavoastră și pe copiii dumneavoastră. Ascultați ce spune Sfântul Ioan Gură de Aur: „Cei ce se îmbogățesc prin nedreptate sunt mai sărmani decât nevoiașii; mai bine este să cerșești decât să jefuiești.” Istorisirea biblică despre Iov ne dă

mărturie că și un om drept își poate pierde într-o singură zi toată bogăția pământească, darmită unul nedrept! Într-o singură zi și-a pierdut Dreptul Iov toată avuția, și pe deasupra fiii și fiicele. Și-a pierdut după aceea și sănătatea, s-a așezat pe gunoi ca un sărac, plin de răni, și a început să se tânguiască. Oare nu vă temeți că vi se poate întâmpla și dumneavoastră asta? În necazul și în suferința sa, evlaviosul Iov și-a apărât sufletul de deznadejde prin credința tare în Domnul; dumneavoastră cu ce-l veți apăra pe al vostru? Și ce vă va putea opri să nu vă sinucideți, adică la ruina materială să nu adăugați și ruina sufletească? În Sfânta Scriptură a lui Dumnezeu scrie: *cine iubește nedreptatea urăște sufletul său*. În singurătate, în ceasurile liniștite ale nopții, stați de vorbă cu conștiința dumneavoastră: oare chiar iubiți mai mult nedreptatea decât sufletul dumneavoastră?

Grăbiți-vă de *vă îmbogățiți în Dumnezeu*, după cuvântul Mântuitorului. Iar a vă îmbogăți în Dumnezeu înseamnă a vă îmbogăți cu acea bogăție pe care Dumnezeu o iubește și care nu-l va părăsi pe om niciodată. Este vorba de bogăția credinței și încrederii în Dumnezeu, bogăția milei și împreună-pătimirii, adevărului și iubirii frățești. Cu acest scut veți apăra viața dumneavoastră și viața copiilor dumneavoastră mai sigur decât cu o întregă împărăție pământească, de s-ar întinde aceasta de la răsăritul soarelui până la apus...

Dumnezeu să vă lumineze și să vă binecuvânteze!

Scrisoarea a 82-a

SERVITORULUI GLIGOR I., CARE ÎNTREABĂ CE VREA SĂ SPUNĂ MÂNTUITORUL PRIN JUG ȘI SARCINĂ

Ai citit în Evanghelie sfintele cuvinte ale Mântuitorului despre jug și sarcină, și întrebi ce înseamnă ele. Dumnezeu a zis așa: *jugul Meu este bun și sarcina Mea este ușoară. Jugul* înseamnă slujirea, iar *sarcina* înseamnă pătimirea. Ai citit cum Domnul a spus prin cuvinte, a și arătat prin pilda Sa că a venit nu să I se slujească, ci ca El să slujească. Și ai mai citit cum repeta adesea că Fiul Omului trebuie să pătimească. Și, într-adevăr, El a slujit și a pătimit. Cui a slujit Atotpreaslăvitul nostru Domn? A slujit dreptilor și păcătoșilor, orbilor și celor doborâți de suferință, nebunilor și îndrăciților, și a numit acest jug greu *bun*! Iar *bun* l-a numit fiindcă slujirea Lui a fost cu dragoste. Și a pătimit Domnul Cel fără de păcat – de la cine n-a pătimit? De la împărași și căpetenii, de la neprieteni și prieteni, de la învățați și neînvățați. Scuipat și bătut, batjocorit și clevetit, și, în cele din urmă, pironit pe cruce – această pătimire El a numit-o *sarcină ușoară*! Iar *ușoară* a numit Iisus această sarcină cumplită fiindcă pătimirea Lui a fost cu nădejde înainte-văzătoare.

Până ce Hristos n-a descoperit lumii adevărurile mântuitoare despre Dumnezeu cel Viu, Părintele și Purtătorul de grijă, despre veșnica dreptate dumnezeiască, despre neputința morții și despre învierea din morți, orice slujire era împreună-tă cu ura și oricē pătimire cu deznădejdea: fiindcă slujirea era privită ca înjosire, iar pătimirea, ca nefericire. Drept aceea, și cel mai bun jug era pentru păgâni aspru, și cea mai ușoară sarcină era nesuferită. Nimeni nu poate numi jugul său „bun” fără dumnezeiasca dragoste, nici sarcina sa „ușoară” fără nădejdea

în dumnezeire. Cât de mare deosebire între păgâni și creștini! Apostolii se numeau pe sine cu entuziasm „slugi ale lui Hristos”. De ce „slugi ale lui Hristos”, când ei slujeau oamenilor? Slujeau oamenilor, însă din dragoste pentru Hristos. Drept aceea, jugul slujirii lor era bun. Mucenicii lui Hristos cântau în temnițe și în locurile de execuție. Și cântau fiindcă pătimeau pentru Hristos cu nădejdea în Hristos. De asta era ușoară sarcina pătimirii lor.

Și astăzi sunt în lume suflete creștinești ce săvârșesc cu dragoste slujirea lor, și de asemenea sunt destule ce rabdă grele suferințe și batjocuri cu nădejdea în Dumnezeu cel Viu, Părintele și Purtătorul de grijă. Sunt acele mari suflete care au înțeles de la Mântuitorul lor că această viață este viață de slujire și pătimire, nu de distracție și plăceri, pridvor al Raiului, nu Raiul, călătorie, nu liman. Pentru aceste suflete mari, într-adevăr jugul este bun și sarcina ușoară – fiindcă Hristos este dragostea lor și nădejdea lor. Iar cu Hristos, și pe cruce este ușor, și în mormânt este luminos, și în iad este plăcut.

Eu și pe tine te socot, cinstite frate, între aceste suflete mari.

Pace ție și binecuvântare!

Scrisoarea a 83-a

**UNUI EROU DIN HERȚEGOVINA,
CARE SPUNE CĂ FĂRĂ CREDINȚĂ
NU EXISTĂ EROISM**

Minunate sunt observațiile tale, suflet de viteaz! Fără credință nefățarnică și tare în Dumnezeu cel Viu nu există eroism. Iar unde nu există eroism, oamenii se slujesc numai de viclenie și de uneltiri. Numai Gacko, spui tu, a dat mai mulți eroi decât orice oraș european. Și Nevesinje, și Drobnjaci! Toți

eroii pe care îi amintești în scrisoare, cum ar fi: popa Bogdan Zimonici, Novița Țerovici, Iakov Dakovici, Stoian Kovacevici și alții, au fost niște copii mari. Credința lor în Dumnezeu și în biruința finală a dreptății a fost precum credința copiilor, simplă și curată, neroasă de îndoială și nepătată de socoteli murdare. Cei temători de Dumnezeu și iubitori de popor nu pot să nu fie eroi. Cine se teme de Dumnezeu și iubește poporul, pentru acela moartea e o glumă. Iar cine nu se teme de moarte, de ce altceva se mai poate teme? Ceea ce povestesc despre popa Bogdan martorii oculari nu se află, cred eu, nici în legendele cântecelor indiene. El credea atât de mult că Pronia îl apără și că nu poate să piară, încât striga tovarășilor înspăimântați: „Ascundeți-vă în spatele meu!” Și ce spate lat avea popa Bogdan, știi tu mai bine, fiindcă l-ai văzut în carne și oase.

Asemenea vreme a fost atunci, și așa fel de eroism. Mie mi-e tare dragă sinceritatea ta în a face dreptate și eroilor musulmani. Însă nici între musulmani nu este pomenit ca erou nimeni afară de cei ce au crezut în Dumnezeu și s-au temut de Dumnezeu. După cum gândesc eu, nu sabia turcească a supus Balcanii și Europa până la Viena, ci credința tare a turcilor. Odată cu credința tare au venit și disciplina tare, și cinstea tare. Înarmați cu această nevăzută, însă hotărâtoare armă atât atunci, cât și astăzi, turcii au fost în stare să făurească un stat întins de la India până la Buda, unul dintre cele mai mari state din istorie; să-l făurească și să-l păstreze mai mult decât au englezii de când păstrează India. Când sultanul Soliman a plecat din Adrianopole cu 100.000 de ostași asupra Ungariei, a dat poruncă să se scoată ochii acelui ostaș care în cale ar prăda sau ar jigni cu vorba poporul prin mijlocul căruia treceau. Ca din Vechiul Testament! Dar în oamenii Herțegovinei și Muntenegrului, acest viteaz popor asiatic și-a găsit minunați rivali în credință și cinste. De aceea sunt slăvite numele acelor compatrioți ai tăi pe care îi amintești, temători de Dumnezeu și iubitori de popor.

Iar acum te plângi că după război nu mai există eroi și eroism. Această generație a vremurilor de pace îți seamănă, spui tu, cu o adunătură de lipitori ce se înghesuie la desfătarea pământescă odrăslită din sângele eroilor și mucenicilor balcanici. Dar s-a terminat, oare, războiul? În Cartea lui Iov scrie: *omul este la război în această lume*. Apostolul Pavel, înainte de sfârșitul vieții, strigă: *lupta cea bună am luptat!* Dacă nu e întordeauna război cu puști și săbii, este război de un alt fel – pentru viață și pentru suflet. Un astfel de război se duce și acum. Unul se luptă cu bolile, altul cu ispitele, altul pentru cinste și obraz, altul pentru cei slabi și neajutorați, și așa mai departe. Și oriunde este luptă, acolo trebuie să fie și eroi. Dacă tu nu vezi eroi peste tot și din toate părțile, asta nu înseamnă că ei nu sunt. Sunt, sunt destui. Sunt și în casă, și pe stradă, și în spital, și pe ogor: fiindcă nu toți eroii se află între generalii acestei vieți, ci și între soldații de rând.

Bucură-te în Domnul!

Scrisoarea a 84-a

UNUI TÂNĂR CARE S-A ÎNGRIJORAT PENTRU PRIETENUL SĂU VANITOS

Vanitatea este o boală duhovnicească, ea pune stăpânire pe acei oameni care și-au pierdut ori nici nu au agonisit frica de Dumnezeu. În cartea Vieții scrie: *începutul înțelepciunii este frica de Domnul*. Înțeleptul însetează a vorbi despre Făcătorul lumii, iar vanitosul a vorbi despre sine însuși. Prietenul tău nu se ține decât de aceia care îl laudă și îl măresc. El însuși vorbește despre sine și caută să se vorbească numai despre el. Își adună fotografiile din ziare – deși știe că ziarele dau și fotografiile criminalilor – și citește oricui scrisorile în care cineva îl la-

udă. S-a făcut urât tuturor, și fiecare se ferește de el. El își întemeiază slava pe cea mai șubredă temelie: pe vârfurile limbilor omenești. Nenorocit om! El are nevoie de lecuire din plin: căci dacă o ține așa, boala înfumurării îl va aduce negreșit la săvârșirea unei fărădelegi asupra altcuiva sau asupra sa. Încearcă să-i citești cartea Ecclesiastului din Biblie. Insistă pe aceste cuvinte ale împăratului Solomon: *deșertăciunea* (vanitatea) *deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune*. Plimbă-te cu el prin cimitir și spune-i: „Aici, sub picioarele noastre, putrezesc gurile care ne-au lăudat!”

Povestește-i următoarea istorioară din Răsărit. La marginea drumului creștea un palmier mare, iar dedesubtul lui, un mărăcine. Călătorii treceau într-o parte și în alta, iar mărăcinele îl agăța și îl zgâria pe fiecare. Călătorii, supărați, ocărau mărăcinele, plângându-se că nimeni nu îl taie ca să nu-i mai necăjească pe oameni. S-a mândrit mărăcinele, și-a înălțat capul și i-a spus palmierului cu trufie: „Cu ce-ți ajută înălțimea ta dacă nimeni nu vorbește niciodată de tine? Auzi cum se vorbește despre mine în fiecare zi, tot timpul? Eu sunt foarte proslăvit în lume, iar tu – nimic.” La care palmierul îi răspunse: „Neagră ți-e slava, precum și tu ești negru. Ce se vorbește despre tine este mai rău decât tăcerea. Despre mine, oamenii vorbesc atunci când culeg curmale de pe ramurile mele. Rareori se aud, ce-i drept, aceste vorbe, dar ele sunt pline de recunoștință și binecuvântări.” Oamenii adevărați se îngrijesc cum vor da roadele bune ale vieții, nu cum să se facă slăviți de către cei din jurul lor. Slava însă îi însoțește pe oamenii dreți precum însoțește ecoul glasul. Dar și dacă acest ecou nu se aude întotdeauna pe pământ, el se aude negreșit în ceruri: fiindcă viața omului drept este legată de cer și de veșnicie. Când Hristos făcea vreun bine, deseori oprea răspicat să se vorbească despre asta: *ia seama, să nu spui nimănui!* Sfinții lui Hristos și-au însușit cu hotărâre această învățătură și fugeau ca de foc de slava omenească. O matroană romană a

venit tocmai din Roma în Egipt ca să îl vadă pe Sfântul Arsenie. Arsenie i s-a arătat; însă când ea a început să îl mărească pe acel sfânt bărbat, el s-a întors îndată în chilia sa și a zăvorât ușa. Un alt următor al Evangheliei spunea: „Fiecare cuvânt de laudă despre mine îmi redeschide rănilor vindecate din suflet.”

Oricui dorește din toată inima să îndrepte un om rătăcit, Dumnezeu îi ajută. Cred că și ție Bunul Făcător îți va ajuta să-l vindeci pe prietenul tău de înfumurare. Nu-l vei vindeca tu, ci Doctorul Ceresc, dar după dorința și rugăciunea ta fierbinte.

Pace vouă și sănătate de la Domnul amândurora!

Scrisoarea a 85-a

UNUI OM CĂRUIA I SE RĂSPLĂTEȘTE BINELE CU RĂUL

Te plângi că oamenii s-au făcut răi. Nicăieri nu poți să dai peste un om bun. Și te minunezi de ce Dumnezeu rabdă o lume ca aceasta și nu îi pune deja capăt. Te vei mira când vei auzi că am primit întocmai aceeași plângere de la un vecin al tău din același oraș. Și el spune că nu mai sunt oameni buni și că se simte cu totul însingurat pe calea dreptății și adevărului. Înseamnă că el nu a făcut cunoștință cu tine și nici tu nu îl știi pe el. Iar dacă voi, doi oameni buni, v-ați cunoaște, ați face schimb de gânduri și întristarea voastră s-ar preschimba în bucurie. Hristos le-a spus ucenicilor Săi: *și voi vă veți întrista, dar întristarea voastră întru bucurie se va întoarce.*

Eu îți voi aduce la cunoștință numele acestui al doilea om bun din orașul vostru, și tu să-l cauți. Și când vă veți scula la rugăciune voi amândoi, rugați-vă Domnului să vă descopere și alți oameni buni din părțile voastre. Eu cred că vi se va descoperi un mare număr de oameni, care până acum v-au rămas

necunoscuți. Oamenii sunt ca niște mine mișcătoare, iar în mine trebuie de obicei săpat adânc pentru a se afla ceea ce este mai de preț în ele. Așa este alcătuirea întregului univers: pe cât este un lucru mai prețios, pe atât este mai ascuns. Dacă dreptul Lot în Sodoma s-ar fi plâns cum vă plângeți voi, ar fi fost de crezut – dar este greu să cred că într-un oraș creștin, unde se propovăduiește învățătura lui Hristos și se săvârșește Liturghia, nu e mai mult de un om bun.

Vecinii, zici, nu te iubesc. Orice faptă bună a ta o batjocoresc, răstălmăcind-o. Te acoperă cu ocări oricând nu ești de față. Și tu, mâhnit, întrebi: „De ce toate acestea? Și până când?” Fiindcă nu cunosc adevărul, nu îl caută, nu-l doresc, ci sunt robi ai minciunii, ai gândurilor mincinoase, ai simțămintelor mincinoase, ai obiceiurilor mincinoase. Domnul a zis: *veți cunoaște adevărul, și adevărul vă va face liberi*. Acest lucru este valabil pentru vecinii tăi. Dacă ar fi cunoscut adevărul, s-ar fi bucurat de binele tău ca de al lor. Dacă n-ar fi fost robi ai celui căruia Mântuitorul i-a dat numele de *tatăl minciunii*, ar fi avut în ei dumnezeiasca libertate de a privi așa cum trebuie, de a judeca drept și de a se bucura de orice om bun. Este valabil însă și pentru tine – vorbesc despre acea sfântă spusă a lui Hristos despre cunoașterea adevărului. Dacă și tu vei cunoaște adevărul mai adânc decât îl cunoști acum, nu te vei supăra pe cei care te urăsc, te ocărăsc, te batjocoresc, ba chiar te chinuie. Un oarecare înțelept din vechime avea între ucenicii săi un tânăr bogat, însă trufaș, care pentru un cuvânt de ocară era gata să se bată până la sânge. Ca să-l vindece de trufie și obrăznicie, înțeleptul l-a supus următoarei epitimii: să umble prin lume trei ani de zile și să plătească oricui s-ar fi înduplecat să-l înjure. Tânărul s-a supus acestei judecăți a învățătorului său și a plecat în lume. Umbla astfel și plătea oricui s-ar fi învoit să-l înjure. Când s-au împlinit trei ani, s-a întors la învățătorul său. La poartă însă l-a întâmpinat portarul, care era supărat pe altcineva, și s-a

năpustit asupra tânărului înjurându-l cumplit – la care tânărul, în loc să se amărăscă, a zâmbit cu dulceață. Uimit, portarul l-a întrebat: „De ce zâmbești?” I-a răspuns călitul tânăr: „De trei ani plătesc oricui m-ar înjura fie și puțin – și tu, iată, mă înjuri gratis mai tare decât toți ceilalți!” Și când înțeleptul și-a văzut ucenicul îndreptat și a aflat totul, s-a bucurat foarte și l-a laudat înaintea tuturor.

Iar tu să citești din Predica de pe munte a Mântuitorului stihul 11, și să te bucuri și să te veselești, căci plata ta multă este în ceruri.

De la Domnul pace și binecuvântare ție!

Scrisoarea a 86-a

MESERIAȘULUI PAIA C., DESPRE SPOVEDANIE

Ai vrut să știi dacă este chiar neapărată nevoie de spovedanie. Mai înainte te spovedeai des, dar ai încetat fiindcă cineva a râs de tine din această pricină. Nu trebuia să încetezi. De cine n-au râs oamenii? Știi cum a spus Clarvăzătorul clarvăzătorilor: *vai vouă, celor ce râdeți acum, că veți plânge și vă veți tângu!* Pe lângă meserie, spui tu, mai ai și o vie care îți dă roadă bună, fiindcă o cultivi bine. Dacă cineva și-ar lăsa via în părăsire și ar râde de tine că ți-o cultivi cu grijă pe a ta, ce, ți-ai lua mâinile de pe vie și ai înceta s-o mai cultivi? N-ai face asta, bineînțeles! Și atunci, cum ai putut să șovăi în a cultiva sufletul tău, care este mai important decât toate viile de pe pământ? Fiindcă atunci când vei muri, sufletul îl vei lua, iar via o vei lăsa. Dintre toate cultivările, cultivarea sufletului e cea mai însemnată; și dintre toate ostenelele cu care se ostenește omul pe pământ, osteneala dată cu sufletul este cea mai îndreptățită. Drept

aceea, întoarce-te la osteneala de mai înainte cu sufletul tău, și începe iarăși să te spovedești. Astfel grăiește Apostolul Iacov: *mărturisiți-vă unul altuia păcatele*. Păcatele tănuite cresc și se înmulțesc, iar îndată ce sunt scoase la lumină se usucă și pier. Nu spune: „Nu sunt păcătos!” Citește ce scrie dreptul în *Psal-tire: întru fărădelegi m-am zămislit, și întru păcate m-a născut maica mea*. Nu spune: „Eu îmi mărturisesc păcatele lui Dumnezeu Însuși, așa că nu mai e nevoie să le mărturisesc și oamenilor.” Cine a fost mai drept decât Apostolul Pavel? Și acest Pavel avusese un păcat înainte de apostolia sa, ca Saul, și acest păcat l-a mărturisit înaintea tuturor, nu o dată, ci de mai multe ori, și nu doar înaintea credincioșilor, ci și în fața păgânilor. *Ați auzit, le scrie el galatenilor botezați, cum eu peste măsură prigoneam Biserica lui Dumnezeu și o stricam pe ea*. Același lucru l-a vestit și înaintea nebotezatului rege Agripa (v. Fapte 26). Și dacă așa stau lucrurile cu Sfântul Pavel, de ce să ții tu ascunse rănila sufletului tău? De ce să lași șerpia să se înmulțească în sânul tău? Oare numai fiindcă a râs cineva de tine? Dacă a râs o dată de tine, oare va râde pururea? Roagă-te lui Dumnezeu pentru el în taină; poate că se va pocăi și își va șterge păcatul cu lacrimi. Ce e mai șubred decât gândurile oamenilor? De câte ori nu se căiesc oamenii seara pentru ceea ce au vorbit în timpul zilei? Drept aceea, în privința sufletului tău nu asculta pe oricine îți spune ceva în treacăt, ci ascultă ce spune Biserica lui Dumnezeu. Stai de vorbă cu duhovnicii care spovedesc oamenii, și vei auzi de la ei multe pilde ale ușurării sufletești pe care au dobândit-o cei ce s-au spovedit cu râvnă. Nu este nici un basm, ci adevărul adevărat că mulți muribunzi aflați în agonie îndelungată au putut muri doar după ce și-au mărturisit păcatele înaintea preotului. Și eu ți-aș putea da asemenea pilde, pe care le-am văzut cu ochii mei. Dumnezeu nostru este Dumnezeu milei și al bunătații, și El dorește tuturor oamenilor mântuirea. Dar cum se va mântui cineva dacă nu va ajunge să facă deosebirea limpede și cu bună

știință între păcat și dreptatea lui Dumnezeu, dacă nu înlătură păcatul și nu recunoaște dreptatea lui Dumnezeu? Cu ce poartă omul în sufletul său când moare, cu aceea merge la judecata lui Dumnezeu: dacă e păcat – cu păcatul, dacă e dreptate – cu dreptatea. Dumnezeu așteaptă de la fiecare muritor pocăință, iar pocăința cuprinde mărturisirea păcatelor proprii. Și dat fiind că în orice zi și în orice ceas îngerul morții poate veni după sufletul nostru, Biserica îi povățuiește pe credincioși la deasă împărtașanie și încă mai deasă pocăință.

Dumnezeu să te lumineze și să te binecuvânteze!

Scrisoarea a 87-a

STUDENTULUI I.K., CARE ÎNTREABĂ CU PRIVIRE LA CARTEA ECCLESIASTULUI

Nu înțelegi de ce cartea Ecclesiastului a fost pusă în Biblie. După a ta socotință, această carte este expresia unui pesimism pur indian, întrucât neagă toate valorile, și ca atare se împotrivesc restului învățaturii lui Dumnezeu. Însă, vezi tu, sfinții bărbați care au introdus cartea Ecclesiastului în canonul biblic nu gândeau așa. Ei au pus-o în rândul cărților de învățătură și Biserica o privește și o recomandă ca atare până astăzi.

Deșertăciunea deșertăciunilor, spune Ecclesiastul, toate sunt deșertăciune. Cine este acest Ecclesiast? Cel mai înțelept, mai bogat și mai fericit împărat din lume dinainte de Hristos: Solomon, fiul lui David. Omul care a dobândit și avea în cea mai mare măsură toate cele după care poate înseta inima omenească pe pământ numește deșertăciune și umbră toată avuția și cunoașterea sa, toată strălucirea și pompa, toată puterea și măreția sa împărătească, toate cinstirile și toate desfătările. Oare nu este aceasta o prețioasă învățătură pentru lume? Oare nu este aces-

ta un duș rece spre trezirea acelor oameni care prin nedreptate și fărâdelege, prin luptă împotriva lui Dumnezeu și împotriva oamenilor, prin înăbușirea propriei conștiințe și omorârea propriului suflet, aleargă ca niște apucați după tot ceea ce marele împărat, după ce a gustat din plin, numește deșertăciune, amăgire și nimicnicie? Dacă aceste cuvinte le-ar fi rostit vreun filosof indian desculț, ele n-ar fi avut nici pe departe nebuluita lucrare pe care o au când ies dintr-o gură preaplină de toată dulceața pământească. *Cine a mâncat și s-a veselit asemenea mie? Și aceasta este deșertăciune și chin al duhului.* Așa grăiește omul cel mai bogat și cel mai sătul.

Iar ce spui tu, că Ecclesiastul neagă toate valorile, este incorrect. El nu neagă două valori: Dumnezeu și dreptatea. Și tocmai acestea sunt cele două valori principale în această lume a deșertăciunii. *Dumnezeu este în cer, iar tu ești pe pământ. Tem-te de Dumnezeu,* grăiește Ecclesiastul. *Dumnezeu va judeca pe drept și pe necredincios,* spune el. *De-ar face păcătosul rău de o sută de ori și judecata i s-ar amâna, eu știu, totuși, că le va fi bine celor care se tem de Dumnezeu, care se tem de fața Lui.* El a văzut, așadar, cum pe pământ dreptul adeseori pățește ca și necredinciosul, și aceasta este *chin duhului*, însă are simțirea procească în inimă că dreptului îi va fi în cele din urmă bine. Ce bine, nu știe să spună. Trebuie să știi că Ecclesiastul a trăit cu o mie de ani înainte de Hristos și că nu avusese de unde să audă minunatele cuvinte ale Mântuitorului, nici de unde să afle de o lume nouă, de Împărăția lui Dumnezeu, pe care Domnul a descoperit-o oamenilor. Astăzi, cel mai simplu dintre creștini știe mai mult ca el, cel mai înțelept dintre împărații care au fost înainte de Hristos. Creștinul știe de la Hristos că dreptul va moșteni viața veșnică și va străluci ca soarele în împărăția Tatălui său Ceresc. Însă deși preaînțeleptul împărat nu știa asta, el presimțea prin insuflare de Sus că dreptului îi va fi un mare bine, iar păcătosului un mare rău. *Bucură-te, tânărule, de*

tinerețea ta, și să se veselească inima ta cât ești tânăr, îți spune înțeleptul împărat; mergi încotro te trage inima ta și încotro văd ochii tăi, dar să știi că pentru toate te va aduce Dumnezeu la judecată... că toată fapta o va aduce Dumnezeu la judecată și orice taină, bună sau rea.

Drept aceea, lăsând deoparte pesimismul indian, spune împreună cu Ecclesiastul: „Cu adevărat, toate sunt deșertăciune, afară de Dumnezeu și de dreptatea Dumnezeiască!” Și îndreptează calea ta așa încât nici tu să nu calci dreptatea, nici dreptatea pe tine.

Dumnezeu să-ți fie într-ajutor!

Scrisoarea a 88-a

**PREOTULUI BULGAR IVAN DJ.,
CARE A AJUNS LA DEZNĂDEJDE
DIN PRICINA NECREDINCIOȘILOR**

Imbărbătați-vă, cinstite părinte! Nu trăsnește din orice nor. Scrieți cum au făcut necredincioșii în Bulgaria tovărășie și cum atacă public credința dumnezeiască și își bat joc de cele sfinte ale creștinilor. Și acest lucru vă aduce la deznădejde. Mai aruncați o privire în adâncul inimii dumneavoastră, și vedeți dacă credința dumneavoastră personală este puternică. Întrucât deznădejdea e rodul puținătății de credință, nu al adevăratei cucernicii. Omul cucernic crede cu izbândă împotriva deznădejzii, având într-ajutor credința ca pe o armă nebiruită. Însingurarea este piatra de încercare: puneți-vă la încercare pe dumneavoastră și credința dumneavoastră în singurătate. Ori cât s-ar semeți și s-ar lăuda necredinciosul înaintea oamenilor, în singurătate el se simte deznădăjduit. Iar omul cu credință simte în singurătate că se revarsă în el putere și bucurie. Nicio-

dată să nu te temi de cei ce au ieșit din întăritura lui Hristos și năvălesc asupra ei din afară. Adu-ți aminte de Pavel în Balcani, singur în mijlocul întunericului elinesc și îndrăcirii evreiești. Bătut și prigonit, el nu deznădăjduia. Pe cât a adaos cuvântul lui la răspândirea creștinismului, aproape tot atât i s-au adaos și lui loviturile neprietenilor. Cei ce pasămite ruinau, fără să știe întăreau; și cei ce căutau să stingă focul dumnezeiesc îl răspândeau și mai tare. Această taină n-o știu necredincioșii, și n-o vor ști niciodată. Rătăcirea lor stă în aceasta: ei cred că lucrarea lui Dumnezeu poate fi stricată prin aceleași mijloace ca lucrarea omenească. Dumnezeiescul foc al dragostei pogorât de Hristos din cer pe pământ putea fi întunecat doar de un foc al dragostei mai puternic. Dar de unde un foc mai tare? De unde dragoste la necredincioși? Toate imboldurile lor sunt din împărăția zoologicului, nu din Împărăția cerurilor. Iar cu zoologia nu poți să-L birui pe Hristos. Vă amintiți de Iulian Apostatul, cum de pe tronul împărătesc, înarmat cu toate armele pământești, a dus război împotriva Bisericii lui Hristos. Oare s-au speriat Vasilie și Atanasie? Nu, ci i-au prezis împăratului apropiată cădere și pieire rușinoasă. „Norișor este, va trece!” – spunea Atanasie turmei sale. Și a trecut degrabă, cum trec toți norii necredinței, *nori pe care îi alungă vânturile*, după cuvântul Apostolului Petru. Vă mai amintiți de mucenicii din Zagora? Stara Zagora, mândria Ortodoxiei din Balcani! Mucenicii ei au fost bătuți, dar nu biruiți. Ca niște biruitori, ei însuși și astăzi poporul bulgar cu vitejia și jertfelnicia credinței, după cum Cuviosul Ioan din Munții Rilei îl înzestrează cu putere, iar Sfinții Părinți ai Târnovei îl binecuvântează din împărăția lui Hristos cu binecuvântare dumnezeiască. Dumneavoastră sunteți preot tânăr și nu vă amintiți de *ororile bulgare*, care la vremea lor au cutremurat nu numai inima și conștiința Rusiei ortodoxe, ci și ale întregii Europe. Dar mai sunt, cred eu, în Bulgaria destui oameni în viață ce au fost martori ai acelor gro-

zăvii, în urma cărora frumosul pământ bulgăresc s-a înroșit de sânge creștinesc. Și dacă nesătula sabie a osmanlăcului nu a putut să clatine credința poporului bulgar, au să o clatine cumva vorbele goale? Oare o vor clătina deșartele făgăduințe ale unui Rai zoologic pe pământ, făcute de acei nenorociți care, rupându-se de marele suflet al poporului lor, au mers la muncă grea pentru suflet, să-și cumpere suflet de la niște inși fără suflet de la apusul soarelui? Și-au cumpărat, dar unul mort. Și atunci, se vor teme viii de morți? Cu adevărat, nu! Poporul bulgar poate să-i asculte în stânga și în dreapta pe acești noi învățători ai fericirii fără Dumnezeu, dar în cele din urmă le vor întoarce spatele definitiv, se vor lipi de Hristos și, în urma lui Petru, vor striga cu pocăință: *Doamne, la cine vom merge? Tu ai cuvintele vieții veșnice.*

Pace dumneavoastră și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 89-a

UNEI ORFANE CARE ÎNTREABĂ DE CE ÎN EVANGHELIE NU SE VORBEȘTE DESPRE FERICIRE (*SRECIA*)

Cum să nu se vorbească, sufletelele? Despre ce se vorbește în Evanghelie mai mult ca despre fericirea oamenilor? Mie îmi pare că Evanghelia ar putea fi numită „Cartea Fericirii”; învățătura lui Hristos – „învățătura despre fericire”. Pe tine te-a smintit, oricum, faptul că în Evanghelie nu este pomenit ca atare cuvântul „fericire”. Dar în locul acestui cuvânt sunt folosite altele, cum ar fi: „fericire (*blajenstvo*)”¹, „bucurie”, „ve-

¹ Obişnuitul cuvânt sârbesc pentru „fericire” este *srecia*; *blajenstvo* este un slavonism întâlnit în Evanghelie, mai puțin familiar cititorului sârb obişnuit (*n.trad.*).

selie”, „Rai”, „mântuire”, „viață veșnică”. Mai ales cuvântul *blajenstvo* înseamnă fericire în cel mai bun înțeles. Dacă știi asta, atunci citește din nou predica Domnului despre fericiri (Matei 5). Prima învățătură pe care Hristos a vestit-o lumii a fost învățătura despre fericire. Biserica Ortodoxă repetă mereu oamenilor această învățătură la începutul Liturghiei, prin cântarea „Fericirilor”. Potrivit învățăturii lui Hristos, fericiți sunt:

- cei ce au duh înfrânt înaintea lui Dumnezeu, fiindcă a lor este Împărăția cerurilor;

- cei care amestecă cu plâns rugăciunile lor, fiindcă vor fi mângâiați cu mângâiere netrecătoare;

- cei care sunt blânzi și fără de răutate ca niște miei, fiindcă vor moșteni pământul celor vii;

- cei care sunt flămânzi și însetați de dreptatea lui Dumnezeu, fiindcă se vor sătura cu dreptatea cerească;

- cei care sunt milostivi cu inima și mâna, fiindcă mâna Domnului îi va milui;

- cei care au inimă curată, fiindcă Îl vor vedea pe Tatăl lor Ceresc;

- cei care sunt prigoniți pentru dreptate de către draci și de către oameni, fiindcă împărăția dreptății veșnice va fi a lor;

- cei care sunt ocărăți și clevețiți pentru Hristos, fiindcă se vor bucura și se vor veseli în locașul îngerilor;

Împreună cu aceștia, sunt fericiți și cei:

- care cred Mântuitorului lor, fiindcă vor fi mântuiți;

- care ard de dragoste față de Făcător și de făpturile Lui, fiindcă vor fi încununati cu slavă fără moarte;

- care își jertfesc viața pământească, fiindcă vor dobândi viața veșnică.

Aceasta este fericirea adevărată și neamăgitoare, pe care Domnul nostru a descoperit-o și arătat-o neamului omenesc. Pentru fericirea aceasta și de acest fel și-au jertfit împărății coroanele, bogații bogățiile, mucenicii viețile – lesne cum își lea-

pădă pomul toamna frunzele. Dar cine n-a gustat câtuși de puțin din această fericire, greu poate să jertfească pentru ea chiar și o mică lumânare din ceară.

Iar tu, orfană a lui Dumnezeu, nu deznădăjdui de fericirea ta. Ai rămas singură-singurică, fără prieteni și rudenii; porțile fericirii pământești sunt pentru tine zăvorâte. Așa îmi scrii, mai mult cu lacrimi decât cu cerneală. Dar nu te gândești oare că toate acestea sunt prin Purtarea de grijă a Tatălui tău Ceresc, ca să te întoarcă spre porțile fericirii veșnice? Ades, foarte ades, Dumnezeu zăvorăște înaintea oamenilor porțile fericirii amăgitoare, dar porțile adevăratei fericiri El le ține mereu deschise înaintea tuturor și pentru toți, numai să vrea să intre. Intră și tu, fică a lui Hristos! Îndată ce te vei uita spre acele porți, vei băga de seamă împărăția celor fericiți, patria celor fericiți. Vei vedea cerurile pline de bineplăcuți și drepti ai lui Dumnezeu, care pe pământ au gustat din fericirea lui Hristos, iar în ceruri au continuat să o bea din plin. Când vei simți toate acestea și le vei vedea cu duhul, nu vei mai fi nici măcar pentru o clipă singură-singurică, căci vei putea numi nenumărata familie a lui Dumnezeu din ceruri „frații, și surorile, și rudele, și prietenii mei”.

Bucură-te și te veselește în Domnul!

Scrisoarea a 90-a

**UNUI LORD ENGLEZ, CHARLES B.,
CARE ÎNTREABĂ CE SEMNIFICAȚIE ARE
PERSONALITATEA INDIANULUI GANDHI**

Ca om credincios, vă chinuie întrebarea: ce vrea Provi- dența cu Gandhi? Și ce poate să însemne apariția acestei neobișnuite personalități între oamenii de stat și politicienii timpului nostru?

Un avertisment al lui Dumnezeu – aceasta este, în orice caz, semnificația personalității actualului conducător al marelui popor indian. Prin această personalitate, Providența dă un avertisment politicianilor și oamenilor de stat din întreaga lume, inclusiv celor creștini, că există și alte metode în politică afară de abilitate, viclenie și silnicie. Metoda politică a lui Gandhi este cu totul simplă și evidentă: ea nu pretinde nimic afară de omul care strigă și de Dumnezeu Care ascultă. Armelor, munițiilor și armatelor, Gandhi le opune postirea; abilității, vicleniei și silniciei – rugăciunea; iar împotriva certurilor politice – tăcerea. Ce nimicnice și sărăcăcioase par toate acestea în ochii oamenilor moderni, nu-i așa? În manualele politice moderne, aceste trei arme nu sunt amintite nici în notele de subtext. Postul, rugăciunea și tăcerea! Greu de găsit om de stat din Europa și America să nu privească ironic la aceste trei taine ale omului de stat indian ca la trei bețe uscate îndreptate pe câmpul de luptă împotriva unui munte de oțel și plumb și foc și otravă. Și totuși Gandhi reușește cu aceste trei „vrăjitorii” ale sale, reușește, spre mirarea întregii lumi. Și vrând-nevrând, juriștii politici din Anglia și din celelalte țări vor trebui să introducă în noile lor manuale un capitol aparte: postul, rugăciunea și tăcerea ca mijloc potent în politică. Ce credeți, nu ar fi fost spre fericirea omenirii ca aceste metode ale nebotezatului Gandhi să înlocuiască în doctrinele politice metodele botezatului Machiavelli?

Dar nu atât metoda indianului uimește întreaga lume, cât personalitatea ce se slujește de această metodă. Metoda e creștină, veche ca și credința creștină, și totuși nouă ca ziua de astăzi. Exemplul postului, rugăciunii și tăcerii l-a arătat Hristos Însuși ucenicilor Săi; aceștia l-au transmis Bisericii, împreună cu exemplul lor personal, iar Biserica l-a transmis credincioșilor, generație după generație, până în ziua de astăzi. Postul e jertfă, tăcerea e adâncire în sine, iar rugăciunea e strigare către Dumnezeu. Acestea sunt trei izvoare de mare putere duhovnicească, izvoare ce îl fac pe om

biruitor în luptă și sporit în viață. Care om nu se poate înarma cu această armă? Și care forță brută din lume poate zdrobi această armă? Firește, acestea trei nu epuizează toată credința creștină, dar reprezintă o parte din prescripțiile ei, din tainele ei mai presus de acest pământ. Din păcate, în timpul nostru între creștini sunt nebăgate în seamă multe dintre aceste prescripții și date uitării multe dintre aceste taine de minuni făcătoare. A început să se creadă că doar prin oțel se învinge, și doar cu tunul se destramă norii aducători de grindină, și doar cu pilule se vindecă bolile, și doar prin electricitate se explică toate în lume. Iar la energiile duhovnicești și morale oamenii au început să privească aproape ca la niște superstiții. De aceea, cred eu, milostiva și pururea activă Providență l-a scos în relief pe Gandhi, om nebotezat, ca să servească drept avertisment celorbotezați, mai ales acelorbotezați care îngrămădesc nefericire peste nefericire asupra lor și asupra popoarelor lor slujindu-se de mijloace aspre și grosolane. Și Evanghelia ne dă mărturie că Providența se slujește uneori, pentru binele oamenilor, de asemenea avertismente. Noblețea voastră își va da seama de îndată că îl am în vedere aici pe căpitanul roman din Capernaum (Matei 8). De o parte îi vedeți pe mai-marii lui Israel, care, ca aleși monoteiști, se lăudau cu credința lor, însă cu toate acestea îl respingeau pe Hristos, iar de cealaltă, un disprețuit păgân roman, acel căpitan, care cu credință puternică și frângere de inimă a căzut la Hristos și L-a rugat să îi vindece sluga. Iar când a auzit Iisus, S-a minunat și le-a spus celor ce mergeau în urma Lui: *amin grăiesc vouă, că nici în Israel nu am aflat atâta credință*. Lumea creștină reprezintă un Israelbotezat. Ascultați cu luare-aminte! Oare nu spune Hristos și în zilele noastre cuvinte ca acestea conștiinței mai-marilor creștini, arătând spre căpitanul de azi al Indiei?

Pace dumneavoastră și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 91-a

**FRĂȚIEI NAȘTERII LUI HRISTOS,
DESPRE PRICINA PENTRU CARE
NE FELICITĂM: „HRISTOS S-A NĂSCUT!”**

Când spunem: „Hristos S-a născut!” e ca și cum am spune: „Mesia S-a născut!”, sau „Împăratul S-a născut!”, sau „Mântuitorul S-a născut!” Felicitându-ne astfel, noi întărim și ne dăm mărturie unii altora că a venit în lume Cel ce trebuia să vină pentru mântuirea neamului omenesc, și că altul afară de El nu trebuie așteptat. Cel pe Care Dumnezeu L-a făgăduit strămoșilor noștri izgoniți din Rai; Cel pe Care popoarele și semințiile păgâne Îl presimțeau în chip nedelesuit; Cel pe Care prorocii evrei L-au prevestit limpede; pentru Care omenirea neajutorată suspinase dureros vreme de mii de ani – Acela a răsarit pe pământ ca soarele după o lungă noapte. Și astfel, când spunem: „Hristos S-a născut!”, dăm mărturie și că Cel Preaînalt S-a ținut de făgăduință, și că presimțirile omenirii s-au împlinit, și că prorociile prorocilor s-au împlinit, și că suspinele omenești au fost stinse de bucurie.

Mesia S-a născut, Cel mai minunat, în același timp Om și Dumnezeu – ca ochii omenești osteniți să se odihnească pe El și să nu se uite după un alt Mesia.

Împărat S-a născut, Cel mai puternic, în același timp cu toiașul puterii și cu candelă de milei – ca și cei mai mici să se îndrepteze și să strige: „Noi suntem fii de împărat!”

Erou S-a născut, nebiruit, ca să-i apere pe cei drekți, ca să-i cucerească pe păcătoși, ca să sfărâme duhurile răutății cele de sub ceruri.

Călăuză S-a născut, Cel mai limpede-văzător, ca pe cei rătăciți să-i aducă la drumul drept și să-i călăuzească.

Luminător S-a născut, Cel mai luminat, ca să destrame întunericul și să îi lumineze pe cei întunecați.

Păstor S-a născut, Cel mai grijuliu, ca să mântuiască turma de lupii cei răpitori și s-o adune în staulul Său.

Hrănitor S-a născut, Cel mai bogat, ca să-i hrănească pe cei flămânzi, nu cu pământ, ci cu cer – cu trupul Său ceresc și cu sângele Său de foc.

Iubitor de oameni S-a născut, Cel mai mare, ca să-i strângă la pieptul Său și să îi învieze prin dragoste pe orfanii Săi cei nenumărați, ce îndelung au mers din mormântul vieții în mormântul morții.

Descoperitor S-a născut, Cel mai mare, ca să tragă vălul și să descopere muritorilor nemuritoarea Împărăție a cerurilor.

Toate acestea sunt înțelesuri ale acestor cuvinte încântătoare, cu care creștinii se salută de Nașterea Domnului și cu care și eu vă salut pe voi, fraților:

Hristos S-a născut!

Scrisoarea a 92-a

UNUI BĂIEȚEL CARE VREA O POVESTE DE CRĂCIUN

Osă-ți spun o poveste pe care mi-au istorisit-o arabii ortodocși din satul Betdjale de lângă Bethleem. Demult, demult, departe, departe, înainte de nașterea lui Hristos, era în Bethleem un om pe nume Iesei, fiul lui Obed, fiul lui Booz și al lui Rut. Și acest Iesei avea opt fii. Cel mai tânăr dintre fiii lui Iesei se numea David. David era păstor, și păștea oile lângă Bethleem. Sfânta Scriptură îl zugrăvește pe David ca pe un tânăr arătos, cu părul castaniu și fața frumoasă. Acest chipeș păstor mai era, pe deasupra, neobișnuit de puternic și de viteaz.

Când leul sau ursul îi răpeau vreo oaie, el fugea îndată după fiară, smulgea oaia din fălcile fiarei, iar pe fiară o omora. Așadar, David era cu adevărat un păstor bun și de încredere al turmei sale dalbe. Și îl cinstea mult pe tatăl său, ca pe Dumnezeu. De multe ori David dormea pe câmp, pe patul încăpător al pământului, acoperit de pătura țesută cu fir de aur a cerului înstelat. Dar ceea ce îți voi povesti nu s-a întâmplat pe câmp, sub stele, ci într-o peșteră din stâncă de lângă Bethleem.

Era o zi fierbinte, cum sunt multe zile în acea țară de la Răsărit. Oile lui David stăteau întinse la răcoare sub un măslin. Soarele ardea cu toată puterea sa, și oile gâfâiau de căldură. Și pe David l-a ajuns o sete chinuitoare. Drept aceea, a intrat în acea peșteră ca să scape de arșiță și să se odihnească. În peșteră era răcoare vara și cald în zilele de iarnă. După ce a intrat în peșteră, tânărul păstor s-a simțit dintr-odată mai bine și s-a așezat; l-a luat somnul degrabă, s-a întins și a adormit. Dar n-a trecut mult timp, și David a simțit ceva rece pe mâinile sale, și s-a trezit din somn. Când a deschis ochii – vai! – a văzut un șarpe îngrozitor cum i se ghemuia pe piept și se încolăcea în jurul mâinilor, își înălța capul turtit deasupra feței lui și își mișca limba despicată! Cu ochii privea țintă, plin de răutate, în fața tânărului – cu ochi care ardeau precum jăraticul. În peșteră era întuneric, și în întuneric ochii acelei fiare, ca două scânteie! David s-a cutremurat tot de groază. Era într-o stare disperată, scăparea nu era cu putință. Numai să fi mișcat din mână sau din cap, că șarpele l-ar fi mușcat fără îndoială, vărsându-și otrava în sângele lui. O, cu cât mai ușor i-ar fi fost să se lupte cu leul ce răcnește sau cu ursul care urlă decât cu acea jivină târătoare murta! Ce să facă? Deodată și-a amintit David de vechiul său Aju-tător în restriști, de Domnul său, și a strigat din inimă plină de durere și plâns: „Nu mă lăsa, Doamne Dumnezeu! meu, nu Te depărta de la mine! Grăbește în ajutorul meu, Izbăvitorul meu dintru atâtea nevoi!” Îndată ce a rostit cuvintele acestea, iată că

a răsărit o lumină neobișnuită într-unul din colțurile peșterii. Era o lumină în chipul unui glob mare. În mijlocul aceluia glob de lumină, David a văzut o fecioară frumoasă, blândă și serioasă în același timp. Fecioara ședea cu capul aplecat în față și ținea în brațe un prunc atât de minunat, cum nu văzuseră nicicând ochii fiului lui Iesei. Deodată, pruncul s-a ridicat în poala mamei sale și a privit cu asprime la șarpe cu ochii ca două fulgere. Și a întins pruncul degetul către intrarea peșterii, ca și cum i-ar fi poruncit șarpelui să iasă. David a sărit și s-a întins la pământ înaintea fecioarei și a pruncului. A vrut să își arate în cuvinte recunoștința pentru mântuirea neașteptată, însă tocmai când îi venise cuvântul pe limbă a deschis ochii – dar nu se mai vedea nimic. Și toată peștera se umpluse de oarecare mireasmă dulce, ca de la tămâie și smirnă de mult preț.

Până la moartea sa, David nu a putut să uite această minunăție întâmplare. Din păstor a ajuns împărat, dar o păstra mereu în amintire. Ca împărat, el a alcătuit, printre altele, două minunate cântări, una: *Celui mai împodobit cu frumusețea decât fiii oamenilor*, iar a doua: *Împărătesei în haină aurită*. Și aceste cântări le cânta ca împărat cu harfa în turnul său înalt din Ierusalim.

Iar tu, băiete, ghici: despre ce peșteră este vorba? Ce înseamnă acel șarpe cumplit? Cine era fecioara, și cine pruncul? Ca să îți fac mai ușor ghicitul tuturor răspunsurilor, te salut cu salutul de bucurie: „Hristos S-a născut!”

Scrisoarea a 93-a

**ÎNVĂȚĂTORULUI NIKOLA S.,
DESPRE PRICINA PENTRU CARE HRISTOS
A TREBUIT SĂ SE NASCĂ,
NU PUR ȘI SIMPLU SĂ SE ARATE**

Ați întrebat de ce Hristos Domnul a trebuit să Se nască, și să Se crească, și să Se chinuie; de ce nu S-a arătat dintr-odată din ceruri în chip de om matur, așa cum, potrivit miturilor eline, se arăta Apollo oamenilor. Ce comparație cu totul necuviincioasă! Cum se poate compara un Om Adevărat cu o nălucă și un Dumnezeu Adevărat cu monstruozițiile născocite?

Pe cât e înălțimea cerului de la pământ, pe atât e înălțimea înțelepciunii lui Dumnezeu față de înțelegerea omenească. Potrivit înțelepciunii Celui Preaînalt, Hristos a trebuit să Se arate lumii și ca prunc, și ca tânăr, și ca om matur, ca tuturor să le fie accesibil și să-i câștige pe toți. Dacă El n-ar fi fost nicidecum copil, palid și rece ar fi fost cuvântul Lui: *lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor*; și iarăși: *adevărat zic vouă, că de nu vă veți întoarce și nu vă veți face precum copiii, nu veți intra întru împărăția cerurilor*. Dumnezeu voastră sunteți învățător de copii, și ca învățător gândiți-vă cât de diferită ar fi fost relația dintre dumneavoastră și copii dacă nu ați fi fost niciodată copil.

Hristos putea, fără îndoială, să Se arate lumii și cum voiați dumneavoastră; dar dacă ar fi făcut aceasta, nu mai putea fi pentru neamul omenesc ceea ce voia El, adică Învățător și Mântuitor al tuturor, și pildă pentru toate vârstele.

Vă roade gândul că Domnul, prin nașterea Sa neobișnuită, a sporit pentru noi taina ființei Sale. Dar nu era, oare, taina Lui de departe prea mare și prea de nepătruns ca El să Se pogoare

fără de veste între oameni, în afara oricărei legături de înruderire cu oamenii? Oare n-ar fi vorbit atunci lumea despre El ca despre o nălucă? Atunci și persoana Lui, iar dimpreună cu ea și învățătura și jertfa Lui, și-ar fi pierdut temeiul real și însemnătatea reală: căci dacă e nălucă, cine dintre noi ar asculta și ar urma o nălucă?

Mai trebuia ca Domnul nostru să Se nască tocmai în felul cum S-a născut ca prin aceasta să arate puterea și să sublinieze însemnătatea nașterii noastre duhovnicești, care stă în centrul învățaturii Lui despre om. După cuvântul Lui: *dacă nu se naște cineva din nou, nu poate vedea împărăția lui Dumnezeu*. Precum El S-a născut de la Duhul Sfânt din preacuratul trup al Fecioarei Maria, așa și noi ne putem naște duhovnicește de la Duhul Sfânt întru curăția sufletului nostru. Marii duhovnici ortodocși au învățat dintotdeauna că nașterea din nou a omului este condiționată de curăția feciorelnică a sufletului. Cu alte cuvinte, sufletele care se curățesc deplin chiar și de gândurile necurate se fac asemenea Sfintei Fecioare, și se învrednicesc prin bunăvoința lui Dumnezeu să fie sălaș lui Hristos. Dacă nașterea lui Hristos din Fecioara Maria e greu de priceput pentru înțelegerea obișnuită, ea este nespus de folositoare și dătătoare de îmbărbătare pentru toți cei care doresc renașterea duhovnicesc-morală a ființei lor.

Ca atare, liniștiți-vă și mulțumiți Înțelepciunii Veșnice că Mântuitorul neamului omenesc S-a născut așa cum El Însuși a găsit că este mai bine. Și strigați împreună cu Apostolul Pavel: *O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu!* Și salutați-i pe copiii dumneavoastră la școală cu bucurie copilărească:

„Hristos S-a născut, copii!”

*Scrisoarea a 94-a***UNUI VIITOR ÎNCHINĂTOR,
DESPRE PEȘTERA DE LA BETHLEEM**

Te pregătești să călătorești în Țara Sfântă a Domnului. Ai ascultat, spui, conferința vlădicăi Nectarie despre pelerinajul trecut, și asta te-a încurajat și mai mult ca să-ți înfăptuiești hotărârea cea bună. Ai dorit însă ca înainte de Nașterea Domnului să mai afli câte ceva despre peștera de la Bethleem, acest palat pământesc al Împăratului ceresc.

Cea mai slăvită dintre toate peșterile din lume se află la marginea orașului Bethleem. Un drum bun, alb ca varul, îi duce pe închinători din Ierusalim la Bethleem. Nouă însă nu ne era de drum; cu ochii priveam drumul, iar cu gândurile gândeam la acea sfințită peșteră. De jur-împrejur, stânci; pe lângă drum, ceva verdeață, ceva vii, ceva măslini, ceva lanuri de grâu, dar mai mult stânci. Însă de asta ne era nouă? Ochii noștri alunecă peste toate acestea, iar sufletul așteaptă să vadă acea dragă peșteră. Trecem pe lângă Mănăstirea Sfântului Ilie, unde înțelepții de la Răsărit au înnoptat întorcându-se de la Bethleem și unde au primit semn din cer să nu se ducă la Irod, ci să se întoarne pe altă cale la casa lor. Intrăm în Bethleem, în Bet Lehem, care înseamnă „Casa pâinii”. Tainic și plin de înțelesuri nume al cetății în care S-a născut Cel ce a spus despre Sine: *Eu sunt pâinea vieții!* Oraș arab. Toți numai arabi; numai pe ici, pe colo, câte un grec sau câte un evreu. Mulți vorbesc și rusește; au învățat limba din pricina miilor de închinători ruși care au venit aici. Ai noștri vorbesc cu ei rusește, și cum-necum se înțeleg. Ne înconjoară; ne oferă metanii, icoane, cruciulițe din sifed și felurite obiecte din lemn de măslin. Asta vând; din asta trăiesc. Și astfel, tot orașul trăiește de pe urma lui Hristos – și asta nu de curând, ci de multe veacuri. Toate acestea însă nu prea ne in-

teresează acum; ochii noștri caută acea slăvită peșteră. „Unde e sfânta peșteră?” – întrebăm. Ne călăuzesc pe o stradă lungă, lungă, și ne bagă într-o biserică mare cu o mulțime de stâlpi din marmură. Aceasta este, deci, peștera – chiar în biserică. Împăratul Justinian a înălțat această mare biserică deasupra peșterii, la jumătatea unei mii de ani după nașterea lui Hristos. Ne coborâm, pe câteva trepte, sub podeaua bisericii – în peșteră. Inima ne tremură și ne arde. În această peșteră rece a început să bată pentru prima oară Inima cea mai caldă ce a bătut pe pământ vreodată. Fiecare bătaie a acestei Inimi a însemnat dragoste, și numai dragoste, față de neamul omenesc. La dreapta, un altar cu multe candelă din aur și argint. Aici S-a născut El, din Preacurata Fecioară Maria. La stânga, alt altar, tot cu multe candelă. Aici a fost ieslea; și aici a stat El întins în fașă, pe paiele din iesle. Mulți dintre închinătorii noștri au început să plângă de fiorul inimii. Zis-a Dumnezeu prin prorocul: *și voi lua inima cea de piatră din trupul vostru și voi da vouă inimă de carne* (Ieremie 36, 26). Dacă este pe lume vreun loc în care inima de piatră se face moale ca ceara încălzită, această peșteră este. Peștera este, ca atare, strâmtă și întunecoasă. În Țara Sfântă sunt foarte multe peșteri mai largi și mai frumoase. Sunt unele bune pentru vite; sunt altele unde locuiesc oameni; mai sunt și altele care au slujit drept morminte. Însă Fiul lui Dumnezeu, Iubitorul de oameni, pogorându-Se de pe tronul veșnic al strălucirii pe pământ, nu a ales nici dintre peșteri pe cea mai mare, mai luminoasă și mai comodă. O, câtă smerenie! Câtă umilire de dragul nostru! Drept aceea, cădem în genunchi cu toții și facem meta-nii înaintea Lui, a Înțelegerii Veșnice și a Dragostei Veșnice. Iar sufletele noastre se înalță din peștera aceasta către El, Împăratul cerului și al pământului, Biruitorul păcatului și al morții. De altfel, ce altceva este pentru noi peștera Lui decât o palmă dată deșertăciunii noastre și o mărturie trainică a măreției Lui? El, El, Domnul înviat și viu, călătorește nevăzut împreună cu noi,

ca oarecând împreună cu cei doi ucenici ai Săi în Emaus. Și noi simțim prezența Lui, și ne bucurăm de fiecare pas. Când am cântat troparul Nașterii, un închinător a strigat: „Hristos S-a născut!” Și noi toți: „Adevărat S-a născut!” Și a răsunat peștera toată precum un mare clopot. După aceea, am ieșit și am mers la mitropolitul grec în vizită, și așa mai departe, și așa mai departe. Dar sufletul nostru a rămas în sfânta Peșteră, și sfânta Peșteră a rămas în sufletul nostru până în ziua de astăzi.

Scrisoarea a 95-a

UNEI ÎNSINGURATE, DESPRE CRĂCIUNUL IOVANKĂI

Te plângi că ești singură într-un oraș mare. Atâta lume se agită în jurul tău ca un furnicar, și totuși tu te simți ca în pustie. Cel mai greu îți este de marile sărbători. Peste tot freacă bucuria, iar pe tine te apasă întristarea. Crăciunul și Paștele vin la tine ca niște vase goale, pe care le umpli cu lacrimi. Când aceste sfinte praznice sunt departe în urma sau înaintea ta, te simți mai liniștită; însă când se apropie și vin, întristarea și pustietatea pun stăpânire pe sufletul tău.

Ce să-ți fac? Să-ți povestesc povestea cu Crăciunul Iovankăi; poate că te vei folosi. O voi lăsa pe ea să-ți povestească, așa cum mi-a povestit mie. „De patruzeci de ani și încă câțiva privesc această lume ca fecioară. Nici când nici o bucurie – doar puțin, când eram copil în casa părintească. Dar înaintea lumii nu mă arătam tristă. Înaintea oamenilor mă prefăceam veselă, dar în singurătate plângeam. Toți mă socoteau o ființă fericită, fiindcă așa mă arătam. Îi aud pe toți din jurul meu că se plâng, căsătoriții și necăsătoriții, bogații și săracii, toți. Și mă gândesc: de ce să mă mai plâng și eu nefericiților de nefericirea mea, ne-

făcând astfel altceva decât să sporesc nefericirea din jurul meu? Mai bine să mă prefac veselă: așa voi fi de folos lumii necăjite, iar taina mea o voi ascunde în mine însămi și o voi plânge în singurătate. M-am rugat lui Dumnezeu să mi Se arate în vreun fel; măcar un singur deget al Lui să simt undeva. Mă rugam așa ca să nu mor deodată de amărăciunea ascunsă. Din toate veniturile făceam milostenie oriunde mi se dea prilejul. Mergeam pe la toți bolnavii și săracii și le aduceam bucurie cu bucuria mea părută. «Eu Te cred, Dumnezeule Bune, spuneam adesea, dar mă rog Ție, arată-mi-Te cumva, ca să Te cred încă și mai mult!» *Cred, Doamne, ajută necredinței mele*, repetam aceste cuvinte din Evanghelie. Și, cu adevărat, rămâneam în viață ca Domnul să mi Se arate. Cele mai chinuitoare erau pentru mine marile praznice. După slujbe, mă încuiam la mine și udam cu lacrimi tot Crăciunul meu și tot Paștele. De Crăciunul trecut însă, mi S-a arătat Dumnezeu. Iată cum a fost. Se apropie acea mare zi. Mă hotărâsc să pregătesc totul așa cum pregătea mama mea: și friptură, și turtă, și cozonac, și toate celelalte. Aștern paie prin casă, arunc câte trei nuci în fiecare colț al odăii – să fie milostivă Sfânta Treime spre cele patru colțuri ale lumii. Și făcând toate acestea, mă rugam neîncetat: «Doamne, trimite-mi oaspeți – dar să fie flămânzi și săraci de tot! Mă rog Ție, arată-mi-Te în acest fel!» Câteodată îmi venea gândul: «Iovanko, proasto, ce oaspeți aștepti tu de Crăciun? În astă sfântă zi, fiecare este la casa lui; cine ar putea să îți fie oaspete?» Și plângeam, și plângeam... Dar iarăși spuneam această rugăciune și pregăteam, pregăteam... După ce m-am întors de Crăciun de la biserică, am aprins lumânarea, am pus fața de masă, am așternut totul pe masă și am început să umblu încolo și încoace prin cameră. «Dumnezeule, nu mă părăsi!» Și iarăși mă rugam. Pe stradă nu trecea mai nimeni. Era Crăciunul, și pe deasupra strada noastră este retrasă – îndată însă ce scârțâia zăpada sub picioarele cuiva, eram la poartă! Am început să plâng

și am strigat: «Acum văd, Doamne, că m-ai părăsit de tot!» Plângeam eu așa și mă tânguiam, și deodată! Deodată a bătut cineva în poartă, și am auzit glasuri plângătoare: «Dăruiește, frate! Dăruiește, soro!» Alerg repede și deschid poarta. Înaintea mea – un orb și călăuza lui, amândoi gârboviți, zdrențăroși, răciți. «Hristos S-a născut, domnii mei!» – am strigat eu plină de bucurie. «Adevărat S-a născut! – clănțăniră ei. Fă-ți milă cu noi, soro! Nu cerem bani. De dimineată nimeni nu ne-a îmbiat cu pâine; vreun bănuț sau un pahar de rachiu, dar pâine – nimeni. Suntem foarte flămânzi.» Eu parcă eram în ceruri. I-am dus în casă și i-am pus la masa plină. Și le slujeam plângând întruna de bucurie. Ei m-au întrebat mirați: «De ce plângi, doamnă?»

«De bucurie, domnii mei, de bucurie curată și luminată! Ce L-am rugat pe Dumnezeu, Dumnezeu mi-a dat. De câte-va zile mă tot rog Lui să îmi trimită niște oaspeți chiar așa ca voi, și iată că El mi i-a trimis. Nu ați venit la întâmplare, ci Bunul meu Dumnezeu v-a trimis. El mi S-a arătat astăzi prin voi. Acesta este Crăciunul cel mai vesel din viața mea. Acum știu că e viu Dumnezeuul nostru. Slavă Lui și mulțumită!». «Amin!», au răspuns oaspeții mei cei dragi. I-am ținut până seara, le-am umplut traistele și i-am petrecut.”

Așa a fost Crăciunul trecut al Iovankăi. Dă, Doamne, ca cel de anul acesta să-i fie și mai îmbucurător! Roagă-te și tu, fiică, să ți Se arate Tatăl Ceresc pe vreo cale – iar la Dumnezeu sunt multe căi –, și vei trăi minunea. Nu te pregăti de întristare în această zi mare, ci pregătește-te de bucurie. Și Atotvăzătorul, Atotmilostivul, va face ție bucurie.

*Scrisoarea a 96-a***MISIONARULUI DANILO M., DESPRE
LITERELE DE PE NIMBUL LUI HRISTOS**

Ai vrut să știi ce înseamnă acele trei litere care se scriu pe icoanele Mântuitorului pe cercul de lumină (aureolă) din jurul capului. Acestea sunt trei litere grecești: O ΩN.

Literele sunt grecești, și prima – O – este un articol, iar celelalte două un cuvânt. Este, așadar, cu totul doar un cuvânt, tradus în slavonește tot printr-un singur cuvânt: СЫИ или СУЩИЙ. În limba sârbă însă, acest singur cuvânt este tradus prin două cuvinte: KOJI JECTE (Care este), sau prin trei: OHAJ KOJI JECTE (Cel ce este). Așa citim în Vechiul Testament: *Și a zis Dumnezeu lui Moise: Eu sunt Cel ce este. Așa vei spune fiilor lui Israel: Cel ce este m-a trimis la voi* (Ieșirea 3, 14). În Apocalipsa lui Ioan citim despre acest nume al lui Dumnezeu următoarele: *Ioan celor șapte Biserici ce sunt în Asia: har vouă și pace de la Cel ce este* (1, 4). Prin acest cuvânt, O ΩN ori СЫИ, Cel ce e pururea Același, e arătată firea dumnezeiască a Domnului nostru Iisus Hristos. Din Tatăl Veșnic, Veșnic Fiul. Lumină Tatăl, Lumină și Fiul. Tatăl Dumnezeu, și Fiul Dumnezeu. Cum altcumva putea fi? Noi vedem o imagine a acestui fapt pe pământ, la ființele pământești, trupești: cum e firea părintelui, așa e și odrasla. Trupesc părintele, trupească odrasla. Muritor părintele, muritoare și odrasla. Mărginit în timp și spațiu părintele, mărginită și odrasla. Iar în veșnicie nu sunt margini, nici în timp și nici în spațiu. Și ca atare ceea ce se naște din Cel veșnic este de asemenea veșnic. Fiul lui Dumnezeu este de aceeași ființă cu Veșnicul Lui Tată. De vreme ce Tatăl este Veșnic Fiitor, Veșnic Existent, Veșnic Același, așa este și Fiul Tatălui celui Veșnic. De aceea putea Fiul lui Dumnezeu să spună despre Sine: *Eu și Tatăl una suntem*. Dar după cum Dum-

nezeu este duh veșnic, așa și veșnica naștere a Fiului trebuie pricepută duhovnicește. De obicei, oamenii se eliberează foarte greu de simbolurile și de reprezentările temporale atunci când se gândesc la Dumnezeu și la Fiul lui Dumnezeu. Gândește-te cum din dragoste se naște înțelepciunea spre sporirea în priceperea preamarilor taine cerești. Omul lipsit de dragoste este întotdeauna și lipsit de înțelepciune.

Dar și în cercetarea marilor taine cerești sunt recomandate măsura și smerenia. Oare nu ne este îndeajuns ceea ce ni s-a descoperit prin mila lui Dumnezeu? Și ni s-a descoperit că Fiul cel veșnic al lui Dumnezeu S-a arătat lumii în trup prin nașterea din Preasfânta Fecioară Maria. A îmbrăcat ființa sa duhovnicească, dumnezeiască, în suflet și trup omenesc, și S-a arătat ca om între oameni – dar fără a Se despărți cu duhul de veșnicie, nici de Părintele Său cel veșnic, nici măcar pentru o clipă. Nici nu a încetat a fi Cel ce este, Același, Veșnic, O ΩN. Ca om, El a fost supus schimbărilor, a crescut, a flămânzit, a răbdat, a murit – însă ca Dumnezeu nu a fost supus nici unor schimbări. Dumnezeu Desăvârșit și Om Desăvârșit.

Într-o veche legendă populară se povestește că rândunelele nu știau în vremurile de demult să se mute iarna în țările calde. Și când cădea zăpada și dădea gerul, ele pătimeau amar și piereau. Văzând aceasta, un om milos s-a înduioșat mult de ele și a început să încerce tot ce știa și putea ca înaintea iernii să le îndrepte pe rândunele spre Miazăzi, spre țările mai calde. Le făcea semne pe care rândunelele nu le înțelegeau; le moamea cu mâncare pe calea spre Miazăzi, dar în zadar; le speria și le alunga, dar degeaba. N-a izbândit nimic. Atunci s-a rugat lui Dumnezeu să-l prefacă în rândunică. Și Dumnezeu i-a făcut pe voie și l-a prefăcut într-o rândunică ce putea gândi și simți întocmai ca și omul. Atunci acel om-rândunică s-a putut înțelege lesne cu celelalte rândunele, și înainte de venirea iernii le-a dus în țările calde. De atunci, toate rândunelele s-au de-

prins să plece iarna în țările calde. Bineînțeles, aceasta nu este decât o poveste. Fie însă ca ea să îți ajute ca măcar întrucâtva să înțelegi cum Înțelepciunea cea veșnică, născută din Dragostea cea veșnică, S-a arătat ca om între oameni ca să-i ducă pe oameni, care erau înghețați de amărăciunile pământești, pe o cale nouă, în țară caldă, în Împărăția lui Dumnezeu „unde nu este durere, nici întristare, nici suspin”. Dar și în acest mărunț trup omenesc Domnul nostru a fost și a rămas Cel ce este, Același, Veșnic. Întotdeauna așa cum este dintotdeauna întru nemărginirea împărăției Sale duhovnicești și a slavei Sale negrăite.

Scrisoarea a 97-a

**OSTAȘULUI SVETISLAV K.,
CARE ÎNTREABĂ CUM ESTE DUMNEZEU
ÎNĂUNTRUL OMULUI**

Ai întrebat pe cineva: „Unde e Dumnezeu?” Și ai primit răspunsul că Dumnezeu este înăuntru, în tine. Și te miri de acest cuvânt: „Cum asta?” De pildă, așa cum este lumina în cameră sau focul în cuptor. Atunci când Îl vei fi simțit pe Dumnezeu în tine, vei simți și vei ști că El este în tine, însă nu vei putea explica ușor altora acest lucru – ci vei căuta chipuri și asemănări în natură, și le vei spune altora cum îți spun și eu acum: „Dumnezeu este în mine ca lumina în cameră, sau ca focul în cuptor, sau ca aerul în plămâni, sau ca viața în făptura vie, sau ca puterea și dragostea și gândul înăuntru omului.” Firește, acestea sunt doar chipuri și asemănări, și ele nu pot exprima ceea ce simte omul când Dumnezeu Se sălășluiește în el cu plinirea Sa. Apostolul lui Dumnezeu, părintele nostru duhovnicesc Pavel, urează credincioșilor: *să vă pliniți cu toată plinirea dumnezeirii* (Efeseni 3, 19). Dumnezeu lucrează dinăuntru, din om,

în două feluri: ajutând sau cârmuind. Ajutând lucrează Dumnezeu în omul de credință medie ori slabă, care își amintește de Dumnezeu din când în când și doar în parte ține poruncile Lui. Domnul nu îl părăsește, fiindcă nici el nu-L părăsește cu totul pe Dumnezeu. Iar stăpânind lucrează Dumnezeu în omul de mare credință, ce a deschis larg porțile sufletului pentru Făcătorul său. Și stă scris: *cine va deschide ușa, voi intra la el* (Apocalipsa 3, 20). Un asemenea om nu se întemeiază deloc în sine, ci numai în Cel Preaînalt. El simte prezența și lucrarea Duhului dumnezeiesc în sine și are mare dragoste față de Domnul său. Iar celui ce Îl iubește pe Dumnezeu Hristos i-a făgăduit că Dumnezeu Se va sălășlui în el. *Cine Mă iubește păzește cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi pe el, și vom veni la el, și sălaș în el vom face*. Nu vei putea pricepe nicidecum lucrul acesta dacă uiți că Dumnezeu este duh, care poate intra pretutindeni și pătrunde toate, după a Sa putere și voință. El este sus deasupra tuturor fapturilor, asemenea soarelui, care este sus deasupra pământului, dar cu lumina sa poate intra în orice loc deschis. Precum spune apostolul: *unul e Dumnezeu și Tatăl tuturor, Care e peste toți, și prin toți și întru noi toți* (Efeseni 4, 6). Asta o scrie despre cei sfinți și credincioși.

Însă când cineva se leapădă de Dumnezeu și începe să gândească și să vorbească urât împotriva Lui, și Domnul îl părăsește. Ca atunci când cineva ar zidi ferestrele la cameră și ar opri lumina să mai intre. Neascultătorului împărat Saul, prorocul lui Dumnezeu, Samuel, i-a zis: *ai lepădat cuvântul Domnului, și pentru aceasta Domnul te-a lepădat pe tine... Și duhul Domnului a plecat de la Saul*. Dar și atunci când Dumnezeu părăsește sufletul unui om îndărătnic, El multă vreme nu încetează să lucreze asupra lui din afară, așa cum lucrează asupra apei și a pietrei și a lemnului. Dar dacă omul rămâne îndărătnic și luptător împotriva lui Dumnezeu până la capăt, atunci Dumnezeu îngăduie duhului rău să intre în el. Precum stă scris despre Saul că

a pățit când l-a părăsit duhul Domnului: *și-l tulbura pe el duh rău de la Domnul*. Sau precum stă scris, în culori și mai negre, despre Iuda vânzătorul: *a intrat într-însul Satana*.

Astfel de oameni, care se ridică împotriva lui Dumnezeu, nu pot, firește, niciodată să-L simtă pe Dumnezeu în sine, nici să spună: „Dumnezeu este înăuntrul meu!” Iar cei ce Îl iubesc pe Dumnezeu, și Îl doresc, și-L caută, și Îl roagă să vină, aceștia Îl simt pe Dumnezeu în sine, și ei pot spune: „Dumnezeu este înăuntrul meu prin Duhul Său cel Sfânt!” Ferice de aceste suflete luminate, fiindcă vor împărați veșnic într-o împărăție a lui Hristos – precum a făgăduit Domnul celor ce Îl iubesc, zicând: *vă voi lua la Mine, ca unde sunt Eu, și voi să fiți*.

Hristos S-a născut!

Scrisoarea a 98-a

MUNCITORULUI MITRO F., DESPRE PRICINA PENTRU CARE MÂNTUITORUL S-A NĂSCUT ÎN PEȘTERĂ

De mult mi-ai trimis întrebarea aceasta – dar, iartă-mă, am așteptat ca să îți dau răspuns chiar înainte de această fericită zi când gândurile noastre sunt îndreptate către acea peșteră de unde a răsărit lumina Soarelui dreptății.

Smerenia este prima virtute pe care Hristos a poruncit-o oamenilor în predica Sa de pe munte. Și prin pilda Sa El a arătat cel dintâi această virtute, născându-Se nu în palat împărătesc, ci în peștera oilor.

O altă importantă învățătură practică pe care Domnul a arătat-o prin sfânta Sa naștere în peșteră este aceasta: stămtorați-vă, ca să se facă loc și pentru ceilalți; mulțumiți-vă cu cele neapărat trebuincioase, ca și alții să aibă cele neapărat trebuincioase.

Precum învață apostolul lui Dumnezeu: *iar dacă avem hrană și îmbrăcăminte, cu acestea să fim mulțumiți*. Oare nu este aceasta o bună învățătură pentru lumea de astăzi, aflată în criză?

Mai este o învățătură importantă și în faptul că nu locul dă însemnătate omului, ci omul locului. Omul reprezintă cea mai mare valoare de pe pământ. Luxul și strălucirea exterioară nu îl măresc, nici sărăcia nu îl micșorează pe om. Știi cum a zis El despre Ioan Botezătorul, om fără casă și masă: *Ce ați ieșit să vedeți în pustie? Au om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi sunt la curțile împăraților*. La curte împărătească și în haine moi este și împăratul Irod – dar nu e om, ci vulpe; așijderea și Pilat – dar nu e om, ci lup roman; așijderea și fariseii – dar nu sunt oameni, ci *pui de năpârci*. Iar Ioan cel lipsit de casă este un om mai mare decât toți cei din palate: *nu s-a sculat între cei născuți din femei mai mare decât Ioan Botezătorul*.

Încă o învățătură. Împărăția cerurilor este mai importantă pentru om decât orice pe lume. Și această împărăție poate s-o dobândească omul oriunde s-ar fi născut și oriunde ar trăi: la oraș, sau la sat, sau în pustie, sau în peșteră. Lumii ce caută lumină numai din marile orașe, Domnul a vrut să-i dea o lecție: că adevărata lumină se poate arăta și dintr-o peșteră sărmană. Asta au dovedit-o mai târziu și numeroșii nevoitori din peșteri, mari înduhovniciți și adevărați luminători ai lumii.

După a mea socotință, mai este încă o pricină de nu puțină însemnătate pentru care Hristos S-a născut într-o peșteră. În Țara Sfântă dăinuie încă și astăzi patru stânci vestite – stau precum stăteau și în vremea venirii lui Hristos în lume. O stâncă este peștera din Bethleem, unde S-a născut El; a doua este stânca de pe muntele Ispitirii, unde El a fost ispitit de diavol; a treia este stânca Golgotei, pe care a fost răstignit, sub care a fost îngropat și unde a înviat; și a patra este stânca de pe Muntele Măslinilor, de pe care S-a înălțat la cer. Așadar, cele mai însemnate patru evenimente din viața Mântuitorului sunt legate de

patru stânci neclintite. Nu mai există casa din Nazaret unde El a trăit, nici cea din Capernaum, unde Se sălăşluise. Nu mai există nici una din clădirile în care El zăbovea; nici curtea lui Irod, nici reşedinţa lui Pilat, nici măcar templul lui Solomon. Tot ce a fost zidit de mână omenească, timpul a ruinat. Însă aceste patru stânci, de Dumnezeu făcute, stau în picioare şi astăzi întocmai ca odinioară. Ca nimeni să nu se poată îndoi de faptul că El S-a născut cu adevărat, că a fost ispitit ca om, că a fost răstignit pentru păcatele omeneşti, dar şi că a înviat, şi că S-a înălţat cu slavă la ceruri, în veşnica Sa patrie, unde-i aşteaptă pe dreptii Săi. Ştia Atoateştiutorul inima de piatră a oamenilor şi cugetul lor bănuitor, drept pentru care cu înţelepciune a legat acele patru mari întâmplări de patru stânci nemişcate. Iar dacă Hristos S-ar fi născut în vreo casă dintr-o cetate sau dintr-un sat, oare aceea casă ar mai fi existat şi acum ca să dea mărturie? Nu numai casa, ci nici cetatea unde s-a născut Alexandru cel Mare nu mai există. Nu numai cetatea, ci nici ţara în care s-a născut marele Homer nu este cunoscută. Iar sfânta Peşteră a lui Hristos din Bethleem dăinuie, dăinuie – şi dă mărturie.

Să ştii şi asta: precum trupul Lui, casa sufletului Lui, nu este de la om, ci de la Dumnezeu-Duhul Sfânt, nici casa trupului Lui, peştera din Bethleem, nu este de la om, nici de la mâini omeneşti, ci de la Dumnezeu-Făcătorul şi Purtătorul de grijă. El a făcut-o mai înainte de a face toţi oamenii de pe pământ, şi după ce a făcut-o a pregătit-o ca palat al vremelnicei Sale sălăşluiri când S-a pogorât să-i cerceteze pe urmaşii lui Adam şi ai Evei. Şi, mai mult, ca mărturie trainică a venirii Sale pe pământ.

Să nu te mire faptul că Dumnezeu a ales pentru Sine un sălaş atât de sărman. *Ce este înalt la oameni, urâciune este înaintea lui Dumnezeu.* Urâciune era înaintea lui Dumnezeu palatul cezarului de la Roma, căci cu adevărat era peşteră tâlhărească de fărâdelegi şi de desfrânare. Iar ceea ce e dispreţuit şi nimicnic în ochii oamenilor, Dumnezeu cel mai des alege şi proslăveşte.

Aceasta e metoda Celui Atotînțelept. Potrivit acestei metode, El a ales pescari drept apostoli și o peșteră drept leagăn al Său.

Scrisoarea a 99-a

**UNUI TEOLOG NEAMȚ,
DESPRE BISERICA ORTODOXĂ
ȘI PACEA MONDIALĂ**

Vi se pare că Biserica Ortodoxă se interesează prea puțin de criza mondială, și acest lucru vă roade. Cum „se interesează prea puțin”? Cine ar putea dori pacea mai mult decât chinuiții și mucenicii? Asta o scriu nu ca laudă de sine, ci doar mărturisind faptele istorice confirmate. Și pe limba dumneavoastră puteți găsi cărți, istorii și însemnări de călătorie în care sunt descrise pătimirile și chinurile de veacuri ale popoarelor ortodoxe. Acestea însă arată doar o mărunță parte a nedescrisului adânc de pătimire prin care au umblat sute de ani popoarele ortodoxe. Dacă popoarele bogate și libere doresc pacea, ele o doresc, mă tem, pentru o viață în confort, neaducătoare de folos; iar când popoarele chinuite și sărace doresc pacea, ele o doresc ca pe o odihnă trebuincioasă. Este firesc, deci, pe deplin firesc ca Biserica Ortodoxă, ocrotitoare și hrânitoare a sufletului popoarelor ortodoxe, să dorească din toată inima pace în lume – pacea, nu războiul. De aceea se înalță dimineța și seara în bisericile noastre rugăciuni „pentru pacea a toată lumea”. De ce rugăciuni? Fiindcă noi, ortodocșii, credem că pacea pe pământ este dar al lui Dumnezeu, la fel ca vremea bună, și rodirea, și ploaia, și sănătatea, și însăși viața. De aceea ne rugăm Dăruitorului tuturor darurilor bune să dăruiască pace lumii.

Știți și dumneavoastră că pacea este o urmare a virtuții, nu o chestiune de abilitate. Știți că îngerii lui Dumnezeu, deasupra

peșterii de la Bethleem, în cântarea lor au vorbit mai întâi și apăsător despre slăvirea lui Dumnezeu, și apoi despre pacea pe pământ: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, întru oameni bună voire!* Cei ce nu încep prin a-L proslăvi cu credință și rugăciune pe Făcătorul lor Cel Preaînalt cum pot avea pace în suflet și cum pot da lumii ceea ce n-au în sine? Apoi, știți spusa lui Pavel despre Hristos: *El este pacea noastră*. Și ce să mai zic? Știți toată Evanghelia lui Hristos, în esență singura Carte despre pace care există în lume. Știind toate acestea, cum ați putea și dumneavoastră să gândiți altfel decât că pacea este urmare a virtuții, nu o chestiune de abilitate, și că pacea poate fi atinsă doar prin virtute, nicicând prin abilitate? Luați ca exemplu o familie în care bărbatul și femeia, amândoi fără virtute, păstrează pacea între ei doar prin abilitate. Oare pacea dintr-o asemenea familie poate fi trainică? Iar în familia unde Dumnezeu este slăvit, unde domnește cinstea, acolo nu se vorbește despre pace, fiindcă în ea este deja pace de la sine, ca urmare a virtuții. La fel, să zicem, precum căldura sau lumina este urmare a focului. Așa este și într-un popor, și în întreaga omenire. Dacă virtutea n-ar fi subrezită în lume, nu s-ar vorbi atâta despre pace. Fiindcă pacea ar veni de la sine, din virtute. Însă în lume se vorbește astăzi despre pace mai mult decât în vremurile dinainte, și oamenii se ostenesc mai mult decât s-au ostenit vreodată – nu pentru a redobândi virtutea, condiția păcii, ci pentru a face o pace artificială prin abilitate. Însă precum nu poate fi ridicat acoperișul înainte de temelie, nici pacea nu poate fi înainte de virtute. Iar Temelia și Insuflătorul a toată virtutea este Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Căci cine altul ar putea fi temelie a păcii pe pământ decât Cel care singur este chemat Domn al păcii?

Atunci

– când mai-marii popoarelor și semințiilor vor vrea să facă pace în lume nu după pilda strămoșilor lor de demult, care îm-

potriva lui Dumnezeu zideau turnul Babel, nădăjduind doar în abilitatea lor, ci prin slăvirea lui Dumnezeu;

– când vor fi chemate popoarele și semințiile să cadă la rugăciune înaintea Celui Preaînalt;

– când se vor hotărî post și porunci de înfrânare de la toate destrăbălările măcar pentru o anumită vreme;

– când va fi interzisă cu strășnicie orice jignire a Făcătorului lumii;

– când fiecare virtute va fi scoasă în relief cu deadinsul și proclamată limpede drept condiție a păcii,

atunci Biserica Ortodoxă va face cu mare bucurie și hotărâre toate jertfele pe care Dumnezeu și omenirea le vor pune asupra ei de dragul păcii între oameni.

Până atunci, Biserica Ortodoxă va face ceea ce va putea. Îi va învăța pe credincioșii săi virtutea, îi va întări în credință și în dragoste, și astfel îi va face în stare să aibă pace unii cu alții. Și, pe lângă asta, se va ruga zi de zi Domnului Lumii ca pe toți oamenii să-i învrednicească de darul Său cel dumnezeiesc, care e pacea pe pământ.

Pace dumneavoastră și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 100-a

PĂDURARULUI MANOILU, DESPRE ARIPILE SFÂNTULUI IOAN

Te-ai născut, spui tu, în Banat, și *slava* ta este Sfântul Ioan Botezătorul. Socoți credința lui Hristos drept viață a vieții tale. Când tatăl tău a răposat, ți-ai propus să prăznuiești *slava* casei tale și mai luminat decât se făcea înainte în casa voastră. Serviciul însă te-a adus în Macedonia. Și cum icoana de *slavă* trebuia să o lași acasă, la mama bătrână și la surori, ai comandat

o icoană nouă a Sfântului Ioan la meșterii noștri de la Debar. Spre marea ta mirare însă, acești meșteri l-au zugrăvit pe Sfântul Ioan cu aripi. Când le-ai făcut observație meșterilor, ei ți-au explicat că așa este Botezătorul Ioan zugrăvit peste tot în icoanele din bisericile locului. Atunci te-ai dus prin biserici, ai văzut, te-ai încredințat și te-ai minunat. Și întrebi de ce este Sfântul Ioan Botezătorul înfățișat cu aripi.

Știi – chiar știi? – că numai îngerii lui Dumnezeu sunt înfățișați cu aripi. Sunt înfățișați astfel fiindcă sunt duhuri netrupești, cu ușurință mișcătoare spre slujirile la care îi trimite Făcătorul. Iar acum ascultă mărturia lui Hristos despre Ioan: *acesta este despre care s-a zis: iată, Eu trimit pe îngerul Meu înaintea feței Tale, care va găti calea Ta înaintea Ta*. Cine a scris aceasta? Prorocul lui Dumnezeu, insuflat de Duhul Domnului (Maleahi 3, 1). Sfântul Ioan este, așadar, numit „înger” și de Prorocul Maleahi, și de Mesia Însuși. Și, cu adevărat, slujirea lui Ioan a fost asemenea slujirii îngerilor cerești. Când Mântuitorul lumii S-a născut în Bethleem, îngerii au vestit nașterea Lui păstorilor, și i-au chemat să se bucure și să dea slavă lui Dumnezeu. Au trecut de atunci treizeci de ani. Și Mântuitorul S-a arătat la Iordan ca să-Și înceapă lucrarea de mântuire. Atunci Sfântul Ioan L-a vestit și L-a arătat poporului, chemând pe oameni la pocăință și curățire, pentru a se învrednici să-L primească pe El, Mesia și Mântuitorul.

Iată, de aceea artiștii creștini l-au zugrăvit adesea pe Înainte-Mergătorul lui Hristos, din cele mai vechi timpuri, cu aripi. Fiindcă este numit „înger” în Sfânta Scriptură și fiindcă a avut slujire îngerească în istoria mesianică a mântuirii oamenilor.

Fie ca înaripatul tău Sfânt Ioan să te acopere cu aripile sale de tot răul! Amin.

Scrisoarea a 101-a

**DOMNULUI K.K.,
CA RĂSPUNS LA ÎNTREBAREA
DACĂ SE POT FACE VRĂJI CU CRUCEA**

Imi scrieți că ați văzut cruci din nuiiele, pe care oamenii din sat le înfig pe câmpuri în ziua de Sfântul Gheorghe. Și întrebați ce fel de „vrăjitorie cu crucile” este asta. Pot să vă răspund îndată că nu e nici o vrăjitorie. Cu semnul crucii se pot face, oare, vrăjitorii? Crucea simbolizează realitatea patimilor lui Hristos, suferite de către Fiul lui Dumnezeu tocmai pentru nimicirea a toată vrăjitoria și fermecătoria și închinarea la idoli. Acestui sfânt semn îi este dată de Sus puterea de a alunga toate duhurile rele și necurate și de a-i ocroti pe oameni de ele, până la sfârșitul veacurilor. Biserica a închinat două zile pe săptămână Cinstitei cruci a lui Hristos: miercurea și vinerea. Ca prin acestea să aducă aminte creștinilor de pătimirea Domnului slavei pentru neamul omenesc, și ca în cugetul fiilor săi să scoată în relief crucea ca pe o armă nebiruită. În acele zile, la Utrenie se cântă o cântare a crucii, care glăsuiește precum urmează:

„Crucea este păzitoarea a toată lumea,
Crucea este podoaba Bisericii,
Crucea este întărirea credincioșilor,
Crucea este slava îngerilor
Și rană cumplită dracilor.”

Păziți-vă, fiindcă celor ce își pierd sufletul și pier pentru vecie semnul crucii le pare un nimic, după cuvântul apostolului lui Dumnezeu: *căci cuvântul Crucii celor ce pier nebunie este, iar nouă, celor ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu este* (I Corinteni 1, 18).

Cine a călătorit prin Scoția a putut vedea table din lemn puse pe ogoare, și lângă drumuri, și deasupra caselor, și dea-

supra pătulelor. Pe aceste table sunt scrise cu litere mari citate din Sfânta Scriptură. Pe o tablă, de exemplu, citești cuvintele acestea:

Doamne, Dumnezeul meu, spre Tine am nădărduit, păzește-mă de cei ce mă prigonesc;

– pe alta: *Domnul este păstorul meu, nimic nu-mi va lipsi;*

– pe alta: *Al Domnului este pământul și plinirea lui;*

– pe alta: *Ochii mei pururea spre Domnul;*

– pe alta: *Domnul e lumina mea și mântuirea mea, de cine mă voi teme?*

– pe alta: *Dumnezeu dragoste este, și cel ce petrece întru dragoste întru Dumnezeu petrece, și Dumnezeu întru dânsul;*

– pe alta: *Bucurați-vă totdeauna. Rugați-vă lui Dumnezeu neîncetat. Pentru toate mulțumiți.*

Și așa stau lucrurile în pământul Scoției. În Balcanii noștri ortodocși nu este acest obicei. În locul lui există obiceiul ca crucea să se poarte la gât, să se cresteze pe porți, să se pună în case și pe celelalte clădiri, să se prindă de haină, să se înfigă pe ogoare și în grădini. În loc să scrie, poporul nostru pune crucea. Într-adevăr, și cuvintele Sfintei Scripturi au putere, precum le-a spus Hristos apostolilor: *voi sunteți curați, pentru cuvântul pe care vi l-am spus*. Câtă putere este, deci, în cruce, putere care curăță, care apără, care sfințește! Cu crucea se sfințesc și apa și untdelemnul și pâinea și primele roade ale pământului și tot lucrul de trebuință, și casa, și omul. Asta o știe poporul nostru creștin din experiență; drept aceea, el înseamnă ogoarele și clădirile și vitele și hainele și hrana sa cu sfântul semn al crucii lui Hristos. Iar blestemata vrăjitorie este departe de cruce, și crucea de vrăjitorie.

De la Dumnezeu pace dumneavoastră și sănătate!

*Scrisoarea a 102-a***ÎNVĂȚĂTOAREI V.Ș., DESPRE CINE NE
DĂ MĂRTURIE CĂ DUMNEZEU EXISTĂ**

Atât tu, cât și bătrâna ta mamă sunteți devotate credinței ortodoxe. De când ați început să pliniți poruncile privitoare la post, la rugăciune, la milostenie și la împărtășire, tainele adevărului vi se descoperă tot mai mult. Într-adevăr, aceasta este calea dreaptă: prin exersare a cunoscutului se ajunge și la necunoscut. Celui ce face rugăciune tăcută vreme îndelungată, adevărul i se arată. Inima ta însă arde de dorința să-i îndreptezi și pe mulți alții pe calea adevărului – dar oamenii, cum sunt oamenii: unul are mintea întunecată de minciună, altul are inima împietrită de patimi, încât treaba nu merge lesne. Trebuie curățire îndelungată, și maslu cu sobor de preoți, și scăldare de șapte ori în Iordan. Astfel, un muncitor din Banat te-a lăsat cu gura căscată cu întrebarea: „Cine îmi dă mărturie că Dumnezeu există?” Și tu te miri ce să-i răspunzi. În primul rând, roagă-te lui Dumnezeu pentru el, și apoi răspunde-i precum urmează:

Dă mărturie iarba. De cauți, frate, martor sub picioarele tale, îți dă mărturie iarba verde, a cărei spiță de neam urcă până la ziua și ceasul când s-a auzit cuvântul Făcătorului: *să răsară pământul iarbă verde, care să poarte sămânță, și pom roditor, care să facă rod* (citește prima pagină din Cartea Facerii).

Dau mărturie soarele, luna și stelele. De cauți, frate, martor deasupra capului tău, îți dau mărturie mândrul soare, minunata lună și ceata stelelor. Urcă pe spița lor de neam cât vrei: nu vei afla capăt până ce nu vei ajunge la acea zi și la acel ceas în care deasupra întunericului și a netocmirii a răsunat cuvântul lui Dumnezeu: *să fie luminători întru tăria cerului..., doi luminători mari și stelele!*

Dă mărturie marea și dă mărturie văzduhul. De cauți, frate, mărturie în jurul tău, în lungime și în lărgime și în adâncime, îți dau mărturie marea și văzduhul, și muntele și codrul, mușuroiul de furnici și stupul de albine, și tot ce viețuiește în mare și în văzduh, și în munte și în codru, și înăuntrul mușuroaielor și al stupilor. Urcă pe spița lor de neam, nu te abate nici la stânga, nici la dreapta – însă nu întreba pe oricine de cale –, și vei ajunge, negreșit, la acea sfințită clipă în care a străfulgerat din cer glasul dragostei: *să fie, să fie, să fie! Și a fost așa.*

Dau mărturie boul și măgarul, după cuvântul prorocului care strigă: *cunoscut-a boul pe stăpânul său și asinul ieslea domnului său, iar Israel nu M-a cunoscut pe Mine și poporul Meu nu M-a înțeles* (Isaia 1, 3).

Spune-mi, frate, care făptură de sub ceruri nu îmi dă mărturie despre Dumnezeu? Îți dau timp o sută de ani ca să te chinui cu acest chin deșert și să cauți fie și un singur fir de iarbă care să nu dea mărturie despre măreața ființă a Făcătorului Său. Dar ca să îți scurtez acest soroc și să te ajut să afli cine nu dă mărturie despre Dumnezeu, iată: numai și numai, în toată lumea, numai și numai oamenii nebuni.

Îmi dau mărturie rânduiala și măsura și numărul și dumnezeiasca armonie a întregii lumi zidite. Dau mărturie înțelegerea și conștiința tuturor sufletelor sfinte și drepte. Însă, mai presus de tot și de toate, dă mărturie Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, întru Care Marele și Veșnicul Dumnezeu S-a arătat în trup ca om, a cercetat neamul omenesc, a vestit tainele, a arătat calea, a deschis Raiul. Dacă cineva dorește să Îl și vadă cu ochii pe Dumnezeu și să-L audă cu urechile, cu adevărat i-a împlinit și această dorință Făcătorul oamenilor: să se uite la Iisus Hristos. Și va vedea, și va auzi, și va învia cu viață nouă.

Astfel poți să-i răspunzi aceluia sărac suflet care Îl caută cu sete pe Dumnezeu și dorește să Îl vadă și să-L audă. Aceasta însă nu este tot ce se poate spune. Acesta este numai un snop din

uriașa țarină a lui Dumnezeu, în care tot ce crește dă mărturie despre Făcătorul său. Și nici nu crește pentru altceva decât ca să arate mărturia sa – și să se ducă. Iar tu, fiică, continuă să te întărești în virtutea ta. Nu te uita nici la stânga, nici la dreapta afară de calea mântuirii. Degrabă trebuie să murim. Iar dincolo, după moarte, este Judecata lui Dumnezeu asupra felului cum noi, ca cei mai apropiați lui Dumnezeu, am mărturisit despre Dumnezeu. Și la Judecată sunt două cete mari de oameni: una de-a dreapta Domnului slavei, care în această viață nu s-au rușinat de Hristos, iar cealaltă de-a stânga Lui, care în această viață s-au rușinat de El *întru acest neam preacurvar și păcătos* (Marcu 8, 38).

Pace ție și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 103-a

UNEI VĂDUVE CARE ÎNTREABĂ DACĂ SĂ SE DUCĂ LA MĂNĂSTIRE

Dar unde să vă duceți? Cu atât mai mult cu cât ați rămas și fără copii. Bogata aristocrată Melania Romana l-a îndemnat pe soțul său să plece amândoi la mănăstire, fiindcă își înmormântaseră ambii copii. Pe dumneavoastră nu vă încurcă nici copiii, nici soțul. Nu aveți pe cine să îndemnați decât pe dumneavoastră înșivă. Mergeți, deci, în numele Dumnezeului Celui Viu!

Ați gustat din viața de om căsătorit. „Dezamăgire!”, spuneți. Oare doar pentru dumneavoastră? Oare nu și pentru alte sute de oameni care așteaptă de la căsătorie mai mult ca de la Raiul ceresc? Acum spuneți: „M-am săturat de căsnicie! Nu mai vreau în vecii vecilor! Dar ce, să trec iarăși prin toate amărăciunile pe care le-am trăit?” O amărăciune de la neîncetata apăsare

a grijilor trupești și de la rușinea trupească, altă amărăciune de la a fi supusă unui soț ateu și neomenos, a treia amărăciune de la neîncetata frică pentru copiii născuți și nenăscuți, a patra amărăciune de la moartea copiilor și a soțului. Apostolul spune despre femeie, ca fiind prima călcătoare a legii lui Dumnezeu, că *se va mântui prin nașterea de prunci, de va rămâne întru credință și întru dragoste și întru sfințenie cu întreagă înțelepciune* (I Timotei 2, 15). Această cale s-a sfârșit pentru dumneavoastră, și nu vreți să mai mergeți iarăși pe ea. Ei bine, atunci, în numele lui Dumnezeu, duceți-vă la mănăstire!

Papagalul toarnă repede toate cuvintele pe care le știe, apoi pișcă cu ciocul pe cine se apropie de el; la fel și întreaga viață luminează își arată repede toate desfătărilor, iar apoi pișcă și zgârie fără milă. Dumneavoastră nu doriți să mai trăiți o dată papagalăcu amăgitoarei vieți lumești. Nu mai vreți să intrați în corabia pestriță, care aflându-se în liman atrage prin culorile ei pestrițe, dar pleacă repede pe furtună grea. E bine dacă, precum naufragiații, doriți o altă cale; dacă vă gândiți, să zicem, să rămâneți adevărată văduvă, iată: *cea cu adevărat văduvă și singură nădăjduiește întru Dumnezeu, și zăbovește întru rugăciuni și cereri noaptea și ziua; iar cea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă* (I Timotei 5, 5-6). A avea nădejde statornică în Dumnezeu și a te ruga neîncetat lui Dumnezeu noaptea și ziua, asta o pot înfăptui și soții în căsnicie, mai ales dacă sunt de un suflet în evlavie. Asta o pot înfăptui în lume și bărbatul văduv, și femeia văduvă. Însă, firește, cel mai ușor este de înfăptuit lucrul acesta în liniștea mănăstirii. Drept aceea, în numele lui Dumnezeu, hotărâți-vă și bateți în porțile mănăstirii, urmând lui Sava Nemanidul, țarinei Milița, cneaghinei Efimia și fericitei Stoina Fecioara.

În monahism se dă legământul desăvârșitei credincioșii față de Hristos. Cu adevărat, monahismul este logodnă tainică a sufletului cu Hristos. În el și trupul și sufletul se înduhovni-

cesc și renasc într-o ființă nouă, pe care Împăratul ceresc trebuie s-o primească drept mireasă a Sa. *Taina aceasta mare este*, grăiește ucenicul lui Hristos, însă nu o taină care ține de fantezie, ci o realitate, și încă o realitate cerească neschimbătoare. În această nouă legătură nu este văduvie, nici nu poate fi, afară numai dacă sufletul omenesc apostaziază și se face necredincios. Vai, atunci văduvia e îndoită: și trupească, și duhovnicească! Această căsnicie duhovnicească se deosebește cu mult de căsnicia trupească, întrucât căsnicia trupească e doar un simbol al căsniciei duhovnicești. În căsnicia trupească, mai întâi vin bucuriile și apoi amărăciunile, pe când în cea duhovnicească întâi amărăciunile, și apoi bucuriile. Așadar, dacă doriți să gustați această căsnicie duhovnicească, în care dragostea crește pe măsură ce dăinuiește, atunci ce să vă sfătuiesc, decât aceasta: în numele lui Dumnezeu, duceți-vă la mănăstire!

Fie ca binecuvântarea lui Dumnezeu să vă însoțească!

Scrisoarea a 104-a

PLUGARULUI OSTOIA P., CARE ÎNTREABĂ DACĂ EXISTĂ OAMENI BINECUVÂNȚAȚI ȘI NEBINECUVÂNȚAȚI

Firește că există! Căci dacă nu ar exista, nici nu ar avea rost să cerem binecuvântare ori să vorbim despre binecuvântare. Binecuvântat sau nebinecuvântat: aceasta face marea deosebire între oameni. Legătura nedespărțită cu Dumnezeu aduce binecuvântare, iar desepărțirea de Dumnezeu înseamnă nebinecuvântare. Asta ne învață și istoria evanghelică despre fiul ascultător și cel risipitor.

De la un ins binecuvântat, întreaga casă poate spori în toate, iar de la unul nebinecuvântat întreaga casă poate da înapoi

în toate. Ai citit în Sfânta Scriptură minunata povestire despre Iosif cel binecuvântat, pe care frații pizmași l-au vândut negustorilor egipteni? Potrivit bunei Pronii a lui Dumnezeu, care întotdeauna apără pe cel drept, Iosif a fost revândut lui Putifar, dregătorul împăratului egiptean. Iar acest dregător, dându-și seama de cinstea lui Iosif, l-a pus peste toată averea sa. *Și după ce l-a pus pe el peste toată casa sa și peste toate câte avea el, a binecuvântat Domnul casa egipteanului pentru Iosif, și a fost binecuvântarea Domnului întru toată avuția lui, în casă și în țarina lui* (Facerea 39, 5). Așa-i în Sfânta Scriptură, așa e și în viață acum și totdeauna. Sau nu ai auzit niciodată în satul tău pe cineva zicând: „De când mi-a intrat omul ăsta în casă, binecuvântarea lui Dumnezeu mi-a intrat în casă”? Pătrunzătoarea înțelegere a poporului, insuflată de Duhul lui Dumnezeu, pătrunde mai adânc în tainele existenței și a celor ce se întâmplă în lume decât creierile obosite ale celor care măsoară și judecă în afara Duhului dumnezeiesc.

La fel sunt pe lume și persoane nebinecuvântate, sau, cum ar spune turcii, ghinioniste¹. Sufletul necredincios și moralmente necurat este întotdeauna ghinionist. „Dacă se apucă de pom verde, și pe acela îl usucă.” Prorocul Iona a fugit de la fața lui Dumnezeu și s-a împotrivit poruncii dumnezeiești. Prin aceea, el s-a rupt de binecuvântarea lui Dumnezeu. Drept aceea, aproape că a pierit în urma furtunii corabia pe care călătorea. Îndată ce l-au îndepărtat pe Iona de pe corabie, furtuna a încetat. Pe de altă parte, datorită binecuvântatului Pavel s-a mântuit de furtună altă corabie, care plutea spre Roma, și pe acea corabie, 276 de suflete, după cuvântul îngerului lui Dumnezeu care i-a spus în vis lui Pavel: *Nu te teme, Pavele! Trebuie să te înfățișezi cezarului; și iată că ți s-au dăruit ție de către Dumnezeu toți cei ce sunt în corabie cu tine* (Fapte 27, 24). Mai ales în vreme de războaie se gândește și se vorbește mult despre oameni norocoși și

¹ Respectivul cuvânt este de origine turcă; în sârbește – *baksuzluk* (n.trad.).

nenorocoși. Aceștia sunt oamenii cu binecuvântare sau fără binecuvântare. Isus Navi a pierdut o bătălie lângă cetatea Gai din pricina ghinionului unui hoț oarecare, Ahan Ben-Harmia. Sau nu ai auzit pe nimeni zicând: „De când mi-a intrat în casă acel om” sau: „De când m-am întovărășit cu acel om, toate îmi merg pe dos”? Când se întovărășesc un om de rău și un om de bine, cum să înainteze când unul trage înapoi, iar celălalt înainte? Câtă vreme împăratul Solomon slujea singurului Dumnezeu Ade-vărat, a fost bine pentru el și pentru casa lui și pentru poporul lui. În cele din urmă, împăratul Solomon și-a luat ca soții însă și câteva egiptence păgâne, care au adus ghinion și lui, și casei lui, și împărăției lui. Fiindcă din pricina acelor femei a rămas Solomon rușinat pentru totdeauna: casa lui a fost înroșită cu sânge frățesc, iar împărăția lui s-a fărâmițat. Așa-i în Sfânta Scriptură, așa e și în viață, acum și totdeauna.

Tu însă nu te teme, numai să ascuți acele cuvinte ale părintelui lui Solomon, pe care Solomon n-a vrut să le asculte până la capăt: *Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor, și în calea păcătoșilor n-a statut, și în scaunul pierzătorilor n-a șezut* (Psalmul 1).

Binecuvântat fie-ți Anul Nou!

Scrisoarea a 105-a

UNEI MAME, DESPRE CONCURSURILE DE MISS

Imi aduceți la cunoștință, cu prostească bucurie, că fiica dumneavoastră a fost aleasă Miss. Ca și cum ați aștepta să vă și felicite. Mie îmi e rușine și să scriu despre acest lucru, iar în loc de felicitări vă fac cunoscută profunda mea compătimire. Nu știu de ce mai spuneți în scrisoare: „Pentru fiica mea, ca fată educa-

tă, lucrul acesta este foarte măgulitor.” Căci ce se poate spune despre educați și needucați în zilele noastre? Între numeroasele crize contemporane, criza educației este una dintre cele mai importante. Cine știe care poate fi numită cu mai mult temei educată: o damă de la oraș sau o ciobăniță sfioasă de la munte?! În această privință nu se va ajunge la o înțelegere până ce nu ne vom întoarce la concepția despre educație a poporului și nu vom spune, în armonie cu multele milioane de glasuri ale poporului: **educat** (*obrazovan*) **este cine are obraz**. Iar cine nu are obraz nu este educat, oriunde ar locui, orice poziție ar ocupa și orice grămadă de cunoștințe ar avea în cap.

În satele noastre din Șumadia, despre frumusețe se șoptește, iar despre caracter se vorbește cu voce tare. Asta vine din adâncă conștientizare de către popor a faptului că frumusețea este un lucru trecător și care nu depinde de om, în vreme ce caracterul este un lucru netrecător și care depinde de om. Știți, oare, cântecul popular despre Milița fecioara? Ce minunat le-a răspuns unor lingușitori:

„Nu-s din iele ca să adun norii,
Ci-s fecioară să privesc în față!”

Concursurile moderne de Miss sunt un obicei al vechilor popoare latine. În fapt, este doar un comerț abil disimulat cu prostituate. Ați urmărit soarta multelor Miss din Europa? Ce trist! Căsnicii străinii, copii din flori – sărmanii copii! –, procese senzaționale între soți, sinucideri. Iată-vă rubrica la care sunt înscrise de obicei „reginele frumuseții”! Oare și fiica dumneavoastră...? Mai bine i-ați fi dat să citească actul despre moartea eroică a tatălui ei în Țer-Planina decât să o fi expus la un concurs pestriț și primejdios. Cine vă poate garanta că marea dumneavoastră bucurie nu se va preface grabnic într-o nespusă întristare și în rușine – rușine că vă veți închide în cameră și vă veți ascunde fața cu mâinile de lumina soarelui? Și veți ști că vecinii chicotesesc răutăcios, și asta vă va rupe și mai mult inima.

Dintre toate ispitele cu care omul are a se măsura în sine însuși, frumusețea este, oricum, cea mai anevoie de biruit. Ea a fost biruită de Sfânta Ecaterina și Varvara și Anastasia și Parascheva și multe altele, care au cunoscut în sine o frumusețe mai înaltă decât cea de pe sine. Dar va putea, oare, să o biruie fica dumneavoastră, care este lipsită de o vedere duhovnicească puternică și care s-a expus o dată de bunăvoie la târgul frumuseții? Să nu dea Dumnezeu Puternicul! Căci frumusețea este un ghețar de pe care se alunecă sigur în adâncul de foc.

Negustorii americani de filme au născocit – cu totul din capul lor, mai mult pentru comerț – că Iuda vânzătorul era cel mai frumos dintre cei doisprezece apostoli. Asta, firește, nu se poate dovedi cu nimic în lume afară, poate, de sfârșitul lui Iuda. Precum ați auzit și ați citit negreșit, sfârșitul lui a fost asemănător cu cel al unora dintre reginele și regii moderni ai frumuseții. Acest „frumos” Iuda, după ce L-a vândut pe Fiul lui Dumnezeu, s-a coborât la pârâu și s-a spânzurat. *Și aruncând arginții în templu, a ieșit și s-a spânzurat.*

Cine merge la plimbare cu diavolul departe, greu se mai întoarce la calea dreaptă. Ce să vă sfătuiesc? Măritați-vă fica cât mai degrabă, și, cu cât mai modest, cu atât mai bine! Cu un brutar sau cu un cizmar. Firește, dacă acel om cinstit se va hotărî să ia asupra sa o răspundere ca aceasta. Așa puteți trage nădejde că veți trăi să vă bucurați de nepoți legiuiri, și veți da mulțumită lui Dumnezeu. După atotputernicia Sa, Făcătorul îl poate opri pe om ca să nu cadă pe calea lunecoasă pe care a apucat-o din neștiință ori din slăbiciune. Fie ca El să vă stea într-ajutor dumneavoastră și celor pe care îi iubiți cel mai mult pe lume – copiilor dumneavoastră!

*Scrisoarea a 106-a***UNUI UCENIC CARE CAUTĂ SFAT
PENTRU VIAȚA DUHOVNICEASCĂ**

Nu pot să-ți spun cât m-a bucurat scrisoarea ta. După ce am citit-o, am strigat: „Iată-l pe eroul Tău, Doamne, binecuvântează-l!” Căci cu adevărat ești un erou, deși n-ai decât cincisprezece ani. În casa stăpânului tău vezi în fiecare zi numai neînțelegeri, ură și răsteli. În prăvălie, unde umpli și golești lăzi, auzi de la ceilalți tovarăși numai înjurături și necuviințe. Pe stradă și pretutindeni în jur – sminteli, și doar sminteli. Însă duhul tău de erou nu primește nici una dintre smintelile acestea ce năvălesc asupra ta prin ochi și prin urechi. Și așa se împlinește cu tine vorba: „Ce-a văzut nu a văzut, ce-a auzit n-a auzit.”

Ah, cum ți se păreau toate acestea cu totul altfel când ai venit din satul tău la oraș! Pășind pentru prima dată în acel oraș – îmi scrii –, ai văzut case mult mai frumoase decât biserica voastră din sat. Și pășeai cu cutremur și cu cinstire pe străzi, supărându-te pe picioarele tale fiindcă aduceau praful de la țară în acea mulțime de biserici, în acea nemaivăzută curăție și sfințenie. Înaintea multor case înalte îți făceai cruce, cum își face cruce omul când vede o biserică. Vai, ți se tăia suflarea! Te-ai întors și ai început să fugi către satul tău. Te-ai gândit însă că nu ai deloc puțință de întoarcere. Ai început să plângi cu amar, și ștergându-ți lacrimile cu năframa te-ai întors în oraș. De atunci a trebuit să îți aduni în fiecare zi toată puterea, toată viața ta mică, pentru a înfrunta grozăviile peste grozăvii care te înconjurau. Câteodată auzai bătând clopotele la biserică, deși biserică nici nu ai văzut încă în acel loc, și te gândeai: „Sunt ingerii, care trag clopotele în cer vestind lumii stricate Înfricoșata Judecată!” Stăpânii tăi nu merg niciodată la biserică, și ca atare

nu merg nici ucenicii și nici calfele. Arzând întreg de dorința sfintelor slujbe, te-ai încumetat o dată să o rogi pe stăpâna ta să te lase la biserică. La care ea izbucnit în hohote de râs, te-a târât în sala de mese, unde se lua gustarea de dimineață, și a strigat printre hohote: „Gândeți-vă ce i-a trecut prin minte popii ăștuia mititel – să meargă la biserică!” Și toți au început să chico-tească, parcă erau nebuni.

Toate furtunile acestea însă n-au făcut decât să întărească mai mult pomul vieții tale. Pe cât a crescut ura față de sminteli, pe atât a crescut și dragostea față de Dumnezeu. Și te-ai păzit întru credință, întru cinste și întru curăție. Mare erou al lui Dumnezeu, Domnul să te binecuvânteze! Cu David îmi semeni, care ca flăcăiandru l-a omorât pe Goliat! Și tu ai biruit multe rele mari precum Goliat, care voiau să omoare sufletul tău. Iar acum, după ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, te-ai mântuit de multele sminteli, cauți sfat și pravilă după care să-ți mântuiești în continuare sufletul tău. Copilul meu de aur, fii viteaz și pe mai departe, și Dumnezeu nu te va părăsi! Numai, zici tu, să fie doar două sau trei reguli, ca să ți le poți aduce ușor aminte! Bine, iată că nu îți dau mai mult de trei reguli:

- prima regulă: să citești poruncile lui Hristos din mica Evanghelie pe care ți-o trimit;

- a doua regulă: împlinește după putere acele porunci pe care le citești și le înțelegi bine;

- a treia regulă: roagă-te lui Dumnezeu ca să-ți deschidă înțelegerea, încât să pricepi limpede ce citești, și ca Duhul Sfânt să îți dea putere, încât să poți înfăptui cele citite.

Dumnezeu să te întărească cu binecuvântarea Sa!

*Scrisoarea a 107-a***MUNCITOAREI DE FABRICĂ STANKA K.,
CARE ÎNTREABĂ CE ÎNSEAMNĂ
CUVINTELE: „ȚIE, DOAMNE”**

La sfârșitul fiecărei ectenii, preotul cheamă poporul să se lăude în chip deplin Domnului Hristos, zicând: „Pe noi înșine, și unii pe alții, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm!” La care poporul răspunde: „Ție, Doamne!”

Acestea sunt niște cuvinte foarte importante, și pot fi aplicate în multe împrejurări din viața omenească.

Când ai sănătate și spor la treabă, înalță-ți inima și zi: „Ție, Doamne!”

Când oamenii te cinstesc și te laudă, spune-ți în sinea ta: „Nu eu merit asta, asta nu se cuvine mie, ci Ție, Doamne!”

Când îți trimiți copiii la muncă ori la școală ori în armată, binecuvântează-i din pragul casei tale și zi: „Îi dau în grijă Ție, Doamne!”

Când te lovesc invidia omenească și necredința prietenilor, nu cădea cu duhul și nu ține amărăciune în inima ta, ci zi: „Toate acestea le dau spre judecată și dreptate Ție, Doamne!”

Când mergi în urma sicriului ce poartă tot ce ai mai drag, pășește cu vitejie ca atunci când duci un dar celui mai mare Prieten, și zi: „Acest suflet drag Ți-l aduc în dar Ție, Doamne!”

Când se vor aduna asupra ta chipurile întunecate ale ispitelor drăcești, și suferințelor, și bolilor, nu deznădăjdui, ci spune: „Ajutor și milă cer Ție, Doamne!”

Când îngerul morții va veni la patul tău, nu te speria – prieten este –, ci iartă-te cu această lume și spune: „Sufletul meu pocăit îl dau în mâini Ție, Doamne!”

Scrisoarea a 108-a

**COFETARULUI STAVRO I.,
RĂSPUNS LA ÎNTREBAREA:
„TREBUIE SĂ NE TEMEM DE MOARTE?”**

Ai auzit de fericitul Avacum diaconul? Când turcii îl duceau prin Belgrad ferecat în lanțuri ca să-l tragă în țeapă, acest bosniac viteaz cânta: „Sârbul este al lui Hristos, se bucură de moarte!” Cuvintele acestea sună cu totul în duhul Apostolului Pavel, care le scrie filipenilor: *Dorință am a mă slobozi și împreună cu Hristos a fi, iar a rămânea în trup mai de folos este pentru voi* (1, 23). Apostolul nici nu vorbește de moarte, ci doar de trecere din această viață în cealaltă. Și se bucură mai mult de cealaltă viață decât de aceasta.

L-am întrebat nu demult pe un bătrân zdravăn: „Ce ai dori cel mai mult pe lume de la Dumnezeu?” Punându-și mâna pe piept, el a răspuns: „Moartea și numai moartea!” „Dar crezi în viața de după moarte?” „Tocmai pentru credința asta și doresc moarte cât mai grabnică”, a zis bătrânul.

Necredincioșii se tem de moarte, fiindcă socot că moartea este deplină nimicire a vieții. Pe de altă parte, mulți oameni credincioși se tem de moarte deoarece cred că nu și-au împlinit misiunea în această lume: nu și-au scos copiii la drumul bun sau nu au terminat lucrarea pe care au început-o. Ba chiar și unii oameni sfinți s-au temut în ceasul morții. Când îngerii s-au pogorât ca să ia sufletul Sfântului Sisoe, acel om îngeresc s-a rugat să-l lase încă puțin în această viață ca să se pocăiască și să se pregătească pentru viața de dincolo. Așadar, sfinții nu s-au temut de moarte, ci de judecata lui Dumnezeu de după moarte. Și aceasta este singura frică îndreptățită a creștinului, ce crede cu tărie în viața de dincolo și în judecata lui Dumnezeu.

Iar fără credința în viața cealaltă, cerească, frica este o funie de gât, prin care moartea îi trage pe osândiți în gâttejul său. Pentru necredincioși, viața nu este altceva decât un vânt al morții, vânt ce ridică și coboară cenușa sa moartă; răscolește această cenușă și o astâmpără. Dacă necredinciosul ar gândi logic până la capăt, ar trebui să spună că viața, de fapt, nici nu există. Pentru el, moartea e singura lui credință; moartea e singura putere veșnică; moartea e singurul Dumnezeu. Iar pentru noi, creștinii, moartea e terminarea unei școli, semnalul încheierii unui stagiu militar și podul pentru întoarcerea acasă; de fapt, moartea nu e, în sine, nimic pentru cei ce cred în Hristos. El i-a spus Martei – și asta ne-o spune și astăzi nouă: *Eu sunt învierea și viața; cine crede în Mine, și de va muri, viu va fi*. În cine vom crede dacă nu în Hristos, frate Stavro? În oameni nu poți crede nici când își spun numele, și mai puțin când spun: „O să-ți plătesc mâine”, iar cel mai puțin când vorbesc despre lucruri adânci și înalte. Afară de Fiul lui Dumnezeu, nimeni nu știe nimic nici despre moarte, nici despre ceea ce ne așteaptă după moarte. El însă a știut, și ne-a vestit, și ne-a arătat. Biruința Lui nimicește moartea, după cuvântul Apostolului. Și atunci, pentru ce să ne sperie ceea ce a fost nimicit de învierea lui Hristos? Nu se lipește frica morții de cei ce s-au lipit de Hristos, Biruitorul morții și Dăătorul vieții.

Și totuși, o frică rămâne, cu totul la locul ei și îndreptățită. Este acea frică pe care și sufletele sfinte o simțeau în fața morții. Este frica nu de moarte, ci de nepregătirea pentru viața de după moarte. Frică de propria necurăție sufletească. Fiindcă cei necurați nu-L vor vedea nici pe Dumnezeu, nici viața cea adevărată din sfintele ceruri.

Domnul să-ți fie bărbăție și mângâiere!

*Scrisoarea a 109-a***COMANDANTULUI ȘCEPAN DJ.,
CARE ÎNTREABĂ CE SĂ FACEM
CA SĂ NE FIE MAI BINE**

După cum singur spui, ai slujit sub un singur domnitor mulți ani. Nu trecea zi fără să-ți amintești de stăpânul tău, de voia lui, de poruncile lui, de planurile lui. Iar acest domnitor era om muritor – și a murit. Există însă un Domnitor Care nu este muritor și nu moare, Care a fost Domnitor și asupra domnitorului tău, după cum este asupra tuturor împăraților și prinților acestei lumi. Este Domnul Dumnezeu, Făcătorul și Atotțiitorul cerului și pământului. Nu e cu totul rațional și firesc ca oamenii, supuși ai acestui Domnitor al domnitorilor, în fiecare zi să se gândească la El, să afle voia Lui, să cerceteze poruncile Lui, să pătrundă planurile Lui? Dar tocmai ceea ce este rațional și firesc mulți oameni au lepădat, urmând numai și numai voinței proprii, gândirii proprii, regulilor și legilor proprii. Iar rodul evident al acestui lucru este în vremea de acum: tulburare, neorânduială, deznădejde, prăpastie împrejurul oamenilor și în oameni.

Văzând și singur toate acestea, întrebi mirat: „Ce să facem ca să ne fie mai bine?” Nu-ți voi răspunde eu, ci-l voi lăsa pe un om sfânt să îți răspundă.

Se povestește că în vremea veche ajunsese în Egipt să fie o stare așa de rea între oameni, cum este starea de acum din lume. Atunci, doi prieteni deznădăjduiți din Alexandria au hotărât să umble prin lume și să caute măcar un om înțelept și fericit. După ce au căutat mult și în zadar, au dat până la urmă peste un om sfânt într-o dumbravă singuratică. Acela li s-a închinat până la pământ și i-a primit cu bucurie în coliba sa. După o

îndelungă împreună-vorbire și cercetare, cei doi călători s-au încredințat că aflaseră, cu adevărat, omul în care înțelepciunea și fericirea se întâlneau. Și i-au strigat:

Dar, omule al lui Dumnezeu, noi nu putem trăi ca tine! Deci, cum putem fi fericiți?

A început să plângă omul lui Dumnezeu și, ridicându-și ochii către cer, a grăit printre lacrimi:

Nici nu este nevoie să trăiți ca mine; ci, ca să fiți mai fericiți decât sunteți, urmați această pravilă:

- gândiți-vă la Dumnezeu măcar cât vă gândiți la oameni;
- temeți-vă de Dumnezeu măcar cât vă temeți de oameni;
- cinstiți-L pe Dumnezeu măcar cât îi cinstiți pe oameni;
- rugați-vă lui Dumnezeu măcar cât vă rugați de oameni;
- nădăjduiți în Dumnezeu măcar cât nădăjduiți în oameni;
- căutați ajutor de la Dumnezeu măcar cât căutați de la oameni;
- împliniți legea lui Dumnezeu măcar cât împliniți legea oamenilor;
- dați mulțumită lui Dumnezeu măcar cât dați mulțumită oamenilor;
- slăviți pe Dumnezeu măcar cât îi slăviți pe oameni!

După ce au ascultat acest abecedar de viață și purtare, cei doi prieteni s-au întors mulțumiți la casele lor. Acesta e răspunsul și pentru tine, slăvite comandante, și strigă-l în urechi și altora. Iar eu pot adăuga numai atât: nu se poate trece pe lângă acest abecedar de-a dreptul la o carte grea.

Domnul să te bucure!

Scrisoarea a 110-a

**UNEI MONAHII CARE ÎNTREABĂ
DESPRE ALUAT ȘI CELE TREI MĂSURI
DE FĂINĂ (MATEI 13, 33)**

Domnul a zis: *Asemenea este Împărăția cerurilor aluatului pe care luându-l o femeie l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit toată.* Ai vrea, cinstită soră, să afli taina acestor cuvinte. Într-adevăr, în ele este o mare taină duhovnicească. Înțelegerii trupești ca pare caraghios de simplă – *fiindcă omul trupesc nu înțelege cele ce sunt de la Duhul lui Dumnezeu..., căci duhovnicește se judecă acestea.* Iar dacă se judecă duhovnicește, precum le judecau sfinții, această pildă arată astfel:

- aluatul înseamnă Duhul Sfânt;
- femeia înseamnă sufletul omenesc;
- luatul și ascunsul – de la Dumnezeu ia și în sine ascunde;
- cele trei măsuri – cele trei puteri ale sufletului: mintea, inima și voința;
- făina – toate trei în starea firească obișnuită;
- toată se dospește – toată se pătrunde de Duhul Sfânt.

Cu alte cuvinte: sufletul creștinesc, când se învrednicește, primește de la Făcătorul său pe Duhul Lui. Primindu-L, Îl ține în minte până ce mintea se îndumnezeiește; și-L ține în inimă până ce inima se îndumnezeiește; și-L ține în voință până ce toată voința se îndumnezeiește; și neîncetat Îl ține în toate cele trei măsuri în același timp, până ce tot sufletul se îndumnezeiește. Când totul se îndumnezeiește, atunci se și luminează, și crește ca aluatul dospit. Și astfel, sufletul devine mare și bogat și sfânt. Atunci sufletul este în stare ca și pe trupul său, fiind acesta organ al său, să-l înduhovnicească, să îl renască și să-l sfințească.

Nu este așa împărăția lui Dumnezeu? Și nu e minunată pilda?

Pace ție și har de la Domnul!

*Scrisoarea a 111-a***UNUI PĂRINTE CARE SE PLÂNGE
DE FIUL NERECUNOSCĂTOR**

Imi scrii cum l-ai trimis la școli de comerț ca să ajungă mai... învățat și mai bun decât tine. Mai învățat a ajuns, însă mult mai rău decât tine. A stricat atât numele lui, cât și numele tău în oraș mai repede decât ți-a trebuit ție ca să ajungi calfă. Școlindu-l în străinătate, ai făcut economie nu numai de la trupul tău, ci și de la Dumnezeu și de la sufletul tău. Ai încetat să mai mergi la biserică – costă: trebuie să aprinzi lumânare și să dai bănuțul în farfuria de chetă! Ai încetat și să-ți mai prăznuiești *slava* – costă: prăjitura, și oaspeții, și preotul! Toate acestea le-ai lăsat numai ca el să se instruiască la Viena și la Paris. Și, într-adevăr, a devenit în anumite privințe mai priceput ca tine: știe mai bine să se descurce în registre, precum și contabilitatea dublă. Însă clienții ocolesc, cumva, prăvălia ta. Ai împietrit de ciudă. „Cum așa, te-ai întrebat în sinea ta, fiul ăsta al meu știe limbile și abilitățile și valutele și bilanțurile întregii Europe, dar la mine, ignorantul, venea lumea, iar la el, savantul, nimeni – dar nimeni?” Sărmane omule, tu uiți un mic amănunt, de care depinde atât succesul în comerț, cât și victoria în război. Lumea vrea un om, iar tu îi oferi un savant. Omul se teme să aibă de-a face cu un savant-neom. De aceea clienții tăi de mai înainte trec cu capetele plecate pe lângă prăvălia ta și intră în alte magazine.

Cu bani grei ai cumpărat un neom, un ratat. Fiul tău nu vrea să știe de nici un lucru din câte sunt cinstite în popor și în orașul vostru. Dumnezeu, suflet, rugăciune, *slavă*, milostivire, omenie, îngăduință – toate acestea sunt pentru el povești de-ale voastre, ale bătrânilor negustori ignoranți. La magazin este întotdeauna nervos și supărat; numai la cafenea e vesel. Cafenea-ua îi este de fapt casă, iar acasă și la prăvălie vine ca turist. Însă pe cine îl binecuvântează cafenea-ua, casa îl blestemă.

În cele din urmă, te-a tras pe sfoară cu atâta îndemânare, încât acum te-ai încredințat deplin că într-adevăr este mai priecut ca tine. Ți-a explicat că pentru a avea succes și pentru a moderniza magazinul este nevoie să treci totul pe numele său. Fără de răutate, ai acceptat propunerea lui – iar el, maestru al contabilității duble, a legalizat totul la tribunal. Tu nici nu ți-ai dat seama ce înseamnă toate acestea până când într-o zi, supărat după o noapte de beție, ți-a spus pe șleau că ești cerșetor pe drumuri, fără un capăt de ață. Mâniindu-te, te-ai dus la tribunal, și la avocați, și la prieteni – însă toți, cercetând treaba, ți-au spus același lucru: că fiul, cu îndemânare, te-a scos de tot din averea ta. Și multe altele îmi mai scrii despre zadarnicele încercări de a-ți redobândi ceea ce ai strâns cu sudoare și cinste într-o viață de om. Și, în cele din urmă, întrebi deznădăjduit dacă este păcat să îți omori fiul-neom.

La ce bun să omori un mort? Nu este orișice neom un hoit ce putrezește în văzul lumii? Nu-ți omori, așadar, fiul, ci fă apel la Cel ce singur poate și pe fiul tău să-l învie, și pe tine să te mântuiască. Mai bine cerșetor cu suflet decât răufăcător fără suflet. Tot tu ești mai bogat decât fiul tău. Și tu poți să-l ajuți pe el mai mult decât el pe tine. Întoarce-te la tot ce ai lăsat de dragul fiului. Întoarce-te la Dumnezeu, la biserică, la *slavă*; întoarce-te la sufletul tău. Și dacă nu ai lumânări, nici prăjituri, nici bani, Dumnezeu vede: tu adu în locul acestora suspine, și lacrimi, și rugăciuni. Chiar de va trebui să cerșești, tu spune la pragurile străine: „Dați de pomană o pâine și o lumânare: pâine mie, bătrânului, iar lumânare fiului meu spre mântuire!” Așa să spui și la pragul fostei tale prăvălii, să audă și el. Iar când vei cere cu rușine, asta va fi ca și cum ai fi câștigat prin muncă. Atunci să mergi și să aprinzi lumânarea în biserică. Prin aceasta vei cutremura atotvăzătoarele ceruri, și ele îți vor ajuta. Mai bine vei rezolva treaba cu lumânarea decât cu securea.

Dumnezeu să-ți fie într-ajutor!

*Scrisoarea a 112-a***TÂMPALARULUI ILIA S., DESPRE CUVINTELE
LUI HRISTOS DE LA MARCU 9, 1**

Cuvintele despre care întrebi ale Mântuitorului glăsuiesc: *Amin grăiesc vouă, că sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea până când nu vor vedea împărăția lui Dumnezeu venind întru putere.* Unii tâlcuitori strâmbi ai Evangheliei spun că Domnul Însuși credea, pasămite, că sfârșitul lumii avea să fie chiar în acea generație, așa încât unii dintre cei de față aveau să ajungă să îl vadă. Așa spun cei ce întotdeauna cred că pe umerii lui Hristos stătea capul lor.

Hristos însă spune: *nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea împărăția...* Ceea ce înseamnă că tot vor trebui să moară trupește! Este limpede, așadar, că spusele de mai sus nu sunt privitoare la sfârșitul lumii și la vederea cea de obște a împărăției lui Dumnezeu din acea lume îngerească – ci Mântuitorul vorbește aici despre Împărăția cerurilor, care din acea lume pătrunde în sufletul dreptului în chipul puterii Duhului Sfânt încă din viața de pe pământ, înainte de gustarea morții.

După ce omul se curăță prin pocăință de toată întinăciunea, în sufletul lui se pogoară puterile de Sus ale Duhului dumnezeiesc, și sufletul simte atunci împărăția lui Dumnezeu în sine. Vei întreba: „Cum o simte?” *Ca dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt* (Romani 14, 17). Și o mai simte ca pe o putere lăuntrică, duhovnicească, după cuvântul aceluiași Apostol: *Împărăția lui Dumnezeu nu este în cuvânt, ci în putere* (I Corinteni 4, 20). Și o mai simte ca pe o neobișnuită lumină cerească: *că Dumnezeu, Care a zis să lumineze dintru întuneric lumina, Acela a strălucit în inimile noastre* (II Corinteni 4, 6). Iar când sufletul omenesc se umple de dreptate și pace și bucurie și putere și lumină, omul strigă întru răpire, ca cineva care a aflat o comoară ascunsă în

țarină: *Avva, Părinte!* Fiul lui Dumnezeu S-a micșorat pe Sine și S-a pogorât între oameni ca să-i facă pe oameni fii ai lui Dumnezeu. *Și intrucât sunteți fii*, spune binevestitorul lui Dumnezeu, *a trimis Dumnezeu Duhul Fiului Său în inimile voastre, care strigă: „Avva, Părinte!”* (Galateni 4, 6). Adică: cei care primesc întru sine același Duh Care era în Iisus, Fiul lui Dumnezeu, se fac rude ale lui Dumnezeu, fii ai lui Dumnezeu după mila și harul Celui Preaînalt.

„Cum, vei întreba tu, să intre împărăția lui Dumnezeu în noi și totodată noi să intrăm întru împărăția lui Dumnezeu?” Este un lucru foarte simplu. Și aerul intră în noi, și noi în aer. Și lumina intră în noi, și noi în lumină. Și mireasma câmpului înflorit intră în noi de departe, și noi intrăm în această mireasmă. La fel și cu împărăția lui Dumnezeu. Ea vine la noi și intră în noi încă din această viață vremelnică, aici pe pământ. Iar când ne vom despărți de această lume, noi vom intra în împărăția lui Dumnezeu. Când citim *Tatăl nostru*, spunem: *vie împărăția Ta!* Adică: „Să Te sălășluiești în noi prin Duhul Tău și să pui stăpânire pe sufletele noastre ca pe împărăția Ta!”

Ceea ce s-a spus până acum este valabil pentru toți creștinii care se ostenesc și Îl roagă pe Dumnezeu să Se sălășluiască în ei împărăția lui Dumnezeu – fiindcă Domnul a rostit cuvintele acestea și înaintea apostolilor, și înaintea a mult popor; însă pentru apostoli, aparte, aceste cuvinte ale lui Hristos privesc în chip prorocesc Schimbarea Domnului la față, care, după cuvintele Sfântului Teofilact al Ohridei, a fost chip al viitoareii slave cerești, adică al acelei slave întru care vor fi dreptii: „Și precum Hristos, când S-a schimbat la față, a străfulgerat în chip minunat, la fel și în același chip vor străluci și dreptii.” Petru, Iacov și Ioan au fost acei *unii* care au văzut Schimbarea la față a lui Hristos pe Tabor; însă și toți apostolii au văzut și au simțit la Cincizecime împărăția lui Dumnezeu, cum s-a pogorât prin Duhul Sfânt din cer asupra lor în chipul limbilor de foc.

Hristos să te binecuvânteze și să îți dea să simți împărăția lui Dumnezeu întru putere încă în acest veac și în trupul tău cel muritor! Să simți și să vestești fraților tăi vestea de bucurie privitoare la împărăția lui Dumnezeu, împărăția vieții, și a luminii, și a bucuriei veșnice!

Scrisoarea a 113-a

**UNUI SCRITOR, DESPRE CEEA CE
TREBUIE SĂ FACEM ÎN ACEST AN
PENTRU PACEA MONDIALĂ**

In lunga dumneavoastră scrisoare ați binevoit să dați singur răspunsul la întrebarea pusă – răspuns pe care mie îmi este lesne să-l înțeleg, însă greu să mi-l însușesc. Dumneavoastră spuneți: „Să nu se adune și să nu hotărască cu privire la pacea mondială miniștrii diferitelor state, ci în fiecare stat să aleagă nemijlocit poporul câțiva oameni care să se adune și să hotărască cu privire la pace.” Așa răspundeți dumneavoastră, cu încredințarea că în acest fel negreșit va fi evitat războiul și va fi statornicită o pace trainică între popoare. Iar eu întreb: cine va organiza aceste alegeri, dacă nu tot aceiași miniștri? Prin urmare: cine ar putea fi ales, dacă nu tot aceiași miniștri sau cei de un cuget cu ei? Dacă ați fi spus: „Să fie chemat un preot, să facă sfințirea apei în casa unde se hotărăște cu privire la pace, să adumbrească acea casă cu sfântul semn al crucii lui Hristos și s-o cădească cu tămâie, și abia apoi să înceapă convorbirile și acordurile”, propunerea dumneavoastră ar fi fost înțeleasă de popoarele lui Dumnezeu din lume ca un apel îndreptățit la Atotputernicul Făcător (iar de făcătorii de pace politici, poate, ca un apel incompetent). Nu este însă mai bine să fie lăsat fiecare om rațional să facă ceea ce îl învață duhul, iar eu și dum-

nevoastră și mulți alții, care nici nu aleg, nici nu sunt aleși, să ne întrebăm: „Ce să facem noi în acest an pentru binecuvântata pace între oameni?” Dacă vom pune astfel întrebarea, mă voi întoarce la cele trei lucruri cu care preotul ortodox intră adeseori în orice casă creștinească – iar acestea sunt apa, crucea și tămâia. Apa – lacrimile, crucea – credința, tămâia – rugăciunea. Cu lacrimile pocăinței să ne curățim de păcatele din Anul Vechi, cu credința să ne înviem sufletul și să îl îndreptăm înaintea sfintelor ceruri, iar cu rugăciunea să cerem de la Domnul ceea ce este de neapărată trebuință pentru noi și pentru toți frații noștri de pe această planetă – deci și binecuvântata pace între oameni.

Știți că în acest an va crește și va aduce roadă grâul care a fost semănat anul trecut. De asemenea, tot răul nostru care a fost semănat anul trecut trebuie să crească și să aducă roadă – roadă blestemată – de nu-l vom dezrădăcina și nu vom semăna în locul lui binele. Să nu ne fie Anul Nou precum Anul Vechi, ba încă și mai rău! Iar dezrădăcinarea seminței rele și semănarea celei bune se cheamă, după înțelesul ei duhovnicesc, pocăință. Pocăința este cuvântul de început în Evanghelie. *Pocăiți-vă* este primul cuvânt al tăcutului proroc de la Iordan, Botezătorul lui Hristos. *Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie* este prima propovăduire a lui Hristos. Iar după trei ani de povățuire a ucenicilor Săi pe calea tuturor virtuților, Domnul le-a predanisit învățătura tainică despre pace. *V-am spus aceasta*, zice, *ca întru Mine pace să aveți... Pace las vouă, pacea Mea o dau vouă*. Iar asta înseamnă în primul rând că pacea este de la Dumnezeu și dar al lui Dumnezeu, iar în al doilea, că pacea vine la sfârșit ca o încununare și roadă a multelor nevoințe morale și a tuturor celorlalte virtuți – pe vârful scării a cărei primă treaptă este pocăința.

În primul rând trebuie să fie pace în oameni, și după aceea între oameni. Cine ar fi știut asta vreodată, de nu s-ar fi ves-

tit în Evanghelie? În primul rând vine pacea cu Dumnezeu, și doar apoi pacea între oameni. Este limpede că pace poate fi nu-mai dacă omul nu-l privește pe om prin aer, ci prin Hristos. Și este limpede, în continuare, că fiecare om viu poate ajuta să fie pace în lume și poate fi colaborator la congresul păcii fără să se miște din locul său și rămânând necunoscut de toți, afară doar de Dumnezeu. De ne-ar da Pronia cât mai mulți asemenea tainici colaboratori în lume între fiii lui Dumnezeu, ce au un singur strămoș pe pământ și un singur Tată în cer!

Scrisoarea a 114-a

CONDAMNATULUI P.I., CARE SE PLÂNGE DE NEDREPTATEA OMENEASCĂ

Spui că nu ești vinovat de lucrul pentru care ai fost condamnat. Într-o încăierare de noapte a fost omorât pe stradă un om. Ucigașii au fugit, iar tu te-ai nimerit întâmplător în apropierea mortului când a venit poliția. Te juri că ai fost osândit nevinovat. Acum te tângui de nedreptatea omenească. După prima ta scrisoare, te-am rugat să-mi mărturisești toată viața ta. Și ai făcut aceasta. După ce am citit a doua ta scrisoare, am strigat: „Păi ai meritat-o!”

Omul lui Dumnezeu, ai meritat această grea pedeapsă, dacă nu pentru acea fărădelege, însă fără îndoială pentru celelalte fărădelegi ale tale. Judecătorul Atotvăzător a văzut celelalte, numeroase, fărădelegi pe care le-ai făcut de-a lungul întregii vieți, dar după mila Sa și după metoda Sa cunoscută le-a ascuns de martorii omenești, așteptând pocăința ta. Tu însă nu te-ai pocăit, nici nu te-ai mărturisit, nici lui Dumnezeu nu te-ai rugat, nici nu te-ai împărtășit. Dimpotrivă, ai continuat să faci rău în taină, și erai gata să ucizi pe oricine te-ar fi împiedicat în faptele

tale necinstite. Numai pentru sălbăticia față de soția ta, și meritai închisoarea. Ea nu te-a dat în judecata pământească. Tânguirile ei au ajuns însă înaintea Veșnicului Judecător.

Ca să te abată de la toate căile tale cele rele și să te îndrepteze pe calea dreptății; ca să îți amintească de suflet și de moarte și de Înfricoșata Judecată a lui Dumnezeu: de asta te-a adus Făcătorul destinelor în acea noapte la locul fărădelegii. Și ai fost prins de oameni și osândit la robie de către oameni.

Cazul tău îmi seamănă cu cel al unui mare sfânt creștin, Efrem Sirul. În tinerețea sa, Efrem a păcătuit mult, dar n-a fost osândit pentru nici unul dintre păcate. S-a întâmplat, totuși, ca hoții să fure oaia unui vecin. Vecinul l-a învinuit pe Efrem – și Efrem, cu totul nevinovat de acel furt, s-a trezit la închisoare. Amărât de nedreptatea omenească, Efrem a început să plângă și să se tânguiască înaintea lui Dumnezeu. Pe când zăcea însă în închisoare dimpreună cu mulți alți făcători de rele, a intrat în vorbă cu ei. A întrebat la rând pe fiecare pentru ce a ajuns în temniță. Unul i-a zis una, altul alta. În păcatele lor, Efrem și-a recunoscut propriile păcate, pentru care nimeni nu îl pârâse, nici nu îl osândise. Și duhul lui s-a deșteptat, și a cunoscut că ajunsese la închisoare nu pentru oaia furată, ci pentru celelalte multe fărădelegi ale sale. Și s-a pocăit Efrem cu inimă înfrântă înaintea lui Dumnezeu pentru toate fărădelegile sale. Și a început să-L roage plângând pe Dumnezeu să-i ierte păcatele cele tănuite, mulțumindu-I totodată că a fost aruncat în temniță pentru ceea ce nu făcuse. Și grabnic a fost slobozit ca nevinovat. Această întâmplare însă a pricinuit o întorsătură deplină în sufletul lui Efrem. Închisoarea l-a primit păcătos, și l-a slobozit sfânt.

Pace ție și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 115-a

**FRĂȚIEI „SFÂNTUL IOAN”,
DESPRE FENOMENELE APOCALIPTICE
DIN VREMEA NOASTRĂ**

V-ați cam speriat. Ați citit Apocalipsa lui Ioan și v-a cuprins frica. Vi se pare că acele culmi ale grozăviilor descrise acolo sunt legate tocmai de vremea noastră. Cineva v-a tâlcuit că toți acești înfricoșători balauri și fiare au venit deja în lume: și balaurul roșu în chipul socialismului, și fiara neagră cu zece coarne în chipul masoneriei, și fiara cu două coarne în chipul ereziilor. Și toți acești monștri se războiesc împotriva Creștinismului!

Chiar și de-ar fi așa, fraților. Chiar și dacă în vremea noastră iadul și-a ridicat toate oștirile împotriva lui Hristos, adevăratul creștin trebuie să privească fără teamă înainte, cu credință și nădejde tare în Cel ce singur este Nebiruit. Nu le-a zis Domnul următorilor Săi atunci când erau doar o mână de oameni în mijlocul uriașei împărății romane: *nu te teme, turmă mică, că bine a voit Tatăl vostru să vă dea vouă împărăția* (Luca 12, 32)? Și aceste cuvinte proorocești s-au împlinit. Următorii lui Hristos au biruit împărăția romană și multe alte împărății de pe pământ, cucerind totodată cea mai însemnată împărăție: Împărăția cerurilor.

Apocalipsa este o carte care, cred eu, are însemnătate proorocească pentru toate generațiile creștine, până la sfârșitul vremurilor. Ca atare, fiecare generație a adaptat înțelesul acestei cărți la epoca sa – fiindcă în fiecare epocă s-a ridicat împotriva credinței în Hristos câte un balaur. Înmarmat cu toate armele pământești, cu toate armele luptei împotriva lui Dumnezeu, fiecare balaur s-a ivit, a crescut, a șuiurat, a scuipat otravă, dar în cele din urmă a plesnit și s-a destrămat în cenușă. Atotputerni-

cul Hristos a rămas totdeauna biruitor asupra fiecărui monstru apocaliptic care a apărut.

Așa a fost de-a lungul tuturor veacurilor, și așa va fi și în veacul cel de pe urmă, dinaintea Judecării lui Dumnezeu. Citiți cu luare-aminte ce spune vizionarul apocaliptic: cum toate fiarele, toți șerpii și toți începătorii minciunii se vor ridica împotriva Mielului lui Dumnezeu, și cum Mielul lui Dumnezeu îi va birui pe toți. *Aceștia vor face război cu Mielul, și Mielul îi va birui pe ei, că este Domnul domnilor și Împăratul împăraților.*

Ce vreți mai mult decât această chezășie a biruinței lui Hristos? Fiindcă Hristos este înfățișat aici ca Miel. În războaiele pământești pentru avere și stăpânire nu s-a știut niciodată dinainte cine va birui, și totuși mulți ostași se luptă de amândouă părțile cu vitejie și cu nădejde – iar noi ducem luptă duhovnicească, căreia i s-a chezășuit biruința dinainte de către Însuși Dumnezeu, și i s-a prorocit, și i s-a prevestit, și i s-a întărit până în ziua de astăzi prin foarte multe biruințe ale Nebiruitului Hristos asupra tuturor apostolilor minciunii și organizațiilor întunericului.

Să fie aceasta cea din urmă? Cine știe! Fiindcă El a zis: *ziua și ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, ci numai Tatăl Meu.* Să fie acesta cel din urmă război pentru Hristos și împotriva lui Hristos? Măcar de-ar fi! Măcar de-ar fi cel din urmă: tocmai de aceea să ne bucurăm și să ne veselim! Fiindcă, deși în acest ultim război lupta va fi cea mai crâncenă, și cununile slavei vor fi cele mai strălucitoare. Cel din urmă război va însemna cea din urmă și cea mai măreață biruință a Mielului. Care dintre creștini nu ar dori cu inima să fie părtăș tocmai acestei biruințe a biruințelor?

Nu vă temeți, deci: biruința credinței lui Hristos este chezășuită mai neîndoielnic decât temeliiile lumii. El, după a Sa voie, amână biruința cea de pe urmă – poate pentru ca s-o poată vedea, din cer și de pe pământ, un cât mai mare număr de ochi omenești și să se poată veseli de ea un cât mai mare număr de inimi.

*Scrisoarea a 116-a***RENTIERULUI MOMCILO N.,
CARE ÎNTREABĂ CE A FOST ÎNAINTE
DE HRISTOS**

Deși sunteți creștin, întrebați: „De vreme ce creștinii vorbesc despre Hristos ca despre centrul și axul istoriei omenеști, ce a fost pe lume înainte de arătarea lui Hristos?” Știind că sunteți un om citit și ales, cred că atunci când veți pătrunde puțin mai adânc în învățătura credinței lui Hristos, totul vă va deveni limpede.

Vă va deveni limpede faptul că înainte de Hristos a fost tot Hristos. Și că după sfârșitul lumii va fi tot Hristos. Adică: înainte de arătarea Cuvântului lui Dumnezeu, a Înțelepciunii lui Dumnezeu, a Logosului veșnic, în trup omenesc, în misiune personală pe pământ, a fost același Cuvânt al lui Dumnezeu, aceeași Înțelepciune a lui Dumnezeu, același Logos veșnic al Treimii Celei dumnezeiești, nearătat în trup, însă lucrând neobosit prin oamenii aleși, slugile Sale: prin proroci, drepti, văzători cu duhul și înțelepți. Toți aceștia își dădeau numele de „slugi ale lui Dumnezeu”. Iar Hristos nu este slugă, ci Fiu, nici ostaș al Împăratului, ci Împărat, nici înainte-mergător, ci Mesia.

Ați văzut, fără îndoială, o dramă al cărei erou principal nu se arată de la început, ci mai târziu – dar toate personajele care se arată pe scenă înainte de eroul principal îl așteaptă pe acesta, îl vestesc pe acesta; și tot ce se întâmplă anunță venirea lui. La fel și în uriașa dramă a întregii lumi: toți L-au așteptat și toți L-au prevestit pe mărețul Mesia, eroul principal. Și prorocul Îl numește astfel, grăind: *și va ieși Domnul ca un viteaz* (erou)... *și se va arăta slava Domnului, și tot trupul o va vedea*. Așa a fost prezis cu multe sute de ani mai înainte – așa a fost prezis, așa

s-a și întâmplat: fiindcă dimensiunile dramei lui Hristos, atât în timp, cât și în spațiu, sunt mai mult decât colosale.

Citiți pilda Lui despre vierii cei răi (Matei 21, 33). Ea vă va lămuri mai bine decât mine, cel muritor. Și ascultați mărturia Domnului despre Sine Însuși: *Amin, amin zic vouă: mai înainte de Avraam, Eu sunt* (Ioan 8, 58). Iar Avraam s-a născut cu câteva mii de ani înainte Lui. Încă o mărturie mai ascultați din propria Lui gură – și anume, când evreii L-au întrebat: *cine ești Tu?*, Iisus le-a zis: *Începutul* (Ioan 8, 25). Așa Îl numește și cel de-al patrulea Evanghelist, zicând: *la început a fost Cuvântul*.

În fine, în viziunea apocaliptică a lui Ioan, El Însuși spune despre Sine din ceruri: *Eu sunt Alfa și Omega, Începutul și Sfârșitul, Cel ce este, și Cel ce era, și Cel ce va veni... și am fost mort, și iată, sunt viu în vecii vecilor, amin; și am cheile iadului și ale morții* (Apocalipsa 1, 8, 18).

Vedeți, deci, că înainte de Hristos tot Hristos a fost, și după Hristos tot Hristos. Iar cu privire la faptul că El Se va arăta la sfârșit cu putere și cu slavă mare, citiți în Sfânta Evanghelie și în Apocalipsă: va veni iarăși pentru a pune capăt acestei drame a lumii, căreia tot El i-a pus și începutul.

Veți spune: mare este taina aceasta!

Dar fluturele este, oare, o taină mică?

Cu cât mai mult Ziditorul fluturelui!

Pace dumneavoastră și bucurie de la Hristos Domnul!

Scrisoarea a 117-a

PELERINULUI MLADEN S., DESPRE ORDINEA PORUNCILOR DIN LEGE

Știi cele zece porunci ale lui Dumnezeu. Știi ordinea lor, cum vin la rând una după alta. Și această ordine îți este

dragă. Pe tablele lui Moise erau înscrise aceste porunci în ordine, patru pe o tablă și șase pe cealaltă. Primele patru rânduiesc legătura omului cu Dumnezeu, iar celelalte șase rânduiesc legătura omului cu omul. Pe vechile noastre iconostase vei vedea totdeauna așa: patru porunci pe o tablă, șase pe cealaltă.

Dintr-odată te-ai tulburat! Citind Evanghelia, ai descoperit că Domnul Hristos a înfățișat aceste porunci într-o altă ordine decât în cea pe care ai învățat-o din școala primară: și anume, când a venit la El un tânăr bogat și L-a întrebat ce să facă pentru a dobândi viața veșnică, Domnul i-a dat răspuns: *să nu curvești, să nu ucizi, să nu furi, să nu dai mărturie mincinoasă, să cinstești pe tatăl și pe mama ta* (Luca 18, 20). Acum tu te uimești și te întrebi: „De ce n-a spus Hristos poruncile în vechia ordine, ci răsturnat?”

O, frate dragă, nepovestită este înțelepciunea lui Dumnezeu! Cu înțelepciunea Sa cea cerească, Hristos a fost pe deplin practic între oameni. El adapta această înțelepciune la împrejurare ca plasurele la rană. Nu uita: El vorbește unui om tânăr, ba pe deasupra și bogat. Și care păcat se lipește mai mult de tinerețe și de bogăție dacă nu curvia? Ca polipul de un copac gros! Văzând adânc și fără greș în trecutul tânărului, Domnul vrea să-i aducă aminte nu numai de poruncile lui Dumnezeu, ci și de păcatul tinereții lui de bogat.

Dacă înaintea Domnului ar fi stat un ucigaș și L-ar fi întrebat de poruncile lui Dumnezeu, cred că El ar fi spus întâi: *să nu ucizi!*

Dacă înaintea Domnului ar fi stat un hoț, cred că El ar fi spus întâi: *să nu furi!*

Dacă înaintea Domnului ar fi stat un martor mincinos, cred că El ar fi spus întâi: *să nu dai mărturie mincinoasă!*

Dacă înaintea Domnului ar fi ieșit un necinstitor de părinți, cred că El ar fi spus întâi: *să cinstești pe tatăl și pe mama ta!*

Deci nu e îngăduit nici pentru o clipă să credem că Domnul a spus poruncile la întâmplare sau chiar că a uitat ordinea lor.

El le-a și dat, cum să le fi uitat! El a înscris cu degetul pe tablele de piatră, în întunericul Sinaiului, în zgomotul tunetelor și în strălucirea fulgerelor, cele zece porunci și le-a dat slugii Sale Moise – dar atunci când S-a pogorât ca Doctor între oameni, a adaptat doctoria la boală.

Pace ție și binecuvântare de la Hristos!

Scrisoarea a 118-a

COMERCIANTULUI STANIMIR I., CARE ÎNTREABĂ DACĂ MARȚEA E ZI NENOROCOASĂ

Si tatăl dumneavoastră ținea marțea, spuneți, ca pe o zi nenorocoasă, iar dumneavoastră faceți la fel. Eu cred că atât dumneavoastră cât și tatăl dumneavoastră ați păcătit față de Sfântul Ioan Botezătorul socotind ziua lui drept zi nenorocoasă. Și totuși, *slava* voastră e chiar Sfântul Ioan. Sau nu știți, poate, că Biserica a închinat marțea acestui mare și minunat sfânt? Nu una singură, ci toate zilele de marți de peste an. Mai înainte de toate însă, îngăduiți-mi să vă lămuresc pe scurt cui este închinată fiecare zi a săptămânii. Biserica Ortodoxă, călăuzită de Duhul Sfânt, a închinat: **lunile** sfinților îngeri ai lui Dumnezeu, **marțile** Sfântului Ioan Botezătorul, **miercurile** cinstitei cruci a Domnului, **joile** Sfinților Apostoli ai lui Dumnezeu, **vinerile** cinstitei cruci a Domnului, **sâmbetele** tuturor sfinților mucenici pentru credință, **duminicile** învierii lui Hristos.

Potrivite cu aceste afierosiri sunt și citirile, cântările și rugăciunile pentru fiecare zi din săptămână, pe care dumneavoastră, ca „bun ortodox” cum vă numiți, ar trebui să le citiți și să le știți. Și fiecare dintre aceste afierosiri ne slujește drept cheazășie a biruinței noastre în lupta și în osteneala pentru mântuirea

sufletului. Nebiruiții îngeri ai lui Dumnezeu, ca păzitori și însoțitori ai noștri, ne întăresc neîncetat ca să nu cădem cu duhul. Sfântul Ioan s-a biruit și pe sine, i-a biruit și pe ucigașii săi, a biruit și vremea. Cinstita cruce a Domnului este simbolul biruinței adevărului dumnezeiesc asupra neadevărului și a dreptății dumnezeiești asupra nedreptății. Sfinții Apostoli ai lui Dumnezeu au biruit lumea. Toți sfinții mucenici pentru credință au biruit prin cinstita lor moarte toți chinătorii și toate puterile iadului. Iar Hristos este Biruitorul de căpetenie al păcatului, iadului și morții. El reprezintă insuflarea și sinteza tuturor bunelor biruințe. Ca atare, duminica reprezintă prin excelență biruința biruințelor. Noi, creștinii, credem că puterile biruitoare ale luminii au stăpânire asupra zilelor, nicidecum vreo ursită astrologică de neînvins. Prin Hristos omul este mai mare decât stelele și mai tare decât toate constelațiile.

Așadar, marțea, ziua marelui proroc și înainte-mergător al lui Hristos, nu are nimic rău în sine afară de răul pe care oamenii îl aruncă asupra ei – fiindcă zilele și vremurile sunt în stăpânirea lui Dumnezeu. Și Dumnezeu ne dă zilele ca pe niște file curate, luminate de mândrul soare, încât fiecare om lasă urma sufletului său pe fiecare dintre aceste file, de la naștere până la moarte, așa cum Mântuitorul a lăsat urma feței Sale pe marama Sfintei Veronica. Gândiți-vă câte imagini hâde și dezgustătoare ale noastre vor fi date în vileag înaintea Judecății lui Dumnezeu dacă nu ne vom pocăi și îndrepta la vreme! Iar dacă ne vom pocăi, Dumnezeu va albi toate zilele noastre murdare și va prefăce imaginile noastre hâde în chipuri strălucitoare de îngeri, după cuvântul prorocului: *de vor fi păcatele voastre ca porfira, ca zăpada le voi albi* (Isaia 1, 18).

Nu vă e limpede că nu zilele ne fac pe noi nenorocoși, ci noi facem nenorocoase zilele? Nu cade ghinionul zilei asupra oamenilor, ci ghinionul oamenilor păcătoși asupra zilelor lui Dumnezeu. Ca niște pete întunecate! Dumneavoastră

amintiți marțea ca fiind ziua bătăliei de la Kosovo. Cu asta nu dovediți nimic – fiindcă sârbii au pățimit la Kosovo în zi de marți nu fiindcă este marțea cu ghinion, ci pentru boierii lor cei ghinionişti. Sufletul poporului nu a osândit marțea, nici pe Sfântul Lazăr care a dat bătălia în zi de marți. Sufletul poporului a căutat și a găsit pricinile înfrângerii mult înainte de acea zi de marți de la Kosovo. A rostit sufletul poporului judecata dreaptă:

„Boierii, suflete blestemate,
Au călcat cinstea și credința,
În nebunia lor s-au trufit,
Pe cai în biseric-au intrat
Și-anaforă-n lănci au luat!”

Și totuși, rămâne o taină înfricoșătoare în privința zilelor. S-a întâmplat ca cineva să dea foc casei vecinului într-o zi de vineri. Vinovatul a rămas nedescoperit. N-a trecut multă vreme, și copiii celui care pusese foc au dat foc la propria lui casă – într-o zi de vineri. Este vinerea zi aducătoare de ghinion? Nu, ci păcatul aduce ghinion. Unul dintre împărații bizantini, luptător împotriva icoanelor, a aruncat icoanele din Sfânta Sofia de Nașterea Domnului. În anul următor a fost ucis de uneltitori la intrarea în Sfânta Sofia – de Nașterea Domnului. Și atunci, este Nașterea Domnului zi aducătoare de ghinion? Nu, ci păcatul aduce ghinion. Cine vede în cele povestite o fatalitate oarbă a zilei, acela ghicește; iar cine descifrează aceste întâmplări ca pe niște avertismente sau semnale ale Celui Atotvăzător, acela descifrează cu înțelegere.

De obicei, oamenii se tem de ziua în care s-a săvârșit o fără-delege. Această cumplită frică o toarnă în ei, însă, tot Cel Atotvăzător, nu ziua în sine. În orice caz, toate zilele lui Dumnezeu sunt curate și nevinovate.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

*Scrisoarea a 119-a***UNUI CONDMANAT CARE ÎNTREABĂ
CU PRIVIRE LA JURĂMÂNTUL STRÂMB**

Ai fost condamnat la închisoare. Și acum șezi în celulă, și treci în tăcere toată viața ta printr-o sită deasă-deasă. Te minunezi cum totul se desfășoară ca un scul pe spata de la războiul de țesut! Viața ta a curs în pace, propășire și îndestulare până ce ai jurat strâmb pentru fratele tău. Te-ai îndreptățit: „Mi-e frate! Pe cine să ajut, fie și prin jurământ strâmb, dacă nu pe fratele meu?” Așa se mișcau în tine gândurile păcătoase, și cu astfel de gânduri te-ai apărat înaintea judecătorilor. La care unul dintre judecători ți-a răspuns: „La urma urmei suntem cu toții frați, și unde am ajunge cu metoda ta?” Abia atunci ai priceput cum te duseseră gândurile păcătoase la fapta rea.

Cineva care a jurat strâmb mi-a povestit istoria sa: „Am jurat strâmb, zice, pentru un bou, dar n-aș fi ajuns să fiu judecat dacă nu mă denunțam singur. Și a trebuit să mă denunț, fiindcă pedepsele omenești sunt oricum mai ușoare decât pedeapsa lui Dumnezeu. Vreme de doi ani de când jurasem strâmb, casa mea a devenit o sperietoare pentru lume. Primul necaz care a dat peste mine: boii înjuțați la car mi s-au prăbușit într-o prăpastie și s-au prăpădit – și boii, și carul. Cu vestea asta mă aștepta nevasta chiar în seara zilei când m-am întors acasă de la judecătoria de plasă după ce depusesem jurământ strâmb. După câteva săptămâni, a lovit trăsnetul în staulul meu și mi-a omorât toate oile. Și hoții m-au călcat în două rânduri. Și nevasta mi s-a îmbolnăvit, și după ce m-am înglodat în datorii cu tratamentele ei, a murit în chinuri. Unul dintre copii, care până atunci era totdeauna sănătos, a căpătat o boală grea și a început să cadă ziua și noaptea și să facă spume la gură și să scrâșnească din dinți. Sărăcit, îndatorat până

peste cap, supărat, prăpădit, m-am plâns într-o zi unui prieten de soarta mea cea rea. La care el m-a lovit ca un trăsnet din cer cu întrebarea: «N-ai jurat strâmb vreodată în viața ta?»

M-am deșteptat ca de o baie rece, și mi-am amintit totul, și mi-a devenit totul limpede. Fără să îi răspund nimic prietenului, am mers pe loc la tribunal, m-am denunțat și am recunoscut totul. Am făcut închisoare, și acum am început să mă gospodăresc din nou. Dar m-am învățat bine să mă tem de Dumnezeu.”

Vezi câte necazuri pot da peste cei care jură strâmb? Fiindcă așa e legea lui Dumnezeu, fratele meu: ca un foc viu, nu poți să-l calci fără să te arzi. Când calci legi omenești, care se schimbă deseori, ca frunzele din pădure, te ajung restriști și chinuri; cu atât mai mult când calci legea de foc și veșnică a Dumnezeului Celui viu!

Să nu dai mărturie mincinoasă – este poruncă a lui Dumnezeu, înscrisă în amândouă Testamentele, atât în cel Vechi, cât și în cel Nou. Nu este lucru mic să rostești minciună înaintea feței lui Dumnezeu și a îngerilor lui Dumnezeu. Nu este lucru mic să stai cu capul descoperit înaintea Crucii și Evangheliei și să strigi: „Mă jur cu Dumnezeul Cel viu și atotputernic că acest adevăr este minciună sau că această minciună este adevăr, așa să îmi ajute Dumnezeu!” Cu adevărat, nu este de minune că Dumnezeul adevărului și dreptății lovește cu biciul Său: pe unul care jură strâmb, peste mâini, pe altul peste picioare, pe altul peste ochi, pe altul peste rudenii, pe altul peste dobitoacele de pe lângă casă, și așa mai departe. Iată o pildă, chiar în vecinătatea noastră, a felului în care nevăzutul bici al lui Dumnezeu a lovit peste ochi pe cineva care a jurat strâmb. A jurat omul strâmb pentru un petec de pământ, pe care l-a plătit mai scump decât un milion de ducați – fiindcă l-a plătit cu sufletul său. Mergea prin țarina sa agale – însă îndată ce a pășit pe acea blestemată bucată de pământ, i s-a luat vederea. Și iată, șade orb lângă vatra sa.

Iată ce se întâmplă în lumea lui Dumnezeu celor ce cred că lumea e a lor, nu a lui Dumnezeu!

Iar tu citește Sfânta Scriptură, și teme-te de Dumnezeu. Și te vei lumina. Și totul îți va merge bine de acum înainte.

Milă și pace ție de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 120-a

UNUI TEOLOG, DESPRE ÎNȚELESUL CUVINTELOR DE LA EFESENI 5, 16

Răscumpărați vremea. Astfel sună cuvintele sfântului nostru Părinte, Pavel Apostolul. Întrebi ce înseamnă: *răscumpărați vremea*. Fericitul Ieronim tâlcuiește astfel: „Când întrebuițăm vremea pentru fapte bune, atunci o răscumpărăm.” Fericitul Teofan Zăvorâtul spune: „A întoarce vremea în propriul folos spre propriile scopuri veșnice.” Cuvintele apostolului lui Dumnezeu au un înțeles asemănător cu cel al cuvintelor lui Dumnezeu: *neguțătoriți până Mă voi întoarce*. Iar când Se va întoarce El, altfel spus când va veni din nou Hristos să judece lumea, ne va întreba cum am neguțătorit cu talanții dați nouă; cum am întrebuițat vremea vieții noastre; dacă am dat ieftin pentru scump, ca Iacov, sau scump pentru ieftin, ca Esau; dacă ne-am plecat smintelilor acestui veac trecător și ne-am vândut sufletul pentru dulcea amărăciune pământească sau am dat totul pentru sufletul nostru.

Drept aceea, să împlinești poruncile lui Hristos în fiecare zi precum o cer împrejurările. Prin asta vei plăti zilele dăruite ție de Dumnezeu – fiindcă în fapt a răscumpăra înseamnă a plăti. Plătește puțin, ca să câștigi mult. Slujește puțin, ca să împărățești veșnic. Fiindcă Ziditorul nostru ne-a făgăduit că vom împărăți veșnic în viața veșnică. De-ar și fi cineva înlănțuit în temniță, să

nu se lenevească și să nu zică: „Eu nu sunt în stare să fac nimic!”, ci să se pocăiască și să se roage lui Dumnezeu de dimineață până noaptea în întunericul temniței. Și Dumnezeu îi va socoti aceasta ca și cum din bogăția sa ar zidi biserici. Ziditorul nostru vede împrejurările în care se află fiecare și caută de la fiecare om ca acesta să facă ceea ce poate în împrejurările date.

Răsuțește capul fiecărei zile așa încât să slujească sufletului tău. Umples-o cu suflarea Duhului dumnezeiesc din tine, Care povățuiește la tot binele. De nu vei face asta, te va mototoli ca pe o cârpă și te va da ea cu capul în prăpastie, asemenea unui torent năvalnic, pe care neștiutorii nu se pricep să îl întoarcă spre moara lor, ci coboară pe el în hău. Așa e vremea vieții noastre pe pământ. Pe înțelepți îi mântuiește și îi ridică pe aripi, iar pe nebuni îi doboară și îi rostogolește în prăpastie. Unora le slujește, pe alții îi stăpânește. Vremea e pentru unii șa, iar pentru alții călăreț.

Lumina lui Hristos să te lumineze!

Scrisoarea a 121-a

FUNCȚIONARULUI POȘTAL ILIA K., DESPRE DOVEDIREA FIINȚEI DUMNEZEIEȘTI

Un prieten al dumneavoastră vă spune mereu: „Nu există Dumnezeu!” Pe dumneavoastră vă chinuie acest lucru ca o bătaie cu cnutul. Vă luptați pentru sufletul și pentru viața dumneavoastră. Ați priceput bine: dacă nu există Dumnezeu Cel viu și atotputernic, mai tare ca moartea, atunci moartea e singurul Dumnezeu atotputernic. Atunci toate fapăturile vii din lume sunt jucării în ghearele morții atotputernice, ca un șoricel în ghearele unei pisici flămânde. Odată, tulburat, i-ați zis sârmanului dumneavoastră prieten: „Dumnezeu există, tu

nu exiști!” Și n-ai greșit – fiindcă cei ce se despart de Veșnicul Dăător de viață în această lume vor fi despărțiți de El și în cealaltă: și astfel, nu vor ști nici aici, nici dincolo de Mărețul Făcător al tuturor făpturilor. Iar a fi despărțit de El este mai rău decât a nu exista.

În locul dumneavoastră, i-aș mai spune și următoarele:

Greșești, prietene, când spui că nu există Dumnezeu. Mai corect ar fi dacă ai spune: „**Nu-L am** pe Dumnezeu” – fiindcă vezi și singur că ceilalți oameni din jurul tău Îl simt pe Dumnezeu, drept care și spun: „Există Dumnezeu!” Așadar, treaba nu e că nu există Dumnezeu, ci că tu nu Îl ai.

Greșești ca un bolnav care ar spune: „Nu există sănătate pe lume!” El poate spune fără a minți doar: „Eu nu am sănătate”, iar spunând: „Nu există sănătate pe lume îndeobște”, minte.

Greșești ca un orb care ar spune: „Nu există lumină pe lume!” Există lumină, lumea toată e plină de lumină – însă el, sărmanul orb, nu are lumină. Dacă ar fi să vorbească drept, ar putea spune doar: „Eu nu am lumină!”

Greșești ca un cerșetor care ar grăi: „Nu există aur pe lume!” Există aur; există și pe pământ, și sub pământ. Cine spune că nu există aur nu spune adevărul. Ar spune adevărul dacă ar zice: „Eu nu am aur.”

Greșești ca un răufăcător care ar grăi: „Nu există bunătate în lume!” În el nu este bunătate, în lume este. Ca atare, nu ar greși numai dacă ar spune: „Eu nu am bunătate.”

Așa și tu, vecine, greșești când spui că nu există Dumnezeu – căci dacă tu nu ai ceva, asta nu înseamnă că nu are nimeni sau că îndeobște nu există. Sau cine te-a împruternicit, spune-mi, ca să vorbești în numele întregii lumi? Cine ți-a dat dreptul să pui boala ta pe seama tuturor și să arunci neputința ta asupra tuturor?

Iar de vei recunoaște și vei spune: „Nu-L am pe Dumnezeu”, atunci vei spune adevărul și vei rosti o mărturisire – fiindcă au

fost și sunt oameni excepționali, dar care într-adevăr nu-L au pe Dumnezeu. Dumnezeu însă îi are pe ei – îi are până la ultima lor suflare. Dacă și cu ultima suflare vor declara că nu Îl au pe Dumnezeu, atunci nici Dumnezeu nu-i mai are pe ei. Și îi scrie la cheltuieli. Drept aceea te rog, prietene, pentru sufletul tău, pentru viața și împărăția cea veșnică, pentru lacrimile și rănilile lui Hristos: te rog, prefă mărturisirea ta de îndărătnicie în mărturisire de pocăință. Iar ceea ce trebuie să faci după aceea îți va spune Biserica – întreabă!

Pace ție și binecuvântare de la Domnul!

Scrisoarea a 122-a

UNUI PĂRINTE CARE A CĂUTAT PESTE TOT LEAC PENTRU FIUL SĂU

Ai căutat peste tot leac pentru el, și nimic. Oriunde ai ...**A**uzit de vreun vrăjitor, ai mers la el. Te-ai dus în Bosnia la hogi după talismane. Și după ce nimic nu ți-a ajutat, ai chemat, în cele din urmă, și preotul. Însă nici rugăciunea preotului n-a ajutat. Fiul a bolit, a bolit, și a murit. Acum, viața ți se pare un lucru fără scop și fără noimă. Te gândești să te sinucizi. Ai făcut rost de otravă, ți-ai pus-o sub pernă și toată noaptea te gândești și te răzgândești dacă s-o bei sau nu.

O să te întreb și eu ceva: De ce Îl chinui pe Dumnezeu? De ce Îl chinui pe Iisus Hristos, Cel chinuit pe cruce pentru tine? El a suferit dureri grele ca să îi mântuiască pe oameni de dumnezeii mincinoși, de mântuitorii mincinoși și de toate puterile întunecate care lucrează prin mântuitorii mincinoși. Și totuși, tu L-ai ocolit pe El, singurul Adevărat, și ai mers să cauți ajutor mai întâi la vrăjmașii Lui, vrăjitori și descântători. Apostolul lui Hristos dă următorul sfat: *Este bolnav cineva între voi? Să cheme preoții Bi-*

sericii și să se roage pentru el, ungându-l pe el cu untdelemn întru numele Domnului, și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav, și îl va ridica pe el Domnul (Iacov 5, 14-15). Tu ai chemat, ce-i drept, preotul Bisericii ca să se roage pentru cel bolnav, dar când? După ce ai colindat pe la toți vrăjitorii și ghicitorii! După ce L-ai mâniat pe Cel ce singur dă viață și sănătate, ai început să-L rogi. Și cine știe cu ce inimă și cu câtă credință?! Negreșit, cu inimă îndoită și cu credință puțină! Dumnezeuul nostru este grabnic ajutător celor ce cad cu inimă întreagă și credință deplină numai și numai la El. Dacă cineva se roagă lui Dumnezeu și dracului, rămâne fără ajutor, fiindcă Dumnezeu nu vrea, iar dracul nu poate să-i ajute. Sfântul Proroc Ilie a zis poporului, care avea inima îndoită: *până când veți șchiopăta de amândouă gleznele voastre? De este Domnul Dumnezeu, mergeți după El; iar de este Baal, adică idolul satanic, dumnezeu, mergeți după el (III Regi 18, 21).* Iar când s-a îmbolnăvit regele Ohozia, n-a căutat ajutor la Dumnezeuul Cel viu, ci a trimis slugi în Acaron la Beelzebul ca să întrebe dacă se va înzdrăveni. Auzind de aceasta, Sfântul Ilie a mers la rege și a zis: *De ce ai trimis soli să întrebe pe Beelzebul, dumnezeul Acaronului, ca și cum n-ar fi Dumnezeu în Israel să întrebi cuvântul Lui? Pentru aceea, de pe patul pe care te-ai suit nu te vei pogori, căci cu moarte vei muri (IV Regi 1, 16).*

Iată, așa L-ai chinuit și mâniat și tu pe Dumnezeu – fie ca El să te ierte! Mulțumește-I însă că și pe fiu ți l-a luat, și pe tine te-a păzit de sinucidere, de pierderea sufletului. Și că ți-a mai lăsat vreme de pocăință. Încredințează-te de acum, cu toată inima, doar Lui. Și dragostea Lui va întări viața ta, va lumina cărările tale, iar fiului tău îi va dăruia Împărăția cerurilor.

Pace ție de la Hristos Cel înviat!

*Scrisoarea a 123-a***JURISTULUI GEORGE M.,
DESPRE PORUNCA A DOUA**

Ca ortodox credincios, ai vrea să îți aperi credința de năimiții care s-au lepădat de neamul și de credința lor din imbolduri de Iudă. Ei îți spun că icoanele sunt idoli și că închinarea la icoane este potrivnică celei de-a doua porunci a lui Dumnezeu. Reiese, așadar, că adevăratul Creștinism este închinare la idoli! Asta afirmă sectanții, care s-au ivit pe lume de abia de un veac de om!

Întrebă-i: cine a nimicit idolii din Balcani? Cine a deșertat Atena și Roma de mulțimea statuiilor și templelor? Cine i-a doborât pe Jupiter, și pe Diana din Efes, și pe Astarte din Babilon, și pe Isis din Egipt? Cine l-a dat jos pe Perun de pe colina din Kiev și l-a aruncat în Nipru? Cine a curățit de idoli Asia Mică, Africa de Nord și întreaga Europă? Cumva noii sectanți, sau Marea Biserică a lui Hristos, care în lupta cruntă împotriva închinării la idoli a dat milioane de jertfe omenești și a umplut calendarul său cu numele mucenicilor pentru credința în singurul Dumnezeu adevărat? Secta lor nu are nici măcar un mucenic pentru credința lui Hristos. Nici nu a nimicit măcar un idol în toată lumea. Îndeobște, ei nu au nici un calendar creștin. Și dacă l-ar avea, nu l-ar putea alcătui din sfinții lor, ci din pamfletistiții și broșuriștiții lor. Dacă îi doare de lupta cu închinarea la idoli, ce caută în Balcani, unde idolii păgânești și-au aflat adăpost numai în muzee? Dacă le arde inima de răvnă împotriva idolilor, de ce nu merg în Asia largă, și în Africa, și între pieile roșii americane, unde păgânismul este, din păcate, la putere și astăzi la fel ca acum o mie de ani? Negreșit, nu merg în acele ținuturi fiindcă acolo viața unui misionar este în peri-

col. Ai citit despre Don Quijote, cum a proclamat morile oamenilor pașnici drept castele întărite ale vrăjmașilor săi și le-a atacat înarmat de război, ca să le cucerească. Așa au proclamat și aceștia sfințele noastre icoane drept idoli și le atacă de parcă sunt turbați – fiindcă nu au nici un chef să meargă în jungla asiatică și africană. .

Iar tu să știi că, precum se deosebește ziua de noapte, așa se deosebesc și icoanele creștine de idoli pĂgĂnești. Idoli sunt chipuri de ființe nĂscocite și imaginate, în vreme ce icoanele sunt înfĂțișĂri de sfinți care au trĂit pe pĂmĂnt cu adevĂrat, L-au proslĂvit pe Hristos prin credința lor și s-au învrednicit în cer de împĂrĂția lui Dumnezeu. Acolo iluzie, aici realitate. Acolo minciună și nĂlucire, aici adevĂrul și numai adevĂrul. Idoli il despart pe om de Dumnezeul Cel adevĂrat, în vreme ce icoanele il duc pe om la Dumnezeul Cel adevĂrat. Prin a doua Sa poruncă, Ziditorul a vrut sĂ abatĂ neamul omenesc de la ceea ce-l desparte de El, adicĂ sĂ-l abatĂ de toate minciunile, nĂlucirile și iluziile demonice.

Scrisoarea a 124-a

UNUI GOSPODAR CARE SE PLĂNGE DE „PÂINEA CARE NU HRĂNEȘTE”

Te numeri între cei dintăi gospodari din sat. În fiecare an aduni o mulțime de grăne – atăt de multe, cĂ vecinul tău ar putea cu o asemenea cantitate sĂ hrĂnească de douĂ ori mai multe guri decăt are în casĂ. El nu adună nici douĂ poveri¹ pe cap de om, iar tu aduni cĂte cinci-șase poveri pe cap de om. Și lui îi ajunge și-i prisosește, iar tu, plin de rușine, te vezi silit în

¹ Unitate de mĂsurĂ echivalentĂ cu sarcina pe care o poate transporta un cal (*n.trad.*).

fiecare an să mai și cumperi. Scrii că cei din casa ta mănâncă mult și nu se satură niciodată. „Parcă au gâtlej de balaur, că mănâncă tot timpul și nu se satură niciodată. Parcă ar fi blestemată mâncarea!”

Nu știu dacă e blestemată, dar că nu este binecuvântată, asta e sigur. La prima ta scrisoare nu am știut ce să îți răspund, până ce nu mi-ai descris într-o a doua scrisoare viața din casa vecinului tău. Acum, lucrul îmi este limpede. Vecinul tău se roagă lui Dumnezeu, și când merge să semene duce prima sămânță la biserică și preotul binecuvântează; iar când treieră primul snop, de asemenea îl duce la biserică pentru binecuvântare. Tu nu faci asta niciodată – asta e una. În al doilea rând, singur recunoști că tatăl tău a răpit pentru dobânzi întreaga avere a unui datornic, care plătise deja de trei ori împrumutul de la început. Sărmanul a trebuit să-și părăsească vatra și să se mute la oraș, unde a slujit pentru pâinea copiilor săi, până ce cu timpul unul dintre fiii săi a deschis o băcănie și s-a înavușit. Acum, datornicul pe care tatăl tău l-a lăsat fără casă a ajuns mai avut decât fiul tatălui tău. Și asta este după dreptatea lui Dumnezeu.

Îți voi aminti două vestite zicale ale poporului: „ce-i fără binecuvântare n-aduce săturare” și „ce-i jefuit nu-i blagoslovit”. Aceste două zicale lămuresc ceea ce se întâmplă în casa ta. Lămuresc ceea ce bine ai numit „pâine care nu hrănește”. Zis-a Domnul Dumnezeu printr-un proroc poporului cândva ales: *însă de nu vei asculta glasul Domnului Dumnezeului tău ca să păzești și să faci toate poruncile Lui..., sămânță multă vei semăna în țarină, și puțină vei strânge* (Deuteronomul 28, 15, 38). Și iarăși, prin altul: *ați semănat mult și ați cules puțin, mâncat-ați și nu v-ați săturat, băut-ați și nu v-ați potolit setea, îmbrăcatu-v-ați și nu v-ați încălzit, și cel ce adună bani i-a adunat într-o legătură spartă* (Agheu 1, 6).

Nu este îndeajuns pentru cel înțelept? Când Dumnezeu binecuvântează, nu este greu să hrănești cinci mii de oameni cu

cinci pâini; iar când nu binecuvântează, este așa cum e acum în casa ta. Dumnezeu umple spicul cu boabe, și tot El umple și pâinea de saț; Dumnezeu lasă spicul fără boabe, și tot El, Cel atotputernic, ia sațul de la pâinea nebinecuvântată. De vrei, primește această învățătură și caută cu inimă înfrântă de la Domnul tău ceea ce lumea întreagă nu poate să îți dea.

Pace ție și milă de la Domnul!

Scrisoarea a 125-a

COMERCIANTULUI S.T., PE CARE „DUMNEZEU NU ÎL ASCULTĂ”

Te plângi că Dumnezeu nu îți ascultă rugăciunile. În multe restriști te-ai rugat lui Dumnezeu, și niciodată nu te-a izbăvit! Cum nu te-a izbăvit, mă mir, când, iată, tu ai supraviețuit restriștilor, nu ele ție? Îngăduie-mi însă o întrebare: tu Îl ascuți pe Dumnezeu? În amândouă Testamentele, atât în cel Vechi, cât și în cel Nou, Cel Preaînalt a făgăduit să-i asculte pe oameni cu condiția ca oamenii să asculte de El. Îl ascuți tu pe Dumnezeu atunci când cauți ca Dumnezeu să te asculte pe tine? Împlinești tu legile lui Dumnezeu și ții tu rânduielile Lui? De nu faci asta, e de mirare cererea ta ca Dumnezeu să te audă și să te asculte. Dumnezeu S-a pogorât pe pământ și a spălat picioarele celor ce Îl iubesc. Mult Se bucură Ziditorul nostru să-i asculte pe copiii Săi cei ascultători. Pe Moise, pe Avraam și pe Iacov, Ziditorul i-a ascultat în toate câte L-au rugat. Și prin lucrări firești și mai presus de fire El Și-a revărsat mila asupra celor care împlineau legea Lui. Dacă nu a vrut să asculte rugăciunile mele și ale tale, asta se întâmplă ori fiindcă nu am vrut să ascultăm poruncile din legea Lui, ori rugăciunile noastre nu au fost așa cum trebuie. Domnul a grăit prin Isaia poporului ne-

ascultător: *De veți înmulți rugăciunea voastră, nu vă voi asculta, și puțin mai încolo: De veți vrea și Mă veți asculta, bunătațile pământului veți mânca* (Isaia 1, 15, 19). Așadar, Dumnezeu ne ascultă când suntem ascultători, și nu ne ascultă când suntem neascultători. Nu ascultă nici când cerem ceva păgubitor și lipsit de noimă. Apostolii Iacov și Ioan L-au rugat odată pe Domnul să pogoare foc din cer asupra satului unde nu voiseră să le dea găzduire. *Iar El, întorcându-Se, i-a certat* (Luca 9, 55). Nu numai că nu le-a ascultat rugăciunea, ci i-a și certat. Gândește-te și tu dacă rugăciunile tale au fost vrednice de un om și vrednice de Dumnezeu.

Încă ceva. De ce te rogi lui Dumnezeu numai în restriște? Prin aceasta pe tine te înjosești, iar pe Dumnezeu Îl jignești. Ziditorul nostru cere de la noi să simțim neîncetat că suntem în fața Lui și să avem neîncetat împărtășire cu El prin rugăciune. *Neîncetat rugăți-vă*. Rugându-te lui Dumnezeu numai atunci când dă peste tine nenorocirea, faci din tine un cerșetor oarecare, iar pe Dumnezeu Îl rușinezi, fiindcă Îl chemi, ca pe un pompier, numai atunci când îți arde casa. Hristos ne-a dat dreptul să Îl numim pe Tatăl Lui Tată al nostru. Ce e mai dulce decât asta? Și ce este mai dulce pentru copii decât a fi în fața părinților? Să ne străduim neîncetat și noi, deci, să fim în fața Tatălui nostru Ceresc cu inima și gândurile și rugăciunile. Rugăciunea noastră în vreme de propășire și de bucurie e ca un capital duhovnicesc, care ne folosește la vreme de nevoie și de suferință mai mult ca rugăciunea de o clipă făcută când vin zilele de restriște.

Pace ție de la Domnul!

*Scrisoarea a 126-a***UNUI DOMN CARE SE PLÂNGE
DE NECHIBZUINȚA SOȚIEI SALE**

Fac și eu ce face toată lumea!” Aceste cuvinte vi la trâmbi-
„țează în urechi soția dumneavoastră de câte ori îi atrageți
atenția să se lase de mania modei și de risipă. I-ați spus cu bi-
nele: „Iată, Dumnezeu ne-a dat trei copii ca trei mere de aur.
Acum trebuie să trăim pentru copii, nu numai pentru noi. Nici
nu mai suntem atât de tineri ca să alergăm după toate modele
și după toate distracțiile. Și sănătatea trebuie să ne-o păzim, de
dragul copiilor. Tu, nevastă, te plângi deseori de dureri de cap.
Păi numai să tragi în piept mirosul pomezii otrăvitoare de pe
față, și gata durerea de cap; pe lângă asta, ia în calcul și aerul
nesănătos din cafenele, crame și teatre; ia în calcul și îmbră-
căminte nesănătoasă, somnul dezordonat, precum și nevroza
de la jocurile de noroc și băutura. Toate astea nu duc la bine.”
La toate acestea însă, soția o ține una și bună: „Fac și eu ce face
toată lumea!”

Care toată lumea, distinsă doamnă? Intră, oare, toată lumea
în gloata dezvățată în care tu te-ai amestecat și la care îți stă
gândul ziua și noaptea? Ți-ai mărginit și îngustat gândurile, și
astfel nu îți lași ochii să privească în afara societății tale și să va-
dă restul lumii lui Dumnezeu. Nu numai că nu toate femeile
din lume nu trăiesc viața ca tine, ci nici măcar o stradă din oraș
nu găsești unde toate femeile să trăiască așa. Uriașa majoritate
a mamelor și a văduvelor și a fecioarelor trăiește o altă viață. Și
atunci, cum poți să spui: „Fac și eu ce face toată lumea!”? Te-ai
luat după exemplul câtorva persoane deșănțate, iresponsabile,
nici mame și nici fecioare, și doar la ele te gândești, și în ele vezi
întreaga lume. Și totuși, tot restul lumii vă privește ca pe o tru-
pă de circ, în care voi sunteți și animalele, și dresorii.

Dar hai să zicem că toată lumea ar merge pe calea nebuniei și a pierzării – oare tu, mamă a trei fii, nu ai avea putere să spui: „Eu nu voi merge pe această cale!”? Cu adevărat, acesta ar fi un eroism ce ar atrage privirile cerului și pământului. Un asemenea eroism este înscris în cartea de aur a Sfintei Scripturi. Acest eroism l-au avut cele două fice ale lui Lot în Sodoma. În blestemata cetate a Sodomei nu era nici măcar un suflet nestricat și neblestemat, în afara casei lui Lot. Dacă ficele lui Lot, fecioare, ar fi spus cum spune o mamă a trei copii în zilele noastre: „Hai să fac și eu ce face toată lumea!”, lumea n-ar fi știut de ficele lui Lot și nici de Lot; numele lor n-ar fi fost pomenite în Cartea veșnică, în Cartea de aur. Dar ele n-au vorbit așa. Pentru aceasta, a fost binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lui Lot și asupra ficelor lui. Și când cetății blestimate i-a sunat ceasul să se scufunde sub pământ arsă de foc și să se prefacă în mare moartă, îngerul lui Dumnezeu a scos acea cinstită familie în afara cetății, ca să nu vadă răzbunarea cerului asupra celor ce pângăreau fără margini pământul.

Sau să zicem că Rastko Nemanidul ar fi spus ca tine: „Fac și eu ce face toată lumea!” Oare ar mai fi devenit Sfântul Sava, părintele poporului său și veșnică mustrare a conștiinței acelor urmași ai săi care spun: „Fac și eu ce face toată lumea!”?

Dar dacă aceste pilde și alte mii de pilde pe lângă acestea nu se lipsesc de sufletul tău, eu nu știu ce să-ți spun.

Dacă nu te lași învățată de pildele bune ale vieții, măcar te-ți de pildele înfricoșătoare ale morții. Privește cu ce moarte au murit și mor cei după care te-ai luat, uitând de soț și de copii. Suferințe înfricoșătoare, fărâdelegi și sinucideri – fără excepție!

Pot, oare, să fac apel la ceea ce este mai bun în sufletul tău, fiică a unor părinți cinstiți? La ceea ce nu a fost încă întunecat de întunericul vieții întunecate? Trezește-te, dezmeticește-te, vino-ți în fire! Adu-ți aminte că atunci când tu râzi în fumul orgiei de

noapte, copiii tăi, treji și plânși, caută în pat mâna și cuvântul mamei. Leapădă primejdioasele cuvinte: „Fac și eu ce face toată lumea!”, ca binecuvântarea Celui care te-a binecuvântat cu trei copii să se prelungească asupra ta până la sfârșitul veacului!

Scrisoarea a 127-a

PENSIONARULUI P.N., DESPRE O VIZIUNE

Imi aduceți la cunoștință că ați avut o viziune neobișnuită în biserică la rugăciune. Ați văzut cum Hristos a ieșit din altar și s-a oprit. După aceea, a ieșit cineva ca un rabin evreu și a stat de-a dreapta lui Hristos. Apoi a mai ieșit cineva cu o cealma pe cap și a stat de-a stânga lui Hristos. Atunci au întins amândoi mâinile către Hristos și s-au luat de mână cu El. Asemenea viziune ați avut. Iar ca tâlcuire de la tâlcuitorii mincinoși îmi aduceți la cunoștință următoarele: Dumnezeu vrea ca toate credințele să se împace și să se facă o singură credință în toată lumea!

Oricine este inițiat în tainele împărăției lui Dumnezeu vă poate spune că și viziunea este mincinoasă, și tâlcuirea e mincinoasă. Nălcuirea pe care ați văzut-o înaintea dumneavoastră nu este de la Dumnezeu, ci de la cel ce dintotdeauna își ridică coarbele împotriva credinței lui Hristos. „Tatăl nostru” se încheie cu rugăciunea către Dumnezeu ca El să ne izbăvească de cel viclean. Omul lui Dumnezeu, cine se poate ține de mână cu Hristos? Cine poate sta alături de Dumnezeu? Nu le-a grăit Hristos evreilor: *iată, se va lăsa casa voastră pustie* (Matei 23, 38)? Prorocia s-a împlinit. Evreii nu au nici jertfe, nici preoție. Amândouă au trecut la cei botezați în acel ceas când catapeteasma Templului s-a rupt de sus și până jos. Nici musulmanii nu au nici jertfe, nici preoție. Nu le spune, oare, evreilor evreul Pavel, apostolul lui Dumne-

zeu: *Hristos e sfârșit Legii* (Romani 10, 4)? Așadar, cum se poate ca ceea ce este pustiit, ceea ce s-a sfârșit, ceea ce este lepădat și înlocuit cu altceva nou, să fie pus pe picior de egalitate și să se țină de mână cu credința vie a lui Hristos? Și Mohamed însuși, cu toată dușmănia sa față de creștini, recunoaște și pune în Coran faptul că Iisus, fiul Mariei, va judeca lumea, prin urmare și pe Mohamed însuși. Și atunci, de unde această nivelare și egalizare? De unde poate veni o asemenea viziune, întrebați? De la ispititorul. Cercetați-vă viața și cugetați la ea, și veți vedea. În zilele noastre se vorbește mult – de către cei slabi în credință, firește – despre împăcarea și egalizarea tuturor credințelor. Și dumneavoastră v-ați plecat acestor gânduri și dorințe. Vi s-a dat să vedeți viziunea dumneavoastră subiectivă obiectivată într-o nălucire – și vă bucurați de asta ca de o milă a lui Dumnezeu. Eu nu aș zice că e milă; mai degrabă, un avertisment. Iertați-mă, dar ați confundat conceptele. Una este pacea socială și politică, alta e împăcarea credințelor. Și una este egalitatea în drepturile și îndatoririle cetățenești, și alta este egalizarea credințelor. Creștinilor li s-a poruncit cu strictețe să fie milostivi față de toți oamenii, fără deosebire de credință, dar, în același timp, și ținerea cu strictețe a credinței lui Hristos. În calitate de creștin, vă puteți jertfi pentru cei de altă credință atât averea, cât și viața, dar nicidecum și adevărul lui Hristos – fiindcă averea și viața sunt proprietatea dumneavoastră, iar adevărul lui Hristos, nu. Aici e piatra dumneavoastră de poticnire – în această lipsă de discernământ. Din această lipsă de discernământ a venit și confuzia din sufletul dumneavoastră. În fapt, nu ați văzut nici pe Hristos, nici pe Mohamed: ați văzut doar sufletul dumneavoastră.

Dumnezeu să vă fie într-ajutor!

*Scrisoarea a 128-a***FRATELUI ZDRAVKO T., CARE ÎNTREABĂ
CU PRIVIRE LA ÎNĂLȚAREA DOMNULUI**

Cum S-a înălțat Domnul Hristos de pe pământ la cer? Pe tine întrebarea asta te chinuie. Spune: „Domnul înviat S-a înălțat din împărăția Sa pământească în împărăția Sa cerească prin puterea lui Dumnezeu”, și fii liniștit – căci dacă te vei băga în adâncul cercetării tuturor tainelor lui Dumnezeu, vor începe să te chinuie și multe alte întrebări, cum ar fi: Cum S-a născut Hristos? Cum a umblat pe apă? Cum a scos duhurile și a vindecat bolile? Cum S-a schimbat la față? Cum a înviat morții? Cum a înviat El? Răspunsul la toate aceste întrebări este unul singur: toate acestea s-au întâmplat prin puterea dumnezeiască a lui Hristos – și pace ție, și bucurie! Nu este neîngăduită cercetarea tainelor dumnezeiești, dar nici nu e recomandată celor care nu au atins înălțimea desăvârșitei încredințări în voia lui Dumnezeu, desăvârșitei credințe, dragoste, curății și smerenii. Origen a fost cel mai învățat om al vremii sale. Înmarmat cu uriașe cunoștințe, atât lumești, cât și teologice, el a cutezat să se apuce de cercetarea celor mai subțiri taine ale ființei dumnezeiești – și a căzut în rătăcire. Și Biserica a osândit învățăturile lui rătăcite. Despre el, Sfântul Simeon Nebunul pentru Hristos a zis: „Origen a intrat în mare, n-a mai putut să iasă din ea și s-a înecat în adânc.”

Este destul să știm despre înălțarea Domnului ceea ce este scris în Evanghelie – iar acolo scrie: *și când i-a binecuvântat pe ei, S-a depărtat de la ei și S-a suit la cer*. Așadar, El S-a înălțat la cer binecuvântându-i pe oameni. Prin aceasta, Domnul ne-a descoperit o mare învățătură practică: ne putem înălța cu duhul la cer numai și numai binecuvântând pe aproapele nostru. Prin binecuvântare ne înălțăm, prin blestem cădem. Ce

dăm, aceea și primim: dacă dăm binecuvântare, primim binecuvântare; dacă dăm blestem, primim blestem. Deci, condiția înălțării noastre duhovnicești este binecuvântarea.

Hristos S-a înălțat!

Scrisoarea a 129-a

**FRATELUI DE MĂNĂSTIRE GAVRILO I.,
CU PRIVIRE LA PRICINA
PENTRU CARE A PLECAT HRISTOS**

După ce gospodarul pleacă la țarina sa ca să-i hrănească, să-i îmbărbăteze și să-i îndrume pe lucrători, el se întoarce acasă.

După ce împăratul pleacă la război și biruie pe vrăjmașii săi, el se întoarce în cetatea sa de scaun.

După ce doctorul ajunge la bolnav și îl examinează, îl vindecă, stabilește tratamentul, îi prescrie medicamente și regim, el pleacă la spital.

După ce tatăl își vizitează copiii aflați departe și plătește datoriile lor și le asigură buna educație, el se întoarce la căminul său și așteaptă întoarcerea copiilor.

La fel și Mântuitorul lumii, după ce Și-a împlinit lucrarea pe pământ, S-a întors în cetatea Sa de scaun cea cerească. S-a înălțat în Împărăția cerurilor, de unde Se pogorâse ca Gospodar, și ca Împărat, și ca Doctor, și ca Părinte, și ca Răscumpărător și Slobozitor. *Mai de folos este vouă ca Eu să plec*, le-a spus El la despărțire ucenicilor Săi. Nu spune: „De folos este pentru Mine să fug din această vale a suferinței, până ce nu Mă răstignesc iarăși nebunii!” Nu; El nici nu a gândit așa, după cum nici o dragoste adevărată, îndeobște, nu se gândește la sine, ci la cel iubit. Fiecare faptă a lui Hristos, fiecare pas, fiecare gest, și cu-

vânt, și gând – totul a fost menit numai spre binele oamenilor, spre mântuirea celor iubiți ai Lui. Dacă oamenii și-ar fi putut da singuri seama ce este bine și ce este rău pentru ei, El nu ar fi socotit de trebuință să Se pogoare între oameni – oamenii însă nu puteau face asta nicidecum fără El.

Mai de folos este vouă ca Eu să plec. Iar ceva mai târziu El a adăugat: *iată, Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului.* Să nu te tulbure asta; nu e o contrazicere. El a plecat, într-adevăr, dar într-a zecea zi după plecarea Sa le-a trimis ucenicilor Mângâietor deopotrivă cu Sine – pe Duhul Sfânt. S-a înălțat la ceruri cu trupul Său înviat, însă prin Duhul Său a rămas în Biserica Sa, rămâne în ea și astăzi și va rămâne până la sfârșitul vremurilor.

O, Doamne, dragostea noastră, spune-ne: de ce este mai de folos ca Tu să pleci de la noi?

Ca prin îndepărtare, copiii Mei, să fiu cât mai mult în inimile care Mă iubesc și năzuiesc după Mine!

Scrisoarea a 130-a

LUI BADEA PERO RUGĂTORUL, DESPRE ÎNTRISTAREA PENTRU HRISTOS

Zis-a Domnul ucenicilor Săi: *și voi vă veți întrista, dar întristarea voastră întru bucurie se va întoarce.* Asta îți spune și ție Domnul, bade Pero – fiindcă și întristarea ta e apostolească. Tu te întristezi pentru războiul împotriva lui Hristos ce are loc astăzi în Rusia. Te întrebi mereu: „Cum se poate ca oamenii să se răzvrătescă împotriva lui Hristos în țara cea mai iubitoare de Hristos? Cum se poate ca Iuda să triumfe asupra lui Hristos și a sfintei Rusii?” Și plângi, în fiecare zi plângi de mâhnire pentru Hristos Cel defăimat.

Măhnește-te, bătrâne, nu te măhnești singur! Și îngerii din ceruri se măhnesc împreună cu tine pentru poporul rus creștin. Te întristezi, spui, că nu poți face nimic pentru Rusia ortodoxă. Faci îndeajuns că te măhnești. Sfântă este măhnirea ta, fiindcă nu te măhnești pentru tinerețe, nici pentru bogăție, nici pentru slava pământească, ci pentru Hristos. Iar Cel ce este mai bogat decât toți bogătașii și mai puternic decât toți împărații, Hristos, va răsplăti această sfântă măhnire a ta și nobilele tale lacrimi. De la sfânta ta măhnire va fi bine și pentru tine, și pentru poporul rus. Înțeleptul Isaac Sirul zice: „O mică întristare pentru Dumnezeu este mai bună decât o faptă mare făcută fără întristare.” Drept aceea, spune el, întristarea de bunăvoie dă mărturie despre credință prin dragoste (Cuvântul 74). Atât credința, cât și dragostea strălucesc în lacrimile tale. Drept aceea, binecuvântată fie măhnirea ta! Cândva, ea *se va întoarce întru bucurie*. Hristos te va lumina cu bucurie cerească pe tine, va lumina cu bucurie cerească și Rusia, ca și pe toți cei care se măhnesc pentru El în această lume. Știe Domnul nostru că măhnirea sfântă îl sfințește pe om – de aceea nici nu curmă măhnirea dintr-odată, căci din măhnirea sfântă se naște omul, adevăratul om ceresc, omul cel nou, precum omul trupesc se naște din femeie în dureri, dar când femeia naște, *nu-și mai amintește întristarea, de bucurie că s-a născut om pe lume*. Știe Atoateștiutorul că din măhnirea sfântă se naște marele bine. Drept aceea, El vede măhnirea ta și numără lacrimile tale, dar tace deocamdată privind în viitor, în acea zi și în acel ceas rânduit, când va întoarce măhnirea ta în mare bucurie. Prin gura Lui a fost vestită lumii această mărturie adevărată: *fericiți sunteți, cei care plângeți acum, că veți râde*.

Pace ție și mângâiere de la Domnul!

*Scrisoarea a 131-a***DIACONULUI P.N., DESPRE SUPERSTIȚIILE
NECREDINCIOȘILOR**

Te-ai întâlnit, scrii tu, cu un om care nu crede în Dumnezeu, și totuși este plin de superstiții. L-ai întâlnit anul trecut la băi. El a recunoscut înaintea ta că nu a crezut niciodată în Dumnezeu, dar din copilărie a întins palma țigăncilor să-i ghicească. Așa face și acum. Și dovedește cu înflăcărare că țiganca lui ghicitoare știe mai mult decât toate academiile de științe. Pe lângă asta, se teme de deochi. Mai mult: merge pe stradă cu capul plecat. Socoate marțea drept zi cu ghinion, și în aceea zi nu face nimic, nici nu iese din casă. De numărul 13 fuge ca de foc. Odată, cineva a făcut o glumă și a scris numărul 13 pe masă în fața lui. El a sărit ca turbat și a răsturnat masa peste acel glumeț. Altminteri, pare un domn, cărturar și bogat.

De ce te miri, dragă diacone? De faptul că necredința și superstiția merg mână în mână? Dar acest lucru este cu totul firesc în nefirescul său. Minciună sunt și una și cealaltă, și amândouă își au obârșia de la cel pe care cea mai nemincinoasă gură l-a numit: *tatăl minciunii*. Adevărul este mereu același, iar minciuna este ca unameleon care se arată în felurite culori. Aceasta – prietenia dintre necredință și superstiție – nu este nici un paradox, cum ai crezut tu, ci o potrivire la fel ca cea între ramă și tablou. Orice necredință e înrămată solid în superstiție. Și o minciună e mereu în ospeție la alta.

După ce regele Saul s-a lepădat de ascultarea față de Dumnezeu și de Samuel, prorocul lui Dumnezeu, a mers la vrăjitoarea din Endor să afle adevărul și să ceară sfat. Philippe Égalité, regele Franței, se lăuda cu două lucruri: cu ateismul și cu ghicitul în cafea. N-ai citit în Scriptură cum Pilat și Irod, două min-

ciuni, s-au împăcat înainte de osândirea Adevărului la moarte? *Și s-au făcut prieteni Pilat și Irod într-aceeași zi unul cu celălalt, că mai înainte erau învrăjbiți între ei* (Luca 23, 12). Și astăzi se împacă deseori două minciuni atunci când au de luptat cu adevărul. Uită-te la superstiția necredincioșilor evrei când mergeau să Îl omoare pe Hristos! *Deci, L-au adus pe Iisus de la Caiafa în divan, și era dimineață; și ei n-au intrat în divan, ca să nu se spurce* (Ioan 18, 28), fiindcă aveau praznic. Să omoare un om nevinovat nu îi spurca, dar să meargă în zi de praznic la tribunal, da! Lucruri de același fel se întâmplă azi la necredincioșii din Rusia. La cei care au lepădat credința a inundat superstiția. Acei sărmani însă nici nu-și dau seama că lepădându-L pe Adevărul Dumnezeu s-au dat cu totul în stăpânirea arhipotrivnicului lui Dumnezeu, acelui făgarnic ascuns, care este numit: *ucigaș de oameni dintru început..., minciună și tatăl minciunii*. De asta nu își dă, bineînțeles, seama nici cunoscutul tău, domnul de la băi, care L-a lepădat pe Dumnezeu și L-a înlocuit cu o ȝigancă ghicitoare.

Hristos a înviat!

Scrisoarea a 132-a

UNUI PĂRINTE CARE ÎNTREABĂ DACĂ EXISTĂ DUHURI

Întristat pentru moartea fiului dumneavoastră, de-abia acum, spre bătrânețe, ați căutat mângâiere la Biserică. Întrebați dacă există duhuri. Mai întâi de toate, asta e ca și cum ați întreba dacă există Dumnezeu, fiindcă *Dumnezeu duh este*, nezidit, veșnic, atotînțelept, atotputernic, atotbun. În jurul lui Dumnezeu Ziditorul există împărăția duhurilor zidite: cetele sfinților și fericirilor îngeri. De nenumărate ori s-au arătat ei oamenilor,

ba chiar și animalelor, de la facerea lumii și până astăzi. Foarte multe dintre aceste arătări îngerești sunt înscrise în Biblie, mai ales în Noul Testament, și în istoria Bisericii creștine. Ca să nu mai vorbesc de duhurile întunericului și răutății, pe care Domnul Iisus le-a izgonit din oameni. Acestea sunt duhurile iadului, căzute de la Dumnezeu în umbra veșnică a morții și a deznadejdi.

Însă pe dumneavoastră, știu, vă interesează cel mai mult dacă există duhurile oamenilor morți, adică și duhul răposatului dumneavoastră fiu. Există. Tocmai această existență de după moarte este singurul scop și rost al scurtei noastre existențe pământești. Omule al lui Dumnezeu! De către Hristos și prin Hristos totul a fost descoperit și arătat: și Dumnezeu, și duhurile luminii, și duhurile întunericului, și sufletele vii ale dreptilor care au murit, și sufletele ticăloase ale păcătoșilor nepocăiți (vezi pilda despre bogat și Lazăr).

Citiți în Evanghelie cum s-au arătat sufletele lui Moise și Ilie în vremea Schimbării la față pe Muntele Tabor. Citiți, în continuare, cum s-au deschis în ceasul morții lui Hristos mormintele, și morții s-au arătat în cetate vii. Prin aceasta, Bunul Mântuitor a vrut ca mai înainte de învierea Sa să mărturisească lumii învierea de obște a tuturor oamenilor – însă a unora spre viața veșnică, iar a celorlalți spre osânda veșnică (v. Ioan 5, 29).

Mai întrebați: „Dacă există duhurile, cum sunt ele?” Să nu dea Dumnezeu să vedeți duhurile întunericului și răutății nici în lumea aceasta, nici în cealaltă! Iar cum sunt cele ce s-au învrednicit să dobândească acea lume, adică Împărăția cerurilor, ne răspunde Evanghelia. Răspunsul a fost dat de Însuși Mesia lumii când a spus că ele sunt *ca îngerii și sunt fii ai lui Dumnezeu* (Luca 20, 35-36).

Fie ca Atotputernicul nostru Domnul Iisus să dăruiască și dragului dumneavoastră fiu acea împărăție a vieții adevărate și reale între sfinții Săi îngeri!

Scrisoarea a 133-a

**UNEI BĂTRÂNE,
DESPRE ÎNVIEREA TRUPULUI**

Credința noastră este pe de-a-ntregul credință a învierii. Ea învie sufletele moarte, ceea ce eu cred că este o mai mare minune – și atunci, cum să nu poată învia și trupurile? Tu îți mărturisești credința tare în Atotputernicul Dumnezeu, Făcătorul cerului și al pământului, însă te chinuie întrebarea: „Cum va învia Dumnezeu trupurile îmbătrânite și ofilite?” Păzește-te ca nu cumva să te asemeni cu vrăjmașii lui Hristos, saducheei, care de asemenea credeau în Dumnezeu, însă tăgăduiau învierea din morți.

Trupurile tinere și cele bătrâne nu sunt deopotrivă în moarte? Și nu se desfac atât unele, cât și celelalte în țărână, din care au și fost zidite la început? Dar atât unele, cât și celelalte vor învia cu o la fel de mare ușurință în Ziua de Apoi, în Ziua Judecății, prin cuvântul Ziditorului. Nici slăbiciunea picioarelor bătrânești nu va încetini, nici sprinteneala picioarelor tinerești nu va grăbi scularea morților din țărâna mormintelor. Cuvântul lui Dumnezeu poate orice: El învie și omoară, face și nimicește. *Toate sunt cu puțință la Dumnezeu.*

Spui cu naivitate că n-ai dori nicicum să fii în împărăția lui Hristos în trupul tău de acum, bătrânesc și prăpădit. Nici nu vei fi, soro, nu te teme! Când sufletul mort al unui necredincios învie, se scoală și învie prin credință, sufletul lui cel nou de-abia mai seamănă cu vechiul suflet mort, dar personalitatea lui rămâne conștientă de sine de-a lungul întregii sale vieți. Ceva asemănător se întâmplă când cineva își leapădă zdrențele și se îmbracă în mătase. Ceva asemănător se va întâmpla și cu trupurile. *Sunt trupuri cerești și trupuri pământești* – trupuri duhovnicești, nestricăcioase, și trupuri trupești, pământești, stricăcioase. Însă oricum ar fi trupurile pământești, tinere sau bătrâne, ele sunt adevărat gunoi față de trupurile cerești. Sfân-

tul Ipolit mucenicul scrie: „Noi credem că trupurile vor învia nu cum sunt acum, ci curate și nesupuse stricăciunii. Fiecărui trup i se va înapoia sufletul său.” Ce deosebire de necrezut este între culoarea unui pom și cea a rădăcinii lui! Și totuși, același pom este cuprins întreg în rădăcină, și, de asemenea, același pom este cuprins întreg în floare. Și precum floarea întrece rădăcina prin frumusețea sa, așa și trupurile înviate vor întrece prin frumusețea lor trupurile noastre pământești.

Bucură-te, deci, fică a Domnului înviat! Și cu bucurie împărtășește-te cu Trupul și Sângele lui Hristos. Prin asta îți vei pregăti trup ceresc, asemenea cu al Lui – trup care prin putere și frumusețe va întrece tot ce se poate vedea cu ochiul și închipui cu închipuirea în această lume!

Scrisoarea a 134-a

PROFESORULUI MILAN, CARE ÎNTREABĂ CU PRIVIRE LA I CORINTENI 3, 18

Citind Sfânta Scriptură, ați dat peste niște cuvinte mai puțin limpezi, și căutați lămurire. De acest fel sunt spusele Apostolului Pavel: *de i se pare cuiva între voi că este înțelept în veacul acesta, să se facă nebun, ca să fie înțelept*. Aceste spuse v-au uimit și v-au tulburat. De ce, nu știu, de vreme ce ele sunt cu totul după noima Evangheliei lui Hristos? Bineînțeles, apostolul nici nu se gândește să poruncească oamenilor să fie nebuni, ci ca întreaga lor înțelepciune trupească și lumească să o socoată nebulie față de adevărul revelat și mântuitor al lui Hristos. Mai limpede vorbește Pavel despre aceasta în primul și al doilea capitol al aceleiași epistole către Corinteni. Cine nu se socoate sărac cu duhul, după cuvântul Domnului, nu poate intra în Împărăția cerurilor. *Fiindcă înțelepciunea acestei lumi nebulie este înaintea lui Dumnezeu*.

Într-adevăr, spuneți, ce au reușit toți filosofii păgâni cu toată cunoașterea și înțelepciunea lor lumească? S-au adus pe sine și au adus lumea la deznădejde. Cunoscutul filosof roman Seneca s-a sinucis; la fel și ucenicul lui, împăratul Nero. Când prorocițele de la Delfi l-au proclamat pe Socrate cel mai înțelept om, Socrate a recunoscut: „Sunt, cu adevărat, mai înțelept decât ceilalți, întrucât știu că nu știu nimic.”

Apostolii lui Hristos spuneau despre ei: *noi suntem nebuni pentru Hristos*. Adică: nebuni înaintea lumii și pentru lume, dar nu înaintea lui Dumnezeu și pentru Dumnezeu. Știți și dumneavoastră că oricine a vestit niște taine mai mari ale naturii oamenilor l-au socotit la început nebun – cu cât mai mult pe cei care vesteau o împărăție aparte a vieții, suprafiresc de reală și veșnică! Cunoștința acestei împărății, pe care ne-a descoperit-o Hristos Mântuitorul, e neasemuit mai mare decât toate celelalte cunoașteri. Numai și numai în lumina acestei cunoștințe a lui Hristos capătă un oarecare preț și un oarecare rost orice altă cunoștință a noastră, după cum scrie tot marele apostol: *iar mai vărtos le și socotesc pe toate pagubă a fi pentru covârșirea cunoștinței lui Hristos Iisus, Domnului meu, pentru Care de toate m-am păgubit și le socotesc gunoaie a fi, ca pe Hristos să-L dobândesc* (Filipeni 3, 8).

Așadar, fără Hristos totul e întuneric și nebunie. Și care dintre muritori vrea adevărata înțelepciune, adică înțelepciunea cerească ce luminează viața noastră de pe pământ și toată făptura de sub cer, acela socoate nebunie orice cunoștință trupească de la sine însuși și de la oameni, fiindcă ea duce numai la mormânt, nu mai departe. Căci cu adevărat este nebunie orice înțelepciune ce își dă singură acest nume, care stă în afara lui Dumnezeu, Celui Viu și Unul, și în afara lui Hristos Cel înviat și a împărăției Lui a veșnicei lumini și bucurii. Ca atare, este de folos ca fiecare să se socoată nebun înaintea nemăsuratei înțelepciuni a lui Hristos, fiindcă astfel se va face înțelept prin Hristos.

Pace dumneavoastră și sănătate de la Domnul!

CUPRINS

1. Unui muncitor care întreabă: „Ce este viața duhovnicească?”	5
2. Unui om care spune că are credință în Dumnezeu, însă nu l-a roagit	6
3. Unei femei cultivate pe care lumea o batjocorește fiindcă merge la biserică.	8
4. Unui teolog care se plânge de necredința unor oameni	10
5. Unei mame care nu a putut să afle mormântul fiului căzut în luptă	12
6. Unui comerciant aflat în suferință, pe care toți l-au părăsit	14
7. Unei fete care nu poate să se hotărască între căsătorie și mănăstire	16
8. Preotului Karan, despre criza mondială	18
9. Fierarului Kosta, despre înțelesul cuvintelor lui Hristos: <i>Nu am venit să aduc pace, ci sabie</i>	20
10. Unui tânăr învățător care întreabă: „Oare mai există astăzi adevărați creștini?”	22
11. Țăranului Zdravko T., care întreabă ce înseamnă cuvintele lui Hristos: <i>Foc am venit să arunc pe pământ</i>	24
12. Unei doamne, despre răzbunarea morților	25
13. Unui funcționar care crede că poporul ține prea multe sărbători	27
14. Pelerinului Iovan, care întreabă ce lucru este mai important pentru mântuirea sufletului	29
15. Unui patriot care spune că este suficient să fii bun sârb, iar credința este un lucru secundar	30
16. Unui tânăr care suferă și într-un fel, și în altul	32
17. Unei femei pe care o chinuie o tristețe apăsătoare	33
18. Domnului P.J., care întreabă de ce se aprinde candelă înaintea icoanelor	35
19. Unui fiu care a căzut sub blestemul părintesc	36
20. Unui student care întreabă cine sunt cei săraci cu duhul	37
21. Unei văduve care se măhneste și își face griji	38

22. Pensionarului S.P., care interpretează după o metodă proprie războiul chino-japonez	40
23. Militarului Iovița N., care povestește despre felul în care a ajuns la credința lui Dumnezeu	41
24. Unei familii evlavioase, care întreabă cum a înviat Hristos	42
25. Unui veteran rus care își plânge patria răstignită	44
26. Modestului funcționar T., care se plânge de prietenul îngâmfat	46
27. Prietenilor dintr-un spital, care întreabă: „Cine îmi dă mărturie că a înviat Hristos?”	48
28. Unei asociații de femei ortodoxe, despre cele șapte spuse ale lui Hristos de pe cruce.	50
29. Unei fete școlite, despre cele cinci răni ale lui Iisus	52
30. Din Ierusalim, în Vinerea Mare	55
31. Din Ierusalim, în Sâmbăta Mare	57
32. Despre slujba de Înviere la Ierusalim.	58
33. Profesorului M.M., care nu își sărbătorește slava din pricina doliului	61
34. Căpitanului Petar I., care întreabă ce datorează sârbii lui Hristos. .	63
35. Țăranului Stanoie I., care se plânge că năvălește asupra lui duhul fricii	65
36. Teologului B.R., care întreabă cum trebuie înțelese cuvintele: <i>Eu sunt în Tatăl și Tatăl este în Mine</i>	66
37. Unei surori pe care o mârșăiește dezmățul fratelui	68
38. Către doi prieteni care se contrazic cu privire la necesitatea împărțirii bolnavilor.	70
39. Unui judecător care întreabă cum să își răsplătească binefăcătorul	71
40. Monahului Avacum despre păcatele cu gândul	73
41. Grefierului Veselin G., care se miră de ce nu a scris Sfântul Sava cărți	74
42. Unui cititor plin de râvnă al Sfintei Scripturi, care întreabă de ce S-a arătat Duhul Sfânt în chip de foc	76

43. Paracliserului Draghici M., care se simte uneori cu totul alt om .	77
44. Misionarului Petar S., care întreabă ce este hula împotriva Duhului Sfânt	79
45. Mecanicului de locomotivă Stamen I., care se plânge că ocupația lui este plicticoasă	81
46. Domnului Scott, unitarian american, care se răzvrățește împotriva Sfintei Treimi.....	83
47. Unui frate din Saraievo care întreabă despre Paștile Blajinilor ...	85
48. Unui savant ortodox care întreabă de ce Ortodoxia nu are și ea un papă.	86
49. Ziaristului I.T., care întreabă cu privire la incinerarea morților ..	88
50. Cafegiului S.B., care a avut de ales între sinucidere și cerșit.	90
51. Meseriașului Sima M., pe care îl roade bănuiala că judecata lui Dumnezeu este această viață	92
52. Iarăși militarului Iovița: întărirea trăirii lui	94
53. Fecioarei Maria J., care caută înțelesul pildei evanghelice despre cele zece fecioare	95
54. Fraților Radosav și Milosav, care întreabă despre pietrele care strigă	97
55. Unui om cu studii care a ajuns la convingerea că „există ceva” ..	100
56. Vanzătorului de cărți Svetolik M., despre cei mai noi eretici ...	101
57. Notarului Branislav N., care întreabă dacă este bună moartea năprasnică.	103
58. Monahiei Varvara de la Ierusalim, despre cele trei haine ale lui Iisus	106
59. Unui american, John Davis, pe care îl sperie înmulțirea neamului omenesc	108
60. Preotului Petar Dj., care se supără fiindcă nu știe de ce poporul prăznuiește vinerea.....	110
61. Precupeșului Melentie Dj., care întreabă ce înseamnă: „veșnică pomenire”.....	113
62. Unui monah aghiorit, despre Apărătoarea Sfântului Munte ...	114

63. Unei sârboaică care întreabă de ce o slăvesc rușii atât pe Maica Domnului.	116
64. Pictorului Pavle I., care întreabă după ce se cunoaște o icoană ortodoxă a Maicii Domnului.	119
65. Unei învățătoare, despre o arătare a Maicii Domnului.	121
66. Funcționarului Iovan I., despre cele mai mari trei lucruri din viață.	123
67. Unei pensionare care se plânge de moda în îmbrăcăminte	125
68. Frăției „Sfântul Ilie”, despre un semănător de neghină.	127
69. Lingurarului Marinko, care întreabă dacă Domnul a muștrat-o pe Maica Sa.	130
70. Unui preot neortodox, care întreabă de ce Dumnezeu pedepsește Rusia ortodoxă.	132
71. Unui om modest ce se căiește pentru unele cuvinte ale sale	134
72. Unei femei educate, care se plânge că nu a fost decorată pentru filantropie.	136
73. Unei femei singure și bolnave, despre sinucidere.	138
74. Politicianului N.N., care întreabă cu privire la morala politică.	140
75. Unui rugător de care își bat joc toți casnicii săi.	142
76. Unui om care se plânge că nu crede în Dumnezeu.	144
77. Unui om care a ajuns la o poziție înaltă, însă nu și la fericire.	146
78. Economistului Spasa S., care întreabă de ce nedreptți propășesc.	147
79. Unui ortodox din America pe care l-a tulburat un scriitor.	149
80. Bolnavei Stania Dj., care întreabă ce este legământul (<i>zavet</i>)	152
81. Unui rentier care scrie că s-a asigurat pe sine și pe ai săi.	154
82. Servitorului Gligor I., care întreabă ce vrea să spună Mântuitorul prin jug și sarcină.	156
83. Unui erou din Herțegovina, care spune că fără credință nu există eroism.	157
84. Unui tânăr care s-a îngrijorat pentru prietenul său vanitos.	159
85. Unui om căruia i se răsplătește binele cu răul.	161

86. Meseriaşului Paia C., despre spovedanie	163
87. Studentului I.K., care întreabă cu privire la cartea Ecclesiastului .	165
88. Preotului bulgar Ivan Dj., care a ajuns la deznădejde din pricina necredincioşilor	167
89. Unei orfane care întreabă de ce în Evanghelie nu se vorbeşte despre fericire (<i>srecia</i>)	169
90. Unui lord englez, Charles B., care întreabă ce semnificaţie are personalitatea indianului Gandhi.	171
91. Frăţii Naşterii lui Hristos, despre pricina pentru care ne felicităm: „Hristos S-a născut!”	174
92. Unui băieţel care vrea o poveste de Crăciun	175
93. Învăţătorului Nikola S., despre pricina pentru care Hristos a trebuit să Se nască, nu pur şi simplu să Se arate.	178
94. Unui viitor închinător, despre peştera de la Bethleem	180
95. Unei însingurate, despre Crăciunul Iovankăi	182
96. Misionarului Danilo M., despre literele de pe nimbul lui Hristos.	185
97. Ostaşului Svetislav K., care întreabă cum este Dumnezeu înăuntrul omului.	187
98. Muncitorului Mitro F., despre pricina pentru care Mântuitorul S-a născut în peşteră.	189
99. Unui teolog neamţ, despre Biserica Ortodoxă şi pacea mondială.	192
100. Pădurarului Manoilo, despre aripile Sfântului Ioan	194
101. Domnului K.K., ca răspuns la întrebarea dacă se pot face vrăji cu crucea.	196
102. Învăţătoarei V.Ş., despre cine ne dă mărturie că Dumnezeu există	198
103. Unei văduve care întreabă dacă să se ducă la mănăstire	200
104. Plugarului Ostioia P., care întreabă dacă există oameni binecuvântaţi şi nebinecuvântaţi.	202
105. Unei mame, despre concursurile de miss	204
106. Unui ucenic care caută sfat pentru viaţa duhovnicească	207

107. Muncitoarei de fabrică Stanka K., care întreabă ce înseamnă cuvintele: „Ție, Doamne”	209
108. Cofetarului Stavro I., răspuns la întrebarea: „Trebuie să ne temem de moarte?”	210
109. Comandantului Șcepan Dj., care întreabă ce să facem ca să ne fie mai bine	212
110. Unei monahii care întreabă despre aluat și cele trei măsuri de făină (Matei 13, 33)	214
111. Unui părinte care se plânge de fiul nerecunoscător	215
112. Tâmplarului Ilia S., despre cuvintele lui Hristos de la Marcu 9, 1	217
113. Unui scriitor, despre ceea ce trebuie să facem în acest an pentru pacea mondială	219
114. Condamnatului P.I., care se plânge de nedreptatea omenească. .	221
115. Frăției „Sfântul Ioan”, despre fenomenele apocaliptice din vremea noastră	223
116. Rentierului Momcilo N., care întreabă ce a fost înainte de Hristos	225
117. Pelerinului Mladen S., despre ordinea poruncilor din Lege ...	226
118. Comerciantului Stanimir I., care întreabă dacă marșea e zi nenorocoasă	228
119. Unui condamnat care întreabă cu privire la jurământul strâmb	231
120. Unui teolog, despre înțelesul cuvintelor de la Efeseni 5, 16 ...	233
121. Funcționarului poștal Ilia K., despre dovedirea ființei dumnezeiești	234
122. Unui părinte care a căutat peste tot leac pentru fiul său.	236
123. Juristului George M., despre porunca a doua	238
124. Unui gospodar care se plânge de „pâinea care nu hrănește” ...	239
125. Comerciantului S.T., pe care „Dumnezeu nu îl ascultă”	241
126. Unui domn care se plânge de nechibzuința soției sale	243
127. Pensionarului P.N., despre o viziune.	245

128. Fratelui Zdravko T., care întreabă cu privire la înălțarea Domnului.	247
129. Fratelui de mănăstire Gavriilo I., cu privire la pricina pentru care a plecat Hristos.	248
130. Lui badea Pero rugătorul, despre întristarea pentru Hristos. ...	249
131. Diaconului P.N., despre superstițiile necredincioșilor.	251
132. Unui părinte care întreabă dacă există duhuri.	252
133. Unei bătrâne, despre învierea trupului.	254
134. Profesorului Milan, care întreabă cu privire la I Corinteni 3, 18.	255

DIFUZARE:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, București
tel. 021-320.61.19, fax 021-319.10.84
e mail: editura@sophia.ro
www.sophia.ro

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 0722.266.618
www.librariasophia.ro

*Sacrifică puțină vreme
pentru a răsfăța cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!*